

Mötesbok: Tekniska nämnden (2026-06-18)

Tekniska nämnden

Datum: 2026-06-18

Plats: Kommunstyrelsens sammanträdesrum

Kommentar:

Dagordning

Beslutsärenden

62/26 Fastställande av dagordning och fråga om jäv juni	3
63/26 Ekonomipföljning juni	6
64/26 Socionomen 1 - Förhyrning av lokal	13
65/26 Yttrande Motion 4/2026: Utred hållbara former för samhällsbetalda resor	34
66/26 Yttrande Samråd Umeå kommuns föreskrifter för avfallshantering	41
67/26 Yttrande motion nr. 1/2026: Prioritera närproducerade livsmedel i Umeå kommuns upphandling	89
68/26 Upphandling avtal Färdtjänst med personbil	254
69/26 Aktuellt från förvaltningen juni	375
70/26 Kurser och konferenser juni	376
71/26 Delegationsbeslut och anmälningsärenden juni	377
72/26 Ärenden under handläggning - information juni	432

Tjänsteskrivelse

2026-05-25

Tekniska nämnden

Diariernr: TN-2026/00011

Fastställande av dagordning och fråga om jäv juni

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar

att fastställa sammanträdets dagordning.

att till protokollet notera att ingen person är jävig.

Ärendebeskrivning

Tekniska nämndens föredragningslista finns som bilaga och eventuella ändringar noteras. En jävig person får varken delta i handläggningen av ärendet eller vara närvarande vid nämndens behandling av ärendet.

Beslutsunderlag

Föredragningslista. Bilaga.

Tekniska nämnden**Tid:** Torsdagen den 18 juni 2026 kl. 10:00**Plats:** Kommunstyrelsens sammanträdesrum**Beslutsärenden**

1	Fastställande av dagordning och fråga om jäv juni	13.00	
2	Ekonomippföljning juni	13.05	Marcus Bystedt
3	Socionomen 1 - Förhyrning av lokal	13.15	Karin Isaksson
4	Yttrande Motion 4/2026: Utred hållbara former för samhällsbetalda resor	13.25	Karin Isaksson
5	Yttrande Samråd Umeå kommuns föreskrifter för avfallshantering	13.35	Johanna Johansson
6	Yttrande motion nr. 1/2026: Prioritera närproducerade livsmedel i Umeå kommuns upphandling	13.50	Marie Bäckman
7	Upphandling avtal Färdtjänst med personbil	14.05	Anders Blom
8	Aktuellt från förvaltningen juni	14.35	Karin Isaksson
9	Kurser och konferenser juni	15.00	
10	Delegationsbeslut och anmälningsärenden juni	15.10	
11	Ärenden under handläggning - information juni	10.00	

Tjänsteskrivelse

2026-05-25

Tekniska nämnden

Diarienumr: TN-2026/00007

Verksamhetsuppföljning juni

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar

att godkänna ekonomirapporten för maj 2026.

Ärendebeskrivning

Ekonomirapport för maj 2026 har tagits fram för nämndens verksamheter.

Beslutsunderlag

Ekonomisk rapport maj 2026. Bilaga.

Beredningsansvariga

Marcus Bystedt

Beslutet ska skickas till

Marcus Bystedt

Ekonomiuppföljning maj

Utgåva: Ekonomiuppföljning 2026 **Rapportperiod:** 2026–05 **Organisation:** 20 Teknisk nämnd

Nämndens budgetavvikelse per maj är 41,5 mnkr och består av följande:

Verksamhet	Utfall maj 2026	Utfall maj 2025
Gator och parker	21	23,3
Fastighet	12,6	-2,3
DoIT	-0,6	7,1
Måltidsservice	5,3	3,6
Städ-och verksamhetsservice	-0,7	-1
Gemensamt	3,9	0,8
Totalt, mnkr	41,5	31,5

Nämndens resultat per maj är ett överskott på 41,5 mnkr jämfört med budget fördelat per verksamhet enligt tabell. Resultatet är något högre än föregående månad och jämfört med resultatet samma period föregående år, 31,5 mnkr, så är resultatet cirka 10 mnkr bättre. Det som skiljer mellan åren är i huvudsak att vintern är mer kostnadsmässigt gynnsam, samt att resultatet för fastighet, måltidsservice samt gemensamt är bättre jämfört med 2025 medan resultatet för DoIT är sämre.

För gator och parker har året börjat med väldigt låga kostnader för vintern vilket återspeglas i resultatet. För färdtjänst är det ett litet underskott för perioden kopplat till ny entreprenad pga konkurs som kommer medföra stora kostnader för året.

Resultatet för fastighet är ett överskott för perioden. Låga kostnader för snöröjning lyfter resultatet samt överskott inom exempelvis hyresintäkter medan mediakostnaderna har ett underskott för perioden, främst på grund av fjärrvärmekostnader.

Måltidsservice har ett överskott för perioden kopplat till livsmedel, men planerade inköp av ekologiska och närproducerade livsmedel kommer minska det överskottet under året.

Inom DoIT och Städ- och verksamhetsservice är det mindre underskott hittills för året.

Inom gemensamt är det ett överskott beroende på bidrag från livsmedelsverket kopplat till civil beredskap, kostnader kommer under året.

Fler detaljer redovisas under respektive verksamhet.

Prognos för perioden, 4 mnkr

Verksamhet	Prognos 2026	Prognos 2026	Prognos 2026	Prognos 2026	Resultat 2025
	feb	mars	april	maj	
Gator och parker	-10	-7	-7	-5	9,8
Fastighet	0	6	15	13	-14,1
DoIT	-4	-4	-4	-3	-2,1
Måltidsservice	1	1	1	1	5,3
Städ & verksamhet	-2	-2	-2	-2	-5,3
Gemensamt	0	0	0	0	-2,9
Totalt, mnkr	-15	-6	3	4	-9,3

Prognosen för perioden visar ett förväntat överskott på 4 mnkr mot budget.

Vintern har totalt sett varit kostnadsmässigt fördelaktig inledningsvis för året både inom gator och parker och fastighet, men kommande kostnadsökningar inom främst färdtjänst drar ner resultatet kraftigt under året. För DoIT drar kostnader för cybersäkerhet och lagstiftning ner resultatet, och för städ innebär personalkostnader högre än budget ett underskott. Måltidsservice har ett överskott inledningsvis, där kommer satsningar på ekologiskt och närproducerat minska det överskottet under året men verksamheten räknar med att gå 1 mnkr plus. Under gemensamt är det överskott för perioden främst då statsbidrag kopplat till civil beredskap har betalats ut, där är planen att nyttja de medel som finns innan årets slut.

I övrigt mindre avvikelser för verksamheterna.

Under nuvarande förutsättningar är det väldigt svårt att göra en säker prognos, därför ska prognosen bedömas med en osäkerhet på + 10 och -10 mnkr. Nämnden påverkas till stor del av yttre faktorer som prisökningar och väder, som inte går att styra. Avvikelser mot budget hanteras genom att anpassa volym, ambition eller servicenivå där så är möjligt.

Verksamheternas ekonomi per maj 2026

Fastighet

Periodresultat 12,6 mnkr

Skötsel/tillsyn redovisar ett överskott för perioden som uppgår till 13,0 mnkr. Den främsta orsaken till överskottet beror på att vinterkostnaderna varit låga dvs låga kostnader för snöröjning. Energikostnaderna redovisar däremot ett underskott som uppgår till -3,2 mnkr och beror främst på höga fjärrvärmekostnader. Högre externa hyresintäkter beror bla på att GVN har lämnat över lägenheter till Fastighet from 2026. För perioden redovisas ett överskott på 2,5 mnkr. Övriga poster redovisar ett överskott på 0,3 mnkr.

Specificering kostnader kopplade till vintern:

Specifikation vinterkostnader, tkr	Periodbudget	Periodutfall	Periodavvikelse	Årsprognos
Skötsel/tillsyn	-44 177	-31 193	12 984	10 000
<i>varav snöröjning mm</i>	-32 656	-20 014	12 642	
Media	-62 782	-66 021	-3 239	-5 700
<i>varav elkostnader</i>	-27 229	-26 919	310	
<i>varav värmekostnader</i>	-28 513	-31 999	-3 487	
<i>varav vattenkostnader</i>	-7 041	-7 104	-63	
Skador	-4 167	-4 021	145	0
<i>varav vinterskador</i>		-410	-410	
Varav takskottning, tkr	tom 2026-05	2025	2024	2023
Takskottning (utfall)	-2,4	-5 243,7	-2 828,6	-9 935,0

Prognos 13 mnkr

Kostnaderna för skötsel/tillsyn kommer att redovisa ett överskott som uppgår till 10,0 mnkr. Överskottet beror uteslutande på låga snöröjningskostnader. Däremot kommer energikostnaderna att sluta med ett underskott som kommer att uppgå till -5,7 mnkr. Underskottet beror främst på höga kostnader för värmeförbrukning. Prognosen för externa hyresintäkter kommer i slutet av året att redovisa ett överskott som uppgår till 9,0 mnkr och som beror på övertagande av lägenheter från GVN samt på en engångsintäkt på 6,6 mnkr från en extern hyresgäst som kommer att lämna ett hyresavtal i förtid. Övriga poster kommer att visa ett underskott på -0,3 mnkr.

Gator och parker

Periodresultat 21 mnkr

Gator och vägar (25,3 mnkr) Året har inletts med väldigt mild vinter.

Parker (1,1 mnkr). Året börjar med ett litet överskott för parker.

Färdtjänst (-5,4 mnkr). På grund av konkurs har en direktupphandling gjorts vilket medför ökade kostnader.

Prognos -5 mnkr

Årsprognosen på -5 mnkr är fördelat på gator och vägar (15 mnkr), parker (0 mnkr) och färdtjänst (-20 mnkr). Prisökningen på det nya avtalet för färdtjänst är ca 2,5 gånger högre än det tidigare avtalet, men det är svårt att bedöma årseffekten av kostnadsökningen så här tidigt på året och innan effekten av det nya avtalet syns i resultatet.

DoIT

Periodresultat -0,6 mnkr

Intäkterna avviker med 0,5 mnkr bestående av ökad försäljning. Personalkostnaderna avviker för perioden med 2,8 mnkr beroende på sjukfrånvaro, VAB, föräldraledigheter, samt tjänstledighet. Ökade licens- och konsultkostnader på sammanlagt -4,3 mnkr. Konsulter nyttjas bla för att täcka upp där ordinarie personal saknas. Det finns även mindre avvikelse på 0,2 mnkr som består av näthyra, IT och digitalutrustning samt förbrukningsmaterial. I övrigt mindre avvikelser

Prognos -3 mnkr

En liten avvikelse på uppskattningsvis 0,5 mnkr för ökad försäljning för helåret. Personalkostnaderna ser i dagsläget ut att avvika med 3,0 mnkr mot lagd årsbudget. Flertalet rekryteringar pågår. Konsulter används där egen personal saknas. För efterlevnaden av den nya cybersäkerhetslagen kommer behovet av konsulter och licenser överstiga årsbudget med sammanlagt -6,5 mnkr enligt de bedömningar som kan göras i dagsläget. Övriga poster förväntas hålla budget.

Måltidsservice

Periodresultat 5,3 mnkr

Den positiva avvikelsen beror på minskade livsmedelskostnader (4,9 mnkr) och minskade personalkostnader (0,4 mnkr).

Prognos 1 mnkr

Kostnaderna för livsmedel förväntas öka under året på grund av inköp av ekologiska & närproducerade artiklar och successivt minska det inledande resultatet. Överskottet är kopplat till rabatterade priser på årslistan hos leverantörer.

Städ- och verksamhetservice

Periodresultat -0,7 mnkr

Avvikelse mot budget för perioden med 0,7 mnkr främst beroende på personalkostnader. Höga sjuktal i början av året har resulterat i en avvikelse mot budget med -1,1 mnkr. Intäkterna visar ett litet överskott med +0,1 mnkr bestående av bidrag och försäljning. Minskade kostnader för posthanteringen ger ett litet överskott på +0,1 mnkr. I övrigt överskott på 0,2 mnkr.

Prognos -2 mnkr

Intäkterna ser ut att följa lagd budget medan personalkostnaderna mest troligt kommer att avvika med -1,5 mnkr vid årets slut, främst beroende på behov av vikarier. Kostnader för förbrukningsmaterial kommer uppskattningsvis generera en avvikelse med ca -0,5 mnkr, där prisökningar, avtal samt ett fortsatt stort behov är orsakerna. För att minska den negativa avvikelsen planerar verksamheten att minska nyttjandet av externt städ samt att minska nyttjandet av vikarier där det är möjligt.

Gemensamt

Periodresultat 3,9 mnkr

Gemensamma kostnader och kostnader för ledning och politik redovisas här, samt kostnader för beredskap. Överskottet beror till största del på bidrag från livsmedelsverket kopplat till civil beredskap, kostnader kommer under året. Därutöver mindre överskott kopplat till personal och övrigt.

Prognos 0 mnkr

Prognosen är satt till 0 mnkr. Kostnader för civil beredskap kommer under året och planen är att nyttja de medel som finns, likaså för förvaltningsgemensamma kostnader.

Diarienumr: TN-2026/00513

Socionomen 1 – Förhyrning av lokal

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar

att godkänna förslag till hyreskontrakt nr 3308301015001 för lokal inom fastigheten Socionomen 1 i Umeå mellan Umeå kommun och AB Bostaden i Umeå enligt bilaga 1;

att uppdra till teknisk direktör Karin Isaksson att underteckna hyreskontraktet;

att samtliga beslutssatser justeras omedelbart.

Ärendebeskrivning

Fastigheten Socionomen 1 ägs av AB Bostaden i Umeå och hyrs in av Umeå kommun genom Fastighet sedan 2001. Lokalen användes av IFN: s verksamhet som ett akut- och utredningshem. Verksamhetens behov av att använda denna lokal utifrån ovannämnt syfte har förändrats och nya behov uppstår med att omvandla den till ett SoL/förstärkt serviceboende.

Fastighetsägare har upprättat ett avtalsförslag med följande hyresvillkor:

- hyrestid: 15 år (2027-06-01 till 2042-05-31)
- hyra: 1 501 345 kr/år exkl. moms och el
- hyrestillägg: 36 214 kr/år inkl. moms (kostnad för installation och drift av brandlarm)
- lokalyta (BRA): 832, 2 m²

Nuvarande hyra uppgår till 1 138 148 kr/år exkl. moms och kostnader för brandlarm, och anpassningarna i lokalen innebär en ökad kostnad med ca 360 000 kr/år (exkl. brandlarm). Den hyrestid och totala hyreskostnaden överstiger tekniska direktörens delegation och därför skjuts ärende till tekniska nämnden för beslut.

Vissa lokalanpassningar behöver genomföras av fastighetsägaren innan verksamheten kan tillträda lokalen den 1 juni 2027. För att möjliggöra detta behöver hyreskontraktet undertecknas skyndsamt. Med hänsyn till tidsaspekten behöver beslutet därför justeras omedelbart.

Tjänsteskrivelse

Dnr: TN-2026/00513

Beslutsunderlag

Bilaga 1 – Utkast av hyreskontrakt för lokal nr 3308301015001 inkl. bilagor.

Checklista för handläggning av ärenden inför politiska beslut bedöms inte tillämplig.

Beredningsansvariga

Julia Båmstedt, fastighetsförvaltare

Christina Lundgren, chef Fastighetsförvaltning

Karin Isaksson, teknisk direktör

Beslutet ska skickas till

fastighet@umea.se och till beredningsansvariga

Karin Isaksson
Teknisk direktör

Christina Lundgren
Chef Fastighetsförvaltning

Undertecknande parter har denna dag träffat följande hyresavtal.

Kryss i ruta innebär att den därefter följande texten gäller

1. Hyresvärd	Namn AB Bostaden i Umeå	Personnr/orgnr 556500-2408																												
2. Hyresgäst	Namn Umeå Kommun Aviseringsadress FE7825, 831 90 Östersund Ref julbam	Personnr/orgnr 212000-2627																												
3. Lokalens adress m.m	Kommun Umeå Gata Kandidatvägen 34	Fastighetsbeteckning Socionomen 1 Trappor/hus Lokalens nr 3308301015001																												
4. Lokalens användning	Lokalen med tillhörande utrymmen hyrs ut för att användas till Lägenheter med gemensamma och administrativa ytor ☐ Användningsändamålet har närmare angetts i bifogad specifikation. Bilaga																													
5. Hyrestid	Från och med den 2027-06-01	Till och med den 2042-05-31																												
6. Uppsägningstid/ Förlängningstid	Uppsägning av detta kontrakt ska ske skriftligen minst 9 månader före den avtalade hyrestidens utgång. I annat fall är kontraktet för varje gång förlängt med ☒ 3 år ☐ månader																													
7. Lokalens skick	Lokalen hyrs ut i befintligt skick. ☐ En beskrivning av lokalens skick vid detta kontraktets tecknande samt uppgift om vem som på tillträdesdagen i förekommande fall ska ha ombesörjt och bekostat dels åtgärdandet av brister, dels överenskomna ändringar framgår av bifogad besiktning- och åtgärdsprotokoll. Bilaga																													
8. Lokalens storlek och omfattning	<table border="0"> <tr> <td>Areatyp</td> <td>Plan</td> <td>ca m²</td> <td>Areatyp</td> <td>Plan</td> <td>ca m²</td> <td>Total area</td> </tr> <tr> <td>Bra</td> <td>0</td> <td>777</td> <td>Bra</td> <td>Sop + lgh förr</td> <td>49,2</td> <td>832,2</td> </tr> <tr> <td>Areatyp</td> <td>Plan</td> <td>ca m²</td> <td>Areatyp</td> <td>Plan</td> <td>ca m²</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bra</td> <td>Utv förråd</td> <td>6</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table> <p>Om i kontraktet angiven area avviker från faktisk area medför avvikelsen inte rätt för hyresgästen till återbetalning eller sänkning av hyran respektive hyresvärdens rätt till högre hyra.</p> ☐ Omfattningen av den förhyrda lokalen framgår av bifogade ritning(ar). Bilaga 4 ☒ Tillfart för bil för i- och urlastning ☐ Plats för skylt ☐ Plats för skyltskåp/automat ☐ Parkeringsplats(er) för bil(ar) ☐ Garageplats(er) för bil(ar)		Areatyp	Plan	ca m ²	Areatyp	Plan	ca m ²	Total area	Bra	0	777	Bra	Sop + lgh förr	49,2	832,2	Areatyp	Plan	ca m ²	Areatyp	Plan	ca m ²		Bra	Utv förråd	6				
Areatyp	Plan	ca m ²	Areatyp	Plan	ca m ²	Total area																								
Bra	0	777	Bra	Sop + lgh förr	49,2	832,2																								
Areatyp	Plan	ca m ²	Areatyp	Plan	ca m ²																									
Bra	Utv förråd	6																												
9. Inredning	Lokalen uthyrs ☒ utan särskild för verksamheten avsedd inredning ☐ med särskild för verksamheten avsedd inredning enl bilaga Bilaga																													
10. Hyra	Kronor 1 501 345 per år exklusive nedan markerade tillägg																													
11. Index	☒ Ändring av ovan angiven hyra sker i enlighet med bifogad indexklausul. Bilaga 2																													
12. Fastighetsskatt	☐ Fastighetsskatt ersätts i enlighet med bifogad fastighetsskatteklausul. ☒ Fastighetsskatt ingår i hyran. Bilaga																													
13. Driftskostnader	I lokalen finns tillgång till ☒ El ☒ VA ☒ Värme ☒ Varmvatten ☐ Kyla ☒ Ventilation																													
Betalning	Hyresgästen har eget abonnemang ☒ Ingår i hyran ☐ Ersätts enligt bifogad driftskostnadsklausul ☐																													
	El	☒ ☐ ☐ Bilaga																												
	VA	☐ ☒ ☐ Bilaga																												
	Värme	☐ ☒ ☐ Bilaga																												
	Varmvatten	☐ ☒ ☐ Bilaga																												
	Kyla	☐ ☐ ☐ Bilaga																												
	Ventilation	☐ ☒ ☐ Bilaga																												

14. Mätare

Om hyresgästen ska ha eget abonnemang enligt ovan och mätare saknas utförs och bekostas installationen av erforderliga mätare av

- hyresvärden hyresgästen

15. Avfallshantering

- Hyresvärden Hyresgästen

ordnar med avfallskärl och erforderligt avfallsutrymme.

I den omfattning hyresvärden är skyldig att dels tillhandahålla utrymme för lagring av avfall, dels ordna borttransport av avfall är hyresgästen skyldig att placera avfall i avsett kärl på avsedd plats liksom att utan kompensation medverka till den ytterligare källsortering som hyresvärden kan komma att besluta. Härutöver gäller följande:

- Hyresgästen ska svara för och bekosta borttransport av avfall som härrör från den verksamhet som hyresgästen bedriver i lokalen. Hyresgästen förbinder sig att med renhållningsentreprenör teckna och vidmakthålla kontrakt om borttransport av avfall.
- Hyresvärden samordnar borttransport av avfall för flera hyresgästers verksamhet i fastigheten. Hyresgästen ska som tillägg till hyran till hyresvärden betala ersättning för hyresgästens andel av kostnaden för borttransporten. Lokalens andel av denna kostnad ska anses vara procent. Hyrestillägget uppgår vid detta kontrakts tecknande till kronor per år.

- Kostnaden för borttransport av avfall som härrör från den verksamhet som hyresgästen bedriver i lokalen ingår i hyran.

- Särskild reglering enligt bilaga Bilaga 6

16. Snöröjning och sandning

- ingår i hyran ombesörjs och bekostas av hyresgästen annan reglering enligt bilaga Bilaga

17. Oförutsedda kostnader

Skulle efter kontraktets tecknande oförutsedda kostnadsökningar uppkomma för fastigheten på grund av

- a) införande eller höjning av särskild för fastigheten utgående skatt, avgift eller pålaga som riksdag, regering, kommun eller myndighet kan komma att besluta om, eller
- b) generella ombyggnadsåtgärder eller liknande på fastigheten som inte enbart avser lokalen och som hyresvärden är skyldig att utföra till följd av beslut av riksdag, regering, kommun eller myndighet

ska hyresgästen med verkan från inträdd kostnadsökning betala ersättning till hyresvärden för den på lokalen belöpande andelen av den totala årliga kostnadsökningen för fastigheten.

Lokalens andel ska under hyrestiden anses vara 100 procent.

Har andelen inte angetts utgörs denna av hyresgästens hyra (exkl. eventuell moms) i förhållande till de i fastigheten vid tidpunkten för kostnadsökningen utgående hyrorna (exkl. eventuell moms) för lokaler och bostadslägenheter. För lokaler och bostadslägenheter som inte är uthyrda görs därvid en uppskattning av marknadshyran respektive bruksvärdeshyran.

Med skatt enligt a) ovan avses inte moms och fastighetsskatt i den mån ersättning för dessa ska erläggas. Med oförutsedda kostnader menas sådana kostnader som vid kontraktets ingående inte beslutats av de under a) och b) angivna instanserna. Ersättningen betalas enligt nedanstående regler om hyrans betalning.

18. Mervärdesskatt (moms)**Hyresgästens momsplikt**

- Hyresgästen ska bedriva momspliktig verksamhet i lokalen.
- Hyresgästen ska inte bedriva momspliktig verksamhet i lokalen.

Hyresvärdens momsplikt

- Fastighetsägaren/hyresvärden tillämpar frivillig beskattning för moms för uthyrningen av lokalen. Hyresgästen ska utöver hyran erlägga vid varje tillfälle gällande moms.
- Om fastighetsägaren/hyresvärden väljer frivillig beskattning för moms för uthyrning av lokalen ska hyresgästen utöver hyran erlägga vid varje tillfälle gällande moms.

Momsen, som ska betalas samtidigt med hyran, beräknas på angivet hyresbelopp jämte, enligt vid varje tidpunkt gällande regler för moms på hyran, på i förekommande fall enligt hyreskontraktet utgående tillägg och andra ersättningar.

Om hyresvärden till följd av hyresgästens självständiga agerande – såsom exempelvis upplåtelse av lokalen helt eller delvis i andra hand (även upplåtelse till eget bolag), eller överlåtelse – blir skyldig att justera avdragen moms enligt bestämmelserna i mervärdesskattelagen, ska hyresgästen fullt ut ersätta hyresvärden för dennes förlorade avdragsrätt. Hyresgästen ska vidare utge ersättning för den kostnadsökning som följer av hyresvärdens förlorade avdragsrätt för ingående moms på driftskostnader som uppstår genom hyresgästens agerande.

19. Hyrans betalning

Hyran betalas utan anfordran i förskott senast sista vardagen före varje

- kalendermånads början kalenderkvartals början genom insättning på PlusGiro nr
 BankGiro nr
 108-6057

20. Ränta, betalningspåminnelse

Vid försenad hyresbetalning ska hyresgästen betala dels ränta enligt räntelagen, dels ersättning för skriftlig betalningspåminnelse enligt lagstiftningen om ersättning för inkassokostnader m.m.

21. Nedsättning av hyra**Avtalat skick m.m**

Hyresgästen har inte rätt till nedsättning av hyran för tid då hyresvärden låter utföra arbete för att sätta lokalen i avtalat skick eller annat arbete som särskilt anges i detta kontrakt med tillhörande bilagor.

Sedvanligt underhåll

- Nedsättning av hyran för hinder eller men i nyttjanderätten till följd av att hyresvärden låter utföra sedvanligt underhåll av lokalen eller fastigheten i övrigt utgår enligt hyreslagens regler.
- Hyresgästen har inte rätt till nedsättning av hyran för hinder eller men i nyttjanderätten till följd av att hyresvärden låter utföra sedvanligt underhåll av lokalen eller fastigheten i övrigt. Det åligger dock hyresvärden att i god tid underrätta hyresgästen om arbetets art och omfattning samt när och under vilken tid arbetet ska utföras.
- Parterna är överens om att rätten till nedsättning av hyran när hyresvärden låter utföra sedvanligt underhåll av lokalen eller fastigheten i övrigt ska regleras enligt särskild bilaga. Bilaga

22. Underhåll

Hyresvärden ska utföra och bekosta erforderligt underhåll av lokalen och inredning som hyresvärden eventuellt särskilt tillhandahåller för verksamheten.

Hyresgästen ska utföra och bekosta erforderligt underhåll dels av ytskikt på golv, väggar och tak, dels av inredning som hyresvärden eventuellt särskilt tillhandahåller för verksamheten.

Annan fördelning av underhållsansvaret, se bilaga. Bilaga 3

Om hyresgästen åsidosätter sin underhållsskyldighet enligt ovan och inte inom skälig tid vidtar rättelse efter skriftlig uppmaning har hyresvärden rätt att fullgöra skyldigheten på hyresgästens bekostnad.

Allmänna och
gemensamma
utrymmen

Om inte annat överenskommit mellan parterna ansvarar hyresvärden för underhåll av allmänna och gemensamma utrymmen.

Annan överenskommelse enligt bilaga Bilaga

23. Ledningar för
telefoni och data-
kommunikation

Hyresvärden Hyresgästen Hyresgästen bekostar erforderlig dragnig av ledningar för telefoni och datakommunikation från den anslutningspunkt operatören anger till de ställen i lokalen som hyresgästen i samråd med hyresvärden väljer.

Annan fördelning av ansvaret för telefoni och datakommunikation, se bilaga. Bilaga 1,3

24. Skyltar, markiser
m.m.

Hyresgästen har efter samråd med hyresvärden rätt att sätta upp för verksamheten sedvanlig skylt, under förutsättning att hyresvärden inte har befogad anledning att vägra samtycke och att hyresgästen har inhämtat erforderliga tillstånd av berörda myndigheter. Övriga anordningar såsom markiser och antenner får inte sättas upp utan hyresvärdens tillstånd. Vid avflyttning ska hyresgästen återställa husfasaden i godtagbart skick.

Vid mera omfattande fastighetsunderhåll såsom fasadrenovering ska hyresgästen på egen bekostnad och utan ersättning nedmontera och åter uppmontera skyltar och andra anordningar som hyresgästen satt upp på byggnaden.

Hyresvärden förbinder sig att inte sätta upp automater och skyltskåp på ytterväggarna till den av hyresgästen förhyrda lokalen utan hyresgästens medgivande samt medger hyresgästen företrädesrätt att uppsätta automater och skyltskåp på ifrågakvarande väggar.

Hyresgästen förbinder sig att följa bifogat skyltprogram. Bilaga

25. Miljöpåverkan

Hyresgästen ska före tillträdet inhämta erforderliga tillstånd för den verksamhet för vilken lokalen upplåts. Verksamheten ska bedrivas på ett sådant sätt att den uppfyller vid varje tidpunkt gällande miljölagstiftning och övriga föreskrifter för miljön. Hyresgästens ansvar för miljöpåverkan gäller även efter kontraktets upphörande och preskriberas inte enligt bestämmelserna i 12 kap. 61 § jordabalken.

För ytterligare bestämmelser avseende miljöfarlig verksamhet, se bifogat miljöklausul. Bilaga

Parterna har träffat en överenskommelse om att minska fastighetens och lokalens miljöpåverkan, se grön bilaga. Bilaga

26. Revisions-
besiktningar

Om det vid en av myndighet påkallad revisionsbesiktning av installationer såsom el- eller sprinkleranordningar konstateras fel och brister i hyresgästen tillhörig installation, ska hyresgästen på egen bekostnad utföra begärda åtgärder inom den tid myndigheten har föreskrivit. Om hyresgästen inom nämnda tid inte har åtgärdat fel och brister har hyresvärden rätt att på hyresgästens bekostnad utföra sådana åtgärder som myndigheten har föreskrivit.

27. Tillgänglighet till
vissa utrymmen

Hyresgästen ansvarar för att tillträde till sådana utrymmen som hyresvärden eller någon som företräder hyresvärden eller som personal från energibolag, va-bolag, telekombolag eller motsvarande måste ha tillgång till för skötsel och drift av fastigheten inte hindras genom förhållanden i hyresgästens verksamhet.

28. PBL-avgifter

Om hyresgästen utan erforderligt bygglov, annat lov eller tillstånd vidtar ändringar avseende lokalen och hyresvärden till följd av detta enligt reglerna i plan- och bygglagen (PBL) tvingas utge byggsanktionsavgift eller vite, ska hyresgästen till hyresvärden betala ersättning med motsvarande belopp.

29. Brandskydd

Parternas skyldigheter gentemot varandra avseende brandskydd regleras i bifogat brandskyddsklausul. Bilaga 7

30. Myndighetskrav
m.m.

Hyresvärden Hyresgästen

ska på eget ansvar och egen bekostnad svara för de åtgärder som myndighet, domstol eller försäkringsbolag med stöd av nu gällande eller framtida lagstiftning eller avtal fr.o.m. tillträdesdagen kan komma att kräva för lokalens nyttjande för avsedd användning. Hyresgästen ska samråda med hyresvärden innan åtgärder vidtas.

31. Ombyggnads- och
ändringsarbete

Hyresgästen får inte utan skriftligt tillstånd från hyresvärden utföra ombyggnads- eller ändringsarbeten inom lokalen eller fastigheten i övrigt.

Om inte annat framgår av hyresvärdens skriftliga tillstånd ska hyresgästen ansvara för allt som denne anskaffar för sin verksamhet eller bygger in i lokalerna, även om egendomen är att betrakta som fastighets- eller byggnadstillbehör.

Hyresgästen ska bereda hyresvärden insyn i ombyggnadsprojektet, bjuda in hyresvärden till byggmöten och när hyresvärden begär det, ge hyresvärden tillträde till lokalen under ombyggnadstiden. Hyresgästen svarar för att hyresgästens arbeten i lokalen inte skadar byggnaden eller stör den verksamhet som andra hyresgäster i byggnaden bedriver och är skyldig att i skälig omfattning ersätta hyresvärden om krav på nedsättning av hyra riktas mot denne med anledning av hinder eller men i annans nyttjanderätt.

Om parterna kommer överens om och genomför en ombyggnation eller omdisponering av lokalen ska nya ritningar upprättas. Kostnaden för upprättandet av dessa ska bäras av den part som påkallat förändringen.

Annan överenskommelse enligt bilaga. Bilaga

Byggardeklaration

Om hyresgästen utför arbeten avseende lokalen ska hyresgästen för hyresvärden i god tid före arbetets utförande förete byggardeklarationer — i den mån sådana finns utarbetade — för de produkter och material som ska tillföras lokalen.

32. Säkerhet

Hyresgästen ska till hyresvärden senast den _____ lämna säkerhet för sina förpliktelser enligt detta kontrakt genom

borgen ställd av bankgaranti intill ett belopp om annan säkerhet i form av Bilaga

Om avtalad säkerhet inte lämnats senast vid föreskriven tidpunkt är detta kontrakt förfallet, om hyresvärden före tillträdet så påfordrar.

- 33. Försäkringar** Hyresvärden är skyldig att teckna och vidmakthålla sedvanlig fastighetsförsäkring avseende den fastighet inom vilken den förhyrda lokalen ligger. Hyresgästen är skyldig att teckna och vidmakthålla en företagsförsäkring som innehåller egendomsskydd, avbrottskydd och ansvar för den egna verksamheten.
- Annan överenskommelse om försäkring, se bilaga. Bilaga
- 34. Yttre åverkan** Hyresvärden Hyresgästen
ska svara för skador på grund av åverkan på till lokalen tillhörande fönster, skyltfönster, skyltar samt entré- och andra dörrar eller portar som leder till eller från lokalen. I samtliga fall omfattar ansvaret även karmar, bågar och foder.
- 35. Låsanordningar** Hyresvärden Hyresgästen
ska utrusta lokalerna med sådana lås- och stöldsnyckelsanordningar som krävs för hyresgästens företagsförsäkring.
- 36. Återställande vid avflyttning** Senast vid hyresförhållandets upphörande ska hyresgästen, om inte annan överenskommelse har träffats, ha bortfört sin egendom och återställt lokalen i godtagbart skick.
- Annan överenskommelse om bortförande och återställande enligt bilaga. Bilaga
- Parterna är eniga om att senast sista dagen av hyresförhållandet gemensamt genomföra besiktning av lokalen. Om till följd av hyresgästens åtgärder – vidtagna med eller utan hyresvärdens medgivande – lokalen vid avflyttning innehåller material, som inte särskilt överenskommit att hyresvärden svarar för, ska hyresgästen avlägsna materialet eller ersätta hyresvärden dennes kostnader för kvittblivning såsom förekommande avfallsskatt, transport och avgift för deponering eller motsvarande.
- 37. Force majeure** Hyresvärden fritar sig från skyldighet att fullgöra sin del av kontraktet och från skyldighet att betala skadestånd om hyresvärdens åtaganden inte alls eller endast till onormalt hög kostnad kan fullgöras på grund av krig eller upplöpp, på grund av sådan arbetsinställelse, blockad, eldsvåda, explosion eller ingrepp av offentlig myndighet som hyresvärden inte råder över och inte heller kunnat förutse.
- 38. Hantering av personuppgifter** Information till hyresgäst om behandling av personuppgifter, se bilaga. Bilaga
- 39. Särskilda bestämmelser** Se även särskilda bestämmelser där även övriga bilagor framgår. Bilaga 1
- Bilaga
Bilaga
Bilaga
Bilaga
Bilaga
Bilaga
Bilaga
- 40. Underskrift** Detta kontrakt, som inte utan särskilt medgivande får inskrivas, har upprättats i två likalydande exemplar, av vilka parterna tagit var sitt. Tidigare kontrakt mellan parterna avseende denna lokal upphör att gälla fr.o.m. detta kontrakts ikraftträdande.
Ort/datum	Ort/datum
Umeå 2026- -	Umeå 2026- -
Hyresvärdens namn	Hyresgästens namn
AB Bostaden i Umeå	Umeå Kommun
Namnteckning (firmatecknare/ombud)	Namnteckning (firmatecknare/ombud)
☐ Firmatecknare	☐ Firmatecknare
☒ Ombud enligt fullmakt	☒ Ombud enligt fullmakt
Namnförtydligande	Namnförtydligande
Berndt Elstig	Karin Isaksson
- Kontraktet har undertecknats med elektronisk underskrift. Datum för undertecknande framgår av den elektroniska underskriften. Parterna har erhållit en digital kopia av hyreskontraktet med tillhörande signaturcertifikat.

Bilaga 1

Särskilda bestämmelser

Fastighet: Socionomen 1 2026-05-26
Adress: Kandidatvägen 34
Objekt nr: 3308301015001

SÄRSKILDA BERSTÄMMELSER

Denna bilaga utgör en del av lokalhyresavtalet med avtalsnummer 3308301015001 mellan Hyresvärd: AB Bostaden som nedan benämns med Hv
 Hyresgäst: Umeå kommun som nedan benämns med Hg.

Bakgrund:

Hg har hyrt aktuell lokal sedan 2001 och har under tiden bedrivit olika verksamheter i byggnaden. Hg har nu identifierat ett förändrat behov och önskar att fastigheten anpassas till lägenheter med gemensamma och administrativa ytor.

Parterna har gemensamt och tillsammans med konsulter tagit fram ett förslag som Hg godkänt. Förslaget innebär i huvudsak att:

- Tre nya lägenheter tillskapas
- Kontor, personalrum och mötesrum inrättas
- Lägenhetsförråd anordnas i enlighet med planritning, bilaga 4.

Nästa steg i processen är projektering där tekniska och funktionella lösningar fastställs. Därefter ska bygglovsansökan lämnas in. Vilket eventuellt kan innebära justering av planritning, bilaga 4.

1.0 Överenskommelse:**1.1 Avtalstecknande:**

Vid avtalets tecknande är inte samtliga tekniska och ekonomiska förutsättningar fastställda. Parterna är dock överens om att ömsesidigt binda varandra till ett lokalhyresavtal.

1.2 Moms:

Lokalhyresavtalets momsats är 20 %.

1.3 Tillträde:

Preliminärt tillträdesdatum är 2027-06-01. Datumet är inte bindande. Tillträde kan inte fastställas exakt vid avtalets ingående, då projektering och upphandling av entreprenörer ännu inte genomförts samt att bygglov inte erhållits. Oavsett om tillträdet tidigareläggs eller senareläggs ska den första hyresperioden uppgå till 15 år.

2.0 Utförande av anpassningar:**2.1 Allmänt**

Hv ansvarar för att iordningställa lokalen i enlighet med planritning, bilaga 4, med undantag för lösa inventarier och verksamhetsspecifik utrustning.

2.2 Projektering och utförande omfattar bland annat:

- Anpassning av byggnaden enligt planritning, bilaga 1. Mindre förändringar från planritningen kan uppstå efter samråd med Hg samt beroende på vad som framkommer under projektering.
- Byggnaden anpassas till verksamhetsklass VK 5B som bland annat innebär installation av boendesprinkler och vidarekopplat brandlarm.
- Lokalavtalet kommer att bestå av 12 lägenheter, varav tre nya tillskapas. Samtliga lägenheter får egna kök.
- Mötesrum tillskapas, tanken är att mötesrummet även ska vara tillgängligt för annan kommunal verksamhet.
- Nytt personalutrymme med WC/dusch, pentry samt möjlighet till övernattnings tillskapas.
- Nytt kontor tillskapas.
- Rum för laddning av elrullstolar med tvättmöjlighet för rullstol tillskapas.

- Flytt av inkommande el-central och installation av nya.
- Installation av fem nya altandörrar samt att en altandörr byggs igen.
- Ljudanpassningar i enlighet med LSS 9 § 9 (hg har godkänt en avvikelse från stegljudskraven om upp till 5 dB). Detta kan innefatta väggförstärkningar samt eventuellt spår sågning i betongplatta.
- Installation av semiprofessionella tvätt- och torktumlare i gemensam tvättstuga.
- Investering i utemiljön om upp till 150 000 kr inklusive moms. Anpassning av utemiljön sker i samråd med Hg's företrädare.
- Installation av fiber. Bostnet. Hv har underhållsansvar för ledningar för data men eventuella anpassningar efter projektering eller onormalt brukande ersätts av Hg.

2.3 Anpassningar i lägenheter:

- Tillskapande av tre nya lägenheter.
- Nya stegljudsdämpande golv.
- Nya golvmatta i boende del, ej i våtrum.
- Målning.
- Installation av tvättmaskin och torktumlare.
- Installation av diskmaskin.
- Installation av fiber med datauttag.

3.0 Entré och lås:

- Dörrautomatik installeras på entrédörren.
- Nytt låssystem, iLoq, installeras i hela byggnaden vilket är en avvikelse från punkt 35 i avtalet.

Med motstridighet mot punkt 35, låsanordningar, och gränsdragningslista.

I lokalkontraktet under punkt 35, låsanordningar, och i gränsdragningslistan framgår det att Hg ansvar för låssystemet.

I motstridighet mot detta tillhandahåller Hv ett låssystem, iLoq. Hv ansvarar för drift, underhåll och felanmälningar av systemet samt för eventuell framtida reinvestering.

Observera att motstridigheten endast gäller så länge inte Hg väljer ett annat låssystem eller passagesystem.

4.0 Fast utrustning och inredning:

- Fast utrustning ingår i hyran enligt planritning i bilaga 3, exempelvis kök, WC, tvättmaskiner och torktumlare mm.
- Underhålls- och utbytes ansvar regleras enligt gränsdragningslistan se bilaga 3.

5.0 Förtydligande angående el ansvar för Hv och Hg.

- Parterna ska gemensamt verka för att elanläggningen uppfyller kraven enligt lag (LSO). Enligt lagen om skydd mot olyckor ska parterna gemensamt verka för att elanläggningen och dess utrustning upprätthåller erforderligt skydd mot olyckor.
- Detta genom ett förebyggande arbete som bland annat omfattar fortlöpande kontroller av elanläggningen.
- Hv ansvarar för att leverera en säker elanläggning inför hyresgästens tillträde.
- Hv ansvarar för periodiskt underhåll i form av test av jordfelsbrytare (Att två gånger per år trycka på testknappen på sin jordfelsbrytare), kontroll av att eventuella säkringar och säkringshållare är hela i dennes el central samt att vägguttag, strömställare och fasta belysningar är hela och funktionsdugliga.
- Hv ansvarar för att den periodiska kontrollen dokumenteras och utförs minst en gång per år, dokumentation ska vid begäran överlämnas till Hg.
- Hv kommer inte att utföra kontroller i lägenheterna. Hv utför kontroller i allmänna utrymmen.

- Hg ansvarar för att meddela behov av underhåll och utbyte av sådana delar som är synliga och åtkomliga för denne, såsom vägguttag, strömställare och fast belysning mm.
- Hg ansvarar att Hv får tillträde till lokalerna inom en vecka från anmälan.

6.0 Förtydligande angående Hg ansvar för eventuella framtida krav avseende mervärdesskatt som nedan benämnd med moms:

- Om fastighetsägaren/hyresvärden efter beslut av myndighet blir fullt skattskyldig till moms för lokal uthyrningen ska hyresgästen utöver hyran erlagga vid varje tillfälle gällande moms. Momsen som ska betalas samtidigt med hyran, beräknas på angivet hyresbelopp jämte, enligt vid varje tidpunkt gällande regler för moms på hyran, på i förekommande fall enligt hyreskontraktet utgående tillägg och andra ersättningar.
- Om hyresvärden till följd av hyresgästens självständiga agerande – såsom exempelvis upplåtelse av lägenheten/lokalen helt eller delvis i andra hand (även upplåtelse till eget bolag), eller överlåtelse – blir jämkningsskyldig för moms enligt bestämmelserna i mervärdesskattelagen, ska hyresgästen fullt ut ersätta hyresvärden för dennes förlorade avdragsrätt. Hyresgästen ska vidare utge ersättning för den kostnadsökning som följer av hyresvärdens förlorade avdragsrätt för ingående moms på driftskostnader som uppstår genom hyresgästens agerande.

7.0 Andrahandsuthyrning:

Hg informerar Hv, kundcenter, när en andrahandshyresgäst flyttar ut och när en ny andrahandshyresgäst får tillträde till lägenheten via Hv systemlösning.

Vid tidpunkten för avtalsskrivning använder Hv programmet Konfident.

Förutom ovanstående måste Hg informera andrahandshyresgästen om hur Bostaden behandlar personuppgifter enligt Hv Integritetspolicy enligt följande länk.

<https://www.bostaden.umca.se/om-oss/gdpr/>

Informationen om ny andrahandshyresgäst ska innehålla:

- Inflyttningsdatum
- Namn:
- Personnummer/samordningsnummer:
- Telefonnummer:
- Mejladress:

8.0 Tilläggsavtal för sprinkler- och brandlarmanläggning:

Tilläggsavtal för drift av sprinkler- och brandlarmanläggning, se bilaga 8.

9.0 Tidigare lokalavtal upphör:

Tidigare blockavtal med avtalsnummer 3308301010001 upphör att gälla när anpassningarna är genomförda och Hg får tillträde.

10.0 Förbehåll avseende genomförande:

Om bygglov inte erhålls eller byggnaden inte kan klassas som VK5B är parterna överens om

- Avtalet inte träder i kraft
- Inga ekonomiska krav ska riktas mellan parterna
- Parterna gör omtag angående vad byggnaden ska användas till

Bilaga 1

Särskilda bestämmelser

Bilagor:

- Bilaga 1: Särskilda bestämmelser
- Bilaga 2: Indexklausul
- Bilaga 3: Gränsdragningslista
- Bilaga 4: Planritning
- Bilaga 5: Satellitbild på utemiljö
- Bilaga 6: Avfallshantering
- Bilaga 7: Brandskyddsklausul
- Bilaga 8: Tilläggsavtal driftkostnader för brandlarm och sprinkleranläggning

Umeå 2026- -
För hyresvärden
AB Bostaden i Umeå

Umeå 2026- -
För hyresgästen
Umeå Kommun

.....
Berndt Elstig

.....
Karin Isaksson

Kryss i ruta innebär att den därefter följande texten gäller

Avser	Hyreskontrakt nr 3308301015001	Fastighetsbeteckning Socionomen 1
Hyresvärd	Namn AB Bostaden i Umeå	Personnr/orgnr 556500-2408
Hyresgäst	Namn Umeå Kommun	Personnr/orgnr 212000-2627

Klausul

Bashyra enligt denna klausul utgörs av

- 100 % av det hyresbelopp som har angetts i kontraktet, dvs. 1 501 345 kronor.
- % av de fasta hyrestillägg som har angetts i en till kontraktet fogad driftskostnadsklausul (se bilaga),
dvs. kronor.

Summa bashyra 1 501 345 kronor per år.

Under hyrestiden ska med hänsyn till förändringarna i konsumentprisindex (totalindex med 2020 som basår) tillägg till hyresbeloppet tillsammans med fasta hyrestillägg utgå med en viss procent av bashyran enligt de grunder som anges i det följande.

- För hyresavtal som börjar löpa någon gång under tiden 1/1 - 30/6 anses bashyran anpassad till indextalet för oktober månad året innan.
- För hyresavtal som börjar löpa någon gång under tiden 1/7 - 31/12 anses bashyran i stället anpassad till indextalet för oktober månad under samma tid.
- Indextalet för den oktobermånad till vilken bashyran enligt ovan anses anpassad utgör bastal såvida inte annat avtalats enligt följande genom angivande av år. Annat överenskommet bastal, nämligen indextalet för oktober månad år 2026

Skulle indextalet någon påföljande oktobermånad ha stigit i förhållande till bastalet, ska tillägg utgå med det procenttal varmed indextalet ändrats i förhållande till bastalet. I fortsättningen ska tillägg utgå i förhållande till indexändringarna, varvid hyresförändringen beräknas på basis av den procentuella förändringen mellan bastalet och indextalet för respektive oktobermånad.

Om bastalet utgörs av indextal för månad med fastställt indextal med basår 1980 (oktober månad t.o.m. år 2025) ska indextalet omräknas till index med basår 2020 enligt instruktionerna om "omräkning av indextal vid byte av basår" på sidan 2 innan föregående stycke tillämpas.

Tillägget kan bli såväl högre som lägre mellan olika år. Utgående hyra ska dock aldrig sättas lägre än det i kontraktet angivna hyresbeloppet tillsammans med fasta hyrestillägg enligt ovan.

Hyresändringen sker alltid fr.o.m. den 1 januari efter det att oktoberindex föranlett omräkning.

På sidan 2 intagna anvisningar gäller för denna indexklausul.

Underskrift

Ort/datum

Umeå 2026- -

Hyresvärdens namn

AB Bostaden i Umeå

Ort/datum

Umeå 2026- -

Hyresgästens namn

Umeå Kommun

Namnteckning (firmatecknare/ombud)

Firmatecknare

Namnteckning (firmatecknare/ombud)

Firmatecknare

Ombud enligt fullmakt

Ombud enligt fullmakt

Namnförtydligande

Berndt Elstig

Namnförtydligande

Karin Isaksson

- Klausulen har undertecknats med elektronisk underskrift. Datum för undertecknande framgår av den elektroniska underskriften. Parterna har erhållit en digital kopia av klausulen med tillhörande signaturcertifikat.

Hyresvärdens egna noteringar om bastal

ANVISNINGAR FÖR INDEXUPPRÄKNING AV HYRA FÖR LOKAL

Bashyran

Hur stor del av det i kontraktet angivna hyresbeloppet tillsammans med fasta hyrestillägg som skall utgöra bashyra är en förhandlingsfråga. Andelens storlek kan bero på hyresavtalets övriga villkor såsom av hyra per kr/kvm, omsättningshyra, särskild debitering av värme, vatten, el, kyla eller andra förpliktelser som åvilar hyresgästen samt andra aspekter såsom lokalens underhållsbehov och parternas fördelning av ansvaret för underhåll.

Exempel andelsberäkning

Om det angivna hyresbeloppet är 200 000 kr och 50 % ska räknas upp är bashyran 100 000 kr.
 Om det angivna hyresbeloppet är 400 000 kr och 75 % ska räknas upp är bashyran 300 000 kr.
 Om det i avtalet angivna hyresbeloppet är 300 000 kr och 100 % ska räknas upp är bashyran 300 000 kr.

Bastalet

Indextalet för den oktobermånad till vilken bashyran anses anpassad utgör bastalet såvida inte annat anges genom angivande av år (se bestämmelserna på sidan 1).

Jämförelse mellan indextalen ska ske så snart årets oktoberindex har blivit känt. De senaste åren har oktoberindex blivit känt i mitten av november.

Beräkning av indextillägget

1. Beräkna skillnaden mellan aktuellt oktoberindex och bastalet.
2. Om skillnaden är positiv, divideras den framräknade skillnaden med bastalet.
3. Tilläggets storlek beräknas genom att denna kvot multipliceras med bashyran.

Exempel

Beräkning av hyrestillägg för år 2023

Bashyran antas vara 100 000 kr/år och anpassad till konsumentprisindex (KPI) för oktober 2020, som är 336,97 (bastalet). Oktoberindex för år 2022 är 384,04.

1. Beräkna skillnaden mellan indextalet 384,04 och 336,97. Skillnaden är positiv och uppgår 47,07.
2. Dividera 47,07 med 336,97 och multiplicera kvoten (utan avrundning) med bashyran 100 000 kr. Resultatet blir 13 968,60 kr och utgör hyrestillägget för år 2023 enligt klausulen.

Alternativ A: Om KPI för oktober 2022 i stället skulle ha blivit lägre än året innan t ex 340,40 (oktoberindex år 2021 var 346,44).

Skillnaden mellan antagna 340,40 och bastalet 336,97 hade fortfarande blivit positiv och uppgått till 3,43. Kvoten mellan 3,43 och bastalet 336,97, multiplicerad med bashyran 100 000 kr hade resulterat i ett hyrestillägg på 1017,89 kr för år 2023. Den sammanlagda hyran hade dock blivit lägre än för år 2022.

Alternativ B: Om KPI för oktober 2022 i stället skulle ha blivit lägre än bastalet 336,97 t ex 336,51.

Skillnaden mellan 336,51 och bastalet 336,97 hade då varit negativ. Inget hyrestillägg skulle då utgå. Det i avtalet angivna hyresbeloppet skulle gälla.

Omräkning av indextal vid byte av basår

Från och med 2026 byter KPI, som publiceras av Statistiska Centralbyrån (SCB), basår från 1980 till 2020. Det innebär att en ny indexserie ersätter den tidigare.

För indexklausuler med bastal som utgörs av oktoberindex för år innan 2026 behöver därför det fastställda indextalet med basår 1980 omräknas till motsvarande indextal med basår 2020. Det sker på följande sätt.

Bastalet divideras med medelvärdet av KPI för 2020 (335,92 med basår 1980). Kvoten multipliceras därefter med 100. Resultatet avrundat till två decimaler utgör det omräknade bastalet med basår 2020.

Exempel

Om bastalet utgörs av indextal för oktober 2024 (415,51 med basår 1980) görs följande beräkning:

$$415,51/335,92*100 = 123,69$$

Det bastal som ska användas i uträkningen av tillägget är därmed 123,69.

Avser	Hyreskontrakt nr 3308301015001	Fastighetsbeteckning Socionomen 1	
Hyresvärd	Namn AB Bostaden i Umeå		Personnr/orgnr 556500-2408
Hyresgäst	Namn Umeå Kommun		Personnr/orgnr 212000-2627

Framgår det inte av gränsdragningslistan eller annan överenskommelse vem som har underhålls- eller utbytesansvar gäller följande.

1. Fastighetsägaren/hyresvärden ansvarar för allt som enligt jordabalkens bestämmelser kan hänföras till fastighets- eller byggnadstillbehör.
2. Hyresgästen ansvarar för all lös egendom. Hyresgästen ansvarar också för allt som denne anskaffar för sin verksamhet eller bygger in i lokalerna under pågående kontraktstid, även om egendomen är att betrakta som fastighets- eller byggnadstillbehör.

Hur gränsdragningslistan ska fyllas i

1. Gränsdragningslistan rör bara objekt som ingår i upplåtelsen enligt hyresavtalet.
2. Markera underhålls- och utbytesansvar med X vid varje punkt nedan. Var noggrann med att gå igenom hela gränsdragningslistan. Markera även om utrustning saknas, genom anteckning eller strykning av punkten. Detta är viktigt för att undvika framtida tvister mellan parterna.
3. Parterna kan, till ledning för ett ställningstagande när en viss utrustning bör bytas, göra en anmärkning om den förväntade återstående användningstiden med hänsyn till t.ex. teknisk eller ekonomisk livslängd.
4. Om ett särskilt underhållsansvar krävs för viss utrustning, exempelvis att serviceavtal ska tecknas, bör en anmärkning göras om detta.
5. Om en part har underhållsansvar men kostnaden ska bäras av den andra parten, bör en anmärkning göras om detta.

Definitioner

1. Underhåll

Åtgärder vilka syftar till att löpande upprätthålla funktionen hos ett objekt så att objektet uppnår normal livslängd. Den funktion som ska upprätthållas är den för objektet avsedda med hänsyn till objektets skick vid hyresförhållandets början, objektets ålder och prestanda. Åtagandet omfattar planerad skötsel av objektet såväl som reparation och byte av engångsartiklar och förslitningsdetaljer. Åtgärder ska utföras fackmässigt.

2. Utbyte

Med utbyte avses att byta ut ett nedan markerat objekt i sin helhet. Utbyte ska ske när livslängden uppnåtts, när underhåll inte längre kan utföras eller inte längre kan utföras till en skälig kostnad.

ALLMÄNT

		Underhållsansvar		Utbytesansvar		Anmärkning
		Hv	Hg	Hv	Hg	
Lokalen, utvändigt	Entré- och andra dörrar som leder till eller från lokalen	☒	☐	☒	☐	
	Dörröppnare och dörrstängare	☒	☐	☒	☐	Avser entrédörr
	Skyltar, skyltskåp	☐	☒	☐	☒	Avser Hg egna
	Fönster och karmar	☒	☐	☒	☐	
	Markiser	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Lastintag/-kaj	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Belysningsarmaturer	☒	☐	☒	☐	
	Skyltbelysning	☐	☒	☐	☒	Avser Hg egna
	Utvändig skötsel	☒	☐	☒	☐	
	Fönsterglas	☐	☒	☐	☒	
Lokalen, invändigt	Ytskikt väggar	☒	☐	☒	☐	
	Ytskikt tak	☒	☐	☒	☐	
	Ytskikt golv	☒	☐	☒	☐	
	Innerdörr, inklusive beslag, dörrstängare	☒	☐	☒	☐	
	Dörröppnare och dörrstängare	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Fönster och karmar	☒	☐	☒	☐	

Denna gränsdragningslista, Fastighetsägarna Sveriges formulär nr. 102, är framtagen 2014 i samråd med Svensk Handel och Visita. Reviderat 2018 och 2022 då även i samråd med Sveriges Allmännyttas Eftertryck förbjuds.

Sign

Sign

GRÄNSDRAGNINGSLISTA FÖR LOKAL

FÖRDELNING AV UNDERHÅLLS- OCH UTBYTESANSVAR

2 (4)

Bilaga nr 3

ALLMÄNT forts.

		Underhållsansvar		Utbytesansvar		Anmärkning
		Hv	Hg	Hv	Hg	
Lokalen, invändigt forts.	Glaspartier i lokalen	☐	☒	☐	☒	
	Skyltar	☐	☒	☐	☒	Avser Hg egna
	Rulljalusier	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Fast belysning	☒	☐	☒	☐	Hg byter lyskälla om möjligt
	Särskilt anpassad belysning för verksamheten	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Persienner	☐	☒	☐	☒	
Våtrum	Sanitetsporcelain	☒	☐	☒	☐	
	Duschar	☒	☐	☒	☐	
	Ytskikt golv	☒	☐	☒	☐	
	Ytskikt väggar	☒	☐	☒	☐	
	Ytskikt tak	☒	☐	☒	☐	
		☐	☐	☐	☐	
Toalett	Sanitetsporcelain	☒	☐	☒	☐	
	Ytskikt golv	☒	☐	☒	☐	
	Ytskikt väggar	☒	☐	☒	☐	
	Ytskikt tak	☒	☐	☒	☐	
	☐	☐	☐	☐		
	☐	☐	☐	☐		
Pentry	Maskiner i kök och pentry	☒	☐	☒	☐	
		☐	☐	☐	☐	
Inredning som hyresvärden särskilt tillhandahåller för verksamheten		☐	☐	☐	☐	
		☐	☐	☐	☐	
		☐	☐	☐	☐	
		☐	☐	☐	☐	
		☐	☐	☐	☐	
		☐	☐	☐	☐	
INSTALLATIONER Värme	Luftvärme	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Värmecentraler	☒	☐	☒	☐	
	Värmeväxlare	☒	☐	☒	☐	
	Värmeåtervinningssystem	☒	☐	☒	☐	
	Övriga värmeanläggningar	☐	☐	☐	☐	Finns ej

Denna gränsdragningslista, Fastighetsägarna Sveriges formulär nr. 102, är framtagen 2014 i samråd med Svensk Handel och Visita. Reviderat 2018 och 2022 då även i samråd med Sveriges Allmännyttas Eftertryck förbjuds.

Sign

Sign

GRÄNSDRAGNINGSLISTA FÖR LOKAL

FÖRDELNING AV UNDERHÅLLS- OCH UTBYTESANSVAR

3 (4)

Bilaga nr 3

INSTALLATIONER
 forts.

		Underhållsansvar		Utbytesansvar		Anmärkning
		Hv	Hg	Hv	Hg	
Värme forts.	Mätare	☐	☐	☐	☐	Finns ej
		☐	☐	☐	☐	
		☐	☐	☐	☐	
Vatten, avlopp	Varmvattenberedare	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Utslagsbackar	☒	☐	☒	☐	
	Mätare	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Golvbrunnar	☒	☐	☒	☐	Hg rengör golvbrunn
	Hg rengör avlopp ned till golvnivå	☐	☒	☒	☐	
		☐	☐	☐	☐	
El	Elmätare	☒	☐	☒	☐	
	Elcentraler	☒	☐	☒	☐	
	Eluttag och dosor	☒	☐	☒	☐	Hg anmäler brister och fel till Hv
	El ansvar se även bilaga 1 punkt 7	☐	☐	☐	☐	
		☐	☐	☐	☐	
Kyla och ventilation	Särskilt kylaggregat	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Till- och frånluftsdon	☒	☐	☒	☐	Hg rengör don
	Kylaggregat till data- och/eller serverrum	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Kylaggregat till förvarings- och avfallsrum	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Andra fläktanordningar	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Mätare	☐	☐	☐	☐	Finns ej
		☐	☐	☐	☐	
		☐	☐	☐	☐	
Lås och säkerhet, i lokalen	Lås	☐	☒	☐	☒	Se även bilaga 1, punkt 3
	Larm	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Monitorer och detektorer	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Övervakningskameror	☐	☐	☐	☐	Finns ej
		☐	☐	☐	☐	
		☐	☐	☐	☐	
Lås och säkerhet, skalskydd	Dörrlås till entréer och andra dörrar som leder till eller från lokalen	☐	☒	☐	☒	Se även bilaga 1, punkt 3
	Övervakningskameror	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	Monitorer och detektorer	☐	☐	☐	☐	Finns ej
		☐	☐	☐	☐	
		☐	☐	☐	☐	

GRÄNSDRAGNINGSLISTA FÖR LOKAL

FÖRDELNING AV UNDERHÅLLS- OCH UTBYTESANSVAR

4 (4)

Bilaga nr 3

INSTALLATIONER
 forts.

	Underhållsansvar		Utbytesansvar		Anmärkning
	Hv	Hg	Hv	Hg	
Hissar och rulltrappor					
Personhissar	☐	☐	☐	☐	Finns ej
Gods-/varuhissar	☐	☐	☐	☐	Finns ej
Rulltrappor	☐	☐	☐	☐	Finns ej
Andra flyttanordningar	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	☐	☐	☐	☐	
	☐	☐	☐	☐	
Tele- och datakommunikation					
Ledning för telefoni	☐	☐	☐	☐	Finns ej
Ledning för data	☒	☐	☒	☐	Ev anpassningar ersätts av Hg.
Ledning för bredband	☐	☐	☐	☐	Finns ej
Ledning för kabeltv	☐	☐	☐	☐	Finns ej
Anordningar för trådlös tv	☐	☐	☐	☐	Finns ej
	☐	☐	☐	☐	
	☐	☐	☐	☐	

Särskilda underhållsavtal

	Avtal tecknas av		Anmärkning
	Hv	Hg	
Underhållsavtal med extern leverantör fordras för följande utrustning/installation:			
Rulltrappor	☐	☐	Finns ej
Personhiss	☐	☐	Finns ej
Varuhiss	☐	☐	Finns ej
Kylaggregat	☐	☐	Finns ej
Fjärrkyla	☐	☐	Finns ej
Ventilation	☒	☐	
	☐	☐	
	☐	☐	

Underskrift

 Ort/datum
 Umeå 2026- -
 Hyresvärdens namn
 AB Bostaden i Umeå

 Ort/datum
 Umeå 2026- -
 Hyresgästens namn
 Umeå Kommun

Namnteckning (firmatecknare/ombud)

 Firmatecknare Ombud enligt fullmakt

Namnteckning (firmatecknare/ombud)

 Firmatecknare Ombud enligt fullmakt

Namnförtydligande

Berndt Elstig

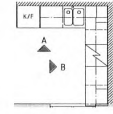
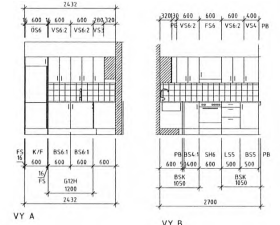
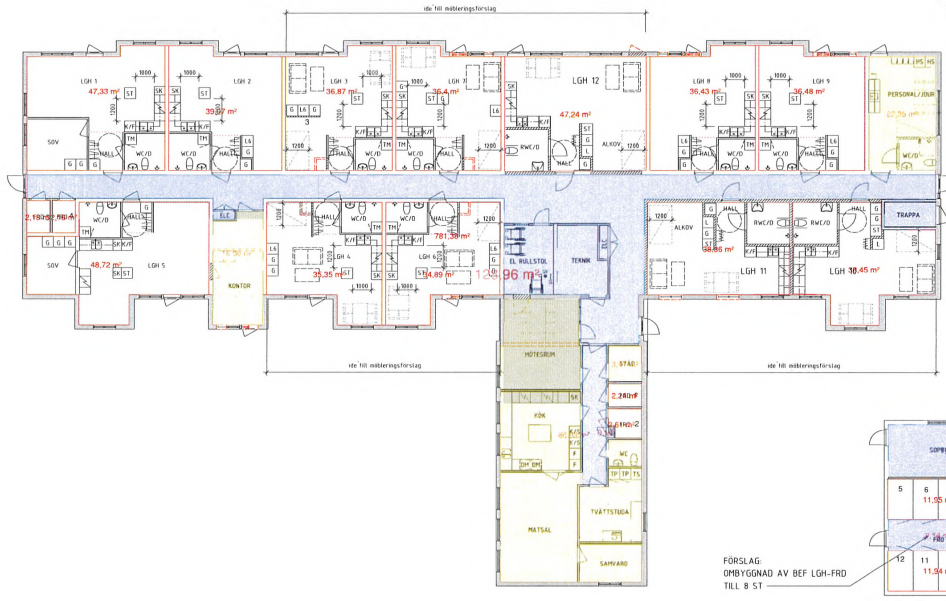
Namnförtydligande

Karin Isaksson

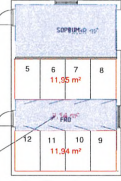
 Gränsdragningslistan har undertecknats med elektronisk underskrift. Datum för undertecknande framgår av den elektroniska underskriften. Parterna har erhållit en digital kopia av gränsdragningslistan med tillhörande signaturcertifikat.

Bilaga 4

Bilaga xx:
 Planritning:
 Gulmarkerad yta omfattas av frivillig moms.
 Vitmarkerad yta omfattas ej av frivillig moms, bostadsyta.
 Blåmarkerad yta är gemensamhetsytor som varken utgör bostads- eller momspliktig yta.
 Formel vid uträkning av avdragsrättens omfattning i procent:
 $\text{Momspliktig yta} / (\text{Momspliktig yta} + \text{Bostadsyta}) = \text{avdragsrättens omfattning i \%}$

FÖRSLAG
 ÖMSYGGNAD AV BEF LGH-FRD
 TILL 8 ST

2025-09-29
 2025-04-03
 2025-02-10

Rev	Ändring	Skapad	Utdat
1			

PRELIMINÄR
Skiss

BOSTADEN
 SOCIONOMEN 1

AFRY

Projekterad av: [Blank]
 Utvärderad av: [Blank]
 Samordnad allmogarföring: [Blank]

Plan: 1.0005
 Skala: 1:100
 A-40-1-1

SKALA 1:100

Bilaga 5:

Satellitbild Socionomen 1

Avser	Hyreskontrakt nr 3308301015001	Fastighetsbeteckning Socionomen 1	
Hyresvärd	Namn AB Bostaden i Umeå		Personnr/orgnr 556500-2408
Hyresgäst	Namn Umeå Kommun		Personnr/orgnr 212000-2627

Klausul Hyresgästen ska själv svara för och bekosta uppsamling, sortering, lagring och borttransport av hos hyresgästen förekommande avfallsfraktioner som har markerats nedan.

☐ hushållsavfall	☒ lysrör	☐ hårda plastförpackningar
☒ grovsopor	☐ metallförpackningar	☒ farligt avfall enligt vid varje tid gällande miljölagstiftning
☐ komposterbart avfall	☐ ofärgade glasförpackningar	☐
☐ tidningspapper	☐ färgade glasförpackningar	☐
☐ batterier	☐ pappförpackningar	☐

Särskilda bestämmelser

Så kallade hushållsopor ingår i lokalkontraktet.

Hv tillhandahåller utrymme för hanterin av avfall som genereras under ordinarie verksamhet, enligt ovan utan tilläggskostnader.

Hv förutsätter att Hg hanterar avfall på ett sådant sätt att det vid varje enskild tidpunkt uppfyller gällande lagar och förordningar.

Hv förutsätter att Hg viker ihop och plattar till skrymmande avfalla innan de planteras i rätt kärl i avfallsutrymmet.

Underskrift

Ort/datum Umeå 2026- -	Ort/datum Umeå 2026- -
Hyresvärdens namn AB Bostaden i Umeå	Hyresgästens namn Umeå Kommun

Namnteckning (firmatecknare/ombud)	☐ Firmatecknare	Namnteckning (firmatecknare/ombud)	☐ Firmatecknare
	☒ Ombud enligt fullmakt		☒ Ombud enligt fullmakt

Namnförtydligande Berndt Elstig	Namnförtydligande Karin Isaksson
------------------------------------	-------------------------------------

Klausulen har undertecknats med elektronisk underskrift. Datum för undertecknande framgår av den elektroniska underskriften. Parterna har erhållit en digital kopia av klausulen med tillhörande signaturcertifikat.

Avser	Hyreskontrakt nr 3308301015001	Fastighetsbeteckning Socionomen 1
Hyresvärd	Namn AB Bostaden i Umeå	Personnr/orgnr 556500-2408
Hyresgäst	Namn Umeå Kommun	Personnr/orgnr 212000-2627

Klausul Om denna klausul strider mot bestämmelse i huvudavtalet, gäller i första hand denna klausul.

Enligt lagen om skydd mot olyckor ska fastighetsägare eller nyttjanderättshavare i skäligen omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka. Samma lag föreskriver att ägare och nyttjanderättshavare i övrigt ska vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.

Hyresvärden ansvarar för att lokalen vid tillträdet uppfyller kraven på brandskydd som krävs för det avtalade användningsändamålet med förhyrningen.

Parterna har kommit överens om fördelningen av ansvaret för brandskydd inför tillträdet. Parternas ansvar för att ordna brandskydd inför tillträdet regleras i bilaga. Bilaga

Hyresgästen ansvarar för underhåll och utbyte av sådant brandskydd i lokalen som är synligt och åtkomligt för denne, såsom exempelvis nödutgångsskyltar och andra brandskyddsanordningar som enbart betjänar lokalen och som inte är styrda av byggnadens centrala system. Hyresgästen svarar också för sådana brandskyddsanordningar som hyresgästen har tillfört lokalen.

Hyresgästen ansvarar för och bekostar därutöver sådant brandskydd som efter tillträdet kan komma att krävas för lokalens nyttjande för avsedd användning.

Hyresgästen ska utan dröjsmål anmäla brister som denne upptäcker eller borde upptäcka, i det brandskydd som hyresvärden tillhandahåller och svarar för.

Systematiskt brandskyddsarbete

Parterna åtar sig att bedriva ett systematiskt brandskyddsarbete i enlighet med de allmänna råd som behörig myndighet meddelat. Vardera part är dessutom skyldig att en gång om året bereda den andre parten tillfälle att få ta del av dokumentation och uppföljning av partens systematiska brandskyddsarbete.

Hyresgästen förbinder sig att se till

att räddnings- och utrymningsvägar alltid hålls öppna och inte vare sig helt eller delvis blockeras

att funktionen av sprinkler- och andra brandskyddsanordningar aldrig försämrats genom t.ex. förbyggnad eller uppställning av föremål,

att branddörrar hålls stängda och brandceller är intakta

att plomberingar av handtag aldrig bryts annat än i händelse av brand eller brandövning.

Underskrift

Ort/datum
Umeå 2026- -

Hyresvärdens namn
AB Bostaden i Umeå

Ort/datum
Umeå 2026- -

Hyresgästens namn
Umeå Kommun

Namnteckning (firmatecknare/ombud)

Firmatecknare

Ombud enligt fullmakt

Namnteckning (firmatecknare/ombud)

Firmatecknare

Ombud enligt fullmakt

Namnförtydligande
Berndt Elstig

Namnförtydligande
Karin Isaksson

Klausulen har undertecknats med elektronisk underskrift. Datum för undertecknande framgår av den elektroniska underskriften. Parterna har erhållit en digital kopia av klausulen med tillhörande signaturcertifikat.

Tilläggsavtal till lokalhyresavtal för Brandlarm och sprinkler

Fastighet: Socionomen 1
Adress: Kandidatvägen 34
Objekt nr: 3308301015001

Bilaga 8

Detta är en bilaga till lokalavtal med objektnummer 3308301015001 mellan Hyresvärd: AB Bostaden i Umeå som nedan benämns med Hv. Hyresgäst: Umeå Kommun som nedan benämns med Hg.

Tillägget avser driftkostnader för sprinkler- och brandlarmanläggning beläget på fastigheten Socionomen 1 i Umeå kommun.

Investeringskostnaden har tagits i projekt för anpassningar till lägenheter med gemensamma och administrativa ytor.

Beräknade köpta tjänster för drift av sprinkler- och brandlarms anläggning:

SOS Alarm bastjänst:	5 600 kronor per år ex moms.
Årsavgift räddningstjänsten:	4 200 kronor per år ex moms.
Telia abonnemang:	3 600 kronor per år ex moms.
Månads- och kvartalsprover:	
Brandlarm och sprinkler	14 778 kronor per år ex moms.
Administrativ kostnad	2 000 kronor per år ex moms.
Summa per år	30 178 kronor per år exklusive mervärdesskatt.

Observera att hyresavtalet är frivilligt skattskyldighet till en andel av 20 %.

Tillkommande moms 25%:	7 545 kronor.
Avdragbar moms 20%:	1 509 kronor
Moms som hyres sätts:	6 036 kronor

Hyreskostnad: 36 214 kronor per år.

Varav andel som är momspliktig:	7 243 kronor per år plus moms.
Varav andel som ej är momspliktig:	28 971 kronor per år inklusive moms.

Hyresperiod: 2027-06-01 till 2042-05-31.

Observera:

- Att efter år **2042-05-31** måste parterna skriva ett nytt kontrakt. Antingen är det dags för nyinvestering för brandlarms- och sprinkleranläggningen vilket ersätts av Hg eller så fortgår drift- och underhållskostnaderna och då bör detta regleras i ett nytt tilläggsavtal.
- Vid motstridiga uppgifter är detta hyrestillägg överordnat gällande gränsdragningslista.
- OBSERVERA
Om tillträdet av lokalhyresavtalet förskjuts åt något håll förskjuts även tilläggsavtalet i samma utsträckning.

Index:

Samtliga avgifter/kostnaderna index uppräknas med basår 2026 precis som lokalhyreskontraktet.

Övriga kostnader:

- Reparations och revisionskostnader ersätts mot faktisk kostnad plus 8 % i administrativ kostnad.
- Utryckning av brandförsvaret som orsakats av hyresgäst ersätts för varje utryckning plus 8 % i administrativ kostnad, alternativt att verksamheten tar kostnaden direkt via brandförsvaret.

Umeå 2026-   -

Umeå 2026-   -

För hyresvärden
AB Bostaden i Umeå

För hyresgästen
Umeå Kommun

.....
Berndt Elstig

.....
Karin Isaksson

Diarienumr: TN-2026/00408

Yttrande Motion 4/2026: Utred hållbara former för samhällsbetalda resor

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar

att föreslå Kommunfullmäktige att avslå motionen med nedan motivering.

Ärendebeskrivning

Vänsterpartiet har lämnat in en motion där de yrkar

- att Umeå kommun utreder förutsättningar och alternativ till långsiktigt hållbara former för samhällsbetalda resor, med fokus på alternativa upphandlingsformer och drift i egen regi.
- att denna utredning utmynnar i ett förslag till politiskt beslut om drifts- och upphandlingsformer för samhällsbetalda resor.

Motivering

Lagen om offentlig verksamhet (LOS) kan förhindra möjligheten att själv bedriva en samordningscentral som blandar in fler samhällsbetalda resor än kommunens egna behov.

Samhällsbetalda resor rör flera nämnder och upphandling av sådana kommer därför att ligga på Upphandlingsbyrån.

Upphandlingsbyrån har tagit fram ett underlag som belyser de praktiska och ekonomiska konsekvenserna av att bedriva skolskjuts och färdtjänst i kommunal egen regi.

Utifrån detta underlag föreslår Tekniska nämnden att Kommunfullmäktige avslår motionen.

Beslutsunderlag

Motion_Utred hållbara former för samhällsbetalda resor. Bilaga.

Underlag till yttrande på motion. Bilaga.

Checklista för handläggning av ärenden inför politiska beslut anses inte tillämplig.

Beredningsansvariga

Anders Blom, Upphandlingsbyrån

Tjänsteskrivelse

Dnr: TN-2026/00408

Annika Kjellsson Lind, Gator och parker

Beslutet ska skickas till

KSdiarium, märk ämnesraden med diarienummer: KS-2026/00204.

Motion till Umeå kommunfullmäktige, 2026-02-09

Utred hållbara former för samhällsbetalda resor

Ett jämlikt och tillgängligt samhälle bygger på förutsättningen att alla medborgare ska kunna förflytta sig till skola, arbete och fritidsaktiviteter på ett tryggt och tillförlitligt sätt. För att säkra denna rättighet finns samhällsbetalda resor. Med samhällsbetalda resor avses resor som helt eller delvis finansieras gemensamt med skattemedel, såsom färdtjänst och skolskjuts. Umeå kommun har under lång tid upphandlat dessa resor av externa leverantörer. Eftersom marknaden är ytterst begränsad har upphandlingarna inte fungerat då det kommer in för få anbud. Den upphandlade modellen har under åren visat sig vara sårbar. Problemen blev särskilt tydliga när färdtjänsten under en längre period präglades av omfattande förseningar, bristande samordning och låg tillförlitlighet, något som drabbade personer med funktionsnedsättning hårt och ledde till ett stort missnöje bland brukare och personal. Sårbarheten blir också tydlig när det upphandlade bolaget går i konkurs.

Det kvarstår allvarliga och återkommande problem även inom skolskjutsverksamheten. Under de senaste åren har lokala medier återkommande rapporterat om barn som kommer för sent till skolan, skolskjutsar som uteblir helt, bristande kommunikation med vårdnadshavare och allvarliga incidenter där barn körts fel eller blivit kvar på skolor. Problemen är särskilt allvarliga för barn i behov av anpassad skolgång, där struktur, förutsägbarhet och trygghet är avgörande för möjligheten att klara skoldagen. För vårdnadshavare innebär detta en vardag präglad av oro, stress och osäkerhet. För barnen innebär det utebliven undervisningstid, ökad psykisk belastning och en otrygg start på skoldagen.

Umeå kommun behöver ompröva huruvida dagens upphandlingsmodell är den mest ändamålsenliga för så kritiskt viktiga samhällsfunktioner som färdtjänst och skolskjuts. Kommunen har det yttersta ansvaret för att dessa resor fungerar och när det inte finns en fungerande marknad måste det offentliga vara redo att kliva in. Erfarenheter från andra kommuner som valt att ta över samhällsbetalda resor i egen regi visar att ökad rådighet, tydligare ansvar och närmare koppling mellan verksamhet och brukare kan leda till högre kvalitet och större trygghet, utan att kostnaderna nödvändigtvis ökar. En verksamhet i egen regi kan ge kommunen bättre möjligheter att ställa krav på kontinuitet, kompetens, lokalkännedom och bemötande, samt att snabbt korrigera brister när de uppstår. Det är också viktigt att utreda om och hur alternativa upphandlingsformer kan vara en del av en framtida lösning.

Umeå kommun är en utspridd kommun. Det finns inte en universallösning som kommer att passa överallt. Därför behöver utredningen titta brett på olika lösningar för att säkra rätten till trygga och pålitliga samhällsbetalda resor. Mot bakgrund av detta föreslår Vänsterpartiet:

vansterpartiet yrkar:

att Umeå kommun utreder förutsättningar och alternativ till långsiktigt hållbara former för samhällsbetalda resor, med fokus på alternativa upphandlingsformer och drift i egen regi.

att denna utredning utmynnar i ett förslag till politiskt beslut om drifts- och upphandlingsformer för samhällsbetalda resor.

Ellen Ström
Tobias Holmbom

Vänsterpartiet

SVAR MOTION SAMHÄLLSBETALDA RESOR

SVAR MOTION SAMHÄLLSBETALDA RESOR

2026-04-30

Innehåll

1.0	SYFTE	3
2.0	HISTORIK.....	3
3.0	FÖRUTSÄTTNINGAR	3
4.0	KAPACITET	3
5.0	PERSONAL.....	3
6.0	EKONOMI.....	3

1.0 SYFTE

Detta underlag belyser de praktiska och ekonomiska konsekvenserna av att bedriva skolskjuts och färdtjänst i kommunal egen regi. Fordonsbehovet är faktabaserat och personalbehovet och kostnaderna är uppskattade.

2.0 HISTORIK

Skolskjuts grundskola och anpassad skola

Det utförs c:a 6000 skolskjutsar per månad. Leveranssäkerheten (resor utan förseningar och avvikelser) har under 2025 fram till hösten 2025 legat på över 99%. Under hösten infördes ett nytt trafikledningssystem hos leverantören som inte fungerade fullt ut vilket medförde störningar. Detta är nu åtgärdat och leveranssäkerheten är nu i normal nivå.

Färdtjänst med personbil

Det utförs c:a 9000-10000 färdtjänstresor med personbil per månad.

Det utförs c:a 1700-1900 färdtjänstresor med specialfordon per månad.

Efter konkursen hos upphandlad leverantör för färdtjänst med personbil upphandlades ett interimsavtal tills en ny upphandling kan genomföras. Den upphandlade leverantören levererar mycket hög leveranssäkerhet i detta avtal för färdtjänstresor med personbil. Leveranssäkerheten i avtalet för färdtjänst med specialfordon har under överskådlig tid varit mycket hög.

3.0 FÖRUTSÄTTNINGAR

Samhällsbetalda resor kännetecknas av:

- Ojämn efterfrågan, särskilt inom skolskjuts
- Krav på reservkapacitet och beredskap
- Hög andel fasta kostnader

Detta innebär en risk för låg resursutnyttjandegrad, särskilt under delar av dagen och under skollov mm.

4.0 KAPACITET

Skolskjuts kräver cirka 80 fordon i samtidig drift under morgon och eftermiddag.

Med nödvändig reservkapacitet bedöms behovet uppgå till 90-100 fordon.

Färdtjänst kräver cirka 35 fordon i samtidig drift samt dygnet runt-beredskap, vilket motsvarar cirka 40-45 fordon. Därtill tillkommer ett tiotal specialfordon med rullstolsplats.

Totalt bedöms behovet uppgå till cirka 130-145 fordon.

5.0 PERSONAL

Skolskjuts uppskattas kräva cirka 90-110 förare.

Färdtjänst kräver cirka 90-100 förare på grund av skiftarbete.

Övrig personal (trafikledning, planering, verkstad, administration) uppskattas till cirka 40-60 personer.

Totalt personalbehov uppgår till cirka 220-260 personer

6.0 EKONOMI

Fordon innebär en initial investering på cirka 110-130 miljoner kronor.

Årlig driftkostnad för fordon uppskattas till cirka 20-30 miljoner kronor.

Personalkostnader uppskattas till cirka 130-160 miljoner kronor per år.

Övriga kostnader (IT, lokaler, administration) uppskattas till cirka 20-40 miljoner

2026-04-30

---

kronor per år.

Ekonomisk jämförelse

Egen regi -Total årlig kostnad bedöms uppgå till cirka 170–230 miljoner kronor.

Upphandlade avtal - Total årlig kostnad uppskattas till cirka 85-95 miljoner kronor.

Diarienumr: TN-2026/00420

Yttrande Samråd Umeå kommuns föreskrifter för avfallshantering

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar

att lämna yttrande enligt nedan.

Ärendebeskrivning

Från 1 januari 2024 har kommunen ansvar för insamling av förpackningsavfall från hushåll och samlokaliserade verksamheter. Senast 1 januari 2027 ska fastighetsnära insamling av förpackningsavfall: papper, plast, metall samt färgat och ofärgat glas, införts i hela kommunen. Mot denna bakgrund har ett förslag till reviderade lokala föreskrifter tagits fram för att anpassas till ny lagstiftning och aktuella begrepp.

De huvudsakliga förändringarna i förslaget är följande:

- Anpassningar för att möjliggöra fastighetsnära insamling av plast- och pappförpackningar. I samband med detta justeras hämtningsintervallen till en sexveckorscykel, där papp- och plastförpackningar samt restavfall hämtas var sjätte vecka, medan matavfall fortsatt hämtas varannan vecka.
- Möjlighet införs att dela ett eller flera avfallskärl med närboende granne.
- Uppdateringar i bilaga 1 avseende bland annat fiskeredskap, textilavfall, trädgårdsavfall och jord med invasiva arter samt emballering.
- Begreppet grovavfall ersätts med skrymmande avfall och definitioner samt terminologi uppdateras.
- Förtydliganden av tekniska detaljer, exempelvis avseende vikt på lock till avloppsbrunn enligt Arbetsmiljöverkets riktlinjer.
- Förtydligande av fastighetsägarens ansvar för byte av fosforfilter i avloppsanläggningar.
- 40 § Uppehåll i hämtning av avfall vid fritidsbostad utgår då den inte används i praktiken och frågan om uppehåll hanteras i 39 §.

Tekniska nämnden har fått möjlighet att lämna yttra sig över förslaget till kommunstyrelsens planeringsutskott senast 30 juni.

Tjänsteskrivelse

Dnr: TN-2026/00420

Yttrande

Förvaltningen har tagit del av förslaget och bedömer att revideringar för möjliggörande av införande av fastighetsnära insamling uppfylls och har nedanstående synpunkter.

Ansvarsfördelning mellan kommun och verksamhetsutövare

Skrivningarna kring fettavskiljare och returpapper behöver anpassas med anledning av de nyligen beslutade ändringarna i avfallslagstiftningen. Ändringarna innebär att det primära ansvaret för vissa avfallsfraktioner från verksamheter övergår till verksamhetsutövaren och kommunen får ett andrahandsansvar. Avfallsföreskrifterna behöver därför justeras för att tydliggöra ansvarsfördelningen och kommunens roll för nedan nämnda fraktioner men även ytterligare justeringar kan vara nödvändiga att genomföras.

Exempel på formuleringar som behöver ändras när det gäller returpapper är

- 8 § b där "lämnas till ett insamlingssystem" i den nu gällande föreskriften föreslås ändras till "lämnas till ett insamlingssystem som renhållaren eller renhållarens utförare tillhandahåller."
- 22 § som anger att returpapper ska lämnas på kommunens återvinningsstation alternativt hämtas av kommunen anlitaad entreprenör vid fastigheten.
- Tabell 1. Avfall under kommunalt ansvar med formuleringen att returpapper lämnas till kommunens insamlingssystem för returpapper.

Den ändrade formuleringen i 8 § kan tolkas så att alla utsorterade förpackningsfraktioner, även från verksamheter, ska lämnas till ett system som renhållaren tillhandahåller. Denna formulering behöver ses över. Tidigare användes begreppet hushåll men det är borttaget i förslaget: "*Utsorterade förpackningar sorteras ut enligt 1–8 till ett insamlingssystem som renhållaren tillhandahåller.*"

Avfall från fettavskiljare nämns på flera ställen i föreskriften och bör ses över utifrån de beslutade ändringarna i avfallslagstiftningen. I tabell 3 Exempel på avfall från verksamheter står att "Fett från fettavskiljare hämtas av renhållaren."

Samma resonemang kring andrahandsansvar för kommunerna gäller matfettsavfall från verksamheter, vilket också behöver korrigeras. Detta tas upp i Tabell 3. Exempel på avfall från verksamheter "Matfett och frityrolja hämtas av renhållaren."

Tjänsteskrivelse

Dnr: TN-2026/00420

I beskrivningen av hanteringen av avfallsslaget förpackningar från verksamheter är instruktionen i Tabell 3. Exempel på avfall från verksamheter att det ska "Lämnas till någon av kommunens återvinningsstationer eller återvinningscentraler alternativt fastighetsnära insamling." Verksamhet får inte lämna avfall på återvinningsstationer eller återvinningscentraler så skrivningen behöver justeras så att det blir korrekt.

Hämtningsintervall

Föreskriften bör kompletteras med hämtningsintervall för returpapper. Det behöver vara tydligt för hämtställen som är boenden (t.ex. vård- och omsorgsboenden och gruppboenden) och samlokaliserade verksamheter vilken hämtningsfrekvens som är möjlig. Hämtningsintervall för plast, kartong, metall och glas för flerbostadshus och verksamheter anges i 26 § punkt 4 punkt 2 under avsnittet matavfall.

Definitioner och begrepp

I 8 § c regleras hanteringen av invasiva arter men definition saknas vilket bör införas. Lämpligtvis görs definitionen genom hänvisning till annan lagstiftning så att den förblir aktuell. Ytterligare information om hanteringen av invasiva arter finns i tabell 1 Avfall under kommunalt ansvar. Det är viktigt att det tydligt framgår vilka arter som omfattas så att det blir tydligt hur avfallet ska hanteras.

Välj vilket begrepp som ska användas för permanentbostad och fritidsbostad. Permanentbostad och fritidsbostad definieras i 2 § punkt 5 respektive 6 men i 26 § avsnitten om restavfall och matavfall föreslås ändring till begreppen *småhus med permanentboende* respektive *småhus med fritidsboende*. I fortsättningen av 26 § avsnittet om små avloppsanläggningar används uttrycket fritidsbostad. Den varierande terminologin skapar otydlighet. Begreppsanvändningen bör vara konsekvent genom hela dokumentet.

Ett förtydligande kring att den hantering av animaliska biprodukter som beskrivs i tabell 3 Exempel på avfall från verksamheter gäller butiksavfall. Det förklaras i definitionen 2 § g men behöver för att det ska vara tydligt även stå med i tabell 3, s 37. Förslag på formulering i fet stil: Andra animaliska biprodukter (ABP) än döda sällskapsdjur och matavfall *från butiksverksamheter*.

Tillämpa genomgående datum eller veckor så att otydlighet undviks. Nu används veckor i 2 § punkt 6 men datum i t.ex. 25 § punkt 4 och 26 § punkt 3.

Dragväg

Tjänsteskrivelse

Dnr: TN-2026/00420

Förtydliga att dragvägen omfattar hela sträckan fram till den plats där hämtning sker.

Övriga synpunkter gäller förtydligande av avfallskärlens placering, vilket är särskilt viktigt vid planering av nya områden. I praktiken förekommer det att avfallskärl placeras på trottoaren i samband med tömning. Principen bör dock vara att avfallskärlen placeras inom den egna fastigheten. Det finns därför ett behov av förtydliganden för att hantera situationer där avvikelser uppstår"

Exempel på förtydligande förslag inom paragraferna nedan är skrivna i fet text.

11 § "Vid tömningstillfället ska behållaren vara placerad **inom den egna fastigheten**, så nära uppställningsplats för sophämningsfordon som möjligt, om inte annat har anvisats eller överenskommit enligt 23 §."

15 § "När anläggningen, **efter anvisning eller överenskommelse enligt 23 §**, placeras utanför fastigheten och/ eller inte placeras i nära anslutning till bostadshuset eller av annan orsak inte enkelt kan lokaliseras ska anläggningen vara tydligt markerad med skylt som anger till vilken fastighet anläggningen tillhör.

18 § "Vid tömningstillfället ska behållaren vara placerad **inom den egna fastigheten**, så nära uppställningsplats för sophämningsfordon som möjligt. Behållare ska placeras och vändas på den egna fastigheten så att de kan hämtas med sidlastande bil där sådan används och baklastande bil där sådan används, om inte annat har anvisats eller överenskommit enligt 23 §. Ytterligare anvisningar kring detta tillhandahålls av renhållaren."

20 § **Anläggningen ska i första hand placeras inom den egna fastigheten. När anläggningen, efter anvisning eller överenskommelse enligt 23 §, placeras utanför fastigheten och/eller inte är placerad i nära anslutning till bostadshuset eller av annan orsak inte enkelt kan lokaliseras ska anläggningen vara tydligt markerad med skylt som anger till vilken fastighet anläggningen tillhör.**

21 § "Skrymmande avfall och trädgårdsavfall kan hämtas vid fastigheten. Avfallet ska vid hämtningstillfället vara placerat **inom den egna fastigheten i direkt anslutning till tomtgräns mot gata** eller vid farbar väg med vändmöjligheter för lastbil, **om inte annat har anvisats eller överenskommit enligt 23 §**

Tjänsteskrivelse

Dnr: TN-2026/00420

23 § Hämtning av avfall under kommunalt ansvar sker **normalt inom den egna fastigheten i direkt anslutning till fastighetsgränsen**, vid en överenskommen plats eller vid en av kommunen anvisad plats.

24 § Fastighetsinnehavaren ska se till att transportväg fram till den uppställningsplats som används vid hämtning, hålls i farbart skick. **Detta ansvar gäller även i de fall avfallet lämnas på en plats som anvisats eller överenskommit enligt 23 §.**

Beslutsunderlag

KS-2025_00906-7 Föreskrifter om avfallshandling för Umeå kommun.

Samrådsversion 2026-04-27 2479908_4_0. Bilaga.

Checklista Samråd Umeå kommuns föreskrifter för avfallshandling. Bilaga.

Beredningsansvariga

Johanna Johansson, trafikplanerare

Fredrik Öhrner, trafikingenjör

Maria Sandström, miljöingenjör

Beslutet ska skickas till

Senast 30 juni märkt med ärendenummer KS-2025/00906, till Elin Lindqvist,

elin.lindqvist@umea.se

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

Föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun

Samrådsversion 2026-04-27

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

Innehåll

INLEDANDE BESTÄMMELSER	4
Bemyndigande	4
Definitioner.....	4
Kommunens ansvar för avfallshantering, tillsyn och information	6
Betalning och information	7
SORTERING OCH ÖVERLÄMNING AV AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR	7
Sortering av avfall	7
Skyldighet att överlämna avfall under kommunalt ansvar	9
Emballering av avfall under kommunalt ansvar samt placering av behållare.....	9
ANLÄGGANDE, UNDERHÅLL OCH SKÖTSEL AV BEHÅLLARE OCH ANNAN UTRUSTNING	10
Anskaffande och ägande.....	10
Anläggande	10
Rengöring och tillsyn	12
Åtgärder inför hämtning av avfall som lämnas i kärl eller säck.....	12
Åtgärder inför hämtning av avfall som lämnas i <i>behållare</i> eller säck	12
Åtgärder inför hämtning av övrigt avfall under kommunalt ansvar från anläggningar	13
Hämtningsplats och transportvägar	15
Hämtningsområde	15
Hämtningsintervall	16
Åtgärder om föreskrift inte följs.....	18
SÄRSKILT OM AVFALL UNDER KOMMUNALTANSVAR FRÅN VERKSAMHETER	18
ANNAT AVFALL ÄN AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR FRÅN VERKSAMHETER	19
Uppgiftsskyldighet	19
UNDANTAG	19
Handläggning av ärenden	19
Kompostering, annan återvinning eller bortskaffande av visst avfall under kommunalt ansvar ...	20
Förlängt hämtningsintervall.....	21
Gemensamma avfallsbehållare	21
Uppehåll i hämtning	22
Eget omhändertagande och befrielse från skyldigheten att överlämna avfall under kommunalt ansvar	23
Eget omhändertagande av matavfall.....	23
Särskilda bestämmelser för försöksområden	23
Återkallande av medgivet undantag och dispens	23
ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER	24

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

Bilaga 1. Sortering och lämning av avfall	25
Tabell 1. Avfall under kommunalt ansvar.....	25
Tabell 2. Avfall under producentansvar	32
Tabell 3. Exempel på avfall från verksamheter	34
Bilaga 2. Tömningsområde bottentömmande behållare	39
Bilaga 3. Tömningsområde hämtning varje vecka	40
Bilaga 4. Tömningsområde öar	41

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

INLEDANDE BESTÄMMELSER

Bemyndigande

1 § Med stöd av 15 kap. 38, 39 och 41 §§ miljöbalken (1998:808) och 9 kap. 1 och 2 §§ avfallsförordningen (2020:614) meddelar kommunfullmäktige dessa föreskrifter för avfallshantering i Umeå kommun.

Definitioner

2 § Följande termer och begrepp används i dessa föreskrifter med de betydelser som anges här:

1. Med kommunalt avfall avses detsamma som 15 kap. 3 § miljöbalken, det vill säga avfall som kommer från hushåll och sådant avfall från andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll, med undantag för vad som anges i 15 kap. 3 § 1–6 punkterna. I begreppet kommunalt avfall ingår returpapper enligt 1 kap. 10 § avfallsförordningen (2020:164).	<i>1. Med kommunalt avfall avses detsamma som 15 kap. 3 § miljöbalken. I begreppet kommunalt avfall ingår returpapper enligt 1 kap. 10 § avfallsförordningen (2020:164).</i>
a) Med avfall under kommunalt ansvar avses kommunalt avfall och annat avfall som kommunen har ansvar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken samt förpackningsavfall enligt 6 kap. 2 och 6 §§ förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.	<i>b) Med restavfall avses sorterat brännbart kärll- och säckavfall. Med detta avses det avfall som kvarstår när matavfall, farligt avfall, returpapper samt förpackningar, el-avfall och annat avfall som omfattas av producentansvar, har sorterats ut.</i>
b) Med kärll och säckavfall avses den del av avfall under kommunalt ansvar som får läggas i kärll eller säck.	<i>c) Med skrymmande avfall avses den del av avfall under kommunalt ansvar som är så tungt eller skrymmande eller har egenskaper som gör att det inte är lämpligt att samla in i säck eller kärll.</i>
c) Med grovavfall avses den del av avfall under kommunalt ansvar som är så tungt eller skrymmande eller har egenskaper som gör att det inte är lämpligt att samla in i säck eller kärll.	<i>d) Med trädgårdsavfall avses sådant biologiskt nedbrytbart trädgårds- och parkavfall i enlighet med definitionen i 1 kap. 5 § 1 punkten avfallsförordningen (2020:614) som uppstår i trädgård vid bostadshus och sådant avfall från andra källor som är kommunalt avfall i enlighet med 15 kap. 3 § miljöbalken.</i>
d) Med farligt avfall avses avfall som i bilaga 3 till avfallsförordningen (2020:614) beskrivs med en avfallskod markerad med en asterisk (*).	<i>e) Med konsumentelavfall avses detsamma som i 16 § förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning.</i>
e) Med konsumentelavfall avses detsamma som i 13 § förordningen (2014:1075) om producentansvar för elutrustning.	<i>f) Med konsumentelavfall avses detsamma som i 16 § förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning.</i>
f) Med före detta livsmedel avses butiksavfall av animaliskt ursprung enligt förordningarna 1069/2009/EG och 142/2011/EU.	

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

h) Med matavfall avses allt biologiskt nedbrytbart kommunalt avfall enligt definitionen i 15 kap. 3 § miljöbalken och 1 kap. 4 § avfallsförordningen (2020:614), det vill säga som består av livsmedel- eller köksavfall som uppkommer i och med livsmedelshantering (skal, ben och liknande) i hushåll, restauranger, storkök, butiker, personalmatsalar, catering och liknande. I begreppet ingår matavfall som hålls ut i vasken i de fall detta samlas upp avskilt i slutna tankar. Butiksavfall av animaliskt ursprung utgör dock före detta livsmedel i enlighet med punkten (g) ovan.

i) Med restavfall avses sorterat brännbart kärll- och säckavfall. Med detta avses det avfall som kvarstår när matavfall, farligt avfall, returpapper samt förpackningar, el-avfall och annat avfall som omfattas av producentansvar, har sorterats ut från hushållets kärll- och säckavfall. *Flyttas till punkt b*

j) Med bygg- och rivningsavfall avses i enlighet med 15 kap. 8 § miljöbalken avfall från bygg- och rivningsarbeten.

k) Med bygg- och rivningsavfall som inte producerats i en yrkesmässig verksamhet avses detsamma som i 15 kap. 20 § 4 punkten i miljöbalken.

2. Med renhållare menas Vatten och Avfallskompetens i Norr AB, (Vakin) eller den som anlitas av Vakin.

3. Med fastighetsinnehavare avses den som är fastighetsägare eller den som enligt 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ska anses som fastighetsägare.

4. Med nyttjanderättshavare avses den som, utan att omfattas av begreppet fastighetsinnehavare, har rätt att bruka eller nyttja fastighet.

5. Med permanentbostad avses en fastighet som:

a) används stadigvarande som bostad,

b) en fastighet med personer folkbokförda på enligt folkbokföringslagen (1991:481).

6. Med fritidsbostad avses en fastighet som inte utgör permanentbostad enligt 5 a, b och används som bostad under perioden 15 maj - 15 oktober.

6. Med fritidsbostad avses en fastighet som inte utgör permanentbostad enligt 5 a, b och används som bostad under perioden *vecka 20 till vecka 42*.

7. Med behållare avses kärll, container, bottentömmande behållare, säck, latrinbehållare, fosforfälla, slamavskiljare, fettavskiljare eller annan anordning för uppsamling av avfall under kommunalt ansvar.

8. Med små avloppsanläggningar avses slutna tankar, slamavskiljare, fosforfällor, minireningsverk och andra motsvarande anläggningar som inte är allmänna enligt lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, som är dimensionerade för högst 25 personekvivalenter och endast används för hushållsspillvatten som till sin art och sammansättning liknar hushållsspillvatten. Oljeavskiljare- och fettavskiljare innefattas inte av detta begrepp.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

9. Med extrabrunn avses en brunn som hör till samma små avloppsanläggning, exempelvis en fördelningsbrunn eller spolningsbrunn.

10. Med fettavskiljare avses en behållare avsedd för avskiljning av fett från spillvatten. Fett från avskiljare vid affär, restaurang, bageri, gatukök och liknande verksamhet ingår i begreppet under kommunalt ansvar.

11. Med latrin avses avfall från torrtoaletter och andra jämförliga lösningar, i enlighet med 15 kap. 20 § 3 miljöbalken.

12. Med gränsgrannar avses två eller fler fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som har en gemensam fastighetsgräns.

För definitioner av andra termer och begrepp som används i dessa föreskrifter hänvisas till 15 kap. miljöbalken samt till gällande avfallsförordning och andra förordningar utfärdade med stöd av miljöbalken. Definitioner av vissa avfallsslag anges i bilaga 1.

Kommunens ansvar för avfallshantering, tillsyn och information

3 § Kommunfullmäktige har via beslut (KF 119, 137 §§, 1999-10-18) överlåtit verksamhetsansvaret, enligt 15 kap. 20 § miljöbalken, till det helägda kommunala bolaget Umeå Vatten och Avfall AB. Vatten- och avfallskompetens i Norr AB, Vakin fortsättningsvis kallat renhållaren, har i uppdrag att utföra all renhållningsansvariges verksamhet, med särskilt ansvar för att avfall under kommunalt ansvar som utgörs av farligt avfall samlas in och transporteras till en behandlingsanläggning.

Principiella beslut om taxor, avfallsplan och föreskrifter beslutas av kommunfullmäktige.

Mindre ändringar på grund av ändrad lagstiftning eller andra direktiv, som inte påverkar renhållningsordningens principiella utformning, beslutas av Umeå Vatten och Avfall AB:s styrelse.

Hantering av det avfall som omfattas av kommunens ansvar utförs av renhållaren.

4 § Tillsynen över avfallshanteringen enligt 15 kap. miljöbalken och enligt föreskrifter meddelade med stöd av miljöbalken utförs av miljö- och hälsoskyddsmyndigheten.

a) Renhållaren har rätt att göra stickprovskontroll av avfall under kommunalt ansvar för att kontrollera avfallsbehållarens innehåll och avfallets sortering i syfte att säkerställa att renheten på avfallet upprätthålls. Med stickprovskontroll avses även plockanalyser som utförs på slumpmässigt utvalt kommunalt avfall i syfte att undersöka avfallets sammansättning i stort. Behållare som innehåller felsorterat avfall kan enligt taxa avgiftsbeläggas.

5 § Renhållaren ska särskilt informera hushållen om krav och hantering avseende förpackningar, konsumentelavfall samt information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

Betalning och information

6 § Avgift ska betalas för

1. de åtgärder som kommunen vidtar i syfte att informera hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken om avfallshantering och avfallsförebyggande åtgärder.
2. de åtgärder som kommunen vidtar för att underlätta insamling och sortering av återanvändbara produkter från hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken.
3. den insamling, transport, behandling i form av återvinning och bortskaftande av avfall som utgörs genom kommunens försorg och i enlighet med föreskrifter som kommunen har antagit med stöd av 27 kap. 4 § miljöbalken.

7 § Fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare är skyldiga att i behövlig omfattning informera den eller dem som bor på eller är verksamma inom fastigheten om gällande regler för avfallshantering.

SORTERING OCH ÖVERLÄMNING AV AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR

Sortering av avfall

8 § Fastighetsinnehavare, nyttjanderättshavare, hushåll och andra som innehar avfall under kommunalt ansvar ska sortera ut avfallsslag i enlighet med bilaga 1 och hålla det skilt från annat avfall.

8 § *Den som innehar avfall under kommunalt ansvar ska sortera ut avfallsslag i enlighet med bilaga 1 och hålla det skilt från annat avfall.*

a) Förpackningsavfall i form av

1. Papper och kartong
2. Plast
3. Metall,
4. Färgat glas,
5. Ofärgat glas

6. plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett sådant retursystem som avses i 4 kap. 3 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar,

6. Trä, och
7. Material som inte avses i 1-6 (övrigt förpackningsmaterial) ska enligt 3 kap. 4 §

7. Trä, och
8. Material som inte avses i 1-7.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

avfallsförordningen (2020:614) sorteras ut från annat avfall.

Hushåll ska lämna utsorterade förpackningar enligt 1-7 till ett insamlingssystem som renhållaren tillhandahåller.

Utsorterade förpackningar sorteras ut enligt 1-8 till ett insamlingssystem som renhållaren tillhandahåller.

Hushåll ska sortera ut skrymmande förpackningsavfall från annat avfall under kommunalt ansvar och från förpackningsavfall enligt punkterna 1-7 och lämna det till ett insamlingssystem.

Plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett retursystem enligt 4 kap. 3 § förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar ska lämnas till retursystemet.

Skrymmande förpackningsavfall sorteras ut från annat avfall under kommunalt ansvar och från förpackningsavfall enligt punkterna 1-7 och lämna det till ett insamlingssystem.

Flyttas till punkt 6.

Av 3 kap. 4 a § avfallsförordningen (2020:614) framgår att den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet. Detta gäller dock inte en förpackning som innehåller farligt avfall eller läkemedelsavfall, om förpackningen underlättar den praktiska hanteringen av avfallet. Förpackning som innehåller farligt avfall eller rester av farligt avfall ska i stället hanteras som farligt avfall enligt 3 kap. 11 a § avfallsförordningen (2020:614).

*Av 3 kap 9 § Avfallsförordningen (2020:614) framgår att den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet. Detta gäller dock inte en förpackning som innehåller farligt avfall eller läkemedelsavfall, om förpackningen underlättar den praktiska hanteringen av avfallet. Förpackning som innehåller farligt avfall eller rester av farligt avfall ska i stället hanteras som *farligt avfall* enligt 4 kap. 19-23 § avfallsförordningen (2020:614).*

Hushåll ska lämna förpackning som innehåller läkemedelsavfall som inte är farligt avfall till apotek i enlighet med förordning (2009:1031) om producentansvar för läkemedel.

b) Returpapper ska enligt 3 kap. 3 § avfallsförordningen (2020:614) sorteras ut separat och lämnas till ett insamlingssystem.

Förpackningar som innehåller läkemedelsavfall som inte är farligt avfall ska lämnas till apoteket i enlighet med förordning (2009:1031) om producentansvar för läkemedel.

*b) Returpapper ska enligt avfallsförordningen (2020:614) sorteras ut separat och lämnas till ett insamlingssystem som *renhållaren eller renhållarens utförare tillhandahåller.**

c) Avfall i form av invasiva växter ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall och sorteras ut från annat biologiskt avfall som hanteras i enlighet med sorteringsanvisningarna till avfallsföreskrifterna.

d) Sådant bygg- och rivningsavfall i form av schaktmassor som lyder under kommunalt ansvar enligt 15 kap. 20 och 20 a §§ miljöbalken ska sorteras ut samt hanteras i enlighet med bilaga 1.

e) Ytterligare föreskrifter om sortering återfinns i bilaga 1.

9 § Fastighetsinnehavare ska säkerställa möjligheter för nyttjanderättshavare, hushåll och andra som nyttjar fastigheten att sortera ut och hålla åtskilda de avfallsfraktionerna.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

Skyldighet att överlämna avfall under kommunalt ansvar

10 § Avfall under kommunalt ansvar ska lämnas till och transporteras bort av renhållaren, om inte annat sägs i dessa föreskrifter och dess bilaga 1.

Utsorterade avfallslag hämtas vid fastigheten vid överenskommen eller anvisad plats enligt 24 §.

Det utsorterade avfallet ska transporteras bort så ofta att olägenhet för människors hälsa och miljön inte uppstår. Hämtningsintervall och storlek på behållare ska motsvara behovet av borttransport av avfall under kommunalt ansvar från fastigheten.

Fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare ska upplysa renhållaren om ändrade förhållanden av betydelse för avfallshanteringen för fastigheten.

a) Fastighetsinnehavare, nyttjanderättshavare, hushåll och andra avfallsproducenter får själva genom egen personal, medlem i hushållet, personal beviljad med stöd av socialtjänstlagen eller annan lag om särskilt stöd transportera grovavfall, trädgårds och parkavfall, farligt avfall, bygg och rivningsavfall samt annat avfall under kommunalt ansvar som markerats i bilaga 1, till den eller de platser i kommunen där kommunen tar emot sådant avfall.

a) Fastighetsinnehavare, nyttjanderättshavare, hushåll och andra avfallsproducenter får själva genom egen personal, medlem i hushållet, personal beviljad med stöd av socialtjänstlagen eller annan lag om särskilt stöd transportera *skrymmande avfall*, trädgårds och parkavfall, farligt avfall, bygg och rivningsavfall samt annat avfall under kommunalt ansvar som markerats i bilaga 1, till den eller de platser i kommunen där kommunen tar emot sådant avfall.

Emballering av avfall under kommunalt ansvar samt placering av behållare

11 § I behållare och utrymme för avfall får endast läggas sådant avfall för vilket behållaren och utrymmet är avsedd. Vid tömningstillfället gäller att behållaren ska vara placerad så nära uppställningsplats för sophämningsfordon som möjligt.

11 § I behållare och utrymme för avfall får endast läggas sådant avfall för vilket behållaren och utrymmet är avsedd. Vid tömningstillfället *ska behållaren* vara placerad så nära uppställningsplats för sophämningsfordon som möjligt.

Avfallet ska, i den mån det är möjligt, vara väl emballerat så att skada, arbetsmiljöproblem eller annan olägenhet inte uppkommer. Närmare krav på emballering med mera framgår av bilaga 1.

Glödande avfall får inte lämnas till kommunens avfallshantering.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

ANLÄGGANDE, UNDERHÅLL OCH SKÖTSEL AV BEHÅLLARE OCH ANNAN UTRUSTNING

Anskaffande och ägande

12 § Behållare för uppsamling av avfall under kommunalt ansvar ägs och tillhandahålls av renhållaren.

Undantag: Bottentömmande behållare, små avloppsanläggningar, fettavskiljare, tank för matavfall, komprimatorer, komprimerande container samt tillbehör till dessa anskaffas och installeras, ägs och underhålls av fastighetsinnehavaren eller fastighetsinnehavaren dit anläggningen är ansluten om anläggningen ligger på annans mark.

Matavfallspåsar och latrinbehållare tillhandahålls av renhållaren.

Storlekar på kärl, matavfallspåsar och avgifter finns beskrivna i gällande avfallstaxa.

Ägare av behållare ansvarar för märkning, reparation och vid behov, utbyte av behållare. När renhållaren eller dess entreprenör ska utföra sådant underhåll av sina behållare ska behållaren vara tillgänglig. Märkning ska ske enligt anvisningar från renhållaren.

Fastighetsinnehavaren ansvarar för och bekostar installation och underhåll av övriga inom fastigheten förekommande anordningar och utrymmen för avfallshanteringen. Anvisningar kring detta tillhandahålls av renhållaren.

13 § Avfallskvarn kan kopplas mot separat slutna tank, avsedd enbart för organiskt avfall.

Annan anslutning av avfallskvarn till Umeå Vatten och Avfall AB:s avloppsanläggning eller till en enskild avloppsanläggning är inte tillåten. För storkök, restauranger och butiker som har större mängder matavfall kan andra lösningar accepteras efter ansökan hos miljö- och hälsoskyddsmyndigheten.

Anläggande

14 § För anläggande av avfallsutrymme tillhandahålls anvisningar av renhållaren.

15 § Vid anläggande av små avloppsanläggningar, fettavskiljare eller tank för matavfall ska avståndet mellan uppställningsplats för hämtningsfordonet och anslutningspunkt för tömning inte överstiga tio (10) meter så långt som det är möjligt. Höjdskillnaden mellan fordonets uppställningsplats och botten på anläggningen ska vara mindre än fem (5) meter, om det inte finns särskilda skäl för annat avstånd.

När anläggningen placeras utanför fastigheten och/eller inte placeras i nära anslutning till bostadshuset eller av annan orsak inte enkelt kan lokaliseras ska anläggningen vara tydligt markerad med skylt som anger till vilken fastighet anläggningen tillhör.

Vid installation och anläggande av små avloppsanläggningar, fettavskiljare, tank för matavfall eller anläggning som kräver byte av filtermaterial ska hänsyn tas till vad som utgör en god arbetsmiljö vid hämtning av avfall från anläggningen.

Vid installation av underjordsbehållare och andra bottentömmande behållare ska behållaren placeras maximalt fem meter från

Vid installation av *bottentömmande behållare* ska anläggningen utformas så den är åtkomlig för *kranfordon*. Behållaren ska placeras

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

uppställningsplats från kranbilen. Fri höjd ska vara 10 meter. Höjdskillnaden mellan fordonets uppställnings-plats och behållare får vara högst +/- 2 meter.

Tömning av underjordsbehållare och andra bottentömmande behållare kan erhållas inom område markerat i bilaga 2.

Anläggning som kräver byte av filtermaterial ska anläggas så att den är åtkomlig för hämtningsfordon med kran. Anläggningar som ska tömmas med kran får inte installeras så att avståndet mellan fordonets uppställningsplats och filterkassetten eller säckens lyftanordning överstiger fem (5) meter vid en maximal torrsvikt på 1000 kg eller tio (10) meter vid en maximal torrsvikt på 500 kg. Den fria höjden ska vara minst tio (10) meter över kranfordonet och mellan kranfordonets angöringsplats och fosforfiltret.

På minireningsverk ska det tydligt framgå var slamtömning ska ske. Det ska även finnas tydliga tömningsinstruktioner tillgängliga i direkt anslutning till anläggningen.

Lock eller manlucka får väga högst 15 kg, om inte särskilda skäl föreligger. Om brunnen öppnas genom att locket kan dras åt sidan får locket väga högst 35 kg och vara försedd med någon form av handtag, om inte särskilda skäl föreligger. Slutna tankar skall ha fungerande klockoppling alternativt tillgänglig manlucka.

Vid installation av bottentömmande behållare ska anläggningen utformas så att den är åtkomlig för fordon utrustat med kran. Behållaren ska placeras maximalt fem (5) meter från uppställningsplats från kranbilens uppställningsplats. Fri höjd ska vara minst tio (10) meter. Höjdskillnaden mellan fordonets uppställningsplats och behållare får vara högst +/- två (2) meter.

Bottentömmande behållare ska bestå av ett fack. Delade behållare är inte tillåtna.

Tömning av bottentömmande behållare kan erhållas inom område markerat i bilaga 2.

maximalt fem meter från uppställningsplats från *kranfordon*. Fri höjd ska vara *minst* 10 meter. Höjdskillnaden mellan fordonets uppställningsplats och behållare får vara högst +/- två (2) meter.

Tömning av *bottentömmande* behållare *erbjuds* inom område markerat i bilaga 2.

Anläggning som kräver byte av filtermaterial ska anläggas så att den är åtkomlig för *kranfordon*. Anläggningar som ska tömmas med kran får inte installeras så att avståndet mellan fordonets uppställningsplats och filterkassetten eller säckens lyftanordning överstiger fem (5) meter vid en maximal torrsvikt på 1000 kg eller tio (10) meter vid en maximal torrsvikt på 500 kg. Den fria höjden ska vara minst tio (10) meter över kranfordonet och mellan kranfordonets angöringsplats och fosforfiltret.

Lock eller manlucka får väga högst 15 kg, om inte särskilda skäl föreligger. Om brunnen öppnas genom att locket kan dras åt sidan får locket väga *högst 25 kg* och vara försedd med någon form av handtag, om inte särskilda skäl föreligger. Slutna tankar skall ha fungerande klockoppling alternativt tillgänglig manlucka.

Tas bort, se tidigare stycke.

Tas bort, se tidigare stycke.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

16 § Efter anslutning till kommunalt avloppsnät eller annan godkänd avloppsanläggning, som innebär att befintlig anläggning tas ur bruk, ska sluttömning ske. Fastighetsinnehavaren ska beställa sluttömning av renhållaren.

Rengöring och tillsyn

17 § Fastighetsinnehavaren och vid behov nyttjanderättshavaren har ansvar för rengöring och tillsyn av behållare samt anläggning. Behållare och anläggningar ska ges regelbunden service för att förebygga driftavbrott och olägenhet såsom buller, lukt och dylikt.

Små avloppsanläggningar ska vara funktionsduglig, dvs. inte ha trasiga insatser, möjliggöra fortsatt rening samt vara försedd med tät botten och täta väggar.

Såväl behållare, som inom fastigheten förekommande anläggningar, anordningar och utrymmen för avfallshantering, ska skötas så att kraven på god arbetsmiljö uppfylls och risken för olycksfall minimeras.

Behållare, samt inom fastigheten förekommande anläggningar, anordningar och utrymmen för avfallshantering, ska skötas så att kraven på god arbetsmiljö uppfylls och risken för olycksfall minimeras.

Åtgärder inför hämtning av avfall som lämnas i kärl eller säck

Åtgärder inför hämtning av avfall som lämnas i *behållare* eller säck

18 § Behållare får inte fyllas mer än att den kan stängas. Den får inte heller vara så tung att det blir uppenbara svårigheter att flytta den eller att arbetsmiljökrav inte kan tillgodoses. Behållare ska så långt som möjligt vara fri från snö och is vid hämtningstillfället.

Behållare ska vara uppställda så att hantering med den utrustning som används i kommunens insamlingsystem kan ske och att hämtning underlättas.

Vid tömningstillfället gäller att behållarens placering ska vara placerad så nära uppställningsplats för sophämtningsfordon som möjligt. Behållare ska placeras och vändas så att de kan hämtas med sidlastande bil där sådan används och baklastande bil där sådan används. Ytterligare anvisningar kring detta tillhandahålls av renhållaren.

Renhållare ska ha tillträde till de utrymmen i fastigheten där arbetet ska utföras. Nycklar, portkoder och dylikt ska tillhandahållas till renhållaren. Ändringar ska utan anmaning meddelas renhållaren.

19 § Kärl för uppsamling av latrin ska köpas och lämnas till behandling på återvinningscentralerna i Umeå kommun. Latrinkärl kan mot avgift efter beställning hos

19 § *Behållare* för uppsamling av latrin ska köpas och lämnas till behandling på återvinningscentralerna i Umeå kommun. *Latrinbehållare* kan mot avgift efter beställning

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

renhållaren hämtas vid fastigheten.
Fastighetsinnehavaren eller
nyttjanderättshavaren ska försluta
latrinbehållare och rengöra den på utsidan
innan hämtning sker.

hos renhållaren hämtas vid fastigheten.
Fastighetsinnehavaren eller
nyttjanderättshavaren ska försluta
latrinbehållare och rengöra den på utsidan
innan hämtning sker.

Latrinkärl ska endast användas till latrin i form
av urin, avföring och toapapper och kärlet får
inte inneslutas i annat emballage, varken i kärlet
eller runt kärlet.

Latrinbehållare ska endast användas till latrin i
form av urin, avföring och toapapper och kärlet
får inte inneslutas i annat emballage, varken i
kärlet eller runt kärlet.

Fyllt kärl får väga max 15 kg.

Fylld behållare får väga max 15 kg.

Åtgärder inför hämtning av övrigt avfall under kommunalt ansvar från anläggningar

20 § Inför tömning ska fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren förbereda anläggning så att tömning kan ske med det fordon som används.

Fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren är skyldig att vidta erforderliga åtgärder för att skydda sin anläggning från skador vid tömning.

Små avloppsanläggningar, fettavskiljare och tankar för matavfall ska vara lättillgängliga för tömning. Lock eller manlucka får inte vara övertäckt eller fastfruset när tömning ska ske. Höjdskillnaden mellan hämtningsfordonets uppställningsplats och botten på anläggningen ska vara mindre än fem (5) meter, om det inte föreligger särskilda skäl.

Lock eller manlucka får väga högst 15 kg, om inte särskilda skäl föreligger. Om brunnen eller tanken öppnas genom att locket kan dras åt sidan får locket väga högst 35 kilogram, och vara försedd med någon form av handtag, om inte särskilda skäl föreligger. Slutna tankar skall ha fungerande klokoppling alternativt tillgänglig manlucka.

Lock eller manlucka får väga högst 15 kg, om inte särskilda skäl föreligger. Om brunnen eller tanken öppnas genom att locket kan dras åt sidan får locket väga högst 25 kilogram, och vara försedd med någon form av handtag, om inte särskilda skäl föreligger. Slutna tankar skall ha fungerande klokoppling alternativt tillgänglig manlucka.

Om anläggningen är placerad utanför fastigheten och/eller inte är placerad i nära anslutning till bostadshuset eller av annan orsak inte enkelt kan lokaliseras ska anläggningen vara tydligt markerad med skylt som anger till vilken fastighet anläggningen tillhör.

Tydliga instruktioner som behövs i samband med hämtning ska tillhandahållas av fastighetsinnehavaren och nyttjanderättshavaren i god tid innan tömning och ska finnas tillgängliga i direkt anslutning till anläggningen.

Anläggningen ska vara tillsluten på ett barnsäkert sätt och försedd med de säkerhetsanordningar som behövs med hänsyn till anläggningens beskaffenhet och belägenhet.

Tömning av extrabrunn ska ske från samma uppställningsplats, vid samma tillfälle och med samma tömningsteknik som ordinarie tömning av anläggningen.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

Renhållare ska ha tillträde till de utrymmen i fastigheten där arbetet ska utföras. Nycklar, portkoder och dylikt ska tillhandahållas till renhållaren. Ändringar ska utan anmaning meddelas till renhållaren.

Det åligger fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren att inför hämtningstillfället placera storsäck, filterkassett eller annan flyttbar behållare som ska tömmas med fordon utrustat med kran, inom längsta tillåtna avstånd enligt 15 §.

Renhållaren har rätt att lämna kvar vattenfasen i slamavskiljare efter verkställd slamtömning. Fastighetsägare/nyttjanderättshavare kan beställa heltömning på grund av tillverkarens anvisningar eller andra särskilda skäl.

Filtermaterial i lösvikt ska vara förpackat. Efter hämtning av uttjänt filtermaterial från fosforfällor ska nytt filtermaterial tillföras anläggningen genom fastighetsinnehavarens eller nyttjanderättshavarens försorg. Anläggningar med sugbart filtermaterial i lösvikt som tillkommit innan den 28 november 2016 är undantagna från kravet att filtermaterial ska vara förpackat.

21 § Grov- och trädgårdsavfall ska lämnas vid kommunens återvinningscentral. För åtkomst/tillträde till anläggningen gäller en begränsad fordonsvikt på max 3,5 ton, vilket motsvarar en personbil med släp.

21 § *Skrymmande avfall* och trädgårdsavfall ska lämnas vid kommunens återvinningscentral. För *tillträde* till anläggningen gäller en begränsad fordonsvikt på max 3,5 ton.

Grov- och trädgårdsavfall kan även hämtas vid fastigheten. Avfallet ska vid hämtningstillfället vara placerat vid tomtgräns vid gata eller vid farbar väg med vändmöjligheter för lastbil.

Skrymmande avfall och trädgårdsavfall kan hämtas vid fastigheten. Avfallet ska vid hämtningstillfället vara placerat vid tomtgräns vid gata eller vid farbar väg med vändmöjligheter för lastbil.

Avfallet ska buntas eller förpackas i lämpligt emballage samt förses med märkning med fastighetsägarens namn.

22 § Returpapper ska lämnas i kommunens containrar för returpapper vid återvinningsstationerna. Returpapper kan även hämtas av kommunen anlita en entreprenör. Avfallet ska vid hämtningstillfället vara placerat vid tomtgräns, vid gata eller vid farbar väg med vändmöjligheter för lastbil.

22 § Returpapper ska lämnas *på kommunens återvinningsstationer*.

Returpapper kan även hämtas av kommunen anlita en entreprenör *vid fastigheten*.

Avfallet ska buntas eller förpackas i lämpligt emballage, förses med märkning med fastighetsägarens namn.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

Hämtningsplats och transportvägar

23 § Hämtning av avfall under kommunalt ansvar sker normalt vid fastighetsgränsen, vid en överenskommen plats eller vid en av kommunen anvisad plats.

Anvisning av plats görs av tekniska nämnden.

Tekniska nämnden ansvarar för att besluta i ärenden som rör vad som är lämplig placering av kärl om det råder oenighet därom samt vid oenighet om vägen är farbar eller ej.

24 § Fastighetsinnehavaren ska se till att transportväg fram till den uppställningsplats som används vid hämtning, hålls i farbart skick.

Transportvägen ska inför hämtning ha fri sikt, hållas fri från hinder, röjas från snö och hållas halkfri så att kärlet utan svårigheter kan förflyttas och tömmas. Fastighetsinnehavaren ska se till att den väg som kärlet behöver dras av den som utför hämtningen hålls i sådant skick att kärl utan svårighet kan förflyttas. Dragvägen ska inför hämtning hållas fri från hinder, röjas från snö och hållas halkfri.

Enskild väg som nyttjas vid hämtning av avfall under kommunalt ansvar ska vara så dimensionerad och hållas i sådant skick att den är farbar vid varje hämtningstillfälle, för de hämtningsfordon som normalt används i hämtningsområdet. I nära anslutning till fastigheten ska vägmöjlighet eller genomfart finnas.

Renhållaren avgör om vägen är farbar. Om farbar väg inte kan upprättas ska fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren avlämna avfallet på plats som överenskommes med renhållaren eller vid plats som anvisats av kommunen enligt 24 §.

Schemalagd hämtning av avfall under kommunalt ansvar sker måndag till fredag klockan 06:00 – 22:00.

Hämtningsområde

25 § Umeå kommun är uppdelat i sex hämtningsområden för avfall under kommunalt ansvar. Avvikelser från föreskrifterna gällande hämtningsområden redovisas nedan.

1. Fastland och öar med fast broförbindelse för tunga fordon

Vid samlad fritidshusbebyggelse på fastlandet finns gemensamma uppställningsplatser för avfallsbehållare. För fritidsbostad som uppförts på öar gäller att avfallet ska lämnas vid närmaste gemensamma uppställningsplats för avfallsbehållare på fastlandet.

2. Öar som saknar bro- eller färjeförbindelse

Vid permanentbostad hänvisas plats för uppställning av sopkärl på fastlandet. För fritidsbostad som uppförts på öar gäller att avfallet ska lämnas vid närmaste gemensamma uppställningsplats för avfallsbehållare på

Vid permanentbostad hänvisas plats för uppställning av *avfallsbehållare* på fastlandet. För fritidsbostad som uppförts på öar gäller att avfallet ska lämnas vid närmaste gemensamma uppställningsplats för avfallsbehållare på

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

fastlandet. Öar utan bro- eller färjeförbindelse omfattas inte av kommunal slamtömning.

fastlandet. Öar utan bro- eller färjeförbindelse omfattas inte av kommunal slamtömning.

3. Norrbyskär

Avfall under kommunalt ansvar lämnas i anvisade behållare på fastlandet. Slamtömning kan endast erbjudas inom perioden 1 maj - 30 september. Enbart heltömning är möjligt.

4. Holmön

Avfall under kommunalt ansvar lämnas i anvisade behållare. Fritidshussäsong avser 15 maj-15 oktober. Slamtömning sker schemalagt under fritidshussäsong, då färjeförbindelse för tunga fordon finns.

5. Underjordsbehållare, område enligt bilaga 2.

5. *Bottentömmande behållare*, område enligt bilaga 2.

6. Veckohämtningsområde, område enligt bilaga 3.

Hämtningsintervall

26 § Ordinarie hämtning av avfall under kommunalt ansvar sker med de intervall som framgår nedan:

Kärl- och säckavfall

1. Från permanentbostäder sker hämtning av avfall under kommunalt ansvar en gång varannan vecka.

2. Från flerbostadshus och verksamheter sker hämtning av avfall under kommunalt ansvar varannan vecka. Veckohämtning erbjuds inom det område som anges enligt bilaga 3 om behov finns av utrymmeskäl vid befintliga avfallsutrymmen, betydande avfallsmängder eller att behov av borttransport finns för att undvika risk för olägenhet.

3. Från fritidsbostad sker hämtning av avfall under kommunalt ansvar en gång varannan vecka under perioden 15 maj till 15 oktober.

4. Under förutsättning att olägenhet ej uppstår kan hämtningsintervall för underjordsbehållare och andra bottentömmande behållare samt komprimerande behållare för restavfall utsträckas till en gång var fjärde vecka.

Restavfall

1. Från *småhus* med permanentboende sker hämtning av *restavfall* en gång var sjätte vecka. *Finns det behov av tätare tömning kan detta erbjudas.*

3. Från *småhus med* fritidsboende sker hämtning av avfall under kommunalt ansvar en gång var *sjätte vecka* under perioden 15 maj till 15 oktober.

4. Under förutsättning att olägenhet ej uppstår kan hämtningsintervall för underjordsbehållare och andra bottentömmande behållare samt komprimerande behållare för restavfall utsträckas till en gång var *sjätte vecka*.

Matavfall

1. Från *småhus* med permanentboende sker hämtning av *matavfall* en gång varannan vecka.
2. Från flerbostadshus och verksamheter sker hämtning av *matavfall* varannan vecka.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

Veckohämtning erbjuds inom det område som anges enligt bilaga 3 om behov finns av utrymmesskäl vid befintliga avfallsutrymmen, betydande avfallsmängder eller att behov av borttransport finns för att undvika risk för olägenhet.

3. Från småhus med fritidsboende sker hämtning av avfall under kommunalt ansvar en gång varannan vecka under perioden 15 maj till 15 oktober.

4. Under förutsättning att olägenhet ej uppstår kan hämtningsintervall för bottentömmande behållare samt komprimerande behållare för matavfall utsträckas till en gång var fjärde vecka.

Förpackningsavfall

1. Från småhus med permanentboende sker hämtning av plast- och pappersförpackningar en gång var sjätte vecka.

2. Från flerbostadshus sker hämtning av plast- och pappersförpackningar varannan vecka.

Veckohämtning erbjuds inom det område som anges enligt bilaga 3 om behov finns av utrymmesskäl vid befintliga avfallsutrymmen, betydande avfallsmängder eller att behov av borttransport finns för att undvika risk för olägenhet. För glas- och metallförpackningar sker hämtning en gång i månaden.

3. Från småhus med fritidsboende sker hämtning av plast- och pappersförpackningar en gång var sjätte vecka under perioden 15 maj till 15 oktober.

4. Under förutsättning att olägenhet ej uppstår kan hämtningsintervall för bottentömmande behållare samt komprimerande behållare för papper- och plastförpackningar utsträckas till en gång var sjätte vecka.

Små avloppsanläggningar

5. Tömning av små avloppsanläggningar:

a) Från en- eller tvåbostadshus och flerfamiljshus för permanentbostad med ansluten vattentoalett sker tömning minst en (1) gång per år. Undantag minireningsverk och sluten tank som kräver annat i enlighet med punkt d och e.

b) Från fritidsbostad med ansluten vattentoalett sker tömning minst en (1) gång vart tredje år. Undantag minireningsverk och sluten tank som kräver annat i enlighet med punkt d och e.

c) Tömning av brunnar för bad-, disk-, och tvätt-vatten sker minst en (1) gång vartannat år från permanentbostäder och minst vart fjärde år från fritidsbostad.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

- d) För minireningsverk ska tömning ske enligt leverantörens anvisningar om inte miljö- och hälsoskydds nämnden beslutat annat.
- e) Tömning av sluten tank beställs hos renhållaren av fastighetsägare eller nyttjanderättshavare.
- f) Fastighetsinnehavaren ansvarar för att avloppsanläggningen vid behov efter tömning återfylls med vatten.

h) Fastighetsinnehavaren ansvarar för att byte av fosforfilter sker enligt leverantörens anvisningar och intervall.

Filtermaterial

6. Hämtning av fosforfiltret görs av renhållaren. Om farbar väg fram till brunn med fosforfilter saknas, ansvarar fastighetsägaren för att fosforfiltret lyfts i och ur brunnen och transporteras fram till farbar väg. Fosforfiltret ska finnas tillgängligt vid väg när hämtningsansvarig aviserat om hämtning.

Fett

7. Fettavskiljare ska tömmas enligt leverantörens anvisningar, men minst två (2) gånger per år. Fastighetsinnehavaren ansvarar för att fettavskiljare vid behov töms oftare samt att fettavskiljaren efter tömning återfylls med vatten.

Åtgärder om föreskrift inte följs.

27 § Renhållaren har rätt att inte utföra ordinarie hämtning om föreskrifterna i 8 a-c §§, 18, 19 §, 20 § samt 24 § inte följs.

Avfallet ska efter rättelseåtgärder från fastighetsinnehavaren hämtas antingen vid nästa ordinarie hämtningstillfälle eller efter beställning av extrahämtning mot avgift.

SÄRSKILT OM AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR FRÅN VERKSAMHETER

28 § Utöver vad som föreskrivs i 8–23 §§ ska verksamheter hålla avfall under kommunalt ansvar åtskilt från annat avfall. Konsumentelavfall lämnas vid kommunens insamlingsställe eller efter vad som anges i bilaga 1.

Tömning av små avloppsanläggningar, fettavskiljare och latrin från torrtoaletter samt jämförliga lösningar som genererar avfall under kommunalt ansvar utförs minst en (1) gång per år och i övrigt efter behov för att upprätthålla en god funktion i tanken/avskiljaren.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

29 a § En verksamhet i en fastighet som har eller vill ha fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och som avser ha en avfallshantering som är samlokaliserad med hushållens ska anmäla till renhållaren att den vill ha kommunal insamling 6 veckor innan insamlingen ska påbörjas.

29 b § Verksamheter som har avfallshantering som är samlokaliserad med hushåll och som har anmält att verksamheten vill ha kommunal insamling av förpackningsavfall eller skrymmande förpackningsavfall ska sortera ut förpackningsavfallet enligt 8 a § och lämna det till ett insamlingsystem som renhållaren tillhandahåller.

För plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett retursystem gäller i stället att sådana alltid ska lämnas till retursystemet i enlighet med 8 a §.

Bestämmelsen i 8 a § om att utsortera läkemedelsavfall och förpackningar innehållande läkemedelsavfall ska lämnas till apotek, gäller endast hushåll.

Närmare föreskrifter och sortering återfinns i bilaga 1.

30 § Tömning av fettavskiljare vid affär, restaurang och liknande verksamhet ska ske så ofta att fett inte tillåts följa med avloppsvattnet ut i spillvattennätet.

Utformning och skötsel av fettavskiljare ska uppfylla krav enligt svensk standard SS-EN 1825–1 och SS-EN 1825–2 samt medge provtagning. Kompletterande regler framgår av ABVA, Allmänna bestämmelser för brukande av Umeå kommuns vatten- och avloppsanläggning.

ANNAT AVFALL ÄN AVFALL UNDER KOMMUNALT ANSVAR FRÅN VERKSAMHETER

Uppgiftsskyldighet

31 § Den som bedriver en yrkesmässig verksamhet inom kommunen som ger upphov till annat avfall än avfall under kommunalt ansvar ska lämna de uppgifter om arten, sammansättningen, mängden eller hanteringen av avfallet som behövs som underlag för kommunens renhållningsordning.

Enligt 4 kap. 9 § avfallsförordningen ska den som är innehavare av en hamn lämna uppgift om behovet av avfallshantering enligt 4 kap. 8 § Avfallsförordningen till renhållaren.

Enligt 3 kap. 41 § avfallsförordningen ska den som är innehavare av en hamn lämna uppgift om behovet av avfallshantering enligt 4 kap. 8 § Avfallsförordningen till renhållaren.

UNDANTAG

Handläggning av ärenden

32 § Ärenden enligt 35, 36, 37, 38 andra stycket, 39, 41, 42, 43, 44 och 45 §§ handläggs av miljö- och hälsoskydds nämnden.

En avgift för handläggningen av ansökan ska betalas.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

En ansökan ska vara skriftlig och innehålla de uppgifter om vilka avfallsslag som avses omhändertas, uppgifter om beräknade avfallsmängder samt en redogörelse för på vilket sätt omhändertagande ska ske utan att det innebär en risk för olägenhet för människors hälsa och miljön om det behövs för att kunna hantera ärendet samt den tidsperiod som ansökan avser.

Meddelade undantag är endast giltiga för den som sökt undantaget. Undantag ska omprövas om förutsättningarna ändras. Fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren har skyldighet att meddela sådana förändringar.

En ansökan enligt 39, 41 och 42 §§ ska göras senast en (1) månad före den avsedda uppehållsperiodens start.

En ansökan enligt 37 §§ ska göras senast den 31 mars det år det utsträckta intervallet ska börja gälla.

Kompostering, annan återvinning eller bortskaffande av visst avfall under kommunalt ansvar

33 § Avfall får endast tas om hand på den egna fastigheten enligt vad som anges i 34–37 §§ dessa föreskrifter och under förutsättning att det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa och miljön. Anmälan eller tillstånd för yrkesmässig kompostering och annan behandling kan eventuellt krävas enligt miljöprövningsförordningen (2013:251)

34 § Trädgårdsavfall från fastigheten får komposteras på fastigheten utan särskild anmälan.

35 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som själv avser att kompostera matavfall och liknande avfall från fastigheten på sin fastighet, ska anmäla detta till miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Kompostering av matavfall och liknande avfall på fastigheten ska ske i skadedjurssäker behållare och på sådant sätt att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppstår. Fastigheten ska ge utrymme för användning av den erhållna kompostjorden.

36 § Kompostering av latrin på fastigheten får, efter ansökan, medges i särskild därför avsedd, anläggning på fastigheten, s.k. förmultningsanläggning eller liknande anläggning för omhändertagande av latrin för användning av näringsämnen. Fastigheten ska ge utrymme för användning av den erhållna kompostjorden.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

Förlängt hämtningsintervall

37 § För små avloppsanläggningar kan fastighetsinnehavare eller den nyttjanderättshavare som äger anläggningen, beviljas förlängt hämtningsintervall om anläggningen är tillståndsgiven enligt miljöbalken och att vid en bedömning av anläggningens belastning och beskaffenhet står klart att tömning inte behöver ske enligt ordinarie intervall samt att det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa och miljön.

Beviljat förlängt hämtningsintervall gäller i högst 10 år. Det är fastighetsinnehavarens ansvar att hämtningen anpassas till anläggningens behov. Medgivande om förlängt hämtningsintervall kan återkallas om det kan konstateras att förutsättningarna för sådant inte är uppfyllda.

37 a § För fettavskiljare kan fastighetsinnehavare eller den nyttjanderättshavare som äger anläggningen, beviljas förlängt hämtningsintervall om det vid en bedömning av anläggningens belastning och beskaffenhet står klart att tömning inte behöver ske enligt ordinarie intervall samt att det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa och miljön.

Beviljat förlängt hämtningsintervall gäller i högst 10 år.

Det är fastighetsinnehavarens ansvar att hämtningen anpassas till anläggningens behov.

Medgivande om förlängt hämtningsintervall kan återkallas om det kan konstateras att förutsättningarna för sådant inte är uppfyllda.

Gemensamma avfallsbehållare

38 § Två eller tre fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som är gränsgrannar eller grannar med mellanliggande väg och har samma hämtningsintervall kan efter meddelande till renhållaren använda gemensam avfallsbehållare under förutsättning att bestämmelserna i dessa föreskrifter om fyllnadsgrad och vikt beaktas.

En av fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren ska förbinda sig att ansvara för uppställningsplats och kärl.

38 § Två eller tre fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som är gränsgrannar eller grannar med mellanliggande väg och har samma hämtningsintervall kan efter meddelande till renhållaren använda gemensam avfallsbehållare för restavfall, matavfall och förpackningar. Det är möjligt att dela kärl för ett eller flera avfallslag. Detta under förutsättning att bestämmelserna i dessa föreskrifter om fyllnadsgrad och vikt beaktas.

En av fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren ska förbinda sig att ansvara för uppställningsplats och avfallsbehållare.

Det krävs tillstånd för att använda gemensam avfallsbehållare i andra fall än det som anges i första stycket.

Tillstånd ska endast meddelas om:

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

1. avståndet mellan de som ska använda gemensam avfallsbehållare och avståndet till uppställningsplatsen för behållaren inte är längre än vad som får anses motiverat för att uppnå en god avfallshantering,
2. delningen kan ske utan att olägenheter för människors hälsa och miljön uppstår,
3. att bestämmelserna i dessa föreskrifter följs,
4. de som vill dela har samma hämtningsintervall.

Uppehåll i hämtning

39 § Uppehåll i hämtning av kärl- och säckavfall kan tillåtas fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare om fastigheten inte kommer att nyttjas under en sammanhängande tid om minst åtta (8) månader.

39 § Uppehåll i hämtning av *avfall under kommunalt ansvar* kan tillåtas fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare om fastigheten inte kommer att nyttjas under en sammanhängande tid om minst åtta (8) månader.

Uppehållet gäller som längst ett (1) år om det inte bestämts något annat.

40 § Uppehåll i hämtning av kärl- och säckavfall vid fritidsbostad kan tillåtas fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare om fastigheten inte kommer att nyttjas under hela hämtningssäsongen (15 maj – 15 oktober). Begäran om uppehåll måste göras senast den 30 april för att renhållaren ska kunna verkställa uppehållet. Uppehållet gäller högst en hämtningssäsong.

Utgår.

41 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättsinnehavare kan beviljas uppehåll i hämtning av avfall från fastighetens avloppsanläggning om fastigheten inte kommer att nyttjas under en sammanhängande tid om minst ett (1) år.

Innan uppehåll medges ska avloppsanläggning vara tömd. Efter tömningen får anläggningen inte användas.

Uppehållet gäller som längst i fem (5) år för fritidsbostad och två (2) år för permanentbostad om det inte bestämts något annat.

42 § Uppehåll i hämtning av fettavskiljarslam kan beviljas om anläggningen inte kommer att nyttjas under en sammanhängande tid om minst ett (1) år.

Uppehållet gäller som längst i ett (1) år om det inte bestämts något annat.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

Eget omhändertagande och befrielse från skyldigheten att överlämna avfall under kommunalt ansvar

43 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare kan beviljas dispens från kommunal avfallshantering om det finns särskilda skäl och den som ska hantera avfallet med stöd av dispensen kan göra det på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

Dispensen gäller som längst i fem (5) år om det inte bestämts något annat.

44 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som själv kan ta hand om avfallet från sin avloppsanläggning på ett sätt som gör att avfallets näringsinnehåll kommer till nytta för odling samt har särskilda skäl kan beviljas dispens från att lämna detta avfall till kommunen.

Dispensen gäller som längst i fem (5) år om det inte bestämts något annat.

Eget omhändertagande av matavfall

45 § Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare kan beviljas befrielse från att lämna matavfall och liknande avfall till kommunen under förutsättning att:

1. allt avfall kan hanteras under hela året på fastigheten,
2. hanteringen sker på ett sådant sätt att djur inte har åtkomst till avfallet,
3. det finns utrymme på fastigheten för att använda den erhållna kompostjorden på ett sätt som gör att avfallets näringsinnehåll komma till nytta vid odling, och
4. hanteringen i övrigt inte innebär att en olägenhet för människors hälsa eller miljön uppstår.

Särskilda bestämmelser för försöksområden

46 § Begränsade områden kan av kommunstyrelsen eller som den utser, utses som försöksområde för ändrade tömningsrutiner under en begränsad tidsperiod. För dessa områden kan särskilda bestämmelser och föreskrifter som avviker från dessa föreskrifter utfärdas.

Återkallande av medgivet undantag och dispens

47 § Beviljade undantag och dispenser kan efter omprövning återkallas om fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren lämnat felaktiga uppgifter som legat till grund för medgivandet, om hanteringen inte sker efter medgivna villkor eller om hanteringen visar sig orsaka olägenhet för människors hälsa och miljön.

Beviljat undantag är alltid kopplat till sökande och upphör att gälla vid ändrade förhållanden. Sökande är skyldig att anmäla förändrade förhållanden till miljö- och hälsoskyddsmyndigheten.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun. Samrådsversion 2026-04-27.

ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 januari 2025 då föreskrifter för Umeå kommun 1 mars 2020 upphör att gälla. Tidigare meddelade dispenser och andra beslut meddelade med stöd av de upphävda föreskrifterna ska anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i denna föreskrift.

Dessa föreskrifter träder i kraft den *1 november 2026* då föreskrifter för Umeå kommun 1 juli 2025 upphör att gälla. Tidigare meddelade dispenser och andra beslut meddelade med stöd av de upphävda föreskrifterna ska anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i denna föreskrift.

Undantag som meddelats enligt tidigare föreskrifter i renhållningsförordningen gäller även fortsättningsvis eller tills förändrade förhållanden anges, om inte dessa föreskrifter i sig upphäver tidigare undantag.

Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som på fastigheten komposterar matavfall och som innan den 1 juli 2025 anmält komposteringen till miljö- och hälsoskyddsnämnden ska anses vara befriad från att lämna matavfallet till kommunen i enlighet med 45 §.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

Bilaga 1. Sortering och lämning av avfall

Denna bilaga ger vägledning till hushåll och verksamheter om de olika avfallsslagen och hur dessa ska utsorteras, hanteras och borttransporteras. Mer om avfall under kommunalt ansvar finns att läsa i tabell 1. Tabell 2 redovisar avfall under producentansvar och tabell 3 redovisar exempel på avfall från verksamheter.

Blandat avfall och restavfall ska läggas i säck eller paket och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller att skada, arbetsmiljöproblem och andra olägenheter uppkommer. Kärl- och säckavfall får inte lämnas på kommunens återvinningscentraler. Glödande avfall får inte lämnas till kommunens avfallshantering. Mer information om sortering av avfall finns på Vakins hemsida.

Blandat avfall och restavfall ska läggas i säck eller paket och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller att skada, arbetsmiljöproblem och andra olägenheter uppkommer. *Restavfall* får inte lämnas på kommunens återvinningscentraler. Glödande avfall får inte lämnas till kommunens avfallshantering. Mer information om sortering av avfall finns på Vakins hemsida.

Tabell 1. Avfall under kommunalt ansvar

	Avfallslag	Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande	Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
	Bygg- och rivningsavfall Exempelvis kakel, fönster, gipsskivor, oimpregnerat trä, tegel och armeringsjärn.	Avfallet ska sorteras i åtminstone följande fraktioner: trä, mineral (betong, tegel, klinker, keramik och sten), metall, glas, plast och gips.	Fraktionerna ska förvaras och transporteras skilt från varandra och annat avfall.	Bygg- och rivningsavfall som inte produceras i en yrkesmässig verksamhet lämnas till kommunens återvinningscentraler. Hämtning kan beställas av renhållaren.
NY	Bygg- och rivningsavfall Exempelvis kakel, fönster, gipsskivor, oimpregnerat trä, tegel och armeringsjärn.	Avfallet ska sorteras i åtminstone följande fraktioner: trä, mineral (betong, tegel, klinker, keramik och sten), metall, glas, plast och gips.	Fraktionerna ska förvaras och transporteras skilt från varandra och annat avfall.	Bygg- och rivningsavfall som inte produceras i en yrkesmässig verksamhet lämnas till kommunens återvinningscentraler. <i>Hämtning utförs av renhållaren efter beställning. Bygg- och rivningsavfall får blandas med skrymmande avfall av motsvarande material i de insamlingssystem som kommunen tillhandahåller för sådant avfall.</i>

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

	Avfallslag	Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande	Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
	Farligt avfall (exklusive konsumentavfall) Exempelvis rester av olja, färg, starka rengöringsmedel, produkter innehållande kvicksilver eller andra kemikalier. Asbest.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall.	Emballaget ska vara tydligt märkt med uppgift om innehåll, om möjligt använd originalförpackningen. Olika typer av farligt avfall får inte blandas. Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker. Asbest ska vara tätt förslutet så att det inte dammar och ska dessutom kunna lyftas och läggas i container av en person.	Farligt avfall ska lämnas till kommunens återvinningscentral. Storleken på förpackningen bör inte vara större än att den lätt kan hanteras av en person.
	Grovavfall Exempelvis trasiga möbler, cyklar, barnvagnar, stora leksaker, julgranar eller större emballage.	Hanteras separat från annat avfall under kommunalt ansvar. Sorteringskrav utifrån hur avfallet lämnas.	Grovavfall från hushåll för separat borttransport av renhållaren ska i den mån det är möjligt, buntas eller förpackas i lämpligt emballage. Grovavfallet ska förses med märkning som klargör att det är fråga om grovavfall.	Enskilda hushåll ska lämna avfallet till kommunens återvinningscentraler, eller beställa hämtning enligt instruktion av renhållaren. Boende i flerbostadshus kan även lämna grovavfall i utrymmen eller behållare som fastighetsinnehavaren tillhandahåller. Hämtning utförs av renhållaren efter beställning.
NY	<i>Skrymmande avfall</i> Exempelvis trasiga möbler, cyklar, barnvagnar, stora leksaker, julgranar eller större emballage.	Hanteras separat från annat avfall under kommunalt ansvar. Sorteringskrav utifrån hur avfallet lämnas.	Grovavfall från hushåll för separat borttransport av renhållaren ska i den mån det är möjligt, buntas eller förpackas i lämpligt emballage. <i>Skrymmande avfall</i> ska förses med märkning som klargör att det är fråga om <i>skrymmande avfall</i> .	Enskilda hushåll ska lämna avfallet till kommunens återvinningscentraler, eller beställa hämtning enligt instruktion av renhållaren. Boende i flerbostadshus kan även lämna <i>skrymmande avfall</i> i utrymmen eller behållare som fastighetsinnehavaren tillhandahåller. Hämtning utförs av renhållaren efter beställning.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

	Avfallsslag	Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande	Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
	Trädgårdsavfall Exempelvis fallfrukt, löv, gräs, kvistar och grenar som är mindre än 3 cm i diameter. Undantag: det krävs speciell hantering av växt-material från invasiva arter.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall. Får komposteras på fastigheten utan anmälan. Undantag: växtmaterial från invasiva arter sorteras ut separat och får ej komposteras.	Emballeras ej. Undantag: växtmaterial från invasiva arter förpackas i helt tätslutande sopsäckar/storsäckar.	Lämnas till kommunens återvinningscentraler. Hämtning kan beställas av renhållaren. Förpackat växtmaterial från invasiva arter lämnas som brännbart avfall eller lämnas på återvinningscentral.
NY	Trädgårdsavfall Exempelvis fallfrukt, löv, gräs, kvistar och grenar som är mindre än 3 centimeter i diameter. Undantag: Det krävs speciell hantering av växt-material från invasiva arter.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall. Får komposteras på fastigheten utan anmälan. Undantag: växtmaterial från invasiva arter sorteras ut separat och får ej komposteras.	Emballeras ej. Undantag: växtmaterial från invasiva arter förpackas i helt tätslutande sopsäckar/storsäckar.	Lämnas till kommunens återvinningscentraler. Hämtning kan beställas av renhållaren.
NY	Trädgårdsavfall med invasiva arter	Växtmaterial från invasiva arter ska sorteras ut separat och får ej komposteras eller blandas med annat trädgårdsavfall.	Växtmaterial från invasiva arter förpackas i helt tät sop- eller storsäck som ska förslutas.	Förpackat växtmaterial från invasiva arter lämnas som brännbart avfall eller lämnas på återvinningscentral. Hämtning kan beställas av renhållaren.
NY	Jord innehållande invasiva arter	Jord innehållande invasiva arter får inte blandas med växtdelar då jorden deponeras och inte får innehålla för stor mängd organiskt material.	Ska emballeras i genomskinliga sopsäckar och förslutas väl.	Jord innehållande rötter eller frön från invasiva arter får inte lämnas på återvinningscentralen. Hämtning ska beställas av renhållaren.
	Latrin	Latrinkärl ska endast användas till latrin i form av urin, avföring och toapapper. Kärlet eller dess innehåll får inte inneslutas i annat emballage, Kärlet får inte tillföras ämne eller produkt som försvårar den fortsatta hanteringen, ex. produkter innehållande formalin, fenol eller liknande som desinfektionsmedel (saneringsvätska eller karbolcalc).	Kärl för uppsamling av latrin ska köpas hos Vakim och lämnas till återvinningscentral.	Latrinkärl från hushåll kan lämnas vid återvinningscentral eller kan efter beställning hos renhållaren, mot avgift, hämtas vid fastigheten. Vid hämtning får kärlet väga max 15 kg.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

	Avfallsslag	Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande	Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
	Slam och fosforfiltermaterial från enskilda avloppsanläggningar	Materialet ska vara åtkomligt för tömning i den anläggning där det genereras.	Filtermaterial från fosforfällor och andra jämförbara filter ska vara förpackat eller tillgängligt på ett sådant sätt att hämtning kan utföras av fordon utrustat med kran om så krävs.	Hämtning kan beställas av renhållaren.
	Restavfall Exempel på restavfall är blöjor, hygienartiklar, tops, diskborstar, kuvert, städsopor, snus, tuggummi, kattsand och dammsugarpåsar.	Ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Läggs i säck eller emballeras och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller så att skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer. Kärll- och säckavfall får inte lämnas på återvinningscentral eller återvinningsstation.	Restavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som kommunen tillhandahåller. Extra hämtning kan beställas enligt fastställd taxa.
Ny	Restavfall Exempel på restavfall är blöjor, hygienartiklar, tops, diskborstar, kuvert, städsopor, snus, tuggummi, kattsand och dammsugarpåsar.	Ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Läggs i säck eller emballeras och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller så att skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer. <i>Restavfall</i> får inte lämnas på återvinningscentral eller återvinningsstation.	Restavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som kommunen tillhandahåller. Extra hämtning kan beställas enligt fastställd taxa.
	Matavfall från hushåll Matavfall utgörs av biologiskt nedbrytbart avfall som uppkommer i och med livsmedelshanteringen i hushåll till exempel skal och matrester.	Matavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Utsorterat matavfall förpackas i, av Vakin anvisade, påsar och lämnas i avsett kärll eller behållare. Alternativt kan matavfallet komposteras i kompost på den egna fastigheten. Egen matavfallskompostering ska anmälas till miljö- och hälsoskyddsnämnden.	Matavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som Vakin tillhandahåller. Extra hämtning kan beställas enligt fastställd taxa.
	Matfetter och frityroljor	Ska sorteras ut och hållas väl avskilt.	Matfett och frityrolja ska förvaras i behållare med tätslutande lock.	Maximalt 1,5 liter flytande emballerat avfall får läggas i behållare för restavfall, om det kan ske utan att emballaget går

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

			Större mängd matfetter eller frityroljor lämnas på anvisade platser.	sönder. Avfallet kan även lämnas på återvinningscentraler eller återvinningsstation där fettinsamling finns. Hämtning kan beställas av renhållaren.
	Förpackningar	I enlighet med definitionen av förpackningar i FPF	Lämnas lösa i de behållare/kärl som tillhandahålls/anvisas.	Förpackningar lämnas till någon av kommunens återvinningsstationer eller återvinningscentraler alternativt fastighetsnära insamling.
NY	<i>Förpackningar</i>	<i>I enlighet med definitionen av förpackningar i Förordning (2022:1274) om producentansvar för packningar</i>	<i>Lämnas emballerat i de behållare som tillhandahålls. Plastförpackningar ska vara väl emballerat i plastpåse så att det inte sprids eller så att skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer.</i>	<i>Förpackningar sorteras och lämnas i det fastighetsnära insamlingssystemet som renhållaren tillhandahåller.</i> <i>Förpackningar får också sorteras och lämnas på någon av kommunens återvinningsstationer eller återvinningscentraler.</i> <i>Skrymmande förpackningar lämnas till någon av kommunens återvinningsstationer eller återvinningscentraler.</i>
	Returpapper	I enlighet med definitionen av returpapper i avfallsförordningen.	Lämnas löst i de behållare/kärl som tillhandahålls/anvisas.	Lämnas till kommunens insamlingssystem för returpapper.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

	Avfallslag	Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande	Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
	Glödande avfall	Exempelvis varm aska, frätande ämnen eller ämnen som kan förorsaka självantändning.		Får inte lämnas som kärll- och säckavfall.
Ny	Glödande avfall	Exempelvis varm aska, frätande ämnen eller ämnen som kan förorsaka självantändning.		Får inte lämnas som <i>restavfall</i> .
	Döda sällskapsdjur samt mindre mängder avfall från husbehovsjakt, högst 15 kilogram per hämtningstillfälle. Exempel hundar, katter, marsvin och minigris och kaniner. Exempel på mindre mängder avfall från husbehovsjakt är skinn, ben och inälvor.	Mindre sällskapsdjur (maxstorlek hund) kan även grävas ner på den egna fastigheten, förutsatt att graven är så djup att djur hindras från att gräva upp kroppen, att ingen misstanke om smitta föreligger samt att det kan ske utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljö.	Ska förpackas väl innan det läggs i behållare för restavfall.	
	Större djur eller större mängd sådant avfall.	Det vill säga andra djur än döda sällskapsdjur samt avfall från husbehovsjakt överstigande 15 kilogram.	Kontakta veterinär. Gällande föreskrifter från Jordbruksverket ska beaktas.	
	Stickande och skärande avfall Bland annat kanyler och sprutor		Ska förpackas i skyddande hölje innan det läggs i behållare för restavfall, så att inte skärskador eller annan olägenhet uppstår.	Väl emballerat avfall läggs i behållare för restavfall.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

	Avfallsslag	Krav på utsortering och möjlighet till eget omhändertagande	Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
	Textilavfall Avfall som består av kläder av textil, hemtextil, inredningstextil, väskor av textil och accessoarer av textil.	Textilier ska sorteras ut, till exempel i två fraktioner, helt och rent resp. trasigt. Fraktionerna hålls skilt från annat avfall.	Läggs i säck som försluts väl.	Textilier (hela och rena) kan lämnas till återförsäljare av second-hand-produkter eller övriga mottagare. Textilavfall som är trasigt lämnas i behållare på återvinningscentral eller andra anvisade behållare.
NY	<i>Textilavfall</i> <i>Textilavfall består av kläder av textil, hemtextil, inredningstextil, väskor av textil och accessoarer av textil.</i>	<i>Textilavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.</i> <i>Textilavfall som är möjligt, blött, angripet av skadedjur eller så fläckigt, nedsmutsat, slitet eller trasigt att det försvårar förberedelse för återanvändning eller materialåtervinning omfattas dock ej av kravet på utsortering. Det ska i stället, när det utgörs av mindre textiltföremål i liten mängd tex strumpor och underkläder, sorteras som restavfall och om det är skrymmande textiltföremål eller större mängder hanteras som skrymmande avfall. Textilavfall som är förorenat med farliga ämnen ska sorteras som farligt avfall.</i>	<i>Textilavfallet ska läggas i säck som försluts väl.</i>	<i>Textilavfall som utgör kommunalt avfall från hushåll, detaljhandel eller annan verksamhet ska lämnas till de insamlingssystem som renhållaren tillhandahåller på återvinningscentraler.</i> <i>Textilier (hela och rena) kan lämnas till återförsäljare av second-hand-produkter eller övriga mottagare.</i>
	Användbara saker	Frivillig utsortering. Exempelvis hela och rena användbara saker.		Kan lämnas för återbruk vid återvinningscentral. Det kan även lämnas till återförsäljare av second-hand-produkter eller övriga mottagare.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

Tabell 2. Avfall under producentansvar

	Avfallslag	Krav på utsortering	Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
	Kasserade bilbatterier	I enlighet med definitionen av batteri i batteriförordningen (2008:834)	Ställs upp på ett sätt som förhindrar att batterisyra/innehåll rinner ut.	Ska lämnas i de insamlingssystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.
NY	Kasserade bilbatterier	I enlighet med definitionen av batteri i förordning (2008:834) om producentansvar för batterier	Ställs upp på ett sätt som förhindrar att batterisyra/innehåll rinner ut.	Ska lämnas i de insamlingssystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.
	Kasserade bärbara batterier. Om kasserade produkter innehåller lösa bärbara batterier ska dessa plockas ur. Är de bärbara batterierna inbyggda i produkten hanteras den som avfall från elutrustning.	I enlighet med definitionen av bärbart batteri i Förordning (2008:834) om producentansvar för batterier	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker.	Ska lämnas i de insamlingssystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.
	Konsumentelavfall Exempelvis trasig dator, mobiltelefonladdare och kaffebryggare.	I enlighet med definition i förordning (2014:1075) om producentansvar för elutrustning, kasserade elektriska och elektroniska produkter ex. kyl- och frysskåp, spisar, TV-apparater och batteridrivna leksaker samt lysrör, lågenergilampor och glödlampor. Skrymmande konsumentelavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat grovavfall. Smått elavfall ska sorteras ut och hållas skilt från käril- och säckavfall.	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker. På återvinningscentralen ska avfallet lämnas enligt instruktioner på plats.	Ska lämnas i de insamlingssystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

	Avfallsslag	Krav på utsortering	Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
NY	Konsumentelavfall Exempelvis trasig dator, mobiltelefonladdare och kaffebruggare.	I enlighet med definition i förordning (2022:1276) om producentansvar för elutrustning, kasserade elektriska och elektroniska produkter ex. kyl- och frysskåp, spisar, TV-apparater och batteridrivna leksaker samt lysrör, lågenergilampor och glödlampor. Skrymmande konsumentelavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat skrymmande avfall. Smått elavfall ska sorteras ut och hållas skilt från restavfall.	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker. På återvinningscentralen ska avfallet lämnas enligt instruktioner på plats.	Ska lämnas i de insamlingsystem som tillhandahålls av producent. Sådana platser finns även på återvinningscentralerna.
	Läkemedel	I enlighet med definitionen av läkemedel i förordningen (2009:1031) om producentansvar för läkemedel.	Ska lämnas i behållare/påse som tillhandahålls av apoteket.	Lämnas till apotek.
NY	Fiskeredskap Avfall som utgörs av fiskeredskap av plast från hushåll, eller som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll, ska sorteras ut separat.	Om en elutrustning är inbyggd eller på annat sätt ingår i ett fiskeredskap som har blivit avfall ska elutrustningen avlägsnas innan fiskeredskapet lämnas, om den kan avlägsnas på ett enkelt sätt.	Om elutrustningen inte kan avlägsnas på ett enkelt sätt ska fiskeredskapet som har blivit avfall lämnas som elavfall.	Avfallet ska lämnas på återvinningscentral.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

Tabell 3. Exempel på avfall från verksamheter

Verksamhetsavfall, till exempel bygg- och rivningsavfall som produceras i en yrkesmässig verksamhet, faller inte under kommunens insamlingsansvar och ska hanteras separat från avfall under kommunalt ansvar. Avfallsinnehavaren ansvarar för att anlita en godkänd transportör med tillstånd för borttransport från fastigheten.

	Avfallsslag	Krav på utsortering	Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
	Restavfall Exempel på restavfall är hygienartiklar, diskborstar, kuvert, städsopor, snus, tuggummi och dammsugarpåsar.	Ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Läggs i säck eller emballeras och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller så att skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer. Kärl- och säckavfall får inte lämnas på återvinningscentral eller återvinningsstation.	Restavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som kommunen tillhandahåller.
Ny	Restavfall Exempel på restavfall är hygienartiklar, diskborstar, kuvert, städsopor, snus, tuggummi och dammsugarpåsar.	Ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.	Läggs i säck eller emballeras och lämnas i behållare. Avfallet ska vara väl emballerat så att det inte sprids eller så att skada, arbetsmiljöproblem eller andra olägenheter inte uppkommer. <i>Restavfall</i> får inte lämnas på återvinningscentral eller återvinningsstation.	Restavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som kommunen tillhandahåller.
	Brännbart avfall som inte är avfall under kommunalt ansvar Exempelvis trasiga trä möbler eller kasserade böcker med hårda pärmar.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall.		Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.

Föreskrifter om avfallshandling för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

Avfallsslag	Krav på utsortering	Krav på handtering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
Icke brännbart avfall Exempelvis trasiga koppar av porslin och keramik eller trasig köksutrustning av metall.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall.		Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
Bygg- och rivningsavfall Exempelvis kakel, fönster, gipsskivor, oimpregnerat trä, tegel och armeringsjärn.	Avfallet ska sorteras i åtminstone följande fraktioner: trä, mineral (be-tong, tegel, klinker, keramik och sten), metall, glas, plast och gips.	Fraktionerna ska förvaras skilt från varandra och annat avfall och även transporteras skilt (transporten kan ske i samma fordon).	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
Farligt avfall (exklusive elavfall) Exempelvis rester av olja eller färg, starka rengöringsmedel, produkter som innehåller kvicksilver, andra kemikalier och smittförande avfall.	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall enligt 4 kap 10 § avfallsförordningen (2020:614).	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker.	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare för farligt avfall. Observera att farligt avfall inte får lämnas på kommunens återvinningscentraler.
Avfall från oljeavskiljare	Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall enligt 4 kap 10 § avfallsförordningen (2020:614).		Hämtning utförs av en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
Skärande och stickande avfall Exempelvis trasiga dricksglas och knivar, nålar från sytillbehör, vassa trädgårdredsredskap, rakhyvlar och skärblad.		Omsluts av förpackning eller påse för att skydda mot skär-skador. Läggs i säck för restavfall eller blandat avfall.	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.

Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

	Avfallsslag	Krav på utsortering	Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
	<p>Smittförande avfall Exempelvis föremål med skärande/stickande egenskaper som varit i kontakt med kroppsvätskor från människor, eller från djur inom djurens hälso- och sjukvård (kasserade kanyler, skalpeller, piercing- och tatueringsskärare eller insulinpennor mm) (SOSFS 2005:26; AFS 2018:4). Även biologiskt avfall som vävnader, organ och identifierbara kroppsdelar räknas hit (SOSFS 2001:8). Se gällande föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen och Arbetsmiljöverket.</p>	<p>Sorteras ut och hålls skilt från annat avfall enligt 4 kap 10 § avfallsförordningen (2020:614).</p>	<p>Samlas upp i typgodkända behållare som skyddar mot skär- och stickskador. Rum där smittförande avfall förvaras ska vara synligt märkta med varningsskylt med internationella symbolen för biologisk fara. Avfallet får inte vara åtkomligt för obehöriga, och måste förvaras i typgodkända behållare som är korrekt upp-märkta (detta gäller inte om avfallet konverterats till icke-smittförande avfall genom autoklivering eller annan god-känd metod).</p>	<p>Lämnas till en godkänd avfallsmottagare för farligt avfall. Observera att farligt avfall inte får lämnas på kommunens återvinningscentraler.</p>
	<p>Matavfall från verksamheter</p>	<p>Matavfall utgörs av biologiskt nedbrytbart avfall som uppkommer i och med livsmedelshandlingen i verksamheten till exempel skal och matrester.</p> <p>Matavfall ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.</p>	<p>Utsorterat matavfall förpackas i, av renhållaren anvisade, påsar och lämnas i avsett kärl eller behållare.</p> <p>För storkök, restauranger och butiker som har större mängder matavfall accepteras även matavfallsskär och tank. Andra lösningar kan accepteras efter ansökan hos miljö- och hälsoskyddsmyndigheten.</p>	<p>Matavfall borttransporteras från fastigheten i enlighet med hämtningsintervall som renhållaren tillhandahåller.</p> <p>Extra hämtning kan beställas enligt fastställd taxa.</p>

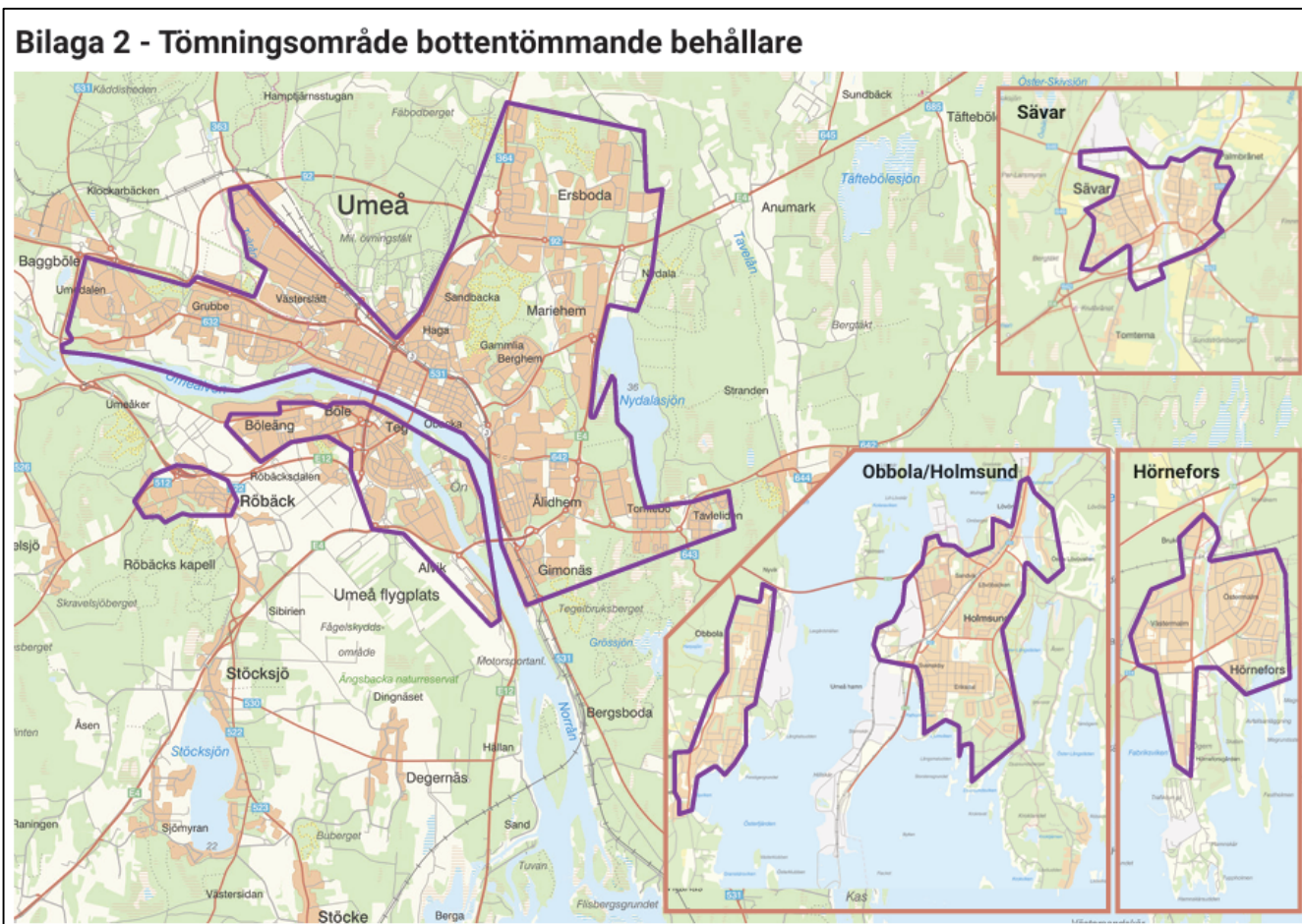
Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

	Avfallsslag	Krav på utsortering	Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
	Matfetter och frityroljor	Ska sorteras ut och hållas väl avskilt. Materialet ska vara åtkomligt för tömning i den anläggning där det genereras.	Matfett och frityrolja ska förvaras i behållare med tätslutande lock.	Matfett och frityrolja hämtas av renhållaren.
	Fett från fettavskiljare	Materialet ska vara åtkomligt för tömning i den anläggning där det genereras.		Fett från fettavskiljare hämtas av renhållaren.
	Slam och fosforfiltermaterial från enskilda avloppsanläggningar	Materialet ska vara åtkomligt för tömning i den anläggning där det genereras.	Filtermaterial från fosforfällor och andra jämförbara filter ska vara förpackat eller tillgängligt på ett sådant sätt att hämtning kan utföras av fordon utrustat med kran om så krävs.	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
	Andra animaliska biprodukter (ABP) än döda sällskapsdjur och matavfall. Blandas före detta livsmedel med annat avfall utgör den blandade fraktionen före detta livsmedel och är ABP enligt definitionen.		Före detta livsmedel från butik ska av avfallslämnaren förpackas i särskild påse, säck, behållare eller lämnas i tank av typ som godkänts av renhållaren. Verksamhetsavfall utanför kommunens ansvarsområde ska hanteras enligt ABP-förordningen.	Lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från länsstyrelsen.
NY	Andra animaliska biprodukter (ABP) än döda sällskapsdjur och matavfall från verksamheter. Animaliska biprodukter är produkter från djurriket som inte är avsedda som livsmedel t.ex före detta livsmedel (varor med passerat bäst före datum, trasiga varor som inte går att sälja) eller		Före detta livsmedel från butik ska av avfallslämnaren förpackas i särskild påse, säck, behållare eller lämnas i tank av typ som godkänts av renhållaren. Behållaren ska vara märkt med information att det innehåller ABP kategori 3. Verksamhetsavfall utanför kommunens ansvarsområde ska hanteras enligt ABP-förordningen.	ABP ska lämnas till en godkänd avfallsmottagare som har tillstånd från Jordbruksverket och åtföljas av dokument för spårbarhet.

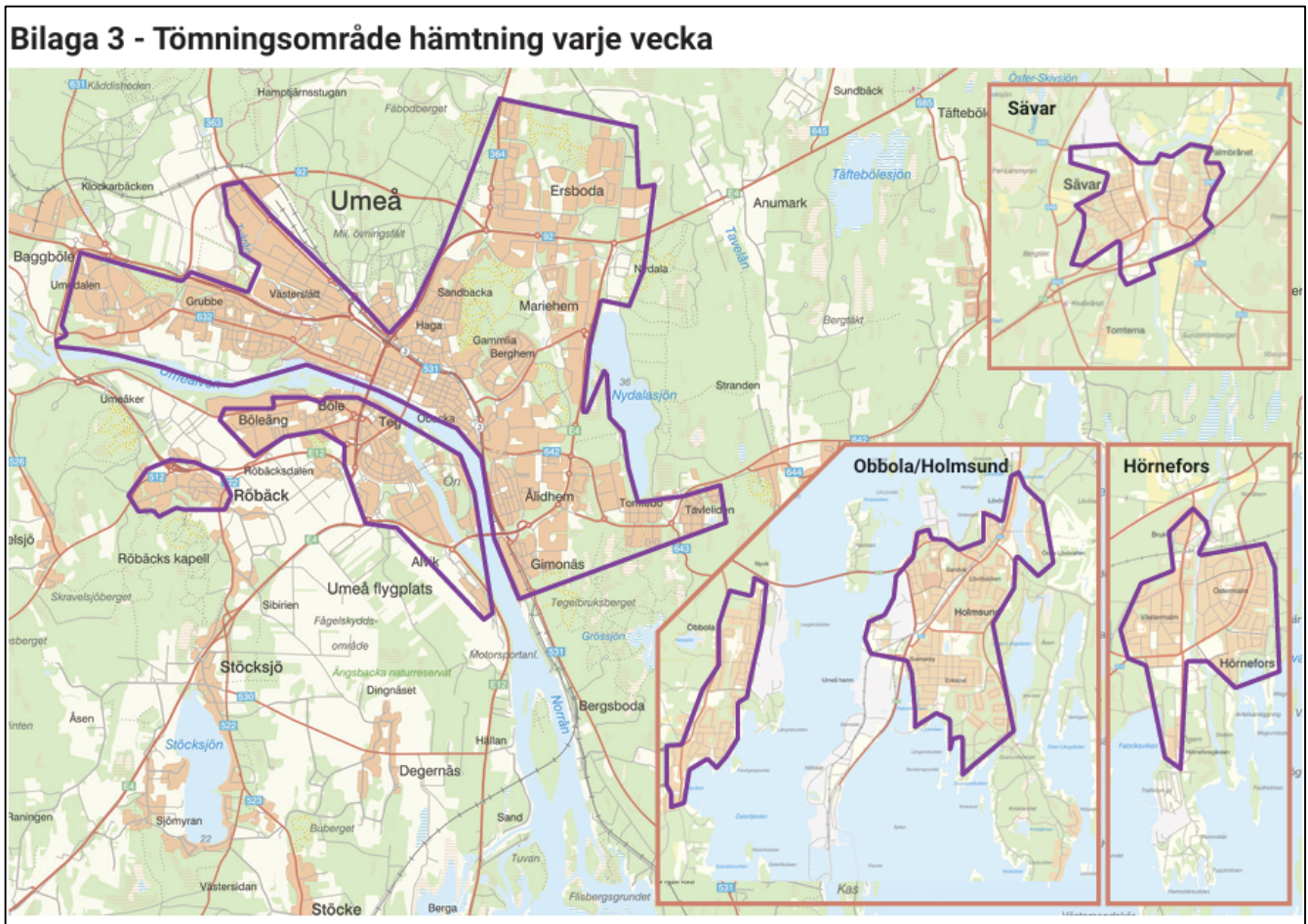
Föreskrifter om avfallshantering för Umeå kommun Samrådsversion 2026-04-27.

	<i>spill och återkallade produkter. Blandas material enligt ovan med annat avfall utgör den blandade fraktionen före detta livsmedel och är ABP enligt definitionen.</i>			
	Avfallsslag	Krav på utsortering	Krav på hantering t.ex. emballering, förvaring, anordningar	Instruktion för hämtning/lämning
	Elavfall Exempelvis kasserad kyl- och frysdisk, skrivare och industrivättmaskin.	Enligt förordningen (2014:1075) om producentansvar för elutrustning.		Lämnas till producenternas insamlingssystem
	Förpackningar	Enligt förordning (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.		Lämnas till någon av kommunens återvinningsstationer eller återvinningscentraler alternativt fastighetsnära insamling.
	Kasserade bilbatterier	Enligt förordning (2008:834) om producentansvar för batterier.	Ställs upp på ett sätt som förhindrar att batterisyra eller innehåll rinner ut.	Lämnas till producenternas insamlingssystem.
	Kasserade bärbara batterier	Enligt förordning (2008:834) om producentansvar för batterier.	Förvaras så att risk för spridning till omgivningen inte sker.	Lämnas till producenternas insamlingssystem.

Bilaga 2. Tömningsområde bottentömmande behållare

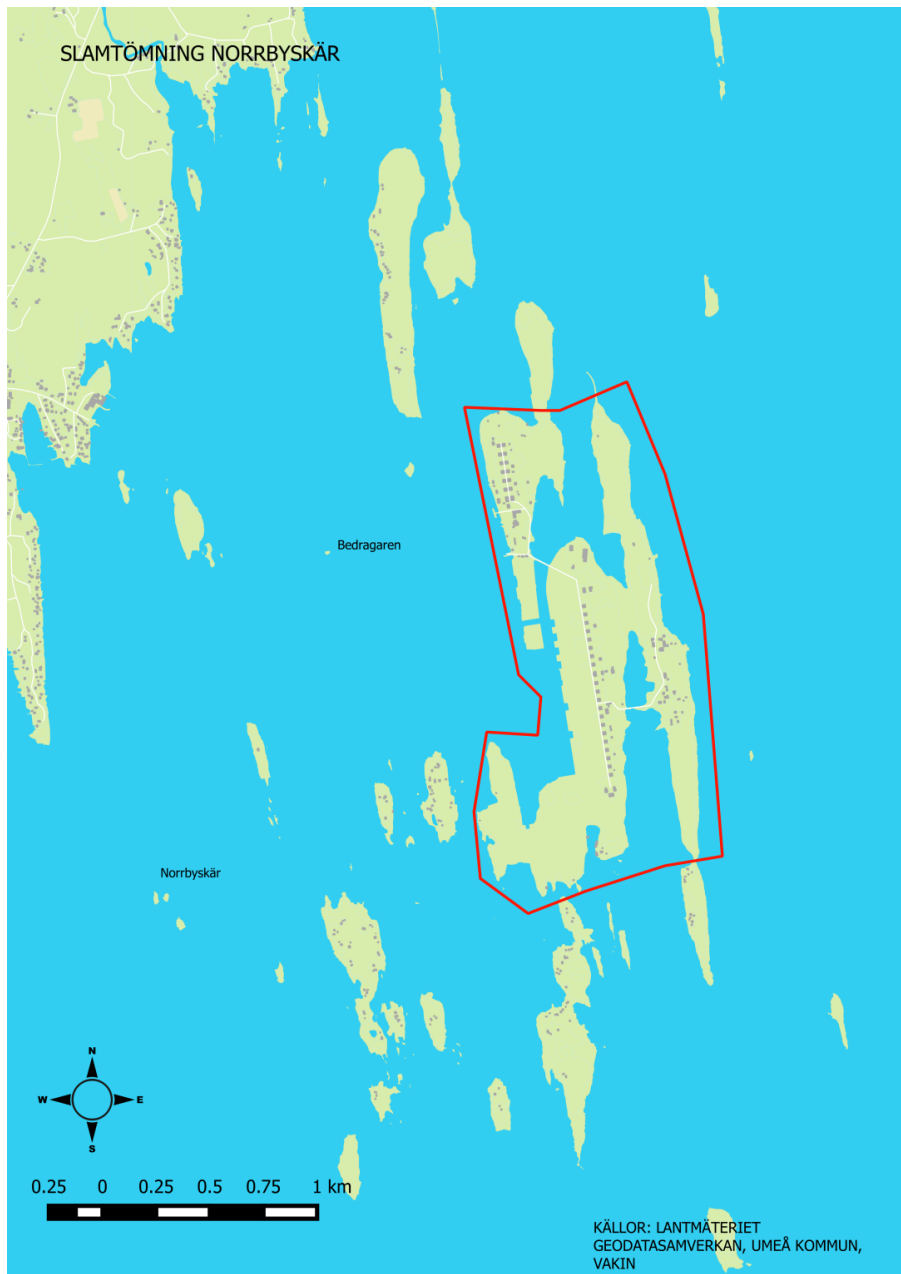
Bilaga 3. Tömningsområde hämtning varje vecka

Bilaga 4. Tömningsområde är

Figur 1: Slamtömning Holmön

Figur 2: Slamtömning Norrbyskär

Checklista ärende TN-2026/00420

Perspektiv – tänk på kommunmedborgare	Ingen inverkan/kan ej bedömas	Positiv inverkan	Negativ inverkan
Barnkonventionen	X		
Jämställdhet (flickor och pojkar)	X		
Jämställdhet (kvinnor och män)	X		
Folkhälsa	X		
Tillgänglighet	X		
Trygghet	X		
Miljö		X	
Ekonomi	X		
Tillväxt	X		
Annat perspektiv:			

Komplettera beslutsunderlaget

Ingen inverkan/kan ej bedömas	
Positiv inverkan	Umeå kommuns föreskrifter för avfallshantering anpassas till ny lagstiftning och aktuella begrepp. Införandet av fastighetsnära insamling förbättrar förutsättningar för medborgare att källsortera. Hämtning av fler fraktioner förväntas inte leda till fler transporter.
Negativ inverkan	

Diarienumr: TN-2026/00437

Yttrande motion nr. 1/2026: Prioritera närproducerade livsmedel i Umeå kommuns upphandling

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar

att föreslå Kommunfullmäktige att avslå motionen med nedanstående motivering.

Ärendebeskrivning

Motion har inkommit från Moderaterna att kommunfullmäktige ska besluta

Att återinföra en tydlig prioritering av närproducerade livsmedel i Umeå kommuns livsmedelsupphandling.

Att kommunens mål om inköp av ekologiska livsmedel tas bort.

Att införa ett mål om att kött- och mjölkprodukter som serveras inom kommunens verksamheter ska vara 100 procent närproducerade.

Moderaterna hänvisar till att det ur ett klimat- och miljöperspektiv är angeläget att öka produktionen av svenskproducerade livsmedel. De

hänvisar till att Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel idag uppgår till omkring 50 procent och att en högre självförsörjningsgrad skulle göra

Sverige mer robust och bättre rustat att hantera olika typer av kriser.

Moderaterna hänvisar till att forskning visar att klimatpåverkan från ekologiska livsmedel i många fall är jämförbar med den från konventionellt producerade livsmedel.

Yttrande

Ekologiskt fokuserar på hur maten produceras

Ekologiskt är ett reglerat och kontrollerat produktionssätt med tydliga krav på miljö, djurvälstånd och minskad användning av kemiska bekämpningsmedel. Till skillnad från närproducerat kan ekologiskt mätas, följas upp och rapporteras, vilket gör det till ett mer robust styrmedel i offentlig upphandling.

Svenskt och ekologiskt ger samlade hållbarhetsvinster

Svenskt jordbruk har låg antibiotikaanvändning och god djurvälstånd, och ekologiska odlingssystem ger ofta lägre miljöpåverkan per hektar. Ett

Tjänsteskrivelse

Dnr: TN-2026/00437

ensidigt fokus på ursprung eller närhet riskerar att tränga undan dessa viktiga miljö- och hälsovinster. Därför behöver ekologiska kriterier vara en integrerad del tillsammans med mål om svenskt.

I motionen blandas begreppet svenskt och närproducerat. Måltidsservice har i dag mål om att köpa svenska livsmedel. Den nationella Livsmedelsstrategin 2.0 har som mål att öka den svenska livsmedelsproduktionen totalt, inte att prioritera lokalt eller regionalt som ett eget styrande kriterium. För Måltidsservice och offentlig måltidsverksamhet är det därför strategiskt korrekt att prioritera svenskt ursprung, medan närproducerat inte kan användas som krav i upphandling enligt gällande regelverk.

Svenskt stärker livsmedelsberedskap och självförsörjning

Offentliga måltider pekas ut som en nyckel för Sveriges livsmedelsberedskap. Genom att upphandla svenska livsmedel bidrar kommunen till ökad inhemsk produktion, minskat importberoende och en mer robust livsmedelskedja. Beredskap kopplas till volym, uthållighet och konkurrenskraft i svensk produktion, inte till geografisk närhet.

- Måltidsservice köper bara svenskt färskt kött eftersom det går att ställa specifika krav om djurhållning som följer svensk djurlagstiftning.
- Det är missvisande att säga at Sveriges självförsörjningsgrad bara är 50%. Det stämmer att vi importerar 50% men näringsmässigt skulle vi kunna täcka energibehovet med svenska produkter eftersom det finns mycket svenska produkter som vi väljer att importera. Med Mål om svenskt vill vi bidra till att köpa det som finns. Exempelvis ris ersätts med havreris, svenska äpplen i stället för importerade, gråärt eller svenska bönor i stället för kikärta.

I motionen föreslås att införa ett mål om att kött- och mjölkprodukter som serveras inom kommunens verksamheter ska vara 100 procent närproducerade.

Lagen om offentlig upphandling- LOU

Säger att man inte kan ställa krav på att producenterna/produkterna ska vara närproducerade (likabehandlings principen av leverantörer).

Enligt LOU är det inte tillåtet att ställa krav som direkt gynnar leverantörer baserat på geografiskt läge, exempelvis att livsmedel ska vara "närproducerade" eller producerade inom ett visst avstånd. Sådana krav strider mot de grundläggande principerna om likabehandling, icke-diskriminering och den fria rörligheten inom EU. Om en upphandlande

Tjänsteskrivelse

Dnr: TN-2026/00437

myndighet kräver lokalt ursprung stängs leverantörer från andra regioner eller EU-länder ute, vilket gör villkoren oproportionerliga och konkurrensbegränsande. Däremot är det tillåtet att ställa krav på egenskaper som färskhet, kvalitet, spårbarhet och låg miljöpåverkan – förutsättningar som närproducerade livsmedel ofta uppfyller, men där fokus ligger på produktens egenskaper, inte på var den produceras. 1. Kort hållbarhet (ex Mejeriupphandlingen). 2. Krav på minimerade transportavstånd indirekt via miljökrav. Låga utsläpp, Leveransfrekvens som minimerar matsvinn. Transporter med fossilfria eller miljöklassade fordon. 3. Krav på spårbarhet och småskalighet. Hög detaljerad i spårbarhet. Transparens i produktionskedjan. 4. Dela upp upphandlingen i mindre delar (varukorgar, DIS). 5. Använda utvärderingskriterier viktade mot kvalitet. 6. Krav på leveranssäkerheten och korta ledtider. 7. Dialogmöten.

Närproducerat saknar tydlig definition

Begreppet närproducerat saknar gemensam definition och mätbara kriterier. Det gör det svårt att följa upp, jämföra och säkerställa faktiska mervärden. Exempelvis kan produkter uppfattas som lokala trots att råvarorna kommer från hela landet. Detta skapar otydlighet både för politiska beslut och för uppföljning av upphandlingen.

Detta köper vi redan

- Nöt, fläskkött, korv och viss chark från Nyhlen Hugossons
- Mejeriprodukter – genom separat mejeriavtal för att möjliggöra norrmejerier som leverantör.
- Ägg från Klöverbergsgård
- Bröd, Polarbröd, Skogaholm, Fazer
- Sylt
- Grönsaker vid tillgång från Strycksele

Men vad ska vi räkna som närproducerat? Nyhlens kommer från Luleå 27 mil norrut, ska vi räkna 27 mil söderut så är vi i Sundsvall, det räknar vi inte in som lokalt i dag. Ska vi bara räkna Umeå så finns det inte mycket produkter. Norrmejeriers fabrik är i Umeå men mjölken kommer från hela Norrland. Brödet vi köper bakas här, men mjölet är från hela Sverige. Sylt produceras i Lycksele men bär importerar i många fall. Falafel från Bjurholm men kikärtnan importerar.

Närproducerat som inte är ekologiskt kräver konstgödsel som importerar. Sverige är helt beroende av import av konstgödsel.

Enligt hushållningssällskapets senaste försörjningsbalansundersökning så räcker de livsmedel vi har tillgång till i Umeå till att mätta befolkningen i endast 20 dagar. Då räknar man med att produktion, insatsvaror, resurser, förädling finns i kommunen. Långsiktigt arbete behövs med att få mer lokala producenter och det ser vi mycket positivt på men i dag finns det inte.

Tjänsteskrivelse

Dnr: TN-2026/00437

Prioritering för inköp av livsmedel

Vi ska i första hand välja svenska livsmedel i enlighet med den nationella livsmedelsstrategin.

Bland de svenska livsmedlen väljer vi helst närproducerade- och ekologiska livsmedel. Om det finns alternativ som är både närproducerade och ekologiska, ska dessa prioriteras högst.

Vid upphandling och inköp ska denna prioritering följas så långt det är möjligt med hänsyn till kvalitet, tillgänglighet och ekonomi.

Tekniska nämnden instämmer med motionen om att det är angeläget att öka produktionen av svenskproducerade livsmedel och det har vi redan som mål.

Slutsats

Att prioritera **svenskt och ekologiskt** är förenligt med nationell livsmedelsstrategi, upphandlingslagstiftning och kommunens ansvar för hållbarhet och beredskap. Närproducerat kan vara positivt där det är möjligt, men saknar definition, uppföljningsbarhet och rättslig grund för att vara ett överordnat mål.

Även om vi mäter inköpt i svenskt och ekologiskt så prioriterar vi närproducerade livsmedel när det finns. Men det är inte ett eget måttal.

Därför bör motionen i sin helhet avslås.

Beslutsunderlag

Motion till Umeå kommunfullmäktige 260122. Bilaga.
riktlinjer-for-maltider-i-skolan. Bilaga.
livsmedelsstrategin-2.0. Bilaga.

Checklista för handläggning av ärenden inför politiska beslut anses inte tillämplig.

Beredningsansvariga

Marie Bäckman, Måltidschef

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se, märk ämnesraden med diarienummer: KS-2026/00189

Motion till Umeå kommunfullmäktige

Prioritera närproducerade livsmedel i Umeå kommuns upphandling

För att öka livsmedelsproduktionen i Sverige krävs en starkare efterfrågan på svenska livsmedel. Här har kommunen en viktig och aktiv roll att spela. När Umeå kommun köper in mer närproducerade livsmedel stärks det lokala näringslivet, samtidigt som det bidrar till att hålla landsbygden levande.

Lokala livsmedelskedjor är dessutom av stor betydelse för kommunens och landets beredskap. Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel uppgår i dag till omkring 50 procent, vilket är lågt. En högre självförsörjningsgrad skulle göra Sverige mer robust och bättre rustat att hantera olika typer av kriser.

Ur ett klimat- och miljöperspektiv är det också angeläget att öka produktionen av svenskproducerade livsmedel. Svenskt jordbruk kännetecknas av god djuromsorg, låg antibiotikaanvändning och generellt sett lägre miljöpåverkan än jordbruk i många andra länder. En ökad produktion av livsmedel i Sverige skulle därmed gynna klimatet, landsbygden och djurvälståndet.

I november fattade tekniska nämnden beslut om att ta bort den tidigare prioriteringen där Umeå kommun i första hand skulle köpa in närproducerade livsmedel framför ekologiska. Detta är ett felaktigt vägval. Ekologisk produktion kräver större markarealer än konventionell produktion, vilket motverkar ambitionen att öka livsmedelsproduktionen. Forskning visar dessutom att klimatpåverkan från ekologiska livsmedel i många fall är jämförbar med den från konventionellt producerade livsmedel. Mot denna bakgrund bör kommunens målsättning om inköp av ekologiska livsmedel tas bort.

Kött- och mjölkprodukter som serveras i kommunens skolor och äldreboenden ska vara närproducerade. Det gynnar både kvaliteten på maten och det lokala lantbruket. Kommunens fokus bör ligga på närproducerade livsmedel – inte på ekologiska.

Med anledning av ovanstående föreslår jag att kommunfullmäktige beslutar:

Att återinföra en tydlig prioritering av närproducerade livsmedel i Umeå kommuns livsmedelsupphandling

Att kommunens mål om inköp av ekologiska livsmedel tas bort

Att införa ett mål om att kött- och mjölkprodukter som serveras inom kommunens verksamheter ska vara 100 procent närproducerade.

Umeå 2026-01-22

Stefan Nordström, kommunfullmäktigeledamot (M)

Nationella riktlinjer för måltider i skolan

Förskoleklass, grundskola,
gymnasieskola och fritidshem

© Livsmedelsverket, Uppsala 2026

ISBN: 978-91-7714-286-7

Foto omslag: Jeanette Hägglund

Foto inlaga: Jeanette Hägglund,
Katarina Petersson, Staffan Claesson,
IMA, Johnér, Livsmedelsverket.

Layout: Södra tornet

Tryck: Stibo Complete

Förord

En bra skollunch ger elever förutsättningar att orka fokusera och prestera i skolan. Men en bra måltid är inte bara maten på tallriken. En trygg och lugn måltidsmiljö med vuxna förebilder behövs också för att eleverna ska få en positiv attityd till maten.

De svenska skolmåltiderna är en viktig del i arbetet för jämlik hälsa. Genom skolmåltiderna har alla elever, oavsett bakgrund, samma möjlighet att äta hälsosamt och få kunskap om bra matvanor. Sverige har lång tradition av skolmåltider och genom åren har synen på måltiderna förändrats – från att enbart handla om att mätta elever till att se skolmåltiderna som ett verktyg för omställningen till en mer hälsosam och hållbar livsmedelskonsumtion.

Livsmedelsverkets riktlinjer är avsedda som övergripande stöd för styrning och ledning av arbetet med bra skolmåltider. Skolmåltiderna är en del av utbildningen, därför behöver skolverksamheten och måltidsverksamheten ta gemensamt ansvar för och samarbeta kring måltiderna.

Riktlinjerna innehåller även stöd för hur kommuner kan stärka beredskapen för måltider vid störningar och stöd för hur man kan upphandla lokala råvaror i linje med livsmedelsstrategins mål.

Livsmedelsverkets riktlinjer bygger på aktuell forskning och beprövad erfarenhet. De är framtagna i samverkan med Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten. Relevanta yrkesgrupper har också bidragit med kunskap och erfarenhet från verksamheterna. Riktlinjerna har förankrats genom dialogmöten samt en bred remiss som besvarats av myndigheter, kommuner, näringsliv, yrkesgrupper samt akademi.

Tack vare den breda förankringen har dessa riktlinjer ett bredare perspektiv på skolmåltiderna med elevens bästa i fokus – nu och i framtiden.

Christina Nordin
Generaldirektör, Livsmedelsverket

INNEHÅLL

INLEDNING.....	06	SÅKRA MÅLTIDER.....	59
Om riktlinjerna.....	06	Livsmedelslagstiftningen.....	60
Skolmåltiden lägger grunden för eleverns hälsa och lärande.....	07	Grundläggande rutiner för livsmedelshygien.....	60
Använd de resurser som redan finns.....	07	Skolan är skyldig att servera specialkost.....	61
Måltidsmodellen – ett helhetsperspektiv på hållbara måltider.....	07	Specialkost till elever med allergi och annan överkänslighet.....	61
INTEGRERADE MÅLTIDER.....	11	Rapportering av incidenter till kommunens livsmedelskontroll.....	66
Skolmåltiderna – en viktig del av skolans arbete.....	12	Skadliga ämnen i maten.....	66
Pedagogiska måltider och vuxnas betydelse för en bra måltidssituation.....	12	MILJÖSMARTA MÅLTIDER.....	69
Mat- och måltidsutbildning.....	14	Miljösmarta matval.....	70
Inflytande och delaktighet.....	14	Matsvinn.....	74
Elevhälsoarbete.....	17	BEREDSKAP FÖR DE OFFENTLIGA MÅLTIDERNAS.....	77
TRIVSAMMA MÅLTIDER.....	19	Beredskap för måltidsverksamheten.....	78
Den sociala och fysiska måltidsmiljön.....	20	Beredskap och hållbarhet är förenligt.....	79
Schemaläggning.....	21	UPPHANDLING – ETT VIKTIGT VERKTYG.....	82
En tillgänglig måltidsmiljö är bra för alla.....	21	Inköp av närproducerade livsmedel.....	83
GODA MÅLTIDER.....	25	DOKUMENT SOM STYR MÅLTIDSVERKSAMHETEN.....	86
Matvanor formas av traditioner, kultur och social miljö.....	26	Lagstiftning, ansvarsfördelning och uppföljning.....	86
Inspirera och utmana.....	26	FÖRDJUPNING.....	93
Godare mat med rätt kompetens.....	29	VÄGLEDNINGAR, HANDBÖCKER OCH PRAKTISKA VERKTYG.....	94
NÄRINGSRIKTIGA MÅLTIDER.....	31		
Matens betydelse för hälsan – nu och i framtiden.....	32		
Planering av näringsriktiga måltider.....	33		
Uppföljning, dokumentation och näringsberäkning.....	49		
Skapa förutsättningar så att eleverna äter maten.....	50		
Individuella anpassningar av maten.....	52		
Elever med svårigheter i måltidssituationen eller selektivt ätande.....	53		
Frukost, mellanmål och övrigt måltidsutbud i skolan.....	55		
Ohälsosam matmiljö utanför skolan konkurrerar med skollunchen.....	57		

INLEDNING

Måltiderna i skolan har stor betydelse för elevers hälsa, sociala gemenskap, trivsel och inte minst lärande. En skollunch som äts upp ger eleverna förutsättningar att orka fokusera på skolarbetet. Mätta och nöjda elever bidrar även till en lugnare stämning på och mellan lektionerna. Skolmåltider kan också bidra till att grundlägga hälsosamma och hållbara matvanor. Att investera i måltiderna i skolan är därför att investera i både elevernas lärande och hälsa.

Om riktlinjerna

Livsmedelsverkets riktlinjer för måltider i skolan ger kommuner och privata aktörer – som enskilda skolhuvudmän eller privata måltidsleverantörer – övergripande vägledning, stöd och förslag till hur man kan utveckla arbetet med skolmåltiderna för att främja hälsosamma matvanor och skapa matglädje. Även frukost, mellanmål och utbud i skolkafeteria omfattas av riktlinjerna. Riktlinjerna vänder sig till alla som påverkar skolmåltidernas kvalitet – från styrande politiker till kockar och måltidspersonal. Men i första hand riktar sig riktlinjerna till måltids- eller kostchefer, rektorer eller andra med direkt ansvar för olika delar av måltiden.

Riktlinjerna är framtagna i samverkan med Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten. De grundas på aktuell kunskap om hur en näringsriktig skolmåltid bör utformas för att främja hälsa hos barn som växer och utvecklas, liksom forskning om sociala, pedagogiska och fysiska aspekter av skolmåltiden. Kunskap och erfarenheter har hämtats in i dialog med framför allt måltidschefer och rektorer, för att förstå deras behov av stöd och göra riktlinjerna användbara i praktiken. En komplex omvärld ställer ökade krav på

verksamheterna, med fler aspekter som behöver beaktas. Därför har Livsmedelsverket tagit hänsyn till önskemål om att riktlinjerna ska innehålla mer konkreta rekommendationer om exempelvis livsmedelsval och måltidsmiljö. Riktlinjerna innehåller också stöd kring beredskap och upphandling.

Riktlinjerna ger stöd för hur man kan utveckla måltiderna ur ett helhetsperspektiv. Utifrån Måltidsmodellen, som beskrivs nedan, ges en fördjupning i varje avsnitt om olika aspekter av måltiden. Eftersom riktlinjerna ger vägledning inom många olika områden inleds varje avsnitt med en kort hänvisning om vilken yrkesgrupp eller verksamhet innehållet i första hand riktar sig till.

Skolmåltiderna är en del av det lokala utvecklings-, hållbarhets- och folkhälsoarbetet i kommunerna. Genom att belysa olika kvalitetsområden kan riktlinjerna vara ett stöd vid kommuners och enskilda huvudmäns policyarbete. Det är framför allt näringsriktighet och livsmedelssäkerhet som är reglerat i lagstiftning, men alla kvalitetsområden i Måltidsmodellen är viktiga för att uppnå hälsosamma och hållbara skolmåltider.

Skolmåltiden lägger grunden för elevers hälsa och lärande

Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till bästa möjliga hälsa och skolmåltiderna har en viktig roll i det. För alla obligatoriska skolformer gäller sedan 2011, enligt skollagen (2010:800), att skolmåltiderna ska vara näringsriktiga. Elever har olika möjligheter att äta hälsosamt hemma beroende på olika förutsättningar och livsvillkor. Skolmåltiderna kan utjämna dessa skillnader och är därför en del av skolans kompensatoriska uppdrag. Genom att alla elever erbjuds kostnadsfria och näringsriktiga måltider skapas mer jämlika förutsättningar för lärande och god hälsa.

Skolmåltiderna är också en viktig del av skolans hållbarhetsarbete. Genom att använda skolmåltiderna i utbildningen kan kopplingen mellan mat, hälsa och hållbarhet bli tydligare för eleverna. Läroplanen innehåller tydliga mål om lärande för hållbar utveckling. Här kan skolmåltiden användas som ett pedagogiskt verktyg som kompletterar undervisningen med praktiska exempel på hur det vi äter påverkar kroppen, miljön och samhället. Forskning¹ visar på en rad goda effekter när skolor arbetar aktivt med mat- och måltidsutbildning. Förutom att elever får bättre kunskaper om mat och måltider, både praktiska och teoretiska, kan mat- och måltidsutbildning i skolan bidra till att elever äter mer frukt och grönsaker och mindre sötsaker, både i och utanför skolan. En sådan utbildning kan också leda till att elever äter frukost oftare och vågar prova fler nya maträtter. På så sätt kan skolan rusta elever med handlingskraft och kunskap som kan forma dem till att bli en del av lösningen för ett framtida hållbart samhälle.

Använd de resurser som redan finns

Att involvera eleverna i frågor och beslut som rör dem själva är både en lagstadgad rättighet och ett arbetssätt som förbättrar kvaliteten på besluten. Ett ökat elevinflytande kan ge goda resultat i form av ökat välbefinnande, ökat intresse för mat och måltider samt att eleverna äter mer hälsosamt och varierat vid skollunchen.²

Att använda och arbeta med skolmåltiderna som en resurs för lärande handlar inte om att lägga mer pengar utan om att använda skolmåltiderna på ett mer effektivt sätt. Skollunchen är en redan betald resurs som har mervärden, men som inte nyttjas fullt ut idag. Livsmedelsverkets riktlinjer ger stöd i hur skolan och måltidsverksamheten tillsammans kan utveckla sitt arbete med skolmåltiderna.

Måltidsmodellen – ett helhetsperspektiv på hållbara måltider

En måltid är mer än maten på tallriken. Måltiden omfattar även bland annat rummet, sällskapet och stämningen. Som stöd i arbetet med att följa upp måltidernas kvalitet och arbeta utifrån ett helhetsperspektiv på måltiden, finns Livsmedelsverkets Måltidsmodell. Den beskriver sex områden som alla är viktiga för att eleverna ska må bra av maten och känna matglädje. Att måltiden är *god* och *trivsamt* är viktigt för att maten ska ätas upp. En bra måltid är även *näringsriktig* och *säker* att äta. Dessa två områden omfattas av krav i lagstiftningen. Med *miljösmart* menas måltider som bidrar till en miljömässigt hållbar utveckling och de nationella miljömålen. Med *integrerad* menas att måltiden ses som en del av skolan och inkluderas i det systematiska kvalitetsarbetet.

1 FRÖDÉN, S., OLSSON, C. & WALING, M. 2024. *Sociala, fysiska och pedagogiska aspekter av skolmåltiden*. Uppsala: Livsmedelsverket.

2 Ibid.

Måltidsmodellen kan användas som ett verktyg i arbetet med att utveckla måltiderna i skolan. För att helheten ska bli bra är det en fördel om styrande dokument, exempelvis måltidspolicy eller annat som formaliserar uppdraget kring skolmåltiderna, omfattar en beskrivning av konkreta mål på lokal nivå, ansvarsfördelning och rutiner inom varje pusselbit. Dessutom krävs kompetens, engagemang och samverkan mellan måltidsverksamhet, rektor, elever, elevhälsan, lärare och övrig personal.

Livsmedelsverkets riktlinjer för måltider i skolan utgår från Måltidsmodellen och varje avsnitt är en fördjupning inom respektive pusselbit.

De offentliga måltiderna och målen i Agenda 2030

Kommunerna har en central roll i genomförandet av de globala målen i Agenda 2030. Åtta av målen är särskilt kopplade till de offentliga måltiderna. Livsmedelsverket har därför kompletterat Måltidsmodellen för

att visa kopplingen mellan hållbara måltider och de åtta målen. På Livsmedelsverkets webbplats finns mer information om hur den offentliga måltidsverksamheten kan bidra till måluppfyllelse för respektive mål i Agenda 2030.

Måltider i skolan blir hållbara genom att vara näringsriktiga, säkra, goda, trivsamma, integrerade och miljösmarta. Hållbara måltider bidrar till

- att tillgodose alla elevers behov av näring och energi, på ett jämlikt sätt
- att främja elevers hälsa och livskvalitet idag och i framtiden
- att lägga grunden för bra matvanor och stödja elevers kunskapsutveckling kopplat till hälsa och miljö
- att minimera måltidernas miljöbelastning
- en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Förutsättningar för hållbara måltider i skolan

– för dig som har övergripande ansvar för måltiderna i skolan

---

SÄTT UPP MÅL OCH FRÅGA EFTER RESULTATEN

Måltidsmodellen ger ett helhetsperspektiv på bra måltider och kan användas i såväl planering som uppföljning av måltiderna i skolan. Sätt upp lokala mål utifrån Måltidsmodellen

och anpassa dem till lokala förutsättningar. Följ kontinuerligt upp och utvärdera måltiderna, exempelvis genom att inkludera målen i det systematiska kvalitetsarbetet.

SATSA PÅ KOMPETENS OCH TYDLIGGÖR ANSVARET

Bra måltider kräver en organisation med tydligt mandat att driva utvecklingen framåt och som möjliggör dialog och samarbete mellan olika yrkesgrupper. Skapa en organisation som lockar till sig kompetent och engagerad personal, som får inflytande och mandat att utveckla verksamheten mot

de uppsatta målen. Det genererar ofta ett ansvarstagande för helheten, med eleven i centrum. Prioritera kompetensutveckling för att säkerställa att personalens kunskap motsvarar uppdragets krav och bidrar till en måltidsverksamhet av hög kvalitet.

FOKUSERA PÅ MATGÄSTERNA OCH GÖR DEM DELAKTIGA I UTVECKLINGEN

Lyssna på och involvera eleverna i utformningen av måltiden. Utgå från deras erfarenheter, behov och åsikter, och ta tillvara deras

tankar och idéer för att skapa en trygg och trevlig måltidsmiljö för alla. Låt verksamheten genomsyras av flexibilitet.

FOTO: Katarina Pettersson, Entré Hofors

Detta avsnitt riktar sig till rektor som ansvarar för att skolmåltiderna bidrar till elevernas hälsa, lärande och utveckling.

INTEGRERADE MÅLTIDER

Skolmåltiden är en viktig del av elevernas skoldag. När rektor, lärare, elevhälsan, kockar, måltidschef och elever samarbetar kring skolmåltiderna skapas goda förutsättningar för mätta elever som kan tillgodogöra sig undervisningen. Skolmåltiden kan även fungera som ett praktiskt verktyg i undervisningen och bidra i elevernas lärande om hälsosam och hållbar livsmedelskonsumtion.

RIKTLINJER I KORTHET

- Det finns lokalt uppsatta mål för skolmåltiden som följs upp regelbundet. Både skolans och måltidsverksamhetens personal känner till och bidrar till att uppnå dem.
- Skolmåltiden är inkluderad i skolans systematiska kvalitetsarbete och är även en del av elevhälsoarbetet.
- Skolrestaurangen är en trygg plats med utrymme för social samvaro. Det finns en samsyn på skolan om de vuxnas roll vid måltiden.
- Olika aspekter av måltiden tas upp i undervisningen när det är möjligt och bidrar till att elever lär sig om, av och genom mat. Måltidspersonalen bidrar med sin kompetens genom samarbete med lärare och övrig personal.
- Elever får möjlighet till inflytande och delaktighet i utvecklingen av skolmåltiderna genom en förtroendefull dialog mellan elever, lärare, rektor, elevhälsan, kockar och måltidschef.
- Det finns rutiner för hur elevernas synpunkter och idéer kring skolmåltiderna tas tillvara och återkopplas.

Skolmåltiderna – en viktig del av skolans arbete

Integrerade skolmåltider innebär att måltiderna är en del av skolans verksamhet och ingår i skolans strategiska och systematiska kvalitetsarbete och uppföljning. Skolmåltiden som sådan inkluderas inte i begreppet undervisning men ingår i det vidare begreppet utbildning.³

I läroplanerna för de obligatoriska skolformerna framgår att de demokratiska principerna om att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever.⁴ Genom att elever ges möjlighet att få kunskap i relation till mat och måltider ökar också elevers förmåga att kunna påverka och vara delaktiga i frågor som rör mat och måltider i skolan.

Genom att formulera gemensamma mål och tydliggöra syftet med skolmåltiden, över verksamhetsgränserna, skapas förutsättningar för alla att verka åt samma håll. Det kan handla om att gemensamt identifiera nuläge och kartlägga utvecklingsbehov kring exempelvis elevers delaktighet, fysisk och social måltidsmiljö, schemaläggning eller roller och ansvar i skolrestaurangen. Det förutsätter samarbete mellan rektor, måltidschef, måltidspersonal, lärare, elevhälsan, övrig personal och eleverna.

All personal på skolan behöver känna till syfte och mål och förstå sitt ansvar för att bidra till bra skolmåltider och elevers lärande.

Exempel på ansvarsområden kopplade till skolmåltiden

- **Rektor:** Har övergripande ansvar för måltidsmiljön och att skolmåltiderna bidrar till elevernas hälsa, lärande och utveckling.
- **Lärare och övrig personal:** Åter med eleverna, är goda förebilder, bidrar med trivsel och trygghet för att främja gemenskap och välbefinnande.

- **Måltidschef:** Har övergripande ansvar för måltiderna, måltidspersonalen och planeringen av måltidsverksamheten.
- **Måltidspersonal:** Ansvarar för att tillaga och servera måltider utifrån Måltidsmodellen. Kan bidra med kunskap om livsmedel, tillagning, innehåll i maten, livsmedelshygien, allergi och specialkost.
- **Elever:** Är delaktiga i utvecklingsarbetet kring måltiderna och bidrar till en trivsam måltidsmiljö.

Skolmåltiderna utgör en viktig del av skolans kompensatoriska uppdrag, och jämnar ut skillnader i elevers förutsättningar. Genom att alla elever har tillgång till kostnadsfria och näringsriktiga skolmåltider finns förutsättningar för lika möjligheter till lärande och god hälsa. Skollunchen är ofta den måltid, av alla måltider, som bidrar med mest näring och är för en del elever den enda lagade måltiden under dagen. Därför är det av största vikt att elever får förutsättningar att tillgodogöra sig skolmåltiderna, exempelvis genom en trygg och trivsam måltidsmiljö, kunskap om mat och måltider samt möjlighet till delaktighet.

Pedagogiska måltider och vuxnas betydelse för en bra måltidssituation

Att måltiderna är en del av skolans verksamhet bekräftas i skolans styrdokument. Det finns däremot ingen nationell definition av pedagogiska måltider och begreppet finns heller inte i skollagen. Det råder ofta delade meningar om vilka arbetsuppgifter som är kopplade till måltiderna. Därför är det bra att, på lokal nivå, definiera syfte och mål med pedagogiska måltider, vilka arbetsuppgifter som ingår vid lunch och andra måltider – som frukost eller mellanmål och hur de ska organiseras. Rektor har ansvar för att säkerställa de praktiska förutsättningarna för pedagogiska måltider, exempelvis genom schemaläggning av personal och tydlig ansvarsfördelning vid lunchtid.

³ 1 kap. 3 § skollagen.

⁴ Lgr22, Lgra22, Lsam22, Lspec22, s.15.

Forskning⁵ visar att det finns tveksamheter om värdet av att öka det formella lärandet i skolrestaurangen i form av regelrätta lektioner. Även om själva måltidstillfället är en del av utbildningen och kan vara ett tillfälle för lärande är det framför allt viktigt att det finns tid för återhämtning och relationsbyggande.

Att äta tillsammans med eleverna kan ingå i en lärarens eller övrig personals arbetsuppgifter. Lärare, rektor och övrig personal som äter tillsammans med eleverna har en viktig roll i måltidssituationen genom att agera förebild, förmedla en positiv attityd till måltiderna och en sund inställning till mat. Det kan det ha stor betydelse för hur eleverna uppfattar maten och måltiden.⁶

Ett viktigt syfte med måltiderna i skolan är att bygga goda relationer mellan eleverna och mellan elever och vuxna. Erfarenhet har visat att med närvarande vuxna kan måltidsmiljön bli tryggare och lugnare, både för yngre och äldre elever.

Under måltiden har läraren eller övrig personal ofta som arbetsuppgift att äta tillsammans med elever, elever som de samtidigt har tillsynsansvar för. Måltiden rymms i detta fall inom arbetstiden och ska inte förväxlas med rast. Det förutsätter därför att läraren eller övrig personal som äter måltider med eleverna har möjlighet till rast vid ett annat tillfälle.

Lärare och måltidspersonal har en viktig roll när det gäller att presentera skolmaten på ett intresseväckande och positivt sätt, genom att exempelvis förmedla kunskap om olika råvaror och maträtter samt visa eleverna var olika rätter och tillbehör finns.

Det är upp till skolan att utforma måltidsmiljön och skapa förutsättningar för en måltid. Samsyn behöver skapas lokalt om måltiden och man behöver gemensamt ta fram en arbetsbeskrivning för lärare och andra vuxna som äter med eleverna. Exempel på vad som kan ingå i arbetsbeskrivningen:

Stöd till elever före måltiden

- Information om vilken mat som serveras.
- Påminnelse om skolans trivselregler.

Stöd till elever under måltiden

- Arbeta för att måltidssituationen ska vara trygg och trivsam för alla och att alla känner sig delaktiga.
- Stöd att följa trivselregler och hygienrutiner.
- Stöd att lägga upp en varierad och näringsriktig portion utifrån Tallriksmodellen.
- Prata positivt om maten och själv lägga upp en varierad och näringsriktig portion.
- Ha rutiner för att uppmärksamma om en elev inte äter eller om elever har andra utmaningar i måltidssituationen samt åtgärder för detta.

Låt gärna menyn vara en ingång till att diskutera olika matrelaterade frågor som kopplas till skollunchen – i klassrummet, vid matbordet eller under elevrådsmötet.

---

5 FRÖDÉN, S., OLSSON, C. & WALING, M. 2024. *Sociala, fysiska och pedagogiska aspekter av skolmåltiden*. Uppsala: Livsmedelsverket.

6 Ibid.

Måltidspersonalen har en viktig roll för elevernas upplevelse av måltiden. Goda relationer mellan måltidspersonal och elever skapar en tryggare miljö för eleverna och en bättre arbetsmiljö för måltidspersonalen. Men det förutsätter att måltidspersonalen får möjlighet att vara delaktiga i skolans verksamhet och att förväntningar är tydliga och kommunicerade. Det är också viktigt att det finns ett gott samarbete mellan skol- och måltidspersonal och att eleverna får chans att lära känna personalen i köket – oavsett hur måltidsverksamheten är organiserad. Måltidspersonalen besitter ofta kunskap om mat och måltider som inte lärare har och som de kan komplettera undervisningen med, exempelvis genom att planera menyn så att den har koppling till innehållet i undervisningen.

Det är centralt att barn redan från unga år får lära sig om matens betydelse både för den egna hälsan och för miljön, för att sedan själva kunna göra kloka livsmedelsval och på så sätt lägga grunden för hälsosamma och hållbara matvanor och ett friskare liv. Ur ett samhällsperspektiv är det viktigt eftersom eleverna är framtida konsumenterna och beslutsfattare. I den svenska läroplanen för grundskolan finns inga specifika skrivningar om skolmåltiden. Däremot finns det mål och innehåll i olika ämnen som innefattar hälso- och hållbarhetsaspekter som gör att ämnesundervisningen lätt kan kopplas till skolmåltiden på olika sätt eller där skolmaten kan användas som ett konkret exempel. För att kunna få till en så kallad mat- och måltidsutbildning pekar forskningen på att det krävs att skolläroplanen prioriterar det.

Mat- och måltidsutbildning

Mat och livsmedelssystemet kan vara en utgångspunkt för att ge eleverna kunskap om en hållbar och hälsosam livsstil. Forskning⁷ visar att när skolor arbetar med att inkludera mat- och måltidsrelaterade teman i ämnesundervisningen, äter elever oftare frukost, mer frukt och grönsaker och mindre sötsaker. De vågar även prova fler nya maträtter. Mat- och måltidsutbildning kan göras på många olika sätt, det kan till exempel handla om att jämföra olika länders mattraditioner och vanor, låta eleverna arbeta med sensorisk träning eller göra studiebesök hos en livsmedelsproducent.

Läs mer om sensorisk träning och Sapere-metoden i avsnittet *Goda måltider*.

Inflytande och delaktighet

Enligt barnkonventionen ska barns bästa beaktas i frågor och vid beslut som rör dem. Skolmåltiderna berör barn på många olika sätt. Skolan ska aktivt arbeta med barnkonventionen och utbildningen ska utgå från barns bästa. Elever har rätt att uttrycka sin åsikt och vuxna ska lyssna och beakta deras åsikter med hänsyn till ålder och mognad. För att kunna ta del av elevers perspektiv och ge dem möjlighet till inflytande krävs rätt förutsättningar för det. Det handlar dels om att använda anpassade metoder och arbetssätt, dels om att skapa en trygg miljö där elever vågar uttrycka sig. En annan viktig förutsättning är att elever får anpassad information och kunskap om de frågor som de ges möjlighet att bli delaktiga i.

Genom att utgå från elevernas upplevelser och verkliga behov, kan nya lösningar och arbetssätt utvecklas som både elever och vuxna känner sig mer nöjda med..

---

7 FRÖDÉN, S., OLSSON, C. & WALING, M. 2024. *Sociala, fysiska och pedagogiska aspekter av skolmåltiden*. Uppsala: Livsmedelsverket.

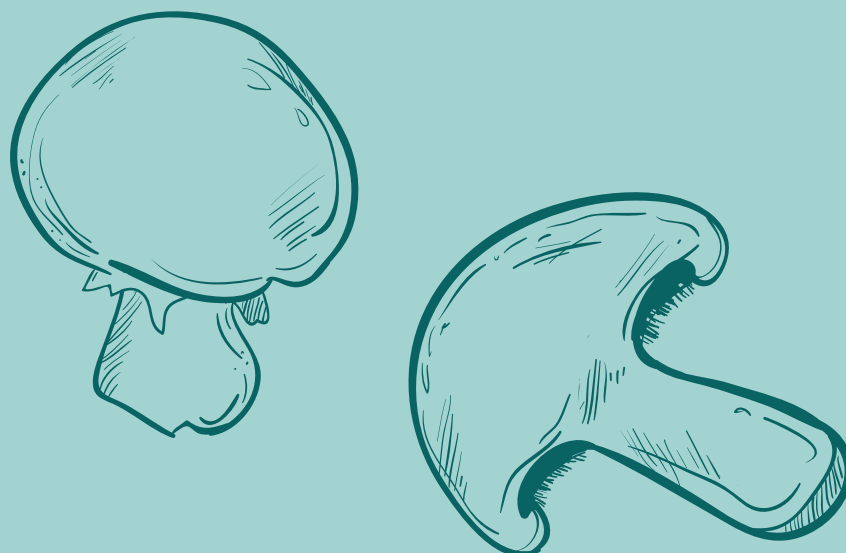
Så kan skolmåltiden integreras i undervisningen

ATT LÄRA OM, AV OCH GENOM MAT

Hem- och konsumentkunskapen är ett givet tillfälle där skolmåltiden kan integreras och bidra till kunskap om hälsa och miljömässig hållbarhet, men även andra ämnen kan vara en värdefull brygga till samarbete mellan skola och måltidsverksamhet.

I en svensk studie som undersökt hur skolmåltiden kan integreras i grundskolans ämnesundervisning presenteras konkreta exempel på hur skolmåltiden kan bli en del av undervisningen.⁸ Näringslära, mattraditioner, matvanor och livsmedelsproduktion var några av de matrelaterade områden som lärarna mestadels lyfte.

Lärarna som undervisade i språk och matematik använde skolmaten som ett sätt att lära sig *genom* mat, snarare än *om* mat. Med andra ord konkretiserades ett språkligt eller matematiskt innehållsområde med exempel som var hämtade från skolmåltiden, men där syftet inte nödvändigtvis var att eleverna skulle få mer kunskap om mat. I ämnet svenska fick de däremot både lära sig om mat samtidigt som de stärkte sina kunskaper i svenska genom att exempelvis läsa och utforma recept som utgick från elevernas erfarenheter av att äta och medverka i skolrestaurangens kök.

8 FRÖDÉN, S., OLSSON, C. & WALING, M. 2024. *Sociala, fysiska och pedagogiska aspekter av skolmåltiden*. Uppsala: Livsmedelsverket

Delaktighet är både reglerat i lag⁹ och ett arbetssätt som förbättrar kvaliteten på besluten. Ett ökat elevinflytande i skolmåltidsfrågor ger goda resultat i form av ökat välbefinnande, ökat intresse för mat samt ett högre och mer varierat intag av skolmat, inte minst av frukt och grönsaker.¹⁰ Delaktighet omfattar mer än inflytande. Delaktighet är en känsla hos individen av att det finns förutsättningar att höra till och vara en del av ett sammanhang och en gemenskap. För att alla elever ska kunna uppleva delaktighet behöver skolan tillsammans med måltidsorganisationen skapa fysiska och sociala förutsättningar för delaktighet för alla elever. Andra fördelar med delaktighet och elevinflytande är bättre sammanhållning mellan elever och bättre relationer mellan måltidspersonal och elever.

Elevernas medverkan kan ske både före, under och efter skollunchen. Det finns skolor som ökat elevinflytandet markant genom att inte enbart låta elever vara delaktiga i att tillaga skolmaten utan också planera själva menyn tillsammans med måltidspersonal, lärare och övrig personal. Genom att involvera eleverna i utformningen av måltiderna och måltidsmiljön skapar man också möjlighet för engagemang och medansvar. Under måltiden kan elever bidra genom att inspirera sina kompisar att testa nya rätter eller råvaror, uppmuntra dem att följa trivseregler och hjälpa till att hålla rent genom att exempelvis torka av borden och annan lättare städning. De kan också vara med och plocka fram mat, ställa i ordning och dekorera skolrestaurangen samt hjälpa till i disken efteråt. För att eleverna ska uppleva ett reellt inflytande och att det är värdeskapande att bidra med synpunkter och engagera sig är det viktigt att de får återkoppling på hur deras synpunkter tagits omhand.

Måltidsråd

Det finns många sätt att involvera elever i måltidsverksamheten. Att ha ett måltidsråd kan vara ett sätt att öppna för samtal mellan lärare och övrig personal, rektor, elever och måltidspersonal. Genom att kalla matråd för måltidsråd är det lättare att synliggöra alla aspekter kring måltiderna – inte bara det som ligger på tallriken.

Måltidsråd kan vara en del av skolans demokratiarbete och ett konkret sätt att arbeta med elevinflytande och utveckling av måltiderna. Måltidsråd kan också användas som plattform för att öka medvetenheten om mat, hälsa och miljö. Måltidsråd bör dock inte vara den enda formen för eleverna att påverka utvecklingen av måltiderna.

Genom måltidsrådet kan alla i skolan få möjlighet att diskutera hur man kan skapa lugn och trivsel vid måltiderna, hur måltiderna ska utformas och hur de kan bli tillfällen för lärande. För att skapa en realistisk förväntan på hur mycket det går att påverka måltiderna är det viktigt att eleverna får information och kunskap om vad som styr måltiderna, exempelvis budget, mål och andra styrande dokument, och på vilket sätt eleverna kan involveras i utformningen av menyn. För att få information om hur måltiderna upplevs kan måltidsrådet genomföra elevundersökningar.

För att ett måltidsråd ska vara värdeskapande behöver syfte och mål med rådet vara tydligt definierat. Dessutom behöver det finnas rutiner och strukturer för förberedelser, genomförande och uppföljning av möten samt en plan för hur alla skolans elever får återkoppling om måltidsrådets arbete och utveckling. Om elever inte får återkoppling eller inte känner sig lyssnade på är risken stor att måltidsrådet får motsatt effekt.¹¹

9 1 kap. 10 § skollagen (2010:800) samt barnkonventionen.

10 FRÖDÉN, S., OLSSON, C. & WALING, M. 2024. *Sociala, fysiska och pedagogiska aspekter av skolmåltiden*. Uppsala: Livsmedelsverket.

11 Ibid.

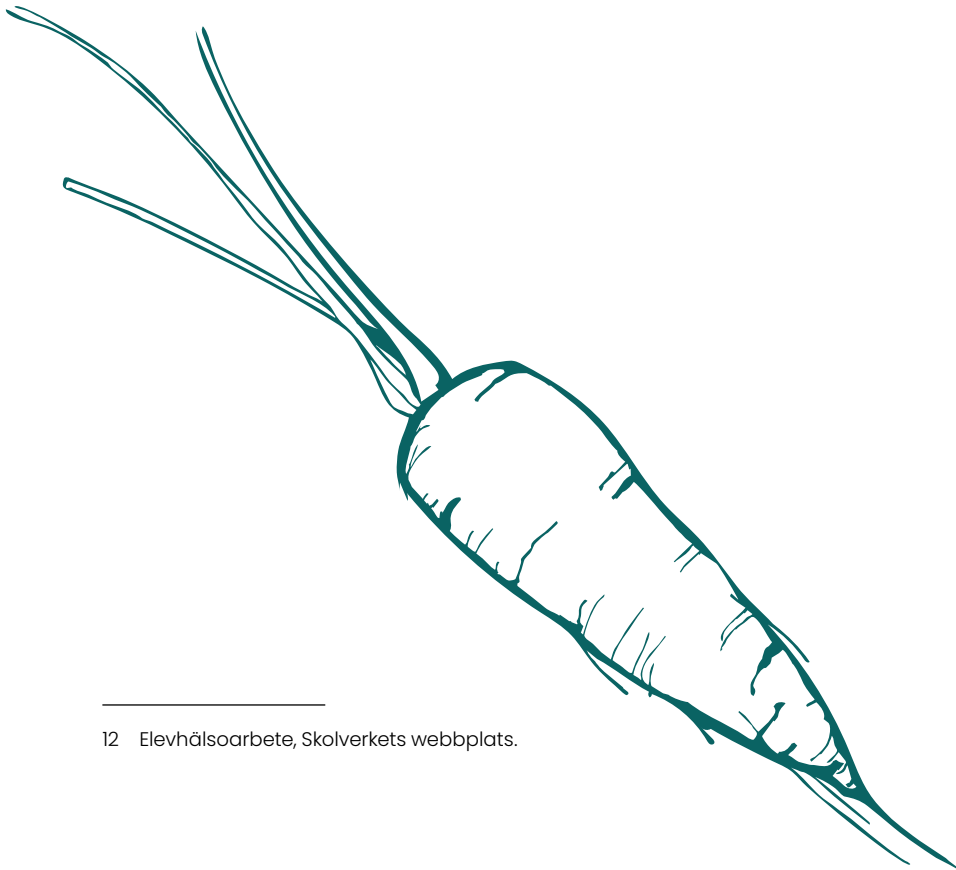
Elevhälsoarbete

Elevhälsoarbete är skolans gemensamma och systematiska arbete med elevers lärande, utveckling och hälsa och har sin grund i skollagen och läroplanerna. Elevhälsan omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Detta innebär förenklat att elevhälsan ingår i elevhälsoarbetet tillsammans med andra professioner på skolan.

Elevhälsoarbetet ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Sambandet mellan barns och ungas hälsa och lärande i förskola och skola är väldokumenterat i forskning och beskrivs som dubbelriktat. Det innebär att all verksamhet i förskola och skola utgör den miljö som påverkar barns och ungas möjligheter att nå utbildningens mål.¹²

Det är viktigt att alla barn har en trygg och tillgänglig måltidsmiljö. I skolans arbete med att kartlägga och analysera det egna arbetet med trygghet och studiero, i det systematiska kvalitetsarbetet, är det därför värdefullt att inkludera skolmåltiden. Det är viktigt att skolan fastställer både långsiktiga och kortsiktiga mål för måltiderna. Elevhälsopersonal kan hjälpa till att identifiera utmaningar i måltidsituationen och vid behov remittera elever vidare för att utreda eventuell diagnos eller ättsvårigheter i syfte att ge eleven rätt stöd och behandling.

På Livsmedelsverkets webbplats finns exempel och hänvisningar till stöd kring elevhälsans roll i arbetet med skolmåltider och hälsosamma levnadsvanor.

¹² Elevhälsoarbete, Skolverkets webbplats.

Detta avsnitt riktar sig främst till rektor som är ansvarig för den fysiska och sociala måltidsmiljön.

TRIVSAMMA MÅLTIDER

För att eleverna ska vilja gå till skolrestaurangen och äta lunch behöver den vara en lugn och trygg plats, där eleverna känner att de har tid att äta och umgås med sina kompisar. Viktiga förutsättningar för det är vuxna förebilder och att alla har ett trevligt bemötande. Genom att elever och vuxna arbetar tillsammans för att skapa en trivsamt miljö blir skolrestaurangen attraktiv – ett ställe där elever vill vara.

RIKTLINJER I KORTHET

- Skolans arbete med trygghet och studiero omfattar skolrestaurangen, vilket gör att eleverna känner sig välkomna, trygga och respektfullt bemötta där.
- Måltidsmiljön är tillgänglig så att alla, oavsett behov, får möjlighet till en trivsamt måltid.
- Skolrestaurangen är trevligt inredd, har en behaglig ljudnivå och genomtänkt logistik.
- Skolmåltiden schemaläggs så att alla elever har minst 25 minuter för att äta och umgås i lugn och ro, utöver tid.
- Det finns struktur och tydlighet, både vad gäller trivselregler, bordsplacering samt information om maten som serveras.

Den sociala och fysiska måltidsmiljön

För elever är skolmåltiden en viktig paus från skolarbetet, ett tillfälle för att få återhämtning och energi.¹³ När elever själva beskriver vad som är viktigt för att måltiden ska upplevas som trivsamt, är måltidens sociala betydelse överordnad hur maten smakar. En viktig trivselfaktor är att få sitta och äta tillsammans med någon man känner sig trygg och glad med.

Brister i den fysiska och sociala miljön försämrar elevernas möjligheter att tillgodogöra sig skolmåltiden. Det kan finnas olika skäl till att elever väljer bort att äta i skolrestaurangen. Det kan handla om att skolrestaurangen inte känns trygg eller inbjudande. Det kan också handla om direkta brister i arbetsmiljön som stress och hög ljudnivå, diskriminering, utanförskap, bråk och mobbning. Det är problem som huvudmannen är ytterst ansvarig för och ska förebygga och åtgärda.

Måltidsmiljön, den fysiska och sociala, bör utformas så att både elever och vuxna tycker att det är trevligt att äta där. Lokaler som har utformats med utgångspunkt i matgästens upplevelse och som är rena och fräscha bidrar till matlust och trivsel. Med färg, växter, genomtänkta avskärmningar och trivsamt belysning kan skolrestaurangen med relativt enkla medel göras mer inbjudande.

Även ljudmiljön påverkar måltidsupplevelsen. Det finns idag ett stort utbud av ljuddämpande tyger och skärmar som kan dela in skolrestaurangen i mindre sektioner och andra bullerdämpande material som kan sättas i tak, på väggar, golv, under eller på bord, under stolsben eller på andra ställen. Vuxna som närvarar under lunchen och äter tillsammans med eleverna kan bidra till att sänka ljudnivån. En annan insats kan vara att diskutera med eleverna hur de kan bidra till att skapa en tystare miljö i skolrestaurangen. Onödigt slammer kan undvikas genom att diskinlämningen placeras avskilt.

Det är bra om det finns trivselregler för hur man ska vara mot varandra i skolrestaurangen och att det finns rutiner för att se till att de efterlevs, exempelvis som en del av ansvaret vid den pedagogiska måltiden.

Eleverna upplever att det är viktigt att få inflytande över skolmåltiden, exempelvis genom att få möjlighet att påverka utformningen av måltidsmiljön och hur regler för trivsel och umgänge kopplat till måltiden utformas. Enligt barnkonventionen har elever också rätt att få inflytande och bli delaktiga i utbildningen, vilken skolmåltiden är en del av.

Läs mer om delaktighet och elevinflytande i avsnittet *Integrerade måltider*.

¹³ FRÖDÉN, S., OLSSON, C. & WALING, M. 2024. *Sociala, fysiska och pedagogiska aspekter av skolmåltiden*. Uppsala: Livsmedelsverket.

Schemaläggning

Schemat bör läggas så att varje elev får fasta och regelbundna lunchtider någon gång mellan klockan 11 och 13. För att eleverna ska få tillräckligt med tid för att äta och ta om, men också tid att prata och umgås, bör varje elev ha möjlighet att sitta vid bordet i minst 25 minuter. Utöver det tillkommer den tid det tar att gå till och från skolrestaurangen, stå i kö, ta mat och lämna in disk.

Tillräckligt med tid för lunch

Forskning¹⁴ visar att om elever får 25 minuter eller mer på sig att äta, bidrar det till att

- mer av maten äts upp
- eleverna äter mer frukt, grönsaker och fullkorn
- eleverna får mer tid på sig att bygga relationer och umgås med vänner
- matsvinnnet minskar.

För att förbättra måltidsmiljön kan observationer och trygghetsvandringar vara bra metoder för att upptäcka otrygga utrymmen, onödig köbildning och dåliga flöden vid servering och diskinlämning. För att alla ska få så goda förutsättningar som möjligt att äta i lugn och ro, tillsammans med kompisar man känner sig trygg med, är det viktigt att involvera elever, måltidspersonal, lärare och övrig personal.

Schemalagd lunch

För att minska stress och risken att eleverna äter för lite har vissa skolor gått över till att arbeta med så kallad schemalagd lunch. Då går klassen tillsammans med läraren till skolrestaurangen och äter på lektionstid. En lektion kan antingen börja eller sluta med lunch. Vid lite längre lektionsspass kan lunchen läggas mitt i lektionen. När klassen ätit färdigt går den tillbaka till klassrummet och fortsätter lektionen. På så sätt äger lunchen rum under schemalagd tid och blandas inte ihop med rast. Rast för lekar och utevistelse läggs vid en

annan tidpunkt på dagen. Detta innebär inte att lagstadgad, garanterad undervisningstid minskar utan lunchen schemaläggs tillsammans med eller integrerat med lektionen.

Schemalagd lunch kan skapa en norm att elever och lärare går tillsammans och äter lunch, samtidigt som risken att elever hoppar över lunchen eller lämnar skolområdet för att köpa ohälsosam mat minskar. Ingen elev är tvungen att äta av maten vid den schemalagda lunchen men chansen är större att de gör det – och skolmåltiden får då möjlighet att göra verklig nytta.

En tillgänglig måltidsmiljö är bra för alla

En skolrestaurang är inte bara en fysisk plats utan också en viktig del av lärmiljön som bidrar till elevernas utveckling. En tillgänglig måltidsmiljö innebär att alla elever ska ges tillgång till och möjlighet att delta i måltids-situationen utan att uppleva hinder som begränsar deras delaktighet. För att nå dit krävs det att skolan identifierar och åtgärdar eventuella tillgänglighetsproblem. Elever med rörelse-, hörsel-, eller synnedsättning kan uppleva svårigheter i måltidssituationen, precis som elever med neuropsykiatrisk eller intellektuell funktionsnedsättning.

Främjande insatser för fungerande måltider

En del i det förebyggande arbetet är att skapa rutiner och strukturer kring måltiderna. Genom att göra måltidsmiljön tillgänglig för alla kan behov av individuella anpassningar minskas. Att låta eleverna vara en del i denna process ger dem möjlighet att göra sin röst hörd och vara delaktiga i tillgänglighetsarbetet. Förutom att involvera eleverna krävs ett samarbete mellan rektor, lärare och övrig personal, elevhälsan, måltidspersonal och i vissa fall även vårdnadshavare. Även andra aktörer kan behöva involveras, exempelvis fastighetsförvaltaren som ofta ansvarar för underhåll och skötsel av lokaler.

14 EDWALL LÖFVENBORG J & SELLBERG F 2024. *Tid för skollunch – hur lång tid behöver eleverna vid matbordet*. Uppsala: Livsmedelsverket.

Många elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), som ADHD och autism, kan ha en annorlunda perception. Det kan påverka hur de upplever måltidsmiljön och maten. För elever med NPF kan en högljudd miljö med många intryck vara särskilt ansträngande och medföra att resten av skoldagen påverkas negativt. Anpassningar för elever med NPF är oftast bra för alla, men särskilt viktiga för dessa elever. Den struktur, stöd och de anpassningar som görs i klassrummen behöver följa med till skolrestaurangen och måltidsmiljön.

Det finns en rad exempel utifrån beprövad erfarenhet på hur måltiden kan bli tillgänglig:

Före måltiden, menyn och maten

- Att på förhand informera om vilken mat som serveras och hur den kommer att se ut kan bidra till en känsla av trygghet och förutsägbarhet. Det är bra att komplettera en skriven meny med bildstöd. Om det finns flera alternativ bör detta framgå tydligt.
- Hur maten presenteras, det vill säga hur den beskrivs men också hur den ser ut och luktar, kan spela stor roll för elevernas måltidsupplevelse.
- Att måltidspersonal hälsar välkommen, kan berätta om maten och svara på elevernas frågor innan eleverna börjar ta mat är viktigt.
- När det erbjuds blandad mat, som grytor, kan det vara bra om det finns alternativ där maten inte är blandad. Blandad mat och mat med bitar, med många olika färger och former, kan upplevas utmanande, särskilt för elever med NPF. När mat serveras oblandad kan måltiden kombineras med de livsmedel som eleven känner sig trygg att äta, i stället för att hela rätten ratas. För att göra såser och grytor mer hanterbara kan man prova andra matlagningstekniker. Exempelvis kan maträtter med små bitar av grönsaker, linser eller bönor göras mer sensoriskt tillgängliga genom att dessa kokas in och mixas släta eller krämiga.

Den sociala miljön

- I skolrestaurangen bör eleverna ha sina egna fasta platser eller bord så att de alltid vet var de ska sitta. Det kan vara bra att involvera eleverna i bordsplaceringen så att alla elever får sitta med någon som de känner sig trygg med.
- Undvik tvång och regler som att "alla måste smaka på allt" och att "man måste äta upp det man har på sin tallrik".
- Se till att vuxna finns med vid borden under måltiden för att skapa lugn och trygghet.
- Arbeta med att skapa en inkluderande måltidssituation och förståelse för att elever fungerar olika och därför har olika behov och därmed behov av olika anpassningar. Det kan handla om att medvetandegöra, utbilda och ha ett öppet och positivt samtalsklimat om olikheter bland elever, måltidspersonal, lärare och övrig personal.
- För att skapa förståelse för behovet av anpassade måltider kan utbildning om ättsvårigheter vid NPF vara betydelsefullt för måltidspersonal.
- Oförutsedda förändringar omkring måltidssituationen kan skapa osäkerhet, förbered därför eleverna inför att något i måltidssituationen ska ändras.

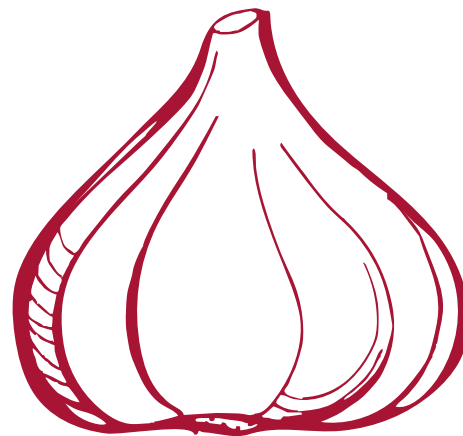
Boverket och Arbetsmiljöverket ger stöd om tillgänglighet i skolan och god inomhusmiljö, exempelvis ljus, ljud och lokalernas utformning.

Den fysiska miljön

- Säkerställ att eleverna enkelt kan ta sig till och från skolrestaurangen utan att stöta på hinder, exempelvis trängsel vid dörrar, i korridorer eller vid upphängning av ytterkläder eftersom köbildning eller folksamlingar utanför skolrestaurangen kan skapa obehag.
- Ge möjlighet att sitta och äta i ett mindre, avgränsat rum.
- Vid behov kan det vara bra att dela av en stor skolrestaurang i mindre delar, genom att använda skärmar och andra typer av rumsavdelare.
- Använd text- och bildskyltar för att tydliggöra olika delar av måltidsmiljön, som var man ställer glas och porslin när man ätit klart.
- Minska mängden ljudintryck i måltidsmiljön genom att använda ljudabsorberande material.
- Minska mängden synintryck genom enhetlig möblering och färgsättning. Se över dekorerings och pynt och minimera vid behov.
- Se över så att belysningen är tillräcklig, men inte bländande.

Specialpedagogiska skolmyndigheten har flera olika stödmaterial och utbildningar för tillgängliga lärmiljöer och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. De har även material som kan användas för att guida personalen att systematiskt kartlägga och förbättra den fysiska, pedagogiska och sociala miljön under måltiden.

Detta avsnitt riktar sig främst till måltidsansvarig som ansvarar för att måltidspersonalen har kompetens och förutsättningar att tillaga goda skolmåltider.

Avsnittet riktar sig också till rektor som genom personalgruppen kan arbeta för en positiv inställning till skolmaten bland eleverna.

GODA MÅLTIDER

Elever är präglade av den matkultur de växer upp med och är vana vid. Bra mat i skolan är därför mat som eleverna känner sig lockade av, men som också breddar deras smak. Skolmåltiderna kan lära eleverna om mat och bra matvanor, men också skapa intresse för nya livsmedel och maträtter.

RIKTLINJER I KORTHET

- Måltiderna tar hänsyn till matgästernas behov och presenteras på ett tilltalande och inkluderande sätt som lockar eleverna till att våga prova nytt.
- Elevernas nyfikenhet och sinnen lockas med färg, form, doft, smak och en positiv pedagogisk miljö.
- Skolrestaurangen har kompetent och engagerad personal med utrymme för kreativitet och flexibilitet.
- Måltidssituationen präglas av gott bemötande bland elever och vuxna, vilket bidrar till en positiv inställning både till varandra och till den mat som serveras.

Matvanor formas av traditioner, kultur och social miljö

Matvanor påverkas av många faktorer, och en viktig del är matkultur. Matkultur handlar exempelvis om vilka livsmedel eller kryddor som är vanliga i olika kulturer i samhället, vilka traditioner som finns runt mat, vilken betydelse och vilka värderingar som förknippas med att äta. Detta påverkar också elever och deras matvanor. Skolmåltider har en roll som kulturbärare, en viktig aspekt vid menyplanering.

Redan tidigt i livet formar vi uppfattningar om vad vi tycker är god mat och vad vi inte tycker om. Många blir vana vid den mat som serveras i hemmet, vilket kan leda till att eleverna föredrar en viss typ av mat även i skolan. Under tonåren minskar vårdnadshavernas inflytande och eleverna påverkas mer av vad deras vänner och klasskamrater äter. En negativ inställning till skolmaten kan till exempel spridas och göra att elever inte äter – även om de egentligen tycker att maten är god. I tonåren kopplas mat och identitet alltmer samman och mat och ätande kan bli ett sätt att uttrycka sin identitet.

Genom maten får eleverna inte bara i sig näring, utan får också en koppling till sina traditioner, sin familj och sin identitet. Men matvanor är inte statiska utan förändras ständigt.

Inspirera och utmana

Många tycker oftast bäst om den mat som de känner till sedan tidigare. Bra skolmat är därför den som eleverna tycker om men som ändå utmanar deras smaker och preferenser en aning. Preferenser kan ändras fram och tillbaka under uppväxttiden och de flesta barn har en naturlig skepsis mot nya maträtter, livsmedel och smaker. Men det är också under barndomen vi har goda möjligheter att bredda och utveckla våra smakpreferenser. Forskning¹⁵ tyder på att barn kan lära sig att tycka om all mat om de är i rätt omgivning och om den presenteras på ett tilltalande sätt vid många tillfällen.

Chansen att eleverna ska tycka om maten ökar om de har trevligt tillsammans i en lugn miljö. Det är viktigt att få prova på utan tvång och på ett sätt som väcker nyfikenhet. Om eleven exempelvis ser baljväxter på ett salladsbord under lång tid, och vuxna och kompisar som tar av dem, kanske hen så småningom själv vågar prova. De vuxna har här en viktig roll som goda förebilder.

Uppmuntran och stöd från vuxna

Att vuxna som äter tillsammans med eleverna uppmuntrar dem att prova på eller smaka ökar sannolikheten för att elever äter grönsaker och frukt. Det kan också vara uppmuntran i skrift eller bild, exempelvis fina affischer eller bilder som främjar hälsosamma val i skolrestaurangen. Men det är viktigt att måltiden får vara fri från tvång, pekpinningar och skuldbeläggande. Forskning¹⁶ visar att informella regler kring att elever ska ta av eller smaka på all skolmat som serveras oundvikligen genererar motstånd hos elever. Elever som känner sig tvingade att äta mat kommer att hitta strategier för att undvika det.

15 SEPP, H., HÖLJER, K. & WENDIN, K. 2016. *Barns matvanor ur ett sensoriskt och pedagogiskt perspektiv – en litteraturgenomgång*. Uppsala: Livsmedelsverket.

16 ANDERSEN, S. S., BAARTS, C. & HOLM, L. 2017. *Contrasting Approaches to Food Education and School Meals*. *Food, Culture & Society*, 20, 609–629.

Att övervinna rädsla för ny mat

Att lära sig äta handlar mycket om att se och imitera andra. Barn följer sina föräldrar och andra vuxna – och kompisar – på sin resa från att iaktta ny och potentiellt "farlig" mat till att själva våga prova. Efter tillräckligt många provsmakningar tolkar hjärnan maten som välbekant och "ofarlig". Det är naturligt att känna en intuitiv misstänksamhet och tveksamhet till mat vi inte smakat tidigare. Neofobi betyder rädsla för det nya och är som tydligast hos barn mellan två och sex år. Hos de flesta försvinner neofobin med tiden, medan den för andra kan hänga kvar upp i skolåldern.

Sensorisk träning

För att barn ska få så bra förutsättningar som möjligt att äta varierat kan det behövas lite hjälp för att bredda paletten av mat som de tycker om. Det finns många exempel på hur barn under trygga former både kan vilja och våga prova ny mat. Att skapa en förutsägbar och trygg måltidssituation är grunden för att måltiden ska bli en positiv upplevelse.

Utvärderingar bland barn i både förskola och skola visar att den så kallade Sapere-metoden ökar intresset för mat och minskar skepsis mot nya livsmedel. Sapere-metoden är framtagen för att utveckla barns sinnen kopplad specifikt till mat. Här är tre sätt att bli vän med neofobin enligt Sapere-metoden:

- **Exponering:** Låt barnet se och bekanta sig med livsmedlet många gånger utan tvång att smaka, det kan räcka med att lukta och peta till en början. Det kan behövas fler än tio exponeringar innan barnet accepterar maträtten. Att lägga fram små smaskedar ger möjlighet till smakprov för att testa nya smaker. Att laga mindre mängder av nya rätter för att använda som smakprov kan öka exponeringen och bidra till acceptans.
- **Positiv information:** Presentera okända maträtter på ett positivt och spännande sätt, ge information om var råvarorna kommer ifrån och hur de har tillagats.

- **Smakbryggor:** Koppla ihop eller servera ett nytt livsmedel tillsammans med en mer välkänd och accepterad maträtt. Genom att associera maten till en välkänd maträtt förknippas de positiva känslorna för den rätten med den nya och det finns större chans för acceptans.

Mat för alla sinnen är Livsmedelsverkets handledning i Sapere-metoden. Den syftar till att på ett lustfyllt sätt bredda elevernas smakrepertoar och kritiska tänkande kring mat och smak. Mat för alla sinnen kan beställas eller laddas ner från Livsmedelsverkets webbplats.

Flera faktorer påverkar hur skolmåltiden upplevs

God mat handlar inte bara om vad som serveras och vilken kvalitet det är på maten. Att maten uppfattas som god påverkas även av möjligheten att få välja mat, hur maten presenteras och serveras, att man kan äta utan stress, att den sociala och fysiska miljön upplevs som trivsamt och tryggt. Att vänner, lärare, övrig personal och familj pratar positivt om maten har också betydelse.

Att låta eleverna ta del av menyn via skolans webbplats, sociala medier eller liknande är vanligt och något som kan bidra till att förstärka en positiv bild av skolmåltiderna. Det kan också vara trevligt och välkomnande att i skolrestaurangen mötas av en "Dagens lunch"-skylt och att rätterna presenteras med skyltar som visar rättens namn och specificerar ingredienser. Vårdnadshavare kan involveras, exempelvis genom att de i samband med ett föräldramöte får smaka på skolmaten och ta del av information om måltidsverksamheten.

Locka alla sinnen

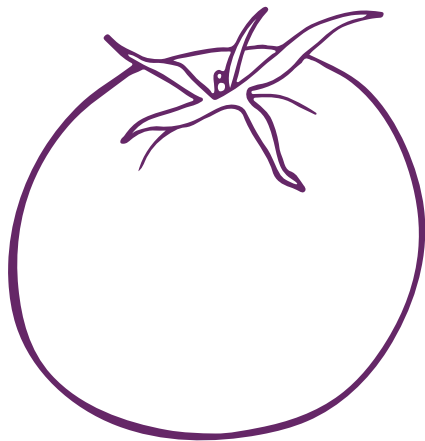
Vi upplever maten och måltiden med alla våra sinnen. Att servera maten vackert och bjuda på smaker och dofter som tilltalar och lockar kan väcka aptiten. Matlagning och brödbak kan sprida doft och väcka nyfikenhet utanför skolrestaurangen. Många måltidsorganisationer bygger öppna kök och hittar serveringslösningar som inte bara ger möjlighet att känna dofter utan som också ger möjlighet till möten mellan de som lagar maten och matgästerna. Det kan bidra till att eleverna får ett ansikte på kockar och måltidspersonal och en personlig relation till både maten och den som lagat den.

Godare mat med rätt kompetens

Att laga god och hälsosam mat som eleverna tycker om kräver bra råvaror, kunskap och engagemang. Livsmedelslagstiftningen kräver att måltidspersonalen har den kunskap och kompetens som krävs för att utföra arbetet på ett säkert sätt men anger inga specifika utbildningskrav. Läs mer i avsnittet *Dokument som styr måltidsverksamheten*. Det är dock ofta nödvändigt att personalen i köket har restaurang- eller storköksutbildning

på lägst gymnasienivå eller motsvarande bevis på kunskaper. Därtill behövs fördjupad kunskap i vad som utmärker bra matvanor och grundläggande näringslära för olika målgrupper, kunskap om specialkost vid allergi och överkänslighet samt kunskap om elevers behov av anpassningar.

En arbetsplats som ger möjlighet till utveckling i professionen har bättre möjlighet att locka till sig – och behålla – kompetent, engagerad och yrkesstolt personal. Det är viktigt att kockar och måltidsbiträden uppmuntras till utveckling i sin yrkesroll, kontinuerligt erbjuds fortbildning och får mandat som motsvarar deras kompetens. Erfarenhetsutbyte med andra skolrestauranger är ett sätt att få nya idéer och utvecklas i sitt yrke. Idag finns inspiration i form av recept, bilder och forum lätt att tillgå, bland annat på webben och i sociala medier. Det finns även kokböcker riktade särskilt till skolkockar. Oavsett om menyn planeras centralt i kommunen eller lokalt på skolan är det viktigt med en bra dialog mellan alla berörda parter. De som lagar maten bör ha en central roll i meny- och receptplaneringen. Måltidspersonalens kunskap och kompetens kan med fördel även tas tillvara i det pedagogiska arbetet.

Detta avsnitt riktar sig främst till måltidsansvarig, som ansvarar för att skolmåltiderna tillgodoser elevers behov av näring och energi.

Avsnittet riktar sig även till rektor som ansvarar för skolans systematiska kvalitetsarbete, där skolmåltiderna ingår, samt elevhälsan.

NÄRINGSRIKTIGA MÅLTIDER

Alla barn har rätt till bästa möjliga hälsa, och näringsriktiga skolmåltider är ett viktigt bidrag till det. Måltiderna i skolan ska ge den energi och näring som eleverna behöver för att växa, utvecklas och orka med skoldagen. Skolan har även en pedagogisk möjlighet att visa eleverna vad som är hälsosam mat, och på så sätt ge alla elever, oavsett bakgrund, en grund för bra matvanor i framtiden.

RIKTLINJER I KORTHET

- Skollunchen planeras med fokus på barns hälsa, utifrån de nordiska näringsrekommendationerna, och ger cirka 30 procent av elevernas behov av energi och näring.
- Skolrestaurangen säkerställer ett näringsriktigt utbud genom att varje dag erbjuda en eller flera lagade rätter, salladsbord och bröd.
- Skolan mäter konsumtionen, det vill säga följer upp hur mycket av den serverade maten som äts upp.
- Skolmåltiderna presenteras och serveras på ett sätt som lockar eleverna att ta av och äta upp maten.
- Måltiderna är anpassade för elever med medicinska behov, funktionsnedsättning eller önskemål av religiösa skäl.
- Utbudet i skolkafeteria eller varuautomat är både hälsosamt och attraktivt för eleverna.

Matens betydelse för hälsan – nu och i framtiden

Det vi äter har stor betydelse för hälsan på både kort och lång sikt. Hälsosamma matvanor grundläggs tidigt och skolan har stora möjligheter att ge alla elever, oavsett bakgrund, chansen till bra matvanor genom hälsosamma skolmåltider.

Forskning visar att en näringsriktig skollunch också bidrar till elevernas skolprestation, bland annat genom bättre koncentration och uppmärksamhet. Livskvaliteten är högre hos elever som ofta äter skollunchen jämfört med om den hoppas över, särskilt när det gäller psykiskt välbefinnande och sömn. Det är mindre vanligt med fysiska hälsobesvär som huvudvärk och ryggvärk hos elever som äter skollunch jämfört med om den hoppas över.¹⁷ Vad som är orsak och verkan när det gäller elevernas livskvalitet har dock forskningen inte kunnat peka ut.

De nordiska näringsrekommendationerna (NNR 2023) är den vetenskapliga grunden för Livsmedelsverkets rekommendationer om näringsriktiga måltider och används som utgångspunkt vid planering av måltiderna i förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och fritidshem.

NNR tas fram på uppdrag av Nordiska ministerrådet och baseras på en samlad bedömning av aktuell forskning om matens betydelse för hälsan. NNR beskriver de matvanor som är bra för hälsan på kort och lång sikt, och hur mycket av olika näringsämnen kroppen behöver. Referensvärdena för energi och näringsämnen i NNR 2023 är antagna som svenska näringsrekommendationer.

Hälsosamma matvanor kännetecknas av mycket mat från växtriket och lagom med mat från djurriket. Jämfört med hur barn generellt äter idag innebär det mer frukt och grönsaker, baljväxter, fullkorn, magra meje-

riprodukter och fisk, och mindre av rött kött och chark. Sötsaker, läsk och snacks behöver minska betydligt.

Med hälsosamma matvanor minskar risken för de stora folksjukdomarna: hjärt- och kärlsjukdom, flera former av cancer, obesitas och typ 2-diabetes. Eftersom det är sjukdomar som utvecklas under lång tid är det viktigt att redan som barn lära sig att tycka om mat som är bra för hälsan. Det ökar chansen för att de ska fortsätta med de vanorna även senare i livet. En hälsosam, varierad kost ger också barn tillräckligt med den näring de behöver för att växa och utvecklas.

Barns matvanor

Livsmedelsverkets undersökning av barn och ungdomars matvanor, *Riksmaten ungdom 2016–17*, visar att det är stor skillnad mellan vad som är bra att äta och vad barn och ungdomar faktiskt äter.

- Färre än en av tio äter tillräckligt med frukt och grönsaker. I genomsnitt äter de ungefär hälften av den mängd som är bra för hälsan.
- En av tio äter tillräckligt med fullkorn, de flesta skulle behöva äta dubbelt så mycket.
- En av tio äter den mängd rött kött och chark som är bra för hälsan. I genomsnitt äter killar mer än dubbelt så mycket rött kött och chark jämfört med rekommenderad mängd, och tjejer ungefär 1,5 gånger mer än rekommenderat.
- Nästan en femtedel av den totala mängden kalorier de äter kommer från godis, läsk, glass, snacks och fikabröd.

Enligt Folkhälsomyndighetens enkät *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2021/2022*, har andelen 11–15-åringar som äter grönsaker varje dag ökat under 2000-talet, medan andelen som äter frukt varje dag är oförändrad. Läskkonsumtionen har minskat, medan godiskonsumtionen är oförändrad.

¹⁷ MORRIS, Z. & SCHÄFER ELINDER, L. 2024. *Betydelsen av skollunchens bidrag av näring och energi för elevers livsmedelskonsumtion, skolprestation och livskvalitet*. Uppsala: Livsmedelsverket.

Redan bland barn och ungdomar finns könsskillnader i matvanorna. Generellt äter tjejer mer frukt och grönsaker och mindre kött än killarna. Det finns även skillnader kopplat till barns livsvillkor. Barn till föräldrar med kortare utbildning äter mindre grönsaker och fisk, men dricker mer läsk än ungdomar vars föräldrar har längre utbildning. Data från Folkhälsomyndigheten visar att ungefär vart fjärde barn i lågstadieåldern har övervikt eller obesitas och att förekomsten ökar med åldern.¹⁸

En näringsriktig skollunch är ett viktigt bidrag till barns och ungas näringsbehov och ger möjlighet att grundlägga goda matvanor som skapar förutsättningar för en bra hälsa även i vuxen ålder och utjämnar skillnader i ohälsa. Skolan och måltidsverksamheten behöver jobba aktivt med att skapa förutsättningar för att barn ska vilja äta skolmåltiderna.

Planering av näringsriktiga måltider

Skollagen ställer krav på att alla elever i grundskolan ska erbjudas näringsriktiga måltider. För att vara näringsriktiga ska måltiderna vara i linje med dessa riktlinjer. Att skollunchen är näringsriktig innebär att den ska stå för ungefär 30 procent av barns dagliga behov av energi och näringsämnen, över en fyraveckorsperiod.

Skollunchens bidrag till barns dagliga näringsbehov

Skollunchen har en viktig roll för intaget av flera viktiga ämnen som barn och unga generellt har svårt att få tillräckligt av. Det gäller exempelvis omega-3-fett, fibrer, fullkorn, D-vitamin, järn och folat. Eftersom olika slags mat bidrar med olika mängd näringsämnen och energi, varierar bidraget från skollunchen. Därför behöver inte varje enskild måltid bidra med alla näringsämnen. Det viktiga är vad som serveras – och vad eleverna äter upp – över tid (veckor och månader).

Referensvärden för näringsämnen

I tabell 1 på nästa sida anges åldersanpassade referensvärden för energi- och näringsinnehåll i en genomsnittlig skollunch, som motsvarar 30 procent av rekommenderat dagligt intag (RI) enligt de nordiska näringsrekommendationerna. Referensvärdena är framtagna på gruppnivå och ska bara användas som grund för planering. Det verkliga energibehovet skiljer sig mellan individer och mängderna av olika maträtter behöver därför anpassas efter hur mycket eleverna äter. Det är viktigt att näringsberäkningar används för att underlätta planeringen för verksamheter och inte begränsar för elever som vill ta mer.

Baserat på energiinnehållet i en lunchportion för 10–12 åringar kan energiinnehållet räknas om och anpassas efter andra åldersgrupper genom följande omräkningsfaktorer, baserat på barns olika energibehov: 0,8 för 6–9-åringar, 1,2 för 13–15-åringar och 1,3 för 16–18-åringar. Eftersom omräkningsfaktorerna enbart är baserade på energibehov, inte näringsämnen eller mängd mat, bör de bara användas för att räkna om energiinnehåll på gruppnivå och inte för att beräkna mängder på individnivå.

¹⁸ Statistik om övervikt och obesitas, Folkhälsomyndighetens webbplats.

Tabell 1. Åldersanpassade referensvärden för energi- och näringsinnehåll i en genomsnittlig skollunch (30 procent av rekommenderat dagligt intag)

ÅLDER (ÅR)		6-9	10-12	13-15	16-18
Energi per portion (MJ)	30 % av RI (25 - 35 %)	2,1 (1,8-2,5)	2,6 (2,2-3,0)	3,1 (2,6-3,6)	3,5 (2,9-4,1)
Fett (25-40 E%) (g)		14-23	18-28	21-34	24-38
Mättat fett (max 10 E%)	högst (g) ²	5,8	7,1	8,4	9,5
Fleromättat fett (5-10 E%) (g)		2,9-5,8	3,5-7,1	4,2-8,4	4,7-9,5
Kolhydrater (45-60 E%) (g)		56-75	69-92	83-110	93-124
Protein (10-20 E%) (g)		13-25	15-31	18-37	21-41
Fibrer (g)		6,4	7,8	9,4	10,5
Vitamin C (mg)		17	24	30	33
Vitamin D (µg)		3,0	3,0	3,0	3,0
Folat (µg)		60	81	93	99
Järn (mg)		3,0	3,9	4,5	4,5
Salt (g)	högst ⁴	1,1	1,3	1,5	1,7

¹ För att räkna om till kcal från MJ används omvandlingen 1 MJ = 239 kcal.

² Transfett ska vara så lågt som möjligt.

³ Baseras på rekommenderat intag (RI) för den grupp som har högst RI. De rekommenderade intagen varierar beroende på ålder och kön enligt följande (omräknat till 30% av RI):

Vitamin C: 6-9 år: 12-17 mg (både flickor och pojkar), 10-12 år: 18-24 mg (flickor) och 18-21 mg (pojkar), 13-15 år: 27-30 mg (flickor) och 23-29 mg (pojkar), 16-18 år: 29-31 mg (flickor) och 30-33 mg (pojkar).

Folat: 6-9 år: 45-60 µg (både flickor och pojkar), 10-12 år: 66-81 µg (flickor) och 66-72 µg (pojkar), 13-15 år: 87-93 µg (flickor) och 78-90 µg (pojkar), 16-18 år: 93-99 µg (flickor) och 96-99 µg (pojkar).

Järn: 6-9 år: 2,1-3,0 mg (både flickor och pojkar), 10-12 år: 3,3-3,9 mg (flickor) och 2,7-3,3 mg (pojkar), 13-15 år: 3,6-4,5 mg (flickor) och 3,6-3,9 mg (pojkar), 16-18 år: 4,2-4,5 mg (flickor) och 2,7-3,3 mg (pojkar).

Vitamin D: samma RI för samtliga grupper.

⁴ Bör användas som ett riktvärde och långsiktigt mål eftersom det i dag kan vara svårt att uppnå i praktiken. För att räkna om salt till natrium divideras saltmängden med 2,5.

Näringsämnen som kan vara svårt att få tillräckligt av

De flesta barn i Sverige får i sig tillräckligt med näring. De näringsämnen som kan vara svårt att få tillräckligt av är järn, D-vitamin, folat och fleromättade fetter. Däremot är till exempel protein och kalcium sällan ett problem i Sverige.

D-VITAMIN

D-vitamin behövs för att ta upp kalcium, bilda skelett och tänder och för ett fungerande immunförsvar. D-vitamin får vi från maten och genom att D-vitamin bildas i huden när vi är ute i solen. För att täcka behovet behövs tillräckligt med mat som är naturligt rik på D-vitamin, exempelvis fet fisk, och mat som är berikad med D-vitamin. I Sverige berikas de flesta

mejeriprodukter, växtbaserade drycker, smörgåsfetter och matfetsblandningar med D-vitamin. Ägg och kött innehåller också en del D-vitamin. Vitaminet lagras i kroppen och det som har bildats i solen under sommaren kan täcka en del av behovet under vinterhalvåret. En del barn rekommenderas tillskott med D-vitamin, se Livsmedelsverkets webbplats.

FLEROMÄTTADE FETTER

Fett bidrar med energi, bygger celler, bildar hormoner och hjälper till att ta upp fettlösliga vitaminer som A, D, E och K. Vilken typ av fett man får i sig är viktigare för hälsan än den totala mängden fett i maten. Fett delas in i tre huvudgrupper: mättat, enkelomättat och fleromättat fett. De allra flesta barn får för lite av fleromättat fett, samtidigt som de flesta äter

för mycket mättat fett. Kroppen kan inte tillverka fleromättade fetter själv, utan vi måste få i oss dem via maten. Dessa så kallade essentiella fetter, omega-6 och omega-3, behövs bland annat för hjärnans och nervsystemets funktion. Det är oftast svårare att få i sig tillräckligt av omega-3 än omega-6. Källor till omega-3-fett är bland annat rapsolja, fet fisk och frön.

FOLAT

Folat (eller folsyra) behövs för ämnesomsättningen och för bildningen av röda blodkroppar. Brist ger anemi (blodbrist). De bästa källorna till folat är mörkgröna bladgrönsaker, kål, bönor, kikärtor och linser. Även fullkornsprodukter, fil och yoghurt bidrar

med folat. Folat tål inte varmhållning särskilt bra. Om skollunchen inkluderar minst 100 gram grönsaker och även fullkornsprodukter och mjölkprodukter ibland ger den oftast tillräckligt med folat.

JÄRN

Järn behövs för att transportera syre i blodet, lagra syre i musklerna och ingår i en del enzymer. Barn och unga växer fort och har därför stort behov av järn. Bland tonårstjejer är det inte ovanligt med järnbrist på grund av tillväxt och blodförluster i samband med menstruationen. Även kosten har betydelse. Personer med låga järndepåer i kroppen tar upp mer järn från maten än personer med fyllda depåer. Järn finns i många livsmedel, högst innehåll har inälv- och blodmat, som leverpastej och blodpudding. Det finns även i kött och fisk, baljväxter, fullkornsprodukter och frön.

Rött kött bidrar med mycket järn, men en hög konsumtion innebär ökad risk för tjock- och ändtarmscancer och hjärt- och kärlsjukdom. Det är därför inte motiverat att rekommendera en högre mängd rött kött och chark för att förhindra järnbrist. För tjejer med stort järnbehov är det särskilt viktigt att äta tillräckligt av varierad, hälsosam mat

i skolan och under resten av dagen, och mindre näringsfattig mat. För en del tjejer räcker dock inte en varierad kost för att få tillräckligt med järn, då behövs råd från vården om eventuellt järntillskott.

Det finns två typer av järn, hemjärn och icke-hemjärn. Hemjärn är lättast för kroppen att tillgodogöra sig och utgör ungefär hälften av järninnehållet i kött och blodmat. Vegetabilier innehåller endast icke-hemjärn, som inte tas upp lika effektivt.

Tabell 2 visar hur olika faktorer kan påverka upptaget av järn. Det är effekter som visats när enskilda måltider studerats. I studier som undersökt kosten över en längre tid är effekten av hämmande och främjande faktorer inte lika tydlig. Det tyder på att kroppen till viss del kan anpassa sig. För personer med låga järnlager är de här faktorerna troligtvis viktiga för att optimera upptaget av järn. Genom att komponera måltiden med hänsyn till dessa faktorer kan järnupptaget förbättras.

Tabell 2. Faktorer i maten som påverkar upptaget av järn¹

EFFEKT/KOSTFAKTOR	HUVUDSAKLIG KÄLLA	FUNKTION/KOMMENTAR
HÄMMAR JÄRNUPPTAGET		
Fytat	Spannmål, nötter, frön, baljväxter och vissa grönsaker	<ul style="list-style-type: none"> • Binder järnet i mag-tarmkanalen och hindrar upptaget. • Enzymet fytas, som bryter ner fytat, saknas i människans matsmältningssystem, men finns i de livsmedel som innehåller fytat.
Kalcium	Mjölksprodukter	<ul style="list-style-type: none"> • Ett glas mjölk med en måltid kan minska upptaget med 50 %. • Påverkar även upptaget av hemjärn negativt.
Polyfenoler	Te, kaffe	<ul style="list-style-type: none"> • En kopp te eller kaffe i samband med en måltid minskar upptaget med 60–80 %. • Om måltiden innehåller kött minskas den negativa effekten med 50 %.
FRÄMJAR JÄRNUPPTAGET		
C-vitamin	Frukt och grönsaker	<ul style="list-style-type: none"> • Omvandlar järn till en form som lättare kan tas upp av kroppen. • Motverkar hämmande komponenter, som fytat och polyfenoler. • Måste ätas tillsammans med järnet, i samma måltid. • Ju mer C-vitamin, desto bättre upptag. Effekten minskar dock efter intag över cirka 100 mg (motsvarar cirka 0,5–1 paprika)
Fermentering	Fermenterade/syrade produkter	<ul style="list-style-type: none"> • Sänker pH i livsmedlet vilket gör enzymet fytas mer aktiv så att mer av fytatet i livsmedlet bryts ner.
”Köttfaktorn”	Protein från kött, fågel och fisk	<ul style="list-style-type: none"> • Köttfaktorn är ett eller flera ämnen i animaliskt protein som ökar upptaget av järn med 100–200%

¹Modifierad från Tabell 4 i Livsmedelsverket. Moraeus L & Patterson E. Vegetabiliska ersättningsprodukter för kött – järninnehåll och biotillgänglighet, 2024. I rapporten finns mer information om vad som påverkar järnupptaget.

Vanlig varierad mat enligt riktlinjerna ger oftast näringsämnen i rätt mängd och i en bra blandning. Barn har i stort sett samma näringsbehov som vuxna, men portionerna är ofta mindre. Därför behöver alla måltider vara näringstäta och bidra med vitaminer och mineraler samt energi från kolhydrater, protein och fett.

I tabell 3 på sida 40–45 ges rekommendationer om olika livsmedelsgrupper och hur måltiderna kan planeras i linje med dem. Rekommendationerna ska ses som ett riktmärke vid planering och något att sträva efter att uppnå på sikt. En hälsosam kost innebär mycket mat från växtriket och lagom med animalier. I en övergång till mer baljväxter och grönsaker i kosten kan skolmåltiderna

visa vägen, även om det kan behöva ta tid. Om barn tidigt lär sig tycka om växtrik mat ökar chansen för att de ska fortsätta med de vanorna senare i livet.

En förändrad meny behöver kombineras med åtgärder som skapar nyfikenhet och engagemang kring maten, så att eleverna inte väljer bort den. Det handlar exempelvis om att involvera elever och lärare i arbetet med att utveckla måltiderna och att öka förståelsen för vad som styr menyplaneringen.

Läs mer om delaktighet och elevinflytande, mat- och måltidsutbildning och måltidsmiljö i avsnitten *Integrerade måltider* respektive *Trivsamma måltider*.

Tabell 3. Förslag på bra livsmedelsval baserade på hälsoskäl för planering av näringsriktiga skolmenyer över en fyraveckorsperiod.

För miljösmarta livsmedelsval, se *Miljösmarta måltider*.

LIVSMEDELSGRUPP	VIKTIG KÄLLA TILL	PÅVERKAN PÅ HÄLSA	REKOMMENDATIONER ¹	PRAKTISKA TIPS
Grönsaker, rotfrukter och frukt inklusive bäljväxter i skåda, som sockerärter. Bönor, ärtor och linser, potatis och juice ingår ej.	Fibrer, vitaminer som folat och C-vitamin, mineraler och antioxidanter. Innehållet varierar mycket mellan olika grönsaker, rotfrukter och frukter.	Minskar risken för flera former av cancer, hjärt- och kärlsjukdom och typ 2-diabetes.	Servera till varje måltid. Erbjud ett varierat utbud av grönsaker, gärna minst fem sorter. Merparten bör vara fiberrika, som rotfrukter, kål och broccoli.	Alla grönsaker räknas – de som ingår som ingredienser i maten och de som serveras i salladsbuffen. Bra källor till C-vitamin är bland annat vitkål, blomkål, broccoli, grönkål, kårlot, paprika, citrusfrukter och bär. Erbjud gärna några "blandade" grönsaker som de flesta elever äter.
Spannmålsprodukter som pasta, havreris, bröd, ris eller andra cerealer.	Kolhydrater, fibrer, protein, järn, magnesium, zink och selen, när fullkornsprodukter används. Raffinerade produkter, som vitt bröd, innehåller mindre näringsämnen än fullkornsprodukter. Ris, särskilt fullkornris, innehåller arsenik.	Minskar risken för kranskärlsjukdom, tjock- och ändtarmscancer och typ 2-diabetes.	Servera i första hand fullkornsvarianter av spannmålsprodukter som bröd, pasta och gryn. Bröd som serveras vid lunchen och andra måltider bör uppfylla kriterierna för Nyckelhälsamärkning. Fullkornsnäckebröd bör alltid finnas som alternativ. Ris, särskilt fullkornris, serveras mindre ofta. Kan ersättas med havreris, kornris eller andra gryn.	Hembakat mjukt bröd använd minst 30 % fullkornsmjöl av torrvikten, det motsvarar fullkornskriteriet i Nyckelhälsat. Tips för att minska fyttinsyra och underlätta upptaget av järn: Längjas bröd, gärna med surdeg. Vid kortare jästning kan en mindre mängd citron eller citronsyra tillsättas. Att blötägga, koka, godda eller använda hydrotermiskt behandlade gryn är förbättringsriktiga näringsupptaget.
Potatis	Kolhydrater, fibrer (främst i skalet), C-vitamin, B6, niacin, folat, kalcium, fosfor, magnesium och kalium.	De få studier som undersökt hälsoeffekten av att äta potatis visar ingen koppling till hjärt- och kärlsjukdom.	Potatis kan ingå som en betydande del av en varierad meny. Servera friterad potatis i undantagsfall.	Potatis kan serveras på många sätt, exempelvis kokt, som potatismos eller ugnstrostad, och även som ingrediens i olika rätter (som grytor eller sallader).
Fisk och skaldjur	Protein, fleromättat omega-3 fett, D-vitamin, järn, vitamin B12, jod och selen.	Minskar risken för hjärt- och kärlsjukdom, stroke och metabolt syndrom. Vissa fiskarter innehåller förhöjda halter miljöföroreningar, som dioxiner, PCB, PFAS och kvicksilver.	Servera fisk eller skaldjur minst 1 gång i veckan. Servera fet fisk minst 2 gånger per 4 veckor. Vissa fisksorter bör inte serveras i skolan på grund av miljöföroreningar, läs mer i <i>Säkra måltider</i> .	Exempel på fet fisk: makrill, sill, lax, öring, sik och skarpsill. Utöver fet fisk i menyn kan fet fisk gärna serveras som tillbehör, till exempel inlagd sill, rökt eller konserverad makrill, sardiner eller liknande. Fet fisk och vit fisk kan blandas för en mildare smak. Att använda smaktroggar med mat som barn är bekanta med och tycker om kan underlätta acceptansen av fisk.
Vitt kött inklusive charkprodukter av vitt kött Denna grupp omfattar kött från fågel, exempelvis kyckling och kalkon. Charkprodukter är processat kött som har rökt, behandlats med nitrit eller konserverats på annat sätt, exempelvis kycklingkorv och rött pålägg av kalkon.	Protein, selen, tiamin, riboflavin, niacin, B6, B12. Bidrar även med biotilgängligt järn men i mindre mängd än rött kött. Vitt kött innehåller lägre andel mättat fett och högre andel omättat fett än rött kött.	Fågelkött bedöms varken ha positiv eller negativ påverkan på risken för kostrelaterad ohälsa. Däremot bedöms charkprodukter från fågelkött kunna öka risken för tjock- och ändtarmscancer. Chark innehåller även ofta salt och mättat fett som ökar risken för hjärt- och kärlsjukdom.	Fågel kan ingå i en varierad meny. Begränsa mängden charkprodukter av fågelkött.	Servera gärna "hybridrätter", det vill säga blanda fågelkött med exempelvis bäljväxter eller bäljväxtfärs i rätter som tacos, grytor eller lasagne. Om hel- eller halvfabrikat används, välj i första hand alternativ som uppfyller kriterierna för Nyckelhälsamärkning.

LIVSMEDELSGRUPP	VIKTIG KÄLLA TILL	PÅVERKAN PÅ HÄLSA	REKOMMENDATIONER ¹	PRAKTISKA TIPS
<p>Rött kött inklusive charkprodukter av rött kött</p> <p>Denna grupp omfattar kött från nöt, gris, lam, ren och lodvilt. Charkprodukter är processat kött som har rökt, behandlats med nitrit eller konserverats på annat sätt. Korv, bacon, kassler, rött skinka och salami är exempel på charkprodukter.</p>	<p>Protein, biotillgängligt järn och zink, vitamin B12 och flera andra mineraler och vitaminer samt mättat fett och transfett i varierande grad.</p>	<p>En hög konsumtion av rött kött, särskilt av chark, bidrar till ökad risk för tjock- och ändarmscancer.</p> <p>Chark innehåller även ofta salt och mättat fett som ökar risken för hjärt- och kärlsjukdom.</p> <p>Barn bör inte äta rätter som helt består av lever eller njure på grund av höga halter kadmium.</p>	<p>Servera upp till 125 gram rött kött (tillagad vikt) per vecka eller 500 gram per fyra veckor.</p> <p>Endast en liten del av mängden bör utgöras av chark. Chark som serveras till frukost och mellanmål ingår i denna mängd.</p> <p>Om charkprodukter serveras, välj i första hand järnrika alternativ som blodpudding och leverpastej.</p> <p>Rätter med en mindre andel lever är en bra källa till järn.</p>	<p>Servera gärna "hybridrätter", det vill säga där kött blandats med exempelvis baljväxter eller baljväxtfärs i rätter som tacos, grytor eller lasagne.</p> <p>Om hel- eller halvfabrikat används, välj i första hand alternativ som uppfyller kriterierna för Nyckelhälsamärkning.</p> <p>Välj förs med låg fetthalt, cirka 10–15 % fetthalt.</p>
<p>Baljväxter (linser, bönor, ärtor, sojaprodukter, tofu)</p>	<p>Protein, kolhydrater, fibrer och flertalet vitaminer och mineraler (bland annat järn).</p>	<p>Minskar risken för hjärt- och kärlsjukdom och flera sorters cancer.</p> <p>Felaktigt tillagade baljväxter kan innehålla lektiner.</p>	<p>Servera varje dag.</p> <p>Baljväxter bör ingå som en betydande ingrediens i vegetariska rätter.</p> <p>Tillaga baljväxter på rätt sätt, läs mer i <i>Säkra Måltider</i>.</p>	<p>Servera gärna C-vitaminrika livsmedel i anslutning till måltiden för att främja järnupptaget.</p> <p>För att öka järnupptaget från baljväxter kan de blötas, groddas eller kokas.</p> <p>Variera typ av baljväxt vid måltiderna, eftersom halten fytinsyra varierar.</p>
<p>Vegetabiliska ersättningsprodukter till kött, exempelvis svamp-, soja-, ärt- och havreprotein.</p>	<p>Protein och fibrer. Järninnehållet kan vara både högre och lägre än i kött, men järnet är i form av icke-hemjärn som har lägre biotillgänglighet än hemjärn.</p>	<p>Att ersätta en del animaliskt protein med vegetabiliskt protein kan minska risken för hjärt- och kärlsjukdom samt typ-2 diabetes.</p>	<p>Vegetabiliska ersättningsprodukter kan vara en del av en varierad meny.</p> <p>Variera typ av ersättningsprodukt eftersom olika vegetabiliska proteinkällor innehåller olika mängd järn och ämnen som hämmar järnupptaget.</p>	<p>För att öka järnupptaget kan vegetabiliska ersättningsprodukter serveras blandat med animaliska proteinkällor i hybridrecept.</p> <p>Servera gärna C-vitaminrika livsmedel i anslutning till måltiden för att främja järnupptaget.</p> <p>Berikade vegetabiliska ersättningsprodukter prioriteras över oberikade.</p> <p>Välj produkter som uppfyller kriterierna för Nyckelhälsamärkning.</p> <p>Undvik näringsfattiga och energirika produkter.</p> <p>I produkter där fermentering, groddning, jäsnings eller hydrotermisk behandling har använts kan biotillgängligheten av järn vara större.</p> <p>Variera typ av ersättningsprodukt på grund av varierande innehåll av fytinsyra och järn.</p>
<p>Ägg</p>	<p>Protein, mineraler som jod, järn, kalcium, zink och selen, D-vitamin samt alla övriga vitaminer utom C-vitamin.</p>	<p>Ägg bidrar med näring och kan ingå i en varierad kost. Att ersätta en del rött kött och chark med ägg kan vara positivt ur hälsosynpunkt.</p>	<p>Ägg kan ingå i en varierad meny.</p>	<p>Ägg är ett mångsidigt livsmedel som kan öka näringsvärdet i en variation av rätter, både som huvudingrediens och i rätter som exempelvis pannkakor eller vegetariska biffr.</p>
<p>Mjök, fil och yoghurt</p>	<p>Protein, kalcium, jod, A-vitamin, riboflavin, D-vitamin och B12. Magra mejeriprodukter innehåller mindre mängd mättat fett men samma innehåll av näringsämnen.</p>	<p>Mejeriprodukter med lågt fettinnehåll och/eller som är fermenterade (som yoghurt, fil och ost) minskar risken för hjärt- och kärlsjukdom, typ 2-diabetes samt tjock- och ändarmscancer.</p>	<p>Lättmjök kan serveras som måltidsdryck, som alternativ till vatten.</p> <p>Vegetabiliska alternativ till mjök, berikade med vitamin B12, riboflavin, D-vitamin och kalcium kan anses näringsmässigt likvärdiga när det gäller de tillsatta näringsämnen.</p> <p>Notera att ekologiska växtbaserade alternativ inte är berikade.</p>	<p>Nyckelhälsamärkta eller magra osötade mejeriprodukter (0,5 % fetthalt), gärna fermenterade som fil och yoghurt eller berikade alternativ har en viktig roll vid främst frukost och mellanmål.</p> <p>Ett par skivor ost innehåller ungefär lika mycket kalcium som i deciliter mjök.</p>

LIVSMEDELSGRUPP	VIKTIG KÄLLA TILL	PÅVERKAN PÅ HÄLSA	REKOMMENDATIONER ¹	PRAKTISKA TIPS
Feta mejeriprodukter i matlagning (grädda, crème fraiche, ost och mjölk)	Se ovan. Feta mejeriprodukter innehåller mycket mättat fett.	Ett högt intag av mättat fett är kopplat till ökad risk för hjärt- och kärlsjukdomar.	Använd endast små mängder feta mejeriprodukter, välj gärna magra varianter eller växtbaserade alternativ istället.	Mindre mängder av feta mjölkprodukter/ växtbaserade alternativ kan användas som smakhjälp i måltiden. Fullfeta produkter kan spädas med vatten, mjölk eller växtbaserade alternativ.
Mattfetter som oljor, matfetsblandningar, smör och margarin	De flesta vegetabiliska oljor är källa till omättade fetter. Särskilt rapsolja är en bra källa till omega-3-fett. Palm-, kokos-, sheafetter och smör innehåller mycket mättade fetter. Mattfetter bidrar med vitamin A, D och E.	Vegetabiliska oljor och mattfetter med hög andel omättat fett minskar risken för hjärt- och kärlsjukdom, typ 2-diabetes, cancer och obesitas.	Använd rapsolja eller andra mattfetter som uppfyller kriterierna för Nyckelhälsamärkning istället för smör, i matlagning och till smörgås.	Använd olja, gärna rapsolja, till salladsdressing.
Nötter och frön	Enkel- och fleromättade fetter, protein, magnesium, zink, koppar, kalium, fosfor, järn, E-vitamin, tiamin, vitamin B6, folat och niacin.	Minskad risk för hjärt- och kärlsjukdom och lägre dödlighet i cancer. Evidensen för hälsofördelar finns för nötter medan fröer inte är lika välstuderade.	Fröer, som pumpa eller solros, kan serveras i skolan, både i maträtter och som tillbehör på salladsbuffén och i skolkafeterian. Använd inte nötter som mandel, hasselnöt, valnöt, cashewnöt, pekannöt, paranöt, pistachimandel, macadamianöt samt jordnöt och sesamfrö i maten på grund av allergisk. Kokosnöt är inte en nöt och kan användas. Färdigförpackade nötter och jordnötter kan säljas i skolkafeterian. Läs mer i <i>Säkra måltider</i> . För linfrön finns särskilda råd, se <i>Säkra måltider</i> .	Rostade och naturliga frön, som solros och pumpafrön blir en näringsrik topping att ha som tillbehör. För att minska fytinsyra kan frön blötlaggas. Frön kan groddas och serveras i salladsbuffén.
Salt	Natrium. Joderat salt är en viktig källa till jod.	Ett högt saltintag höjer blodtrycket, vilket ökar risken för hjärtinfarkt, hjärtsvikt, stroke och njurskador.	Använd sparsamt med salt och saltinnehållande kryddor som buljong, soja och örtsalt. Använd joderat salt.	Var uppmärksam på salt i hel- och halvfabrikat, samt bröd, ost och buljong. Välj produkter som uppfyller kriterierna för Nyckelhälsamärkning. Att minska saltet gradvis i maten gör att smaklökarerna hinner anpassa sig och maten upplevs lika salt som tidigare.
Energigtäta, näringsfattiga livsmedel som exempelvis saft, isök, godis, glass, fikabröd samt snacks, som chips och ostbågar.	Energigtäta, näringsfattiga livsmedel bidrar ofta med energi och tillsatt socker men ingen eller lite näring. Snacks bidrar ofta med fett och salt.	Socker ökar risken för karies. Sockersötade drycker som läsk ökar risken för övervikt, typ 2-diabetes, förhöjt blodtryck och hjärt- och kärlsjukdom.	Energigtäta näringsfattiga livsmedel, inklusive produkter sötade med sötningsmedel, ska inte serveras i skolan. Det gäller vid frukost, lunch, mellanmål samt i kafeterior och varuautomater. Undantag kan eventuellt göras i samband med högtider och terminsavslutningar.	Tillbehör som ketchup eller sylt går bra att servera och kan vara viktiga smakbryggor som bidrar till att maten äts upp.

¹För måltider i skolan.

Information om hur mycket energi och näring olika livsmedel innehåller finns i innehållsdeklarationen på förpackningen. Livsmedelsverkets livsmedelsdatabas innehåller uppgifter om ett femtiotal näringsämnen i över 2 000 livsmedel. Se Livsmedelsverkets webbplats.

Hur kan en näringsriktig lunch komponeras?

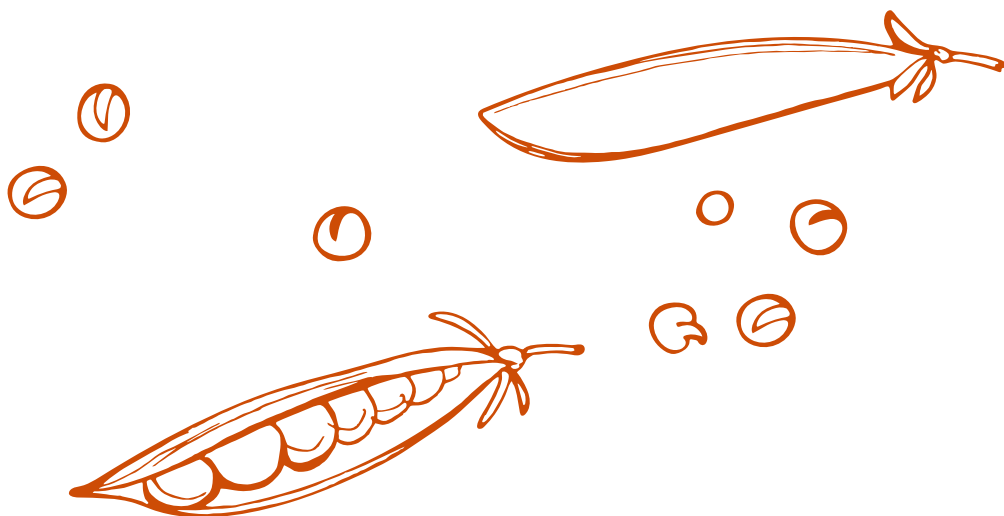
För att en måltid ska bli komplett kan den med fördel komponeras så här:

- En eller flera lagade rätter.
- Salladsbord med minst fem olika komponenter, inklusive något C-vitaminrikt livsmedel.
- Fullkornsknäckebröd och smörgåsfett.
- Vatten och lättmjölk (0,5 %) eller berikade vegetabiliska mejerialternativ.

En eller flera lagade varmrätter

Växtrika varmrätter baserade på en variation av grönsaker, rotfrukter, baljväxter och fullkornsprodukter och med tillägg av animalier som fisk, kyckling, nöt- eller griskött. Chark i små mängder kan vara en smakhöjare och ett järnrikt tillskott. Baljväxter är en protein- och järnrik huvudingrediens i vegetariska och veganska rätter. Kombinera gärna baljväxter och vegetabiliska ersättningsprodukter med kött eller fisk. Tacos, lasagne eller köttfärssås är bra exempel på sådana "hybridrätter".

Salladsbuffén bör bestå av minst fem olika komponenter (grönsaker, rotfrukter, grönsaksblandningar, baljväxter, frukt eller bär) varje dag. Erbjud gärna några "obländade" grönsaker som de flesta elever äter. I tabellen ges exempel på hur salladsbuffén kan se ut.

Tabell 4. Salladsbuffén

KOMPONENT	HUR MÅNGA VARJE DAG?	EXEMPEL
Fiberrika grönsaker och rotfrukter	Minst två, tre olika sorter.	Morot, kålrot, palsternacka, rotselleri, rödbeta, vitkål, rödkål, grönkål, salladskål, blomkål, broccoli.
Baljväxter	Minst en sort.	Ärtor, bönor, linser, kikärter, kikärtsröra, linsröra.
Salladsgrönsaker	Minst en sort.	Efter säsong och tillgång: Tomat, gurka, majs, paprika, salladsblad (som babyspenat, roman-, isberg-, ruccola- eller grönsallad).
Frukt, bär	Gärna regelbundet, som komplement eller som mellanmål.	Efter säsong och tillgång: Äpple, päron, plommon, citrusfrukter, vinbär, blåbär.
Tillbehör	Variera efter önskemål, vad som passar till menyn och egna förutsättningar.	Salladsdressing med vinäger/ citron, oliv- eller rapsolja, rostade frön, fermenterade eller picklade grönsaker, sylt.

Bröd och smörgåsfett

Bröd som serveras bör vara Nyckelhålsmärkt eller uppfylla Nyckelhålskriterierna. För att stimulera eleverna att äta mer fullkorn bör fullkornsknäckebröd serveras till måltiden. Traditionellt rågnäckebröd är bakat med 100 procent fullkorn. Även smörgåsfett bör vara Nyckelhålsmärkt eller uppfylla Nyckelhålskriterierna.

Måltidsdryck

Vatten är den bästa törstsläckaren, det bör därför vara lätt för elever att kunna dricka vatten under skoldagen. Vatten är också en bra måltidsdryck. Lättmjölk (0,5% fetthalt) eller berikade vegetabiliska alternativ kan också vara ett bra alternativ vid skollunchen. Eftersom kalcium kan hämma upptaget av järn passar större mängder mejeriprodukter och berikade alternativ bäst till frukost eller mellanmål, där de inte konkurrerar med järnupptaget på samma sätt som vid lunchen. Elever som av olika anledningar äter för lite av den lagade maten kan dock få ett bra bidrag av energi och näring med mjölk eller berikat mejerialternativ vid lunchen.

Använd nyckelhålet

Nyckelhålet är Livsmedelsverkets symbol som gör det enklare att välja hälsosamt. För att företag ska få märka ett livsmedel med Nyckelhålet ska det uppfylla vissa regler:

Maten ska innehålla mer fibrer och fullkorn, mindre socker och salt och nyttigare eller mindre fett än andra produkter inom samma livsmedelsgrupp. Eftersom olika livsmedelsgrupper innehåller olika sorters näring och i olika mängd skiljer sig kraven åt mellan olika livsmedelsgrupper.

Nyckelhålet är en frivillig märkning och det kan finnas livsmedel som uppfyller kriterierna utan att vara Nyckelhålsmärkta, därför skrivs det i riktlinjerna att produkter ska vara Nyckelhålsmärkta eller uppfylla kriterierna för Nyckelhålsmärkning. Läs mer om Nyckelhålet på Livsmedelsverkets webbplats.

Att tänka på när man planerar och lagar vegetariskt och veganskt

Vegetarisk mat delas traditionellt in i följande grupper:

- **Lakto-ovo-vegetarisk mat:** innehåller vegetabilier, mejeriprodukter och ägg.
- **Lakto-vegetarisk mat:** innehåller vegetabilier och mejeriprodukter.
- **Vegansk mat:** består helt av vegetabilier utan några animalier, alltså varken kött, fisk, skaldjur, mejeriprodukter, ägg eller honung.

Vegetarisk mat

Vegetarisk mat (lakto-vegetarisk och lakto-ovo-vegetarisk) har ett fullgott näringsinnehåll. Även om det vanligen inte är något problem att täcka behovet av näringsämnen och energi med vegetarisk mat, finns det några saker att tänka på:

- För att maten ska ha ett bra protein- och järninnehåll behöver måltiderna innehålla en variation av bönor, ärter, linser, tofu, ärt- eller bönprodukter. Detta kompletteras med andra vegetabiliska järnkällor, som fullkornsprodukter och mörkgröna bladgrönsaker. I tabell 2 finns tips för att öka upptaget av järn från dessa.
- Mjök och ost är rika på protein, kalcium, andra mineraler och vitaminer, men har ett mycket lågt innehåll av järn. Därför ger baljväxtbaserade maträtter betydligt mer järn än maträtter med ost som huvudingrediens.
- Vegetabiliska alternativ till mjölk, exempelvis havredryck, bör vara berikade med vitamin B12, riboflavin, D-vitamin och kalcium.
- I en meny utan fisk är oljor med fleromättade fetter extra viktiga, särskilt de som är rika på omega-3-fett, som rapsolja.

Vegansk mat

Vegansk mat kräver god kunskap om mat och näringsämnen. En väl sammansatt vegansk kost innehåller alla näringsämnen förutom vitamin B12. Vegansk mat innehåller även ofta mindre energi, protein, järn, kalcium, riboflavin (B2), och D-vitamin, samt innebär ofta större portionsstorlekar än en meny med animalier. Därför behövs både närings-

och energitäta livsmedel, som baljväxter, fullkornsprodukter, gröna bladgrönsaker, matfetter med omättat fett, frön samt berikade livsmedel.

En väl sammansatt vegansk kost med berikade produkter ger oftast tillräckligt med energi och näring för barn och unga. Men för en del barn, exempelvis barn med födoämnesallergier och/eller som äter selektivt, kan energi- och näringsintaget bli för lågt.

Det är vårdnadshavaren, inte skolan, som ansvarar för att se till att maten kompletteras med kosttillskott vid behov.

Läs mer om vegetarisk och vegansk mat på Livsmedelsverkets webbplats.

Uppföljning, dokumentation och näringsberäkning

Skollagen ställer krav på att skolmåltiderna ska vara näringsriktiga. För att veta att måltiderna uppfyller lagkraven, behöver verksamheten följa upp måltidernas näringsmässiga kvalitet. Det kan göras på olika sätt:

- Utgå från rekommendationerna om livsmedelsval i tabell 3, på sidorna 40–45.
- Näringsberäkna menyer för att kvalitetssäkra och dokumentera näringsinnehållet. För kök som har näringsberäknade menyer är det viktigt att de beräknade recepten också följs. Ofta kan kryddning och andra mindre justeringar göras utan att näringsinnehållet påverkas men det är viktigt att stämna av ändringar och tillägg med den som gjort beräkningen.

Val av matfett, mejeriprodukter och saltmängd har betydelse för måltidernas näringsinnehåll. Därför är det viktigt med dialog mellan de som menyplanerar och de som lagar maten.

Att näringsberäkna en meny

De skolor och kommuner som gör kvalitets-säkringar med näringsberäkning behöver kompetens kring nutrition samt inom metodik

och tolkning av beräkningarna. Viss vägledning till detta finns i *Referensvärden för energi och näringsämnen – En sammanfattning av de nordiska näringsrekommendationerna, NNR 2023*, på Livsmedelsverkets webbplats.

I en näringsberäkning ska allt som eleven erbjuds ingå: mat, såser och tillbehör, frukt, grönsaker, dressing, bröd, smörgåsfett och måltidsdryck. Det är önskvärt att måltiderna uppfyller näringsrekommendationerna både med och utan måltidsdryck eftersom många väljer att dricka vatten till maten. Näringsberäkningen bör göras på samtliga serverade rätter under minst fyra veckor.

För att näringsberäkningen ska ge tillförlitliga resultat är följande viktigt:

- Beräkningen omfattar minst fyra sammanhängande veckor och visar lunchernas genomsnittliga innehåll av energi och näring.
- Näringsinnehållet beräknas för åtminstone följande ämnen: energi/portion (MJ eller kcal), fett, mättat fett, fleromättat fett, kolhydrater, protein, fibrer, C-vitamin, D-vitamin, folat, järn och salt.
- Näringsvärden för råvaror hämtas i första hand från Livsmedelsverkets livsmedelsdatabas. Alla sammansatta ingredienser (hel- och halvfabrikat) bör ha produktspecifika angivelser av näringsinnehåll, åtminstone för de näringsämnen som nämns i punkten ovan.
- Specialkosten behöver näringsberäknas separat om proteinkällan, exempelvis fisk, ägg eller mejeriprodukt, utesluts eller ersätts av något som inte är näringsmässigt likvärdigt. Samma sak gäller då spannmålsprodukter utesluts.
- Beräkningsprogrammet bör ta hänsyn till näringsförändringar vid tillagning, alternativt ange ingredienser i tillagad form och mängd.
- Det ska finnas rutiner för att säkerställa att den beräknade menyn och recepten är de som faktiskt serveras i skolan.

Konsumtionsmätningar och andra kvalitetsaspekter

Oavsett hur näringsinnehållet bedöms och följs upp är det viktigt att även följa upp hur mycket mat som eleverna faktiskt äter. Det är först när maten äts upp som den gör nytta. Därför bör skolan regelbundet följa upp hur många som väljer att äta i skolrestaurangen och hur mycket mat som äts. Ett sätt att beräkna hur mycket som äts upp är att subtrahera mängden serveringssvinn och tallrikssvinn (vikt) från mängden serverad mat och därefter dividera med antal ätande matgäster. Livsmedelsverket ger vägledning kring detta i *Handbok för minskat matsvinn*.

Även andra aspekter av måltidskvalitet är viktigt att följa upp, som hur eleverna upplever måltidsmiljön och hur lång tid eleverna har för att äta. Det kan göras genom egna bedömningar, mätningar och elevenkäter.

Skapa förutsättningar så att eleverna äter maten

Många faktorer påverkar vad eleverna väljer att äta i skolan, både egna preferenser och vanor och måltidsmiljön där maten äts. Hur man kan arbeta för att främja en trivsamt måltidsmiljö beskrivs närmare i avsnittet *Trivsamma måltider*.

Nudging kan på svenska översättas till "en knuff i rätt riktning". Det är ett beprövat sätt att få människor att välja det bättre alternativet. Genom att göra om miljön runt människan förenklar den beteendet man vill främja, utan att det krävs ett medvetet val. När det gäller nudging i skolrestaurangen finns olika åtgärder som har visat sig effektiva.

Placering

Genom att placera grönsakerna först i serveringslinjen eller skriva ut det vegetariska alternativet först på menyn ökar chansen att det hamnar på tallriken. Att bjuda på en grönsak under tiden eleverna väntar i kön är ett annat exempel på nudging. Röror av baljväxter tillsammans med fullkornsknäckbröd kan också placeras på ett sätt som ökar synligheten och ser tilltalande ut.

Tillgänglighet

Tillgänglighet innebär att de mer hälsosamma alternativen i exempelvis skolkafeterian är lättare att välja genom att det finns fler av dem, att de har bättre pris än de ohälsosamma och att de är mer lättåtkomliga.

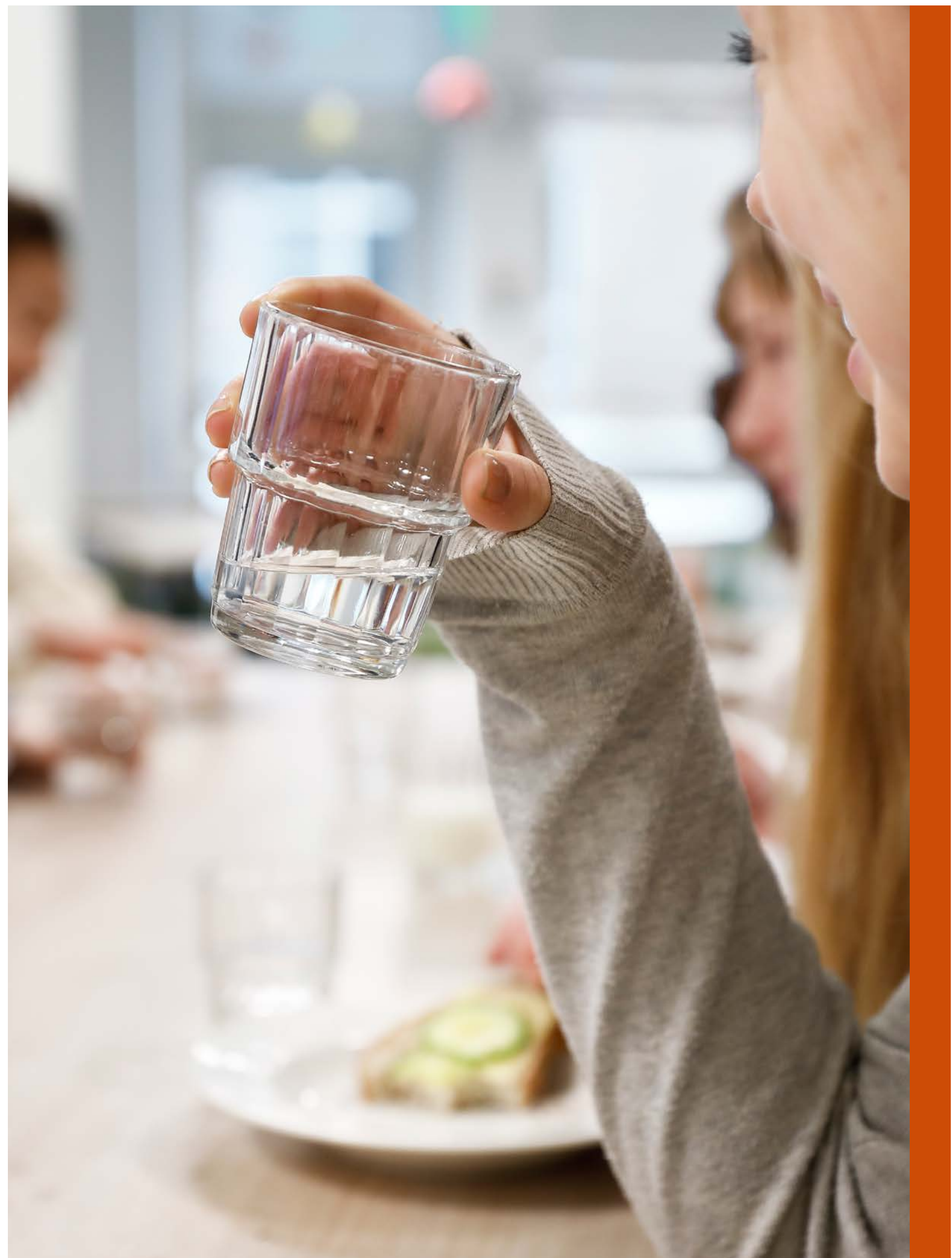
Presentation

Hur något presenteras påverkar hur lätt eller svårt det är att ta för sig av det. Till exempel, när grönsaker och frukt serveras skurna i lagom stora bitar och placeras synligt och tilltalande, ökar sannolikheten att elever väljer dem.

Beskrivande

Att ge tilltalande men också beskrivande namn för exempelvis det vegetariska alternativet tydliggör vad det innehåller samtidigt som det presenteras på ett positivt sätt. Det är viktigt att namnen på rätterna beskriver vad de faktiskt är, exempelvis *tomatsoppa* snarare än *vegetarisk soppa*. För elever där ordet *vego* eller *vegetarisk* är negativt laddat kommer inte marknadsföring av det vegetariska alternativet ge önskat resultat. Snarare kan det få motsatt effekt. De flesta skulle inte komma på tanken att kalla pannkaka eller potatisbullar för vegetariskt alternativ – trots att de är just det.

Läs mer om vad som formar våra matvanor i avsnittet *Goda måltider*.

Använd Tallriksmodellen

Tallriksmodellen kan användas pedagogiskt för att lära elever hur man kan lägga upp maten på tallriken på ett sätt som ger bra balans på måltiden.

Tallriksmodellen har tre delar – två större och en lite mindre. Den ena av de större delarna fylls med grönsaker och rotfrukter och den andra med potatis, pasta, ris eller andra spannmålsprodukter. I den mindre delen läggs kött, fisk, ägg eller bönor och linser. I blandade måltider kan utgångspunkten vara andelar som i tallriksmodellen.

Genom att till exempel ha en affisch på Tallriksmodellen eller en monter med exempel tallrikar med dagens lunchrätter upplagda i linje med Tallriksmodellen kan eleverna se hur de kan lägga upp maten.

Vuxna förebilder

Vuxna som själva lägger upp mat enligt Tallriksmodellen, tar mycket grönsaker och pratar positivt om skolmaten, är viktiga förebilder. Ett sådant agerande kan i förlängningen få stor betydelse för hur eleverna uppfattar maten, måltiderna och det sociala sammanhanget i skolrestaurangen. Studier¹⁹ visar att det har positiv påverkan på elevers attityder till mat, inte minst till grönsaker.

Individuella anpassningar av maten

Måltiderna i skolan behöver anpassas för elever med medicinska behov, funktionsnedsättning eller som av religiösa skäl inte äter all mat. Elevhälsan kan vid behov konsulteras vid individuella anpassningar, men det är rektor som ansvarar för att eleverna får de anpassningar de har behov av. Det är viktigt med en nära dialog mellan elev, vårdnadshavare, måltidspersonal, rektor och elevhälsan eller externa kontakter som hälso- och sjukvården.

Elever med behov av särskild mat på grund av tillstånd, sjukdomar eller funktionsnedsättning, till exempel neuropsykiatriska diagnoser, bör få individuellt anpassade råd från hälso- och sjukvården. Även vid anpassade måltider bör måltiderna så långt som möjligt serveras på ett inkluderande sätt, så att ingen elev känner sig utpekad. Till exempel kan bufféserving underlätta för elever med olika behov och preferenser att komponera en måltid.

Vad är skolan skyldig att tillhandahålla?

Individuella anpassningar av maten kan vara en utmaning för skolkök som inte är resursmässigt anpassade för att kunna tillgodose många individuella önskemål.

Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering som har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Utbildningsanordnaren ska inom ramen för verksamheten bedriva ett förebyggande och främjande arbete för att motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter. Mer information finns på Diskrimineringsombudsmannens webbplats.

Särskilda önskemål kopplade till politiska åskådningar, etiska eller filosofiska värderingar eller livsstilsdieter omfattas inte av diskrimineringslagen. Därför finns det ingen skyldighet att tillmötesgå sådana önskemål,

¹⁹ FRÖDÉN, S., OLSSON, C. & WALING, M. 2024. *Sociala, fysiska och pedagogiska aspekter av skolmåltiden*. Uppsala: Livsmedelsverket.

utan det är i dessa fall upp till kommunen eller den enskilda huvudmannen att ta beslut om vilka önskemål man har resurser att tillgodose. Livsmedelsverket rekommenderar att varje kommun och/eller skola, utifrån verksamhetens förutsättningar, beslutar hur långt och på vilket sätt man har möjlighet att tillmötesgå enskilda önskemål – utöver vad som är reglerat i lagstiftning.

Ur närings synpunkt bedömer Livsmedelsverket att en väl sammansatt vegetarisk måltid är en fullgod måltid, då näringsrekommendationerna kan uppfyllas även i en sådan. Dialog med elev och vårdnadshavare ger en bra grund för hur anpassningarna ska göras. Den anpassade maten ska förstås också vara god, näringsriktig och lagad med omsorg.

Vegansk mat, då animaliska livsmedel helt utesluts, kan mycket väl serveras i skolan förutsatt att det finns en noggrann planering och att berikade livsmedel används. Finns inte möjlighet att tillhandahålla varm lagad vegansk mat till de som enbart äter veganskt kan exempelvis en buffé utformas så att personer som önskar vegansk mat enkelt kan komponera en måltid utifrån sina preferenser.

Elever med svårigheter i måltids-situationen eller selektivt ätande

Skolan har en viktig roll i att ge elever möjlighet att prova olika slags mat. Förutom en trygg och trivsamt måltidsmiljö behöver många elever stöttning och uppmuntran att närma sig ny mat på olika sätt och i sin egen takt. Sådana generella insatser kan minska behovet av ytterligare anpassningar för de elever som har särskilda behov. Grunden i arbetet bör utgå från en förtroendefull dialog mellan skola, måltidsverksamhet och elever.

Selektivt ätande

De flesta barn har en naturlig skepsis mot nya maträtter eller livsmedel men vissa barn äter mer selektivt än andra. Det finns flera orsaker till att barn äter selektivt eller har svårigheter i måltidssituationen. Det kan vara allt från otrygghet, svårigheter att tugga och svälja eller någon form av ätstörning. Det är viktigt att identifiera orsak så att rätt åtgärder kan sättas in. Selektivt ätande kan vara ett sätt att identifiera elever med sociala och pedagogiska stödbehov. Elevhälsan är en viktig resurs som når alla elever och kan stötta både elever och vårdnadshavare med råd kring mat och ätande i ett tidigt skede.

För elever med stora svårigheter vid måltiderna kan stöd och professionell hjälp av hälso- och sjukvården med särskilt fokus på barns ätande behövas. Logoped, dietist eller psykolog är exempel på yrkesgrupper som kan ge stöd.

Anpassningar av maten – i vissa fall

Förutom generella och i vissa fall individuella insatser i den sociala och fysiska måltidsmiljön kan det också behövas individuella anpassningar av menyn. För de elever som äter väldigt selektivt är det bra att fokusera på den mat som fungerar, utan att begränsa mer än nödvändigt.

Det är viktigt att involvera eleven i utformningen av anpassningarna så mycket som möjligt. Många kan äta från den ordinarie menyn, men kan ha lättare att äta mat som är "oblandad". Vissa elever kan behöva en enklare rullande meny med några utvalda rätter som de accepterar, med möjlighet att ta från den ordinarie buffén om och när det är möjligt. Beroende på hur selektivt en elev äter kan det vara svårt att garantera en näringsriktig måltid. En anpassad meny behöver därför inte ha ett garanterat näringsriktigt innehåll, om den ordinarie buffén finns tillgänglig att komplettera måltiden med.

För de som äter selektivt under en längre period riskerar kosten att bli ensidig, med för lite eller för mycket energi och brist på viktiga näringsämnen. Detta kan påverka elevens tillväxt, hälsa och utveckling negativt. En långsiktig plan, med målet att på sikt öka variationen av mat som eleven accepterar är viktigt. Likaså att anpassningarna följs upp, förändras eller tas bort om behoven inte kvarstår.

Måltidsupplevelsen kan påverkas vid neuropsykiatrisk funktionsnedsättning

För många elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), exempelvis ADHD och autism, kan mat och måltider vara en utmaning. Eftersom alla sinnen är involverade när vi äter blir måltidssituationen ofta särskilt krävande för personer som upplever sinnesintryck på ett annorlunda sätt. Sinnena reagerar ofta starkare eller annorlunda, vilket påverkar upplevelsen av matens smak, lukt och konsistens, eller andra faktorer i måltidssituationen. Många med NPF äter selektivt och har svårt att få i sig tillräckligt med mat, men långt ifrån alla. Bland barn med NPF finns både fler med undervikt och fler med övervikt och obesitas, än bland barn utan NPF.

Läs mer om hur elever kan stöttas i avsnittet *Goda måltider* och om anpassad måltidsmiljö i avsnittet *Trivsamma måltider*.

Frukost, mellanmål och övrigt måltidsutbud i skolan

En skollunch täcker knappt en tredjedel av elevernas behov av energi och näring. För att eleverna ska orka med skoldagen behöver de även frukost och mellanmål. I förskoleklass och de två lägsta årskurserna är skoldagens längd högst sex timmar, i de högre årskurserna åtta timmar. Det är dock vanligt att eleverna i förskoleklass och lågstadium har skoldagar som är kortare än sex timmar om dagen och merparten av eleverna går då på fritidshem på eftermiddagen. I fritidshemmet integreras pedagogik och omsorg. Av skollagens förarbeten framgår att det i fritidshemmets omsorgsbegrepp ingår att servera näringsriktiga måltider.²⁰ I praktiken innebär det att mellanmål brukar serveras i fritidshemmet under eftermiddagen. På vissa skolor erbjuds även frukost innan den obligatoriska skoldagens början.

Flera måltider kan behövas under skoldagen

Även om elever behöver äta flera gånger under skoldagen har skollagens krav om kostnadsfria och näringsriktiga måltider i förskoleklass och grundskola tolkats som att kraven endast innefattar lunchen.²¹ Det finns elever som inte går på fritidshem och äldre elever som kan behöva mellanmål för att orka med skoldagen. Idag är det upp till huvudman samt rektor att avgöra om elever har rätt till fler måltider utöver lunch och måltider i fritidshemmet. Ur ett jämlikhetsperspektiv kan det finnas anledning att erbjuda fler kostnadsfria måltider på skolor med elever från mer resurssvaga familjer. Ett annat skäl att servera frukost och mellanmål på skolan är att det ohälsosamma utbud som finns i skolans närmiljö då blir mindre lockande för eleverna.

²⁰ Prop. 2009/10:164 s. 404.

²¹ Se prop. 1997/97:9 s. 80. Här uttalas bland annat: Att få tillgång till varierad och näringsriktig mat och tillsammans med andra barn och vuxna äta lunch kan anses som en del av läroplanens intentioner.

Bra frukostar och mellanmål

För elever är frukost och mellanmål viktiga då de bidrar med en stor del av dagens totala närings- och energiintag. Elever har ofta flera lektioner före lunch och genom att äta frukost får elever bättre förutsättningar att orka vara aktiva och lära sig.²² Att regelbundet äta frukost minskar även risken för övervikt och obesitas hos barn. Genom att erbjuda frukost i skolan till de elever som inte äter frukost hemma får alla elever samma förutsättningar för hälsa och skolprestation.

En bra frukost eller mellanmål kan gärna planeras med:

- Livsmedel som uppfyller kriterierna för Nyckelhålsmärkning.
- Fullkornsrika spannmålsprodukter: bröd, flingor, müsli eller gröt, som havregrynsgröt eller råggröt.
- Proteinrika livsmedel som pålägg, till exempel: kokt ägg, ost, leverpastej, hummus (kikärtsröra), makrill och vegetariska pastejer.
- Syrade mjölkprodukter som fil, yoghurt eller motsvarande berikad vegetabilisk produkt, och gärna med frön som flingor, till exempel solrosfrö och pumpafrö.
- Grönsaker och frukt, till exempel: skivade grönsaker som pålägg, skuren frukt och grönsaker att äta direkt, smoothies.
- Vatten, lättmjolk eller berikade växtbaserade mejerialternativ som dryck.

Servera inte söta och näringsfattiga livsmedel, som fruktkräm, nyponsoppa, saft, glass eller fikabröd till frukost eller mellanmål. De ger för mycket socker och för lite näring. Det gäller även när man bakar med barnen i fritidsverksamheten. Enstaka gånger per år kan det vara befogat att fira högtider med sötsaker, som en del av kulturella traditioner.

Mellanmål – ett tillfälle att lära om mat

Mellanmål och frukost är ofta enkla att laga och något som eleverna kan hjälpa till med. Det är ett bra tillfälle att lära sig om livsmedel, hygien och näringsämnen samtidigt som eleverna tränar samarbete och får ta ansvar. Mellanmålet är ofta den första måltid som eleverna själva tar ansvar för hemma och i skolan finns möjlighet att visa hur ett bra mellanmål ser ut och kan varieras. Frukostar och mellanmål är också enkla att använda som en del av den pedagogiska verksamheten.

Bra utbud i skolkafeteria och varuautomater

Många skolor erbjuder möjlighet att köpa mat eller fika i exempelvis kafeteria eller varuautomat. Det kan vara värdefullt för elever som inte har ätit frukost på morgonen eller som går sena dagar i skolan.

All måltidsverksamhet inom skolan bör omfattas av gemensamma riktlinjer eller policyer med utgångspunkt att främja elevers hälsa. Det gäller oavsett vem som ansvarar för utbudet. En kartläggning från Livsmedelsverket visar dock att det är vanligt med godis, läsk och kakor i skolkafeterior. Utrymmet för läsk och sötsaker är mycket litet om eleverna ska få den näring de behöver. Därför bör dessa inte erbjudas alls eller endast serveras vid speciella tillfällen.

För att utbudet i kafeterian ska vara både hälsosamt och attraktivt för eleverna är det en fördel om utbudet arbetas fram tillsammans av elever, måltidspersonal och lärare. Gör de hälsosamma alternativen mer tillgängliga och attraktiva genom att prissätta likvärdigt eller billigare än andra produkter samt genom att lyfta fram dem med erbjudanden och information.

²² MORRIS, Z. & SCHÄFER ELINDER, L. 2024. *Betydelsen av skollunchens bidrag av näring och energi för elevers livsmedelskonsumtion, skolprestation och livskvalitet*. Uppsala: Livsmedelsverket.

Så här kan ett hälsofrämjande kafeteriautbud se ut:

- Nyckelhålmärkta eller likvärdiga produkter.
- Smörgåsar och wraps: bröd, pålägg av olika slag, knäckebröd med fyllning, grönsaker och varma mackor.
- Flingor/müsli med yoghurt eller fil, gröt med mjölk. Erbjud även berikade vegetabiliska mejerialternativ.
- Färsk eller fryst frukt i bitar eller fruktsallad. Grönsaker, till exempel snacksmorötter.
- Frö-bars och osaltade snacks, som förpackade nötter.
- Vatten, smaksatt vatten, örtte, mjölk/berikade växtbaserade alternativ, smoothies, milkshake och/eller drickyoghurt utan tillsatt socker. Undvik energidrycker.
- Begränsa utbudet av sötade drycker, godis, glass, fikabröd och salta snacks.

Skolkafeterians öppettider

För att så många elever som möjligt ska äta den lagade skollunchen är det olämpligt att skolkafeterian konkurrerar om matgästerna vid lunchtid. Bäst är om kafeterian har stängt under tiden lunchen serveras, men har öppet så att eleverna att köpa frukost och mellanmål under morgon och eftermiddag.

Ohälsosam matmiljö utanför skolan konkurrerar med skollunchen

Barn växer idag upp i en omgivning där ohälsosamma livsmedel är lättillgängliga och ofta marknadsförs intensivt. Det gäller även matutbudet i skolans närhet, där närliggande butiker och matställen ofta konkurrerar med skolrestaurangen. Så många som var tredje högstadieselev äter inte skollunch varje dag och äldre elever väljer oftare bort skollunchen än yngre. Vissa hoppar helt över lunchen, vilket är förknippat med en rad negativa konsekvenser. Andra lämnar skolområdet och köper något annat att äta, som snabbmat, sötsaker, läsk/energidryck och snacks.

En hälsosam matmiljö i skolan, där eleverna erbjuds näringsrika måltider och uppmuntras att stanna kvar och äta dem, kan lägga grunden för hälsosamma vanor livet ut. Förutom att skapa en trivsamt måltidsmiljö finns andra sätt att undvika att eleverna går någon annanstans. Det finns till exempel skolor som har schemalagd lunch eller annan obligatorisk närvaro under skollunchen. Att skolkafeterian och andra serveringsställen som kommunen ansvarar för omfattas av kommunens kost- eller måltidspolicy eller andra styrande dokument är också viktigt för att skapa en gemensam inriktning och främja ett hälsosamt utbud i miljöer där barn och ungdomar vistas.

Detta avsnitt riktar sig främst till måltidsansvarig som ansvarar för att maten som serveras är säker att äta.

Avsnittet riktar sig också till rektor som har ansvar för arbetsmiljön och för att det finns rutiner för att hantera behov av specialkost.

SÄKRA MÅLTIDER

Maten som serveras i skolan ska vara säker att äta och alla elever ska kunna lita på att de inte blir sjuka av maten. Det gäller inte minst elever med allergi och överkänslighet. Därför behöver all personal, både de som lagar maten och de som deltar vid måltiden, ha kunskap om livsmedelssäkerhet och de rutiner som finns för att hantera, förebygga och åtgärda faror.

RIKTLINJER I KORTHET

- Alla som hanterar måltider i skolan har kunskap om livsmedelssäkerhet och rutiner för att hantera risker.
- Alla som vistas i köket, såväl vuxna som elever, är friska och följer hygienrutiner.
- Kall mat förvaras kallt, högst +4 °C, och varm mat förvaras varmt, minst +60 °C.
- Det finns rutiner för att säkerställa att elever med allergi och överkänslighet serveras rätt mat så att de inte blir sjuka av maten.
- Personalen kan informera om matens innehåll till elever med behov av specialkost.

Livsmedelslagstiftningen

Den som serverar mat åt andra ansvarar enligt lag för att maten är säker och att matgästen får korrekt information om maten. Ansvar för att kraven i livsmedelslagstiftningen följs ligger hos livsmedelsföretagaren. Företaget kan vara privat eller offentligt. Livsmedelsföretagaren, i detta fall den som är måltidsansvarig, har ansvar för att maten är säker oavsett om den tillagas av den egna kökspersonalen eller levereras från en annan verksamhet.

I ansvaret ingår även att avsätta resurser så att all personal som tillagar eller serverar mat kan utveckla sin kompetens samt att säkerställa att verksamheten lever upp till de regler och rutiner som gäller för hygien, specialkost, märkning och information.

På Livsmedelsverkets webbplats och i Kontrollwiki finns fördjupad information, vägledning till lagstiftningen om livsmedel och livsmedelskontroll samt information om vilka regler som gäller och vad de innebär.

Grundläggande rutiner för livsmedelshygien

Livsmedelsföretagaren ska säkerställa att personalen har tillräckliga kunskaper i livsmedelshygien för att hantera livsmedel på ett säkert sätt. Följande grundläggande hygienrutiner är särskilt viktiga:

- Alla som arbetar eller hjälper till i köket eller serveringen, såväl måltidspersonal som lärare, fritidspersonal och elever, ska vara friska. Det betyder att dessa personer inte får ha en bekräftad smitta som kan smitta andra via maten, som exempelvis magsjuka.
- Alla som arbetar med livsmedel och servering ska ha kläder som är lämpliga för arbetsuppgiften.
- Alla som arbetar med livsmedel och servering ska ha rena händer, tvättade med tvål och vatten.
- Kall mat förvaras kallt (högst +4 °C) och den varma maten ska hållas varm (minst +60 °C). Kontrollera med termometer. De flesta bakterier växer till som bäst mellan +20 °C och +45 °C.
- Kyld mat som ska ätas varm hettas upp till minst +70 °C (kärntemperatur), då de flesta sjukdomsframkallande bakterier dör. Mat som har blivit nedkyld på ett kontrollerat sätt efter tillagning, och som ska ätas kall, måste inte upphettas för att vara säker.
- Ytor och redskap ska hållas rena och torra.
- I tillagningsköket är det särskilt viktigt att hålla isär råvaror och mat som är färdiglagad.
- Rutiner för handtvätt före måltiden bör finnas för elever och vuxna.
- Om eleverna äter i klassrummet är det viktigt att torka av bord och bänkar både före och efter måltiden med lämplig utrustning.
- Vid skolutflykt ska maten vara lika säker att äta som på skolan. Därför behöver egenkontroll även omfatta rutiner för utflykter och utomhusmatlagning. Personalen ska känna sig trygg genom att följa uppsatta rutiner för exempelvis säkerhet, spårbarhet, hygien och allergi.

Elever i köket

Det kan vara både lärorikt och roligt för eleverna att vara med i köket och det finns ingenting i lagstiftningen som hindrar att eleverna blir involverade i måltidsverksamheten eller deltar i matlagning på skolor. Men det är viktigt att det finns tydliga rutiner för detta, exempelvis gäller samma hygienkrav för elever som hjälper till i köket som för den ordinarie personalen. Mer information om matgäster i köket finns på Livsmedelsverkets webbplats.

Skolan är skyldig att servera specialkost

Enligt Socialstyrelsens termbank är specialkost "kost som är anpassad till ett visst sjukdomstillstånd". Skolan är skyldig att tillhandahålla säker specialkost till elever med allergi, celiaki (glutenintolerans) och annan överkänslighet, samt vid andra medicinska diagnoser. Livsmedelverkets nationella riktlinjer för måltider i skolan och förskolan omfattar endast mat vid allergi- eller överkänslighetsdiagnoser. Socialstyrelsen ansvarar för att ta fram kunskapsstöd och rekommendationer om nutritionsbehandling och vid specifika sjukdomstillstånd.

Regelverk som styr specialkost

Specialkost och anpassade måltider inom skola är ett komplext område som styrs av många olika lagstiftningar och myndigheter, exempelvis:

- Skollagen (210:800) ställer krav på kostnadsfri och näringsrik mat till alla elever i de obligatoriska skolformerna. Huvudmannen ansvarar för att lagen följs. Skolinspektionen ansvarar för tillsyn.
- Diskrimineringslagen (2008:567) syftar till att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Huvudmannen ansvarar för att lagen följs. Diskrimineringsombudsmannen ansvarar för tillsyn.
- Livsmedelslagstiftningen reglerar att maten som serveras ska vara säker att äta och att ingen ska bli lurad. Av särskild vikt för detta område är bland annat regler om säkra livsmedel (EG nr 178/2002), om information/märkning (EU nr 1169/2011), om livsmedelshygien (EG nr 852/2004) samt om glutenfritt (EU nr 828/2014). Livsmedelsföretagaren ansvarar för att lagen följs. Kommunal kontrollmyndighet ansvarar för tillsyn.

Annat stöd kring specialkost

Eftersom det saknas myndighetsgemensamma riktlinjer för specialkost och anpassade måltider finns det utrymme för olika tolkningar av lagen på kommun- och verksamhetsnivå. Branschföreningen Kost & Närings nationella rekommendationer för specialkost och anpassade måltider i förskola och skola kan ge god vägledning.

Läs även om anpassade måltider i avsnitten *Näringsriktiga måltider* samt *Trivsamma måltider*.

Specialkost till elever med allergi och annan överkänslighet

Att vara allergisk eller intolerant mot mat innebär att man inte tål mat som de flesta andra kan äta. Det ämne som kroppen reagerar på benämns ofta *allergen*.

De livsmedel som har särskilda märkningskrav utifrån IgE-förmedlad matallergi och celiaki (EU nr 1169/2011) benämns *allergena livsmedel*. I specialkost till personer med matallergi eller celiaki utesluts det allergena livsmedlet. Det är viktigt att de uteslutna livsmedlen ersätts med livsmedel som ger måltiden ungefär samma motsvarande näringsinnehåll. Vid laktosintolerans begränsas innehållet av laktos (mjölksocker).

Mat som utger sig för att vara fri från ett allergen ska inte innehålla detta i en sådan halt att en allergisk eller överkänslig person reagerar på livsmedlet. För gluten- och laktosfria livsmedel finns särskilda gränsvärden, se Livsmedelsverkets webbplats. Mjök, ägg, fisk, spannmål och andra allergena livsmedel kan ge allvarliga reaktioner även vid små mängder. Därför är det viktigt att skolan har noggranna rutiner för att elever med allergi och överkänslighet får rätt mat.

Medicinsk bedömning och läkarintyg

Det är inte reglerat i skolans styrdokument vilken typ av intyg som behövs för att kunna fatta beslut om särskild kost eller anpassning. Läkarintyg visar att en medicinsk bedömning har gjorts och intyget beskriver hur skolans miljö eller kosten behöver anpassas till barnets medicinska behov. I det vårdförlopp om IgE-förmedlad matallergi som Sveriges Kommuner och Regioner har tagit fram finns en mall för hur ett läkarintyg kan utformas. I vårdförloppet anges även att barn med diagnostiserad IgE-förmedlad matallergi bör följas upp årligen.

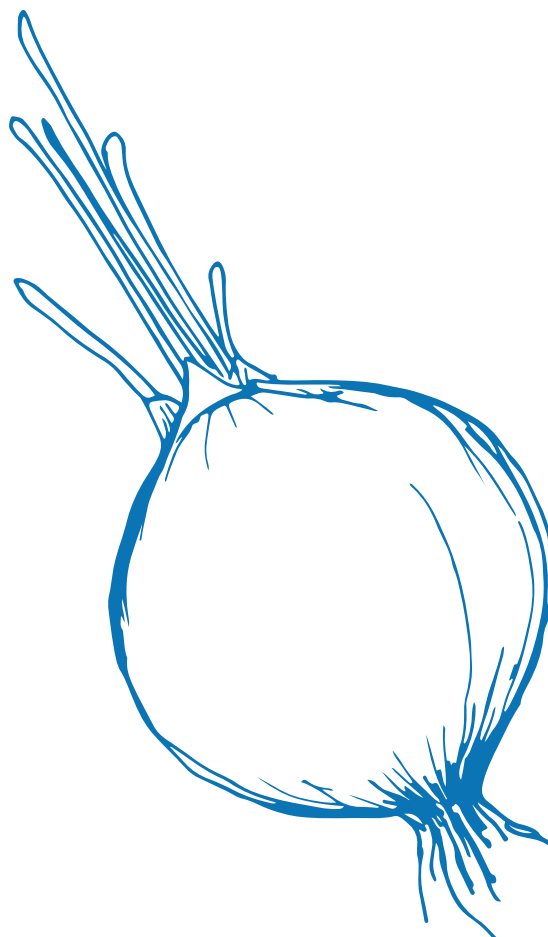
Barn med allergi har enligt hälso- och sjukvårdslagen rätt till en diagnos. Rätt diagnos och uppföljning är också viktigt för att försäkra sig om att eleven har fått rätt utredning och kostbehandling, men även för att friskförklara och inte begränsa maten eller måltidsmiljön i onödan.

Celiaki är exempel på en livslång sjukdom, medan allergi mot mjölk och ägg växer bort hos många barn innan skolåldern. Vid allergi mot ägg eller mjölk kan ett uppdaterat läkarintyg vara viktigt för att få information om allergin kvarstår eller vuxit bort. Kontakter med vårdgivare och utredningar tar ofta tid, därför är det viktigt att så långt som möjligt tillmötesgå elevers behov av specialkost eller måltidsanpassningar under tiden utredning pågår.

Flera personalgrupper behöver ha kunskap om allergi och överkänslighet

Det är viktigt att den som ansvarar för specialkosten har särskild kompetens på området och fortbildas regelbundet. En vanlig orsak till att elever reagerar på allergen i maten är att något går fel vid serveringen, till exempel att mat som innehåller mjölk eller ost serveras till elever med mjölkallergi. Därför är det viktigt att all personal har kunskap om matens innehåll och elevernas allergi och överkänslighet. Det gäller även lärare och personal på fritids som är med eleverna under måltiderna och ibland ansvarar för servering.

Specialkosten ska förstås också vara god, näringsriktig och lagad med omsorg. Tänk även på att involvera eleverna vid planeringen av specialkosten. Det är inte ovanligt att elever med allergi och överkänslighet känner sig oroliga eller utpekade vid måltiden. Elever med allergi och överkänslighet har samma rätt till positiva måltidsupplevelser som sina kompisar.

De vanligaste allergi- och överkänslighetsdiagnoserna

ALLERGI (IGE-FÖRMEDLAD MATALLERGI)

Orsakande ämnen och allergener

Särskilda proteiner i mat, exempelvis: mjölk, ägg, fisk, skaldjur, jordnötter, soja, olika nötter, sesamfrö och vete.

Symtom

De vanligaste symtomen är magont, kräkningar, diarré, hudutslag och astma. Ett livshotande tillstånd kallat anafylaxi kan inträffa. Även tillväxthämning kan vara ett symtom. Allergi mot mjölk och ägg växer ofta bort före skolåldern.

CELIAKI (GLUTENINTOLERANS)

Orsakande ämnen

Gluten som finns i vete, råg, korn och dinkel (spelt). Vanlig havre är oftast förorenad med gluten, men specialframställd havre märkt glutenfri finns. Celiaki är en annan sjukdom än veteallergi (se ovan).

Symtom

Tunntarmen skadas och inflammeras av gluten. Kan ge symtom relaterade till näringsbrist, till exempel tillväxthämning och trötthet. Magont, kräkningar och diarré kan vara akuta besvär. Oavsiktligt intag av gluten vid celiaki leder inte alltid till akuta symtom men kan ge inflammation och skada på tunntarmsslemhinnan. Livslång sjukdom.

LAKTOSINTOLERANS

Orsakande ämnen

Laktos (mjölksocker)

Symtom

Magont, gaser, diarré. Utvecklas sällan före skolåldern.

SKILJ PÅ MJÖLKPROTEINALLERGI OCH LAKTOSINTOLERANS

Mjölkproteinallergi och laktosintolerans är två helt olika tillstånd. Vid mjölkproteinallergi tål man inte proteinerna i mjölken och måste utesluta all sorts mjölkprodukter. En person med mjölkproteinallergi ska aldrig serveras laktosfri mjölk, ost eller någon annan form av mjölk. Om en person med allergi får i sig det hen inte tål kan det ge mycket allvarliga och i värsta fall livshotande symtom. Även mycket små mängder, som en droppe mjölk, kan framkalla en reaktion hos en känslig person med mjölkproteinallergi.

Vid laktosintolerans får man besvär av mjölksocker och kan behöva begränsa intaget av mjölkprodukter. Hur mycket laktos man tål varierar. De flesta kan få i sig den mängd laktos som finns i en deciliter mjölk dagligen utan symtom, en del tål mer än så. Hårdast innehåller ingen laktos och kan ätas av dem med laktosintolerans.

Läs mer om olika sorters allergi, celiaki och laktosintolerans på Livsmedelsverkets webbplats.

Några viktiga hållpunkter i planeringen av specialkost

Ha kunskap om elevernas allergi och överkänslighet

- Uppdaterad information (exempelvis intyg)
- Kompetens och kontinuerlig utbildning

Ha kunskap om matens innehåll

- Recept
- Ingrediensförteckningar
- Inköp
- Spara förpackningar
- Märk uppackade livsmedel och den färdiga maten
- Använd inte nötter, jordnötter och sesamfrön i maten som serveras av skolan

Håll isär och håll rent

- Skyddad förvaring av råvaror
- Särskilda tillagningsytor och redskap, eller väl rengjorda ytor och redskap
- Kök och maskiner rengörs regelbundet
- Handtvätt

Servera rätt

- Tydlig information till eleverna vid servering
- Tillgänglig personal att fråga – det är personalens ansvar att se till att eleverna får rätt mat.
- Se till att elever med specialkost inkluderas och får en lika trygg och jämförbar måltidssituation som övriga elever. Lyssna på och involvera elever med allergi och celiaki i utformningen av måltiden.
- Undvik kontaminering

Läs mer om allergi och överkänslighet på Livsmedelsverkets webbplats.

Använd inte nötter i maten, men färdigpackade nötter går bra

Nötter och jordnötter utgör de vanligaste orsakerna till svåra allergiska reaktioner. Skolmaten serveras vanligtvis som buffé, och eftersom nötter, jordnötter och sesamfrön ofta förekommer som små bitar kan de lätt kontaminera andra livsmedel på buffén. Livsmedelsverket avråder därför från att använda nötter som mandel, hasselnöt, valnöt, cashewnöt, pekannöt, paranöt, pistaschmandel, macadamianöt samt jordnöt och sesamfrön som ingrediens i maten som serveras av skolan. Däremot går det bra att använda solrosfrö och pumpafrö. Dessa är exempel på näringsrika fröer som kan användas i skolmaten då det är ovanligt med allergi mot dessa.

Elever med allergi kan känna oro om nötter, jordnötter eller sesamfrön förekommer i skolan, men luftburna partiklar från nötter, jordnötter och sesamfrön orsakar inte allvarliga allergiska reaktioner. Livsmedelsverket bedömer därför att det går bra att nötter, jordnötter och sesamfrön förekommer i skolans lokaler. För att minimera risken för att elever med dessa allergier oavsiktligt får i sig dessa livsmedel, bör nötter, jordnötter och sesamfrön som säljs i exempelvis skolans kafeteria vara färdigförpackade.

Rätt information till matgästen

Oavsett om maten är avsedd för någon med allergi eller inte måste den som ansvarar för måltiden känna till och kunna informera om huruvida någon av de 14 vanligaste allergena ingredienser ingår i maten. Läs mer om allergimärkning och informationsförordningen på Livsmedelsverkets webbplats.

Rapportering av incidenter till kommunens livsmedelskontroll

Även om det finns bra rutiner för att förebygga att ingen blir sjuk av maten sker det ändå incidenter ibland. Om någon matgäst, eller måltidspersonalen, misstänker att mat som serverats i skolrestaurangen har orsakat matförgiftning, ska det anmälas till livsmedelskontrollen. Den som är måltidsansvarig (livsmedelsföretagaren) ansvarar för att göra det. Rapporteringen är till för att utreda orsaker, förbättra rutiner och undvika att det händer igen. Det behöver inte vara hanteringen i köket som har brustit utan det kan vara fel på någon av råvarorna.

Allergiincident

Specialkosten kan ge upphov till en allergisk reaktion. I vissa fall har livsmedelsföretagaren eller måltidsansvarig en skyldighet att underrätta sin kontrollmyndighet. Det är därför lämpligt att alltid informera sin kontrollmyndighet om specialkosten orsakat allergisk reaktion, eftersom det behöver bedömas från fall till fall om det är en avvikelse från lagstiftningen eller inte. Vid svåra allergiska reaktioner mot skolmaten, eller ett allvarligt tillbud, ska rapportering göras till Arbetsmiljöverket enligt Arbetsmiljölagen. Huvudmannen eller rektor ansvarar för anmälan.

Om källan till allergenet inte hittas i livsmedlens ingrediensförteckningar kan prov skickas till Livsmedelsverket för analys så att felmärkta livsmedel upptäcks.

Skadliga ämnen i maten

Mat kan innehålla ämnen som skadar vår hälsa. Det kan vara ämnen som finns naturligt i vissa växter, i marken där grödor växer eller miljöföroreningar som sprids i naturen och sedan hamnar i maten. Här är några råd som skolan behöver ta särskild hänsyn till.

Tillaga baljväxter på rätt sätt

Lektiner finns i alla torkade och färska baljväxter, som bönor, linser, ärtor, haricots verts och vaxbönor. Lektiner kan orsaka illamående, kräkningar, diarré och magsmärtor om baljväxterna inte har tillagats på rätt sätt. Därför är det viktigt att följa instruktionen på förpackningen för hur de olika sorterna skall tillagas.

- Torkade bönor och ärtor behöver blötläggas och därefter kokas innan de kan ätas. Detta gäller även om man gör eget mjöl, pasta, biffar eller snacks av bönorna och ärtorna.
- Linser behöver inte blötläggas utan det räcker att koka dem enligt instruktion.
- Färska bönor och ärtor behöver ett snabbt uppkok innan de kan ätas.
- Blötläggningsspadet och kokvattnet ska inte användas i matlagning. Ett undantag är spadet från konserverade kokta kikärter som kan användas i stället för äggvita i matlagning och bakning.

Vissa fiskar bör inte serveras

Fisk från vissa områden kan innehålla förhöjda halter av miljöföroreningarna dioxin och PCB. Livsmedelsverkets råd är att barn och ungdomar inte bör äta de fiskarna oftare än 2–3 gånger per år. Av den anledningen bör följande fiskar inte serveras alls i skolan:

- Vildfångad lax och öring från Östersjön, Bottniska viken, Vänern och Vättern. Även lax som är fångad i älvarna omfattas.
- Strömning/sill från Östersjön och Bottniska viken. (Strömning och sill är samma fiskart. Sill kallas den söder om Kalmar, norr om Kalmar kallas den strömning).
- Vildfångad sik från Vänern och Vättern.
- Vildfångad röding från Vättern.

Fisk från vissa sjöar kan innehålla förhöjda halter PFAS och kvicksilver. För att minska risken att barn får i sig för mycket av fisk med förhöjda halter bör skolan inte regelbundet servera fisk från lokala sjöar och vattendrag.

Undvik vissa risprodukter på grund av arsenik

Riskakor och vegetabiliska drycker gjorda på ris innehåller ibland höga halter arsenik. Halterna är inte så höga att de innebär akuta risker, men arsenik är ett ämne man ska försöka få i sig så lite som möjligt av. Barn som regelbundet äter riskakor eller dricker risdrycker riskerar att få i sig höga halter. Små barn är känsligare än äldre barn och vuxna, därför rekommenderar Livsmedelsverket att barn under sex år undviker riskakor och risdrycker. Skolan kan servera risdrycker till barn över sex år, men variera gärna med andra berikade vegetabiliska drycker. Skolan bör däremot inte servera riskakor alls.

Vanligt ris kan också innehålla arsenik, men intaget blir oftast lägre jämfört med det från risbaserade drycker och riskakor. Det finns ingen anledning att sluta servera ris i skolan, men variera med potatis, pasta, havreris, kornris och andra typer av gryn. Om riset kokas på samma sätt som pasta, det vill säga med stort överskott av vatten som sedan hålls bort, minskar arsenikinnehållet i riset med mer än hälften.

Material i kontakt med mat

Material som kommer i kontakt med livsmedel finns reglerade i lagstiftningen. Lagstiftningen ska förhindra att ämnen med ohälsosamma egenskaper släpps ut i livsmedlen i halter som kan innebära en risk. Om en produkt är märkt med en glas/gaffel-symbol och det inte finns någon ytterligare information om användning ska produkten kunna användas under alla normala förhållanden för kontakt med livsmedel. Det gäller även produkter som uppenbart är avsedda för mat, exempelvis en gaffel, även om märkningen saknas.

För alla kärl och köksprodukter är det ändå viktigt att tänka på att materialet ska användas till det som det är tänkt för och att eventuella användningsanvisningar följs. Exempelvis glassbyttor eller sylthinkar är ofta tillverkade och testade för just glass och sylt, och det kan i vissa fall vara så att dessa inte är avsedda för upprepad användning eller för att tåla uppvärmning.

På Livsmedelsverkets webbplats finns mer information om säker användning av olika material i kök och servering samt reglerna för material i kontakt med livsmedel.

Detta avsnitt riktar sig främst till måltidsansvarig, som ansvarar för planering och upphandling.

Avsnittet riktar sig också till rektor som ansvarar för att elever får rätt förutsättningar att äta upp maten och därigenom minska matsvinnet.

MILJÖSMARTA MÅLTIDER

Maten vi äter påverkar miljön, både positivt och negativt. Mer mat från växtriket och mindre från djurriket är centralt i en hållbar livsmedelskonsumtion. Genom medvetna, miljösmarta val och minskat matsvinn kan måltiderna i skolan bidra till att minska matens negativa miljöpåverkan och bidra till en positiv påverkan på biologisk mångfald och ekosystem.

RIKTLINJER I KORTHET

- De livsmedel som köps in har så låg negativ miljöpåverkan som möjligt eller har positiv inverkan på den biologiska mångfalden. Till exempel genom ökad andel produkter från betande djur, miljömärkta livsmedel eller svenska livsmedel.
- Fisk som köps in kommer från hållbara bestånd och har fiskats eller odlats med omsorg om miljön.
- Kött som köps in väljs med omsorg om miljö och djurskydd.
- Grova, lagringsdugliga grönsaker och frukter väljs i första hand och varieras efter säsong.
- Matsvinnet är minimerat, både i serveringen och från tallrikarna.

Miljösmarta matval

Livsmedelskonsumtionen påverkar miljön på olika sätt, både negativt och positivt. För att bli mer miljömässigt hållbara behöver måltiderna generellt innehålla mycket vegetabilier och en mindre del animalier. Genom att göra miljösmarta val vid menyplanering och livsmedelsinköp kan matens positiva miljöpåverkan öka och den negativa påverkan minska.

De största miljöutmaningarna för livsmedelskonsumtionen, både i Sverige och i världen, är kopplade till livsmedelsproduktionens påverkan på klimatet och den biologiska mångfalden. Livsmedelsproduktion kan också medföra exempelvis övergödning, spridning av kemikalier och utfiskning.

Men livsmedelsproduktionen kan även ha positiv effekt på miljön, och det svenska jordbruket har stor betydelse för uppfyllelsen av de nationella miljömålen. Exempelvis är de artrika naturbetesmarkerna i Sverige beroende av betande djur för att inte växa igen. Det behövs fler betande djur i det svenska landskapet för att restaurera igenväxta betesmarker och för att nå miljömålet *Ett rikt odlingslandskap*.

Svensk livsmedelproduktion står sig väl i jämförelse med andra länder och bidrar med både miljömässiga mervärden och andra mervärden, exempelvis när det gäller djurskydd och minskad användning av antibiotika. Användningen av växtskyddsmedel i Sverige är bland de lägsta i Europa.

Klimatpåverkan vid odling i svenska växthus ligger bra till i ett internationellt perspektiv på grund av energieffektivisering och användning av förnybara bränslen.

Tabell 5 på sidan 72 visar kortfattat miljösmarta val inom olika livsmedelsgrupper. Miljösmarta livsmedelsval handlar om att öka måltidens positiva miljöpåverkan och minska den negativa.

På Upphandlingsmyndighetens webbplats finns omfattande stöd för upphandling och inköp, exempelvis i form av hållbarhetskriterier. De är avstämde mot upphandlingslagarna, rådande praxis på upphandlingsområdet och de praktiska förutsättningar som gäller för offentlig upphandling. Kriterierna kan användas för att ta hänsyn till miljö, djurskydd och sociala villkor. Det saknas hållbarhetskriterier kopplade till klimatbelastning vid livsmedelsupphandling. Upphandlande kommuner kan i stället använda tillförlitliga källor för koldioxidekvivalenter per kilo exempelvis RISE klimatdatabas för livsmedel, för att möjliggöra relevanta jämförelser mellan produkter.

Andra viktiga insatser för att minska miljöbelastningen är till exempel: minskad energianvändning i köket, samordning av transporter och efterfrågan på fossilfria transportmedel, minskad användning av engångsartiklar som inte går att återvinna samt minskat matsvinn och källsorterat avfall. Personalens kompetens och kompetensutveckling i ämnet är också en viktig faktor.

Tabell 5. Miljösmarta val inom olika livsmedelsgrupper²³

LIVSMEDELSGRUPP	MILJÖSMARTA MATVAL
Grönsaker och frukt Här ingår frukt och bär, grönsaker, rotfrukter och bäljväxter som ligger i sin skida (som gröna bönor och sockerärtor).	Tåliga grönsaker som rotfrukter, kål och lök samt tålig frukt, som äpplen, kan lagras länge. Sådana val bidrar till minskat matsvinn och mindre negativ miljöpåverkan. En ökad andel svenska livsmedel samt minskad andel tropiska frukter är bra ur miljösynpunkt. Ökad andel ekologiska, eller andra miljöcertifierade produkter, bidrar också.
Spannmålsprodukter Med spannmål avses här främst de fem sädsslagen vete, korn, havre, råg och rågvete.	Använd en hög andel spannmål, gärna fullkorn. Variera mellan olika spannmålsorter. En ökad andel svenska spannmålsprodukter, samt ekologiska eller andra miljöcertifierade produkter, är bra ur miljösynpunkt. Vattendränkta risodlingar påverkar klimatet mer än spannmålsodlingar. Av klimatskal är det därför bra att byta ut en del av riset mot spannmål som exempelvis havreris eller kornris.
Bäljväxter Här ingår ärtor, bönor och linser, men inte de som ligger i sin skida (som sockerärtor och gröna bönor).	En ökad andel svenska bäljväxter, samt ökad andel ekologiska eller andra miljöcertifierade produkter, är bra ur miljösynpunkt.
Potatis	En ökad andel svensk potatis, samt ekologiska eller andra miljöcertifierade produkter, är bra ur miljösynpunkt.
Mattfetter	En ökad andel rapsolja, särskilt svenskt producerad, samt minskad andel palmolja och kokosprodukter bidrar till miljömässig hållbarhet. Att öka andelen ekologiska eller andra miljöcertifierade mattfetter är bra ur miljösynpunkt. Om palmolja används är det viktigt att välja certifierad palmolja och att sträva efter att välja produkter som har certifikat som medför ökad spårbarhet ²⁴ .
Fisk och skaldjur	Servera fisk och skaldjur som har fiskats på ett skonsamt sätt och som kommer från hållbara bestånd eller har odlats på ett hållbart sätt. Miljöcertifierade produkter är bra ur miljösynpunkt.
Mejeriprodukter	Av klimatskal bör mejeriprodukter inte användas mer än idag. En ökad andel svenska mejeriprodukter samt ökad andel ekologiska eller andra miljöcertifierade produkter är bra ur miljösynpunkt.
Rött kött inklusive charkprodukter Här ingår kött från nöt, gris, lamm, ren och klövvilt. Charkprodukter är processat kött som har rökt, behandlats med nitrit eller konserverats på annat sätt. Korv, bacon, kassler, rökt skinka och salami är exempel på charkprodukter.	Servera gärna kött, men inte för mycket, för att minska matens klimatpåverkan. Av det kött som serveras är en ökad andel svenskt kött, kött från djur som betat naturbetesmarker i Sverige och kött från mjölkproducerande djur bra ur miljösynpunkt. Även en ökad andel vittkött och ren är bra, liksom ökad andel ekologiskt eller annat miljöcertifierat kött. Charkprodukter och produkter där fler delar av djuret tas tillvara, är bra ur miljösynpunkt.
Vitt kött inklusive charkprodukter Här ingår kött från fågel, exempelvis kyckling och kalkon. Charkprodukter är processat kött som har rökt, behandlats med nitrit eller konserverats på annat sätt, exempelvis kycklingkorv och rökt pålägg av kalkon.	Av det vita kött som serveras är en ökad andel svensk fågel, ekologiska eller andra miljöcertifierade produkter bra ur miljösynpunkt. Att använda värphöns och tuppar samt ta tillvara fler delar av djuren.
Ägg	En hög andel svenska ägg samt en ökad andel ekologiska eller andra miljöcertifierade ägg och äggprodukter är bra ur miljösynpunkt.
Kötersättningsprodukter inklusive hybrider av animalier och vegetabilier Här ingår exempelvis färs, korvar, bollar och biflar baserade på vegetabiliska proteinkällor.	Att servera produkter med hög andel vegetabilier minskar oftast måltidens klimatpåverkan. En ökad andel ekologiska eller andra miljöcertifierade produkter är bra ur miljösynpunkt.

²³ I rapporten L-2025 nr 04, Livsmedelsverkets generella kostråd för den vuxna befolkningen. Hanteringsrapport finns mer information om miljö- inklusive klimatpåverkan från de olika livsmedelsgrupperna samt om svenskproducerat, ekologiskt och miljömärkt.

²⁴ Certifikaten för Segregerad palmolja (eng. "Segregated") och Bevarad identitet (eng. "Identity Preserved") ger störst spårbarhet.

Matsvinn

Både det svenska och det globala matsvinnet är omfattande. I skolan slängs ungefär var sjätte portion, enligt Livsmedelsverkets undersökningar. Förutom att maten var tillagad för att ätas upp och ge eleverna ork att prestera och må bra, orsakar matsvinnet stor klimat- och miljöpåverkan och kostar mycket pengar.

Ett av målen i Agenda 2030, delmål 12.3, handlar om att halvera matsvinnet till 2030. För att följa utvecklingen kartlägger Livsmedelsverket regelbundet matsvinnet i offentlig måltidsverksamhet.

Lokala mål och uppföljning nycklar till minskat matsvinn

Matsvinn uppstår längs hela livsmedelskedjan och alla aktörer i livsmedelssystemet behöver bidra. Måltidsverksamheterna kan göra stor skillnad för att minska matsvinnet. Att sätta mål som sedan följs upp genom regelbundna mätningar är en bra utgångspunkt. Genom att mäta matsvinnet ökar kunskapen om var svinnet uppstår och vad som kan göras för att förebygga eller minska det. För att alla ska mäta på samma sätt har Livsmedelsverket tagit fram en nationell mätmetod.

Måltidsmiljön påverkar matsvinnet

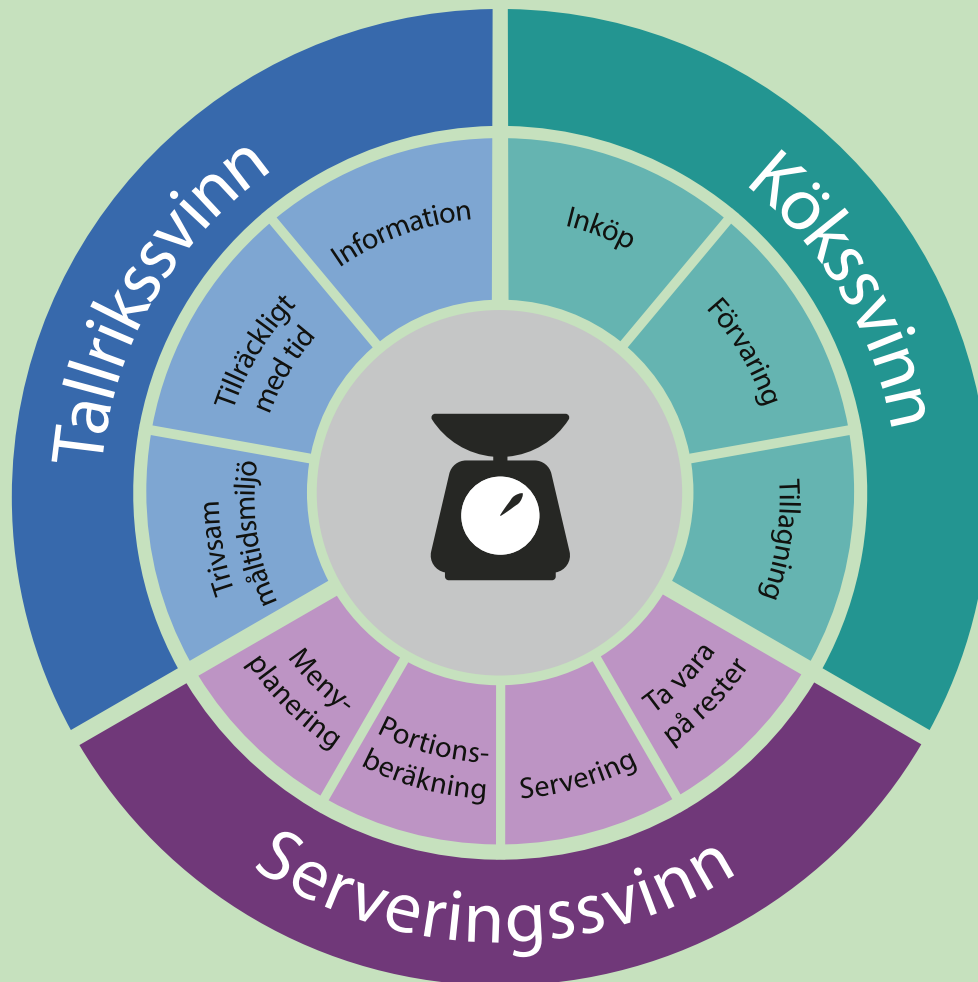
Att matsvinn uppstår i skolrestaurangen handlar oftast inte om att det lagas för mycket mat, utan om att eleverna äter för lite av maten som serveras. Det är viktigt att matsvinnarbetet inte orsakar rädsla för att prova nya rätter eller att eleverna tar för lite mat för att vara säkra på att slippa slänga den. Det behöver finnas utrymme för att prova nya smaker och rätter. Att måltidsmiljön upplevs trevlig och lugn och att det finns tillräckligt med tid att äta bidrar till att mer mat äts upp och mindre slängs. Det övergripande ansvaret för måltidsmiljön vilar oftast på rektorn, som därmed har möjlighet att förbättra både miljön runt skolmåltiden och organiseringen av den. Ett nära samarbete mellan måltidsverksamhet och skola är därför en förutsättning för ett framgångsrikt matsvinnarbete.

Läs mer om måltidsmiljö i avsnittet *Trivsamma måltider*.

Handbok för minskat matsvinn

Många offentliga måltidsverksamheter arbetar redan aktivt med att minska matsvinnet. För att stödja de som inte kommit lika långt finns Livsmedelsverkets *Handbok för minskat matsvinn*.

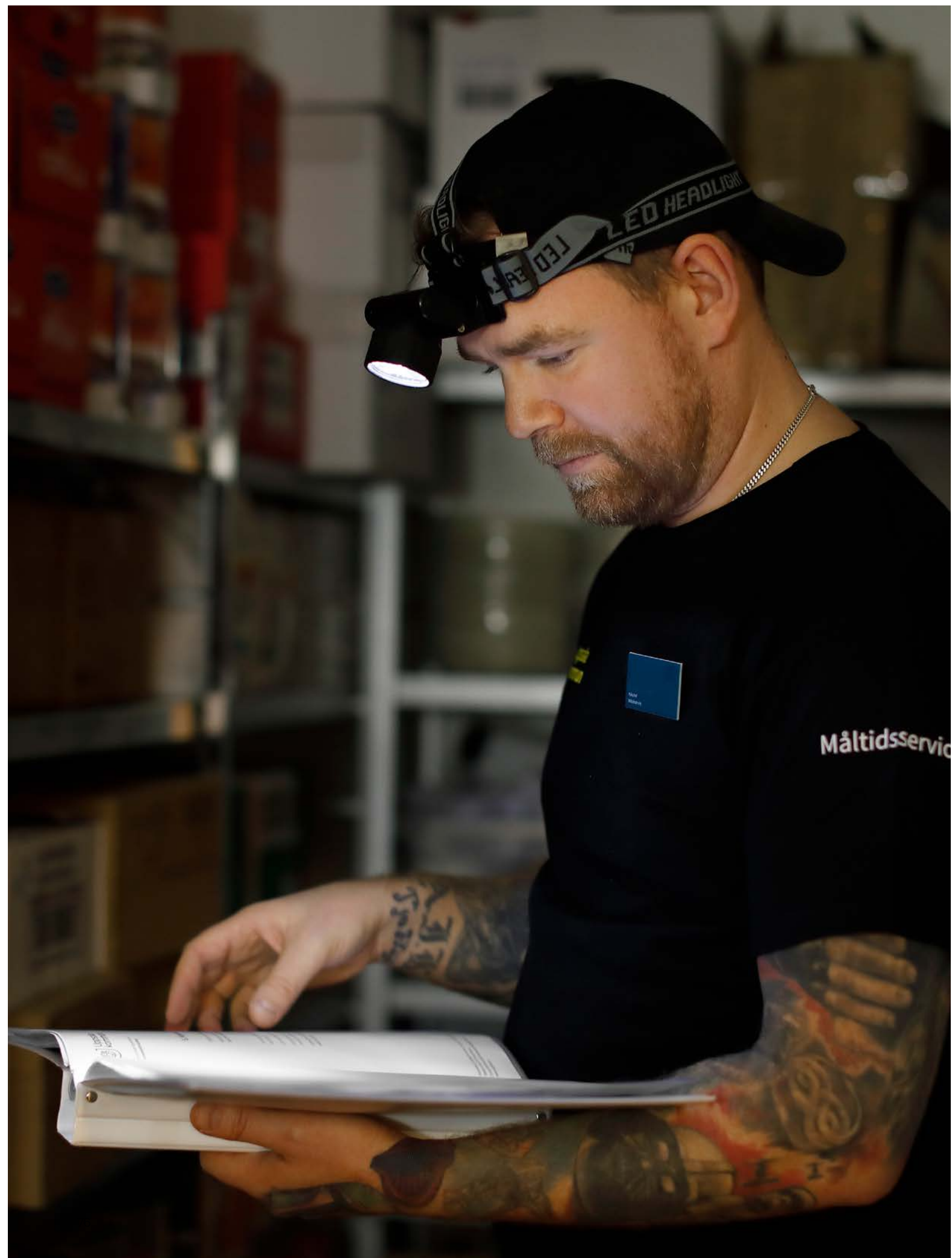
I handboken presenteras förslag på åtgärder i köken, i serveringen och för den mat som slängs från tallrikarna. Åtgärderna bygger på erfarenheter från verksamheter som har varit framgångsrika i arbetet för att minska sitt matsvinn. Nyckeln är samarbete: mellan de som lagar och ansvarar för maten, och de som är med då maten serveras och äts i skolan. Det handlar ofta om att kommunicera och involvera alla som är berörda. Måltidspersonalen kan framför allt påverka köks- och serveringssvinnet medan lärare och rektor kan påverka svinnet vid serveringen och från tallriken. Alla kan bidra till att förbättra förutsättningarna för en trivsam måltid som äts upp.

EN ÖVERGRIPANDE PROCESS FÖR MATSVINNSARBETET KAN SE UT SÅ HÄR:

1. Samla och utbilda berörd personal om varför och hur man bör arbeta för minskat matsvinn.
2. Mät matsvinnet.
3. Presentera mätresultaten.
4. Diskutera vilka åtgärder som ska genomföras. Skapa en åtgärdslista.
5. Bestäm vem i er verksamhet som ska ansvara för respektive åtgärd.
6. Skapa rutiner, bestäm vem som ansvarar för vad och informera alla berörda.
7. Följ upp och fortsätt utvecklingsarbetet.

Matsvinnshandboken finns på Livsmedelsverkets webbplats. Där finns även information om den nationella metoden för mätning av matsvinn och ett mätprotokoll för att registrera matsvinnsmätningar.

BEREDSKAP FÖR DE OFFENTLIGA MÅLTIDERNA

Vår omvärld har förändrats och det gör att beredskapsfrågor har hamnat högt upp i samhällets och organisationers prioriteringar. Målet med den svenska livsmedelsberedskapen är att hela befolkningen ska ha tillgång till säker mat och säkert dricksvatten vid kris, höjd beredskap och ytterst krig. Offentlig måltidsverksamhet är utpekad som en samhällsviktig verksamhet som behöver fungera även vid svåra samhällsstörningar. Det är avgörande för hur väl samhället kan hantera olika typer av störningar.

De offentliga måltiderna spelar en viktig roll för att en stor del av Sveriges befolkning ska få den mat och det vatten de behöver. De offentliga måltiderna är också en viktig del av Sveriges beredskap genom att de gör så att den som har vårdnaden om ett barn kan fortsätta gå till sitt arbete. I kris och ytterst krig måste samhällets viktigaste funktioner fungera. Därför är det nödvändigt att i förväg planera och arbeta för ett livsmedelssystem som är motståndskraftigt mot störningar.

Sverige har ett totalförsvaret som består av militärt försvar och civilt försvar. En måltidsverksamhet med en beredskap som klarar olika typer av störningar är en viktig del av det civila försvaret. För måltidsverksamheter handlar det bland annat om att säkra tillgången på livsmedel, dricksvatten, tillagningsmöjligheter och transporter.

Den civila beredskapen bygger på följande principer:

- Ansvarsprincipen – den som har ansvar för en verksamhet i normala situationer har också motsvarande ansvar vid störningar i samhället. Aktörer har ett ansvar att agera även i osäkra lägen. Den utökade ansvarsprincipen innebär att aktörerna ska stödja och samverka med varandra.
- Närhetsprincipen – samhällsstörningar ska hanteras där de inträffar och av de som är närmast berörda och ansvariga.
- Likhetsprincipen – aktörer ska inte göra större förändringar i organisationen än vad situationen kräver. Verksamheten ska under samhällsstörningar fungera som vid normala förhållanden, så långt det är möjligt.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Försvarsmakten har tagit fram utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030. Dessa ger nya perspektiv som kommuner behöver känna till och beakta i sin beredskapsplanering.

Mer information om det svenska civila beredskapssystemet finns på Myndigheten för civilt försvars webbplats.

Beredskap för måltidsverksamheten

För att en kommun ska kunna skapa bra förutsättningar för att stärka måltidsverksamhetens beredskap behöver det perspektivet finnas med i flera delar av kommunens verksamhet. Det är viktigt att också verksamhet i fristående förskolor och skolor kan fortgå så långt det är möjligt vid höjd beredskap och ytterst krig, även om det inte finns något reglerat ansvar för enskilda huvudmän att fortsätta bedriva sin verksamhet i sådana situationer. Det innebär att om en fristående huvudman inte kan fortsätta bedriva sin verksamhet så faller ansvaret tillbaka på hemkommunen. Därför är det angeläget att kommunerna planerar för att kunna tillhandahålla utbildning och skolmåltider för kommunens samtliga skolbarn, oavsett om de är inskriva på en fristående skola eller inte.

Ett effektivt beredskapsarbete kräver ofta både finansiering, tid och kunskapsuppbyggande. Men även mindre åtgärder gör skillnad och behöver inte vara dyra eller ta lång tid att genomföra. Verksamheter kan exempelvis förbereda sig genom att kartlägga samarbetsaktörer, skapa nätverk, identifiera sårbarheter och återkommande diskutera möjliga scenarier och hur man kan hantera dessa.

Beredskap för måltidsverksamhet berör flera verksamhetsområden

Måltidsverksamhet är komplex, sårbar och beroende av flera viktiga resurser som till exempel el, dricksvatten, personal, utrustning, ändamålsenliga lokaler, IT och tillgång till livsmedel. För att säkra de offentliga måltiderna även vid störningar behöver arbetet ske med hjälp av eller tillsammans med andra verksamhetsområden. Det kan inte vara något som enbart engagerar den egna förvaltningen och nämnden.

Förutom medarbetare i måltidsverksamheten behöver förvaltningar som har huvudansvar för individer, som socialförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningen, också bli involverade. Även andra verksamheter som arbetar med samhällsplanering, till exempel säkerhet- och beredskapsorganisationen, miljöförvaltningen, dricksvattenproducenter, kommunikationsavdelningen och krisledningsfunktionen, behöver tas med i arbetet. Det kan även vara relevant att tänka utanför den egna organisationen och prata med närliggande kommuner, regioner eller företag om hur man kan samarbeta. Ta hjälp av beredskapssamordnare för att identifiera andra relevanta verksamheter och intressenter som behöver involveras i beredskapsarbetet.

Kontinuitetsshantering – att ha en plan B

Det kan vara utmanande att hålla i gång den ordinarie måltidsverksamheten under en störning. Därför är det viktigt att vara förberedd för olika typer av händelser. Beredskapsarbetet ska bidra till att kommunen kan fortsätta sina viktiga uppdrag även vid samhällskriser, höjd beredskap och i värsta fall krig. Ett förebyggande arbete med kontinuitetsshantering för måltidsverksamheten fokuserar på att kunna upprätthålla verksamheten på en acceptabel nivå oavsett störning.

Kontinuitetsarbetet ökar medvetenheten om sårbarheter och risker och är en förutsättning för att kunna ta fram reservplaner för olika händelser och scenarier. Det kan kännas svårt att i förväg ta fram specifika rutiner för en krissituation. Men genom att planera för kris och ytterst krig kan startsträckan för en omställning bli kortare och konsekvenserna av en störning lindras. Att öva och testa sina framtagna planer är ett bra sätt för att se hur de skulle fungera i verkligheten, vad som behöver förbättras samt för att se till att alla i organisationen blir involverade i arbetet.

Ta steg mot en stärkt beredskap

Arbetet med att stärka beredskapen för måltidsverksamheten ser olika ut i olika kommuner. Det kan finnas centrala beslut om ett uppdrag, eller så saknas det sådana och det är upp till måltidsorganisationen att på egen hand sätta inriktningen och forma uppdraget. Oavsett om det finns ett beslutat uppdrag eller inte kan man alltid börja i det lilla – exempelvis genom att se över kontaktlistor, gå med i befintliga nätverk eller starta nytt, ta fram krismenyer och utbilda personal om krisberedskap och involvera dem i beredskapsarbetet. Att öva, utifrån scenarier eller genom att testa sina framtagna planer, är andra sätt att ta steg mot en stärkt beredskap.

Livsmedelsverket har tagit fram *Beredskapshandbok för offentliga måltider* för att stödja måltidsorganisationer i deras arbete med beredskap för måltiderna. Handboken vänder sig framför allt till chefer för måltidsorganisationer och med hjälp av vägledning, andras erfarenheter, mallar och checklistor ger den stöd i arbetet med att ta fram egna beredskapsplaner för måltidsverksamheten. Livsmedelsverket har även tagit fram annat stödmaterial, kopplat till handboken, som kan underlätta i arbetet.

Beredskap och hållbarhet är förenligt

Beredskapsarbetet ska skapa förutsättningar för kommunerna att fortsätta att servera offentliga måltider, även i kris, höjd beredskap och ytterst krig. Det arbetet kan organiseras på ett sätt som skapar flera mervärden och även är bra för miljön och för det lokala näringslivet.

De offentliga måltiderna har en viktig roll i omställningen till ett mer hållbart livsmedelssystem. Måltiderna i skolan, som utgör den största delen av de offentliga måltiderna, kan stödja utvecklingen av ett livsmedelssystem som är motståndskraftigt mot störningar samtidigt som matens negativa påverkan på miljön kan minska. Därför är det viktigt att ha både ett hållbarhets- och ett beredskapsperspektiv i det strategiska arbetet med att utveckla måltiderna i skolan.

Livsmedelsberedskap och hållbarhetsomställning kan och bör integreras för att säkerställa att investeringar inom båda dessa områden förstärker varandra, snarare än motverkar varandra. Forskning²⁵ pekar på att samhället bör nyttja hållbarhetsomställningen till att bygga beredskap och samtidigt uppnå ett mer resilient, eller motståndskraftigt, livsmedelssystem som blir mindre sårbart och bättre rustat för framtida kriser och störningar.

Nedan är exempel på åtgärder som bidrar till ett mer motståndskraftigt livsmedelssystem:

²⁵ Mistra Food Futures, *Policy brief – Improved preparedness with respect to food can be achieved through sustainable and resilient food systems – examples from Sweden, 2024.*

- Att övergå till att använda vegetabilier som kan produceras i Sverige på ett hållbart sätt och som går att lagra länge. Det är exempelvis spannmålsprodukter, baljväxter, grova grönsaker och rapsolja. Samtidigt kan den typen av livsmedel gynna både hälsa och miljö.
- Att öka andelen svenskt kött från djur med lägre behov av externa resurser, som foder och el. Det är bra ur ett miljöperspektiv och kan också vara bra ur beredskapsperspektiv. Exempel är kött från djur som betat naturbetesmarker i Sverige eller viltkött.

För att bygga upp mer motståndskraftiga leveranskedjor så att livsmedel är tillgängliga när de behövs kan en strategi vara att, utöver

avtalen med större grossister, möjliggöra avtal med fler lokala, mindre företag. Genom att föra en aktiv dialog med lokala leverantörer och anpassa krav i upphandlingen utifrån kunskap om vad leverantörerna kan leverera kan kommunerna öka beredskapen i regionen, samtidigt som livsmedelsproducenterna får bättre förutsättningar för sina verksamheter.

Läs mer om miljösmarta måltider i avsnittet *Miljösmarta måltider*.

Läs mer om upphandling och hur man kan ha med ett beredskapsperspektiv i sitt upphandlingsarbete i avsnittet *Upphandling*.

UPPHANDLING

– ETT VIKTIGT VERKTYG

Varje dag serveras drygt tre miljoner måltider inom offentlig sektor. Vad som köps in och serveras har därför stor betydelse för såväl matgästernas hälsa som miljön, djuren och producenterna. Genom att arbeta strategiskt med upphandling kan måltidsverksamheten bidra till kommunernas mål om ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.

Målet med inköp av livsmedel och måltidstjänster i skolan är att servera goda, näringsriktiga och hållbara måltider. Upphandling kan vara ett effektivt verktyg för att uppnå de målen. För måltidsverksamheten handlar det om att göra inköp utifrån verksamhetens förutsättningar och behov, och samtidigt ta hänsyn till politiska mål och ambitioner. Att öka andelen livsmedel som ger positiv påverkan på miljön och minska andelen med negativ miljöpåverkan bidrar bland annat till att nå

- FN:s hållbarhetsmål i Agenda 2030
- de nationella miljömålen
- målen i den nationella livsmedelsstrategin
- kommunernas egna miljömål.

Men det finns även andra aspekter som man kan ta hänsyn till i en upphandling, till exempel beredskap och hälsa. En upphandlande organisation har stor frihet att definiera och bestämma bland annat vad som ska upphandlas, vilka kriterier som ska vara uppfyllda och vilka mervärden som ska premieras, så länge det finns en koppling till föremålet för upphandlingen och att de grundläggande principerna för upphandling följs.

På Upphandlingsmyndighetens webbplats finns omfattande stöd för upphandling och inköp, exempelvis i form av hållbarhetskriterier. De är avstämde mot upphandlingslagarna, rådande praxis på upphandlingsområdet och de praktiska förutsättningar som gäller för offentlig upphandling. Kriterierna kan användas för att ta hänsyn till miljö, djurskydd och sociala villkor.

Krav om näringsriktighet kan formuleras med inspiration från kriterierna för Nyckelhålet. Eftersom *Nyckelhålsmärkt* inte preciserar vilka faktiska egenskaper som efterfrågas behöver dessa skrivas tydligt så att det blir enklare för leverantören att förstå vad som efterfrågas. Reglerna för Nyckelhålet handlar om salt, socker, fibrer, fullkorn och fett. Eftersom olika livsmedelsgrupper innehåller olika sorters näring och i olika mängd, skiljer sig kriterierna åt för varje grupp. På Livsmedelsverkets webbplats finns förenklad information om vad som gäller för de olika grupperna.

Det är viktigt att de krav som ställs är relevanta och proportionerliga i förhållande till syftet med upphandlingen. Alltför långtgående krav kan begränsa konkurrensen på marknaden och leda till onödigt höga kostnader. Det är också viktigt att endast ställa krav som verksamheten avser att följa upp.

Tillsammans med företag och grossister har branschföreningen Kost & Näring tagit fram en överenskommelse i syfte att etablera praxis på centrala områden inom den offentliga livsmedelsupphandlingen. Överenskommelsen innehåller bland annat principer om att inte ställa krav på längre hållbarhetstid än nödvändigt, eftersom dessa krav i många fall driver matsvinn. Läs mer om hållbarhetstider och branschöverenskommelsen på Kost & Närings webbplats.

Inköp av närproducerade livsmedel

Många kommuner har lokalt beslutade mål om att öka andelen lokal- eller närproducerade livsmedel i de offentliga köken. Enligt lagen om offentlig upphandling (LOU), är det inte tillåtet att ställa krav på ett specifikt ursprung. Det är inte heller tillåtet att gynna en enskild näringsidkare enligt kommunallagen. Det finns dock många andra möjligheter att skapa förutsättningar för lokala råvaror i offentliga kök.

För att fler lokala, mindre företag ska få möjlighet att konkurrera om den offentliga affären finns det några viktiga punkter att tänka på:

- **Fokus på behov**

Fokusera på vilka behov upphandlingen ska lösa i stället för att fokusera på detaljkrav i upphandlingsdokumenten. Då kan nya lösningar växa fram, till exempel nya produkter eller samarbeten.

- **Kartlägg marknaden och för dialog**

Kartlägg leverantörerna på marknaden och för dialog med både större och mindre leverantörer i närområdet. De har kunskap om utbud och förutsättningar, vad som kan levereras och på vilket sätt.

- **Dela upp**

Bryt ut de livsmedelsgrupper där det finns lokala producenter av exempelvis ägg, potatis, färskt bröd och färsk fisk. Grossistupphandlingen kan sedan täcka de delar som blir kvar, exempelvis fryst kött och kyckling, kryddor, mjöl, pasta och konserver.

- **Anpassa kraven**

Formulera krav på produkternas kvalitet och egenskaper, utifrån utbud och leverantörer. För att till exempel upphandla närfångad fisk kan egenskaper som hel, filead eller tärnad beskrivas, förutom exempelvis miljömärkning.

- **Våga utmana**

Tänk nytt och våga utmana traditionella upphandlingsförfaranden, utvärderingsmodeller och avtalsvillkor. Dynamiska inköpssystem (DIS) är ett exempel på en helt elektronisk metod för upphandling, som kan öka möjligheterna att upphandla lokala leverantörer med säsongsvapor och begränsade volymer.

Det finns ingen officiell definition av hur nära konsumenten en livsmedelsprodukt ska vara producerad för att kallas lokal- eller närproducerad. Det är därför upp till den upphandlande organisationen att själv ta fram en sådan definition, exempelvis för att kunna följa upp ett mål om andel närproducerat. Vilken definition som kan bli aktuell varierar mycket beroende på var i landet upphandlingen sker och hur marknaden och förutsättningarna ser ut just där. Observera att LOU inte tillåter svenskproducerat som krav av konkurrensskäl. Däremot kan andra krav anges som möter verksamhetens behov.

Upphandling av livsmedel utifrån ett beredskapsperspektiv

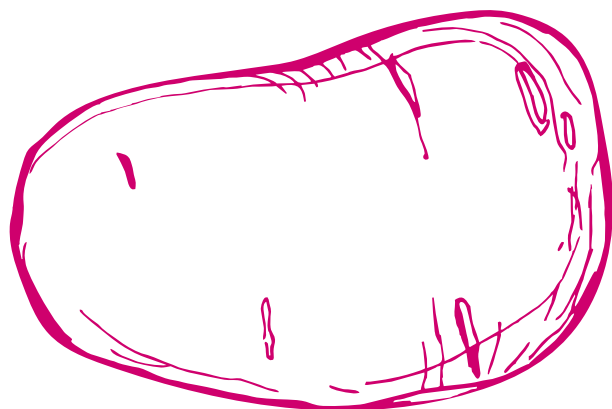
Tillgång till livsmedel är en förutsättning för att måltidsverksamheten ska kunna servera måltider. Samtidigt finns det flera risker som kan hota tillgången till livsmedel vid en kris, exempelvis brist på varor, IT-störningar eller logistikproblem.

Vid upphandling av livsmedel bör därför beredskapsperspektivet integreras i hela inköpsprocessen – från förberedelse och kravställning, till genomförande och förvaltning av avtalet. Flera funktioner kan behöva bli involverade, exempelvis upphandlingsansvariga, verksamhetsansvariga och beredskapsfunktioner. På så sätt kan man få en helhetsbild över vilka sårbarheter som finns och identifiera hur beredskapen kan stärkas.

Det är viktigt att ha en dialog med leverantörer, både för förvaltningen av befintliga avtal och inför att en ny upphandling ska genomföras. Genom att löpande kartlägga sårbarheter kan krisberedskapen förbättras.

Mer information finns i *Beredskapshandbok för offentliga måltider* som finns på Livsmedelsverkets webbplats.

På Upphandlingsmyndighetens webbplats finns mer information om upphandling.

UPPHANDLING – ETT VIKTIGT VERKTYG

DOKUMENT SOM STYR MÅLTIDSVERKSAMHETEN

Lagstiftning, ansvarsfördelning och uppföljning

Det finns flera regelverk som reglerar måltiderna i skolan. Livsmedelslagstiftningen, skollagen och barnkonventionen är några av de regelverk den som är ansvarig behöver känna till.

Livsmedelslagstiftningen syftar till att maten som serveras ska vara säker och att ingen ska bli lurad av maten. Regelverket ställer krav på alla som hanterar livsmedel i hela kedjan från jord till bord.

Skollagen ställer krav på att skolmåltiderna i den obligatoriska skolan ska vara både kostnadsfria för eleverna och näringsriktiga.

De fysiska eller juridiska personer som ansvarar för att kraven i de två regelverken uppfylls benämns livsmedelsföretagare i livsmedelslagstiftningen och huvudman i skollagstiftningen. Kommunen eller den enskilda huvudmannen anpassar ansvarsfördelningen efter sin organisation. Det är viktigt att det finns en tydlig ansvars- och arbetsfördelning för måltiderna i skolan, oavsett om det handlar om en fristående eller kommunal skola.

Livsmedelsföretagaren/huvudmannen kan delegera uppgifter men har alltid ansvar för att följa upp att verksamheten bedrivs i enlighet med bestämmelserna. Den som har fått uppdraget delegerat till sig ska veta om det samt ha mandat, kunskaper och resurser att sköta uppdraget. Det är viktigt att resultat från uppföljningar av måltidsverksamheten återkopplas till ansvarig nämnd eller styrelse.

Livsmedelslagstiftningen – säkerhet, redlighet och spårbarhet i livsmedelshanteringen

De mest grundläggande förordningarna för verksamheter som berör måltider i skolan är Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien.

Dessa syftar till att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och konsumenternas intressen när det gäller livsmedel. Säkerhet, redlighet (det vill säga att ingen ska bli lurad), samt spårbarhet är grundläggande begrepp i lagstiftningen. Det finns ytterligare EU-gemensam och nationell lagstiftning som reglerar andra områden närmare, till exempel om märkning och information och om dricksvatten.

I artikel 3 i förordning (EG) nr 178/2002 finns följande definitioner:

- Livsmedelsföretag: varje privat eller offentligt företag som med eller utan vinstsyfte bedriver någon av de verksamheter som hänger samman med alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan av livsmedel.
- Livsmedelsföretagare: de fysiska eller juridiska personer som ansvarar för att kraven i livsmedelslagstiftningen uppfylls i det livsmedelsföretag de driver.

I artikel 2.1 i förordning (EG) 852/2004 om livsmedelshygien finns följande definition:

- Anläggning: varje enhet i ett livsmedelsföretag.

För en kommunal verksamhet innebär detta att en kommun, genom ansvarig nämnd, är livsmedelsföretagare och därmed ansvarig för att kraven i livsmedelslagstiftningen uppfylls. Köket i en förskola, grundskola, gymnasieskola och fritidshem är exempel på en enhet i ett livsmedelsföretag, det vill säga en livsmedelsanläggning.

För den fristående skolan är det aktiebolaget, handelsbolaget eller den enskilde näringsidkaren som är livsmedelsföretagare. I de fall livsmedelsverksamheten upphandlats från en entreprenör är det ofta entreprenören som är livsmedelsföretagaren. Livsmedelsföretagaren ska göra en anmälan om registrering till kontrollmyndigheten (miljö- och hälsoskyddsmyndigheten eller motsvarande i kommunen).

Varje anläggning ska ha ett hanterings-system för livsmedelssäkerhet baserat på faror och risker i verksamheten. Det ska vara anpassat till verksamhetens art och omfattning och beskriva vad som görs för att uppfylla lagstiftningens krav. Det kan vara rutiner och kontroller för att säkerställa god hygien, spårbarhet och HACCP-baserade förfaranden. I ansvaret ingår också att se till att personalen har de kunskaper och den kompetens som krävs för att utföra arbetet på ett säkert sätt. Vilken typ och nivå på kompetens som krävs är inte specificerat i regelverket utan bedöms utifrån verksamhet och arbetsuppgifter. Kontrollmyndighetens livsmedelsinspektörer kontrollerar att livsmedelslagstiftningen följs.

Läs mer på Livsmedelsverkets webbplats.

Skollagstiftningen

Enligt 1 kap. 4 § andra stycket skollagen (2010:800) ska hänsyn tas i utbildningen till elevers olika behov. Elever ska få stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. Skolan ska sträva efter att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Av 1 kap. 10 § skollagen framgår att i all verksamhet som lyder under skollagen ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. I förarbetena till skollagen anges att barns och elevers inflytande till exempel rör matsalen och därmed också måltiderna²⁶.

Enligt 1 kap. 5 § skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

I skollagen ställs krav på att måltiderna i de obligatoriska skolformerna ska vara kostnadsfria och näringsriktiga²⁷. Lagkravet gäller skolor med såväl offentliga som enskilda huvudmän. Tillsynsmyndighet är Skolinspektionen.

Skollagen innehåller ingen precisering av begreppet näringsriktig. I skollagens förarbeten framhålls dock att de svenska näringsrekommendationerna bör vara en utgångspunkt vid bedömningen av vad som är en näringsriktig måltid samt att "... det kan

²⁶ Prop. 2009/10:165 sid 312.

²⁷ 9 kap. 8 § (förskoleklassen) 10 kap. 10 § (grundskolan), 11 kap. 13 § (anpassade grundskolan), 12 kap. 10 § (specialskolan), 13 kap. 10 § (sameskolan).

anses som en del av läroplanens intentioner att eleverna får tillgång till varierad och näringsriktig mat och äta lunch tillsammans med andra elever och vuxna”.²⁸

Utbildningen i fritidshemmet ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov²⁹. Verksamheten ska präglas av omsorg om individen³⁰. Notera att i fråga om fritidshemmet regleras måltider inte i skollagen eller anslutande författningar. Av förarbetena framgår dock att elevens utveckling ska ses som en helhet där pedagogik och omsorg integreras. I begreppet omsorg ingår även att eleverna serveras varierade och näringsriktiga måltider³¹.

Systematiskt kvalitetsarbete

Skolmåltiden är att betrakta som en del av utbildningen³². Det innebär att skollagens bestämmelser om systematiskt kvalitetsarbete även ska tillämpas i fråga om skolmåltiden. Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera och följa upp utbildningen, analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen³³. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras³⁴. En näringsberäkning eller annan tillförlitlig näringsbedömning av den serverade maten bör därför utgöra en del i såväl planering, genomförande som uppföljning av skolmåltidens kvalitet. Det finns även goda skäl för skolan att inkludera en beskrivning av skolans arbete med skolmåltiderna som en del i kvalitetsarbetet.

Läroplanerna för de obligatoriska skolformerna

Av läroplanerna för de obligatoriska skolformerna³⁵ finns likalydande mål som anger att eleven efter genomgången utbildning i den angivna skolformen ”har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället”. Skolmåltiderna kan utgöra ett värdefullt pedagogiskt verktyg i skolans uppdrag kring livsstil, miljö och hälsa. Skolmåltiden är också en del i skolans sociala fostran då den ger tid för samtal om värdegrunder, normer, möjlighet att upptäcka tendenser till utanförskap och elever som inte mår bra.

I läroplanerna anges även att det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Skolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga. Måltiderna kan med fördel användas för att skapa en nyfikenhet för möten mellan olika matkulturer, traditioner och vanor.

Barnkonventionen

Sedan 2020 är barnkonventionen svensk lag. Barnkonventionen innehåller 54 artiklar och fyra av dem är så kallade grundprinciper, som speglar konventionens syn på barn. Artikel 3 är dessutom en central princip och man brukar säga att resten av artiklarna ska ses i ljuset av denna. Artikel 3 handlar om att barns bästa i första hand ska beaktas när beslut fattas eller åtgärder genomförs som påverkar barn. Grundartiklarna är:

28 Prop. 2009/10:165, sid 374.

29 14 kap. 2 § skollagen.

30 Lgr 22, del 1 och 4.

31 Prop. 2009/10:165 s. 404.

32 Prop. 2009/10:165 s. 633 samt prop. 2021/22:156 s. 34 f.

33 4 kap. 3 § skollagen.

34 4 kap. 6 § skollagen.

35 3 Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), förordningen (SKOLFS 2010:255) om läroplan för anpassade grundskolan (Lgra22) förordningen (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lspec22) och förordningen (SKOLFS 2010:251) om läroplan för sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet (Lsam22).

2 - alla barn är lika värda och har samma rättigheter

3 - barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör barn

6 - barns rätt till liv, överlevnad och utveckling

12 - alla barn har rätt att uttrycka sin åsikt och vuxna ska lyssna och beakta (efter ålder och mognad).

Alla barn och ungdomar upp till 18 års ålder har samma rättigheter, till exempel: att leva och utvecklas, växa upp i trygghet, skyddas mot övergrepp och respekteras för vad de tycker och tänker. Barn har också rätt att få näringsrika livsmedel i tillräcklig omfattning och rent dricksvatten, samt undervisning om näringslära (artikel 24, 2 c och e).

Sedan 2010 finns Strategi för att stärka barnets rättigheter³⁶ som syftar till att stärka barnets rättigheter i Sverige. Strategin, som godkännts av riksdagen, består av ett antal principer som uttrycker grundläggande förutsättningar för att stärka barnets rättigheter i Sverige:

- All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.
- Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.
- Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.
- Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.
- Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.
- Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.
- Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.

- Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.
- Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

Lagen om offentlig upphandling

Offentlig upphandling är en lagreglerad process som syftar till att främja fri rörlighet för varor och tjänster inom EU samt att säkerställa effektiv användning av skattemedel. Den regleras av lagen om offentlig upphandling (LOU), som bygger på EU-direktiv. Lagen gäller för upphandling av varor, tjänster och byggentreprenader, med vissa undantag. LOU omfattar upphandlande myndigheter, det vill säga statliga eller kommunala myndigheter.

Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering som har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Utbildningsanordnaren ska inom ramen för verksamheten bedriva ett förebyggande och främjande arbete för att motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter. Mer information finns på Diskrimineringsombudsmannens webbplats.

Särskilda önskemål kopplade till politiska åskådningar, etiska eller filosofiska värderingar eller livsstilsdieter omfattas inte av diskrimineringslagen. Därför finns det ingen skyldighet att tillmötesgå sådana önskemål, utan det är i dessa fall upp till kommunen eller den enskilda huvudmannen att ta beslut om vilka önskemål man har resurser att tillgodose. Livsmedelsverket rekommenderar att varje kommun och/eller skola, utifrån verksamhetens förutsättningar, beslutar hur långt och på vilket sätt man har möjlighet att tillmötesgå enskilda önskemål - utöver vad som är reglerat i lagstiftning.

³⁶ Prop. 2009/10:23.

Ur näringsssynpunkt bedömer Livsmedelsverket att en väl sammansatt vegetarisk måltid är en fullgod måltid, då näringsrekommendationerna kan uppfyllas även i en sådan. Dialog med elev och vårdnadshavare ger en bra grund för hur anpassningarna ska göras.

Arbetsmiljölagen

Skolrestaurangen är en del av skolan och både elevers och vuxnas arbetsmiljö. Kraven på en god arbetsmiljö regleras i arbetsmiljölagstiftningen. Lagen syftar till att förebygga ohälsa, olyckor och att skapa en god arbetsmiljö genom att bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Arbetsmiljölagen kan bli aktuell både när det gäller den fysiska och den psykosociala arbetsmiljön vid måltiderna. Om något går fel i hanteringen av exempelvis specialkost kan det regleras både i arbetsmiljölagstiftningen och i livsmedelslagstiftningen. Det är huvudmannen som ansvarar för elevernas och medarbetarnas arbetsmiljö men ansvaret är ofta i praktiken delegerat till chefen för verksamheten, exempelvis rektor. Arbetsmiljöansvaret för måltidspersonalen vilar på närmaste chef med delegerat arbetsmiljöansvar, exempelvis måltidschef.

Lokala styrdokument

Kommunen eller skolan kan fatta beslut om styrdokument på området mat och hälsa. Viktiga dokument i detta sammanhang kan vara exempelvis en folkhälsoplan eller måltidspolicy. Det är många som berörs av de frågor som gäller maten i skolan. Därför måste nedanstående planer och program anpassas till den egna organisationen.

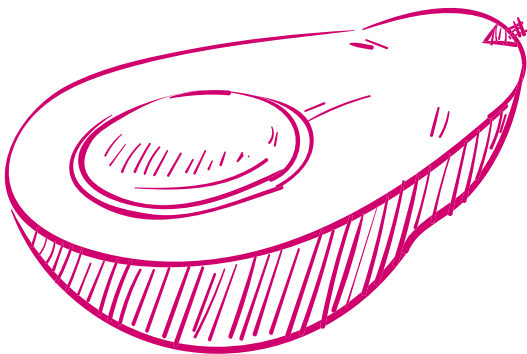
Folkhälsoplan och måltidspolitiskt program

De flesta kommuner beskriver sina folkhälsomål i en långsiktig folkhälsoplan som vanligtvis bygger på den nationella folkhälsopolitik som riksdagen har antagit.

Det övergripande folkhälsomålet i Sverige är att samhället ska skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. För matens del gäller folkhälsopropositionens målområde 10: bra matvanor och säkra livsmedel. En viktig förutsättning för att målet ska nås är att många aktörer bidrar i det arbetet. Många kommuner har ett måltidspolitiskt program eller en måltidspolicy som redskap i arbetet för målområde 10.

Det måltidspolitiska programmet kan också omfatta kommunens beslut gällande regeringens mål och inriktning för ekologisk produktion och konsumtion, samt åtgärder för att minska matsvinnet och måltidernas miljöpåverkan.

Förutom att komma fram till mål och ambitioner i kommunerna är det viktigt att tydliggöra ansvarsområden och ta fram en plan för uppföljning. En måltidspolicy kan tydliggöra målsättningarna inom områden som måltidskvalitet (till exempel näringsriktig, miljösmart, säker, god, trivsamt och integrerad) och organisation (kompetens, mandat, ansvarsfördelning).

FÖRDJUPNING

Andersen, S. S., Baarts, C. & Holm, L. 2017. *Contrasting approaches to food education and school meals*. Food, Culture & Society.

Folkhälsomyndigheten. *Sveriges folkhälsomål*.

Frödén, S. 2023. *Skolmåltiden som en integrerad del av ämnesundervisningen. Läring genom mat och måltider i grundskolan: Teori och praxis fra Danmark, Sverige og Norge*. Cappelen Damm Forskning.

Jordbruksverket. 2016. *Svenska mervärden – kunskapsunderlag om mervärden inom svensk kött- och mjölkproduktion*.

Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Naturvårdsverket, 2025. *Fler gör mer. Handlingsplan för minskat matsvinn 2030*.

Livsmedelsverket. 2013. *Miljöpåverkan från animalieprodukter – kött, mjölk och ägg*.

Livsmedelsverket. 2018. *Riksmaten ungdom 2016–17. Så äter ungdomar i Sverige, del 1. Livsmedelskonsumtion bland ungdomar i åk 5, åk 8 och åk 2 på gymnasiet*.

Livsmedelsverket. 2018. *Riksmaten ungdom 2016–17. Så äter ungdomar i Sverige, del 2. Näringsintag och näringsstatus bland ungdomar i åk 5, åk 8 och åk 2 på gymnasiet*.

Livsmedelsverket. 2023. *Referensvärden för energi och näringsämnen – en sammanfattning av de nordiska näringsrekommendationerna (NNR 2023)*.

Livsmedelsverket. Frödén, S., Olsson, C. och Waling, M. 2024. *Sociala, fysiska och pedagogiska aspekter av skolmåltiden*.

Livsmedelsverket. Edwall Löfvenborg J, Sellberg F. 2024. *Tid för skollunch: Hur lång tid behöver eleverna vid matbordet?*

Livsmedelsverket. Moraeus L & Patterson E. 2024. L 2024 nr 13: *Vegetabiliska ersättningsprodukter för kött – järninnehåll och biotillgänglighet*.

Livsmedelsverket. Morris Z. & Schäfer Elinder L. 2024. *Betydelsen av skollunchens bidrag av näring och energi för elevers livsmedelskonsumtion, skolprestation och livskvalitet*.

Livsmedelsverket. 2025. *Livsmedelsverkets generella kostråd för den vuxna befolkningen. Hanteringsrapport*.

Livsmedelsverket. 2025. *Nationella riktlinjer för måltider i skolan. Hanteringsrapport*

Livsmedelsverket. Quetel, A-K. 2013. *Bedömning och dokumentation av näringsriktiga skolluncher. Hanteringsrapport*.

Livsmedelsverket. Sepp, H., Höijer, K. & Wendin, K. 2016. *Barns matvanor ur ett sensoriskt och pedagogiskt perspektiv – en litteraturgenomgång*.

Mistra Food Futures. 2024. *Policy brief – Improved preparedness with respect to food can be achieved through sustainable and resilient food systems – examples from Sweden*.

Myndighetens för samhällsskydd och beredskap & Försvarsmakten. 2025. *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*.

Naturvårdsverket. *Sveriges miljömål*.

Nordiska ministerrådet. 2023. *Nordic Nutrition Recommendations 2023*.

Regeringskansliet. 2025. *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*.

SKR. *Vårdförlopp om IgE-förmedlad matallergi*.

Unicef. 2024. *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*.

VÄGLEDNINGAR, HANDBÖCKER OCH PRAKTISKA VERKTYG

Arbetsmiljöverket. 2025. *Inomhusmiljön ska främja god arbetsmiljö och god hälsa.*

Barnombudsmanen. 2021. *Unga direkt. Ett sätt att lyssna på barn.*

Boverket. 2025. *Ljud, ljus och luft för en hälsosam inomhusmiljö i förskola och skola.*

Frisk mat. *En digital mötesplats med recept, tips och inspiration för offentliga måltidsverksamheter.*

Karolinska Institutet. 2024. *En frisk skolstart.*

Kost & Näring. 2023. *Kost & Närings nationella rekommendationer för hantering av specialkost och anpassade måltider i förskola och skola.*

Kost & Näring. 2025. *Branschöverenskommelse. Upphandling av livsmedel.*

Livsmedelsverket, 2020. *Handbok för minskat matsvinn – för verksamheter inom vård, skola och omsorg.*

Livsmedelsverket. 2022. *Beredskapshandbok för offentliga måltider.*

Måltid Sverige. *Handbok för schema-lagda måltider.*

Socialstyrelsen. *Kunskapsguiden – ger metodstöd i att föra samtal med barn.*

Specialpedagogiska skolmyndigheten. *Studiepaket NPF.*

Specialpedagogiska skolmyndigheten. *Måltidsmiljö för barn och elever med NPF.*

Specialpedagogiska skolmyndigheten. *Fyrfältaren – verktyg för kartläggning och planering av insatser.*

Unicef. 2021. *Handbok för barns delaktighet och inflytande.*

Utbildningsrådet för hotell och restauranger (UHR). *Validering av kockar i offentliga kök.*

Världsnaturfonden WWF. *One Planet Plate.*

Nationella riktlinjer för måltider i skolan är avsedda som övergripande stöd för styrning och ledning av arbetet med bra skolmåltider som bidrar till elevernas hälsa och lärande. Skolmåltiderna är en del av utbildningen, därför behöver skolverksamheten och måltidsverksamheten ta gemensamt ansvar för och samarbeta kring måltiderna.

LIVSMEDELSVERKET

Box 622
751 26 Uppsala

Telefon: 018-17 55 00
E-post: livsmedelsverket@slv.se

www.livsmedelsverket.se

 Livsmedelsverket

Regeringen

Protokoll
vid regeringssammanträde
2025-03-20
LI2023/00161
LI2023/00201
LI2023/02662
m.fl., se bilaga

I:12
3 bilagor

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Livsmedelsstrategin 2.0

Regeringens beslut

Regeringen beslutar Livsmedelsstrategin 2.0 med den lydelse som framgår av *bilaga 1*.

Utdrag till

Se bilaga 2.

Telefonväxel: 08-405 10 00
Webb: www.regeringen.se

Postadress: 103 33 Stockholm
Besöksadress: Herkulesgatan 17
E-post: li.registrator@regeringskansliet.se

Bilaga 3
Fortsättning diarienummer

LI2024/01706

LI2025/00646

Livsmedelsstrategin 2.0

Innehåll

Livsmedelsstrategin 2.0	1
1. Introduktion	2
2. Inledning	3
2.1 Bakgrund och avgränsningar	3
2.2 Process	4
2.3 Nuläge och omvärldsförändringar	5
3. En ny inriktning för livsmedelsstrategin	10
3.1.1 Mätbara mål	10
3.1.2 Strategiska områden	13
3.2 Grundläggande arbete för att öka livsmedelsproduktionen	14
3.2.1 Den gemensamma jordbrukspolitiken och den gemensamma fiskeripolitiken	15
3.2.2 Förenkling för företagen	18
3.2.3 Skatter och kapitalförsörjning	23
3.2.4 Forskning, innovation och kompetensförsörjning	30
3.3 Fokusområden	35
3.3.1 Ökad robusthet i livsmedelskedjan	35
3.3.2 Exportfrämjande	45
3.3.3 Svensk kvalitet och gastronomi	49
4. Finansiering och genomförande	52
4.1 Kostnad och finansiering	53
4.2 Genomförande och ägarskap	57
4.2.1 Samordning och förankring	57
4.2.2 Regional och tematisk kraftsamling	60

1. Introduktion

Sedan riksdagens beslut 2017 med anledning av regeringens proposition En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17:MJU23, rskr. 2016/17:338) har mycket förändrats i omvärlden. Stora utmaningar för livsmedelskedjan föranleder regeringen att intensifiera arbetet med att stärka livsmedelskedjans konkurrenskraft i syfte att öka den svenska livsmedelsproduktionen i enlighet med riksdagens beslut. Det arbetet uttrycks genom Livsmedelsstrategin 2.0.

Riksdagen fastslog det övergripande målet för livsmedelsstrategin 2017 att öka den svenska livsmedelsproduktionen och lade samtidigt fast målen för de tre strategiska områdena. I samråden och inspelen till arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 har det tydligt framgått en önskan att strategin ska innehålla mätbara mål och att dessa behöver följas upp. Som exempel har nämnts en marknadsandel för kött och mjölkekvaliter på 80 procent och spannmål 150 procent. Vidare att marknadsandelen för gröna proteiner bör vara 100 procent och avseende sjömat en produktionsökning med 80 procent. Regeringens bedömning är att för att få tillförlitlighet i denna typ av mål så ges Statens jordbruksverk (Jordbruksverket) i uppdrag att föreslå hur man kan förbättra och konkretisera uppföljning och mätning av livsmedelsproduktionen i Sverige genom att ta fram underlag för att bedöma möjlig produktionsökning över tid med en kontrollstation 2030. Till exempel uttryckt som andel av den svenska marknaden, där produktionen kan konsumeras inom landet eller exporteras. Underlaget bör också beskriva möjliga målformuleringar och beskriva för- och nackdelar med en sådan målsättning. Ytterst handlar det om att på ett effektivt sätt mäta utvecklingen inom den svenska livsmedelsproduktionen.

Utöver det breda arbetet för att förbättra företagsklimatet för företagen i livsmedelskedjan i Sverige, kommer regeringen att kraftsamla arbetet med genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0 inom följande tre fokusområden.

- Ökad robusthet i livsmedelskedjan
- Exportfrämjande
- Svensk kvalitet och gastronomi

Regeringen kommer att ta en mer aktiv roll än tidigare i genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0. Genomförandet kommer att ske i nära samverkan med livsmedelskedjans aktörer, bland annat genom att ett livsmedelspolitiskt råd har inrättats och att samordning, både på strategisk och operativ nivå, stärks.

2. Inledning

2.1 Bakgrund och avgränsningar

I propositionen En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (livsmedelsstrategin) beskrev regeringen livsmedelsstrategin och föreslog att riksdagen skulle godkänna mål för strategin (prop. 2016/17:104). Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2016/17:MJU23, rskr. 2016/17:338). Av riksdagens beslut framgår såväl det övergripande målet för strategin som målen för de tre strategiska områden genom vilka strategin ska genomföras. Det övergripande målet för livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.

Regeringen konstaterar nu att livsmedelsstrategin är en stabil grund för det fortsatta arbetet med att stärka livsmedelskedjan. Livsmedelsstrategin är fortsatt gällande, men i behov av att uppdateras för att bättre möta de utmaningar som de senaste årens stora omvärldsförändringar innebär. Arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 har därför bedrivits med utgångspunkt i riksdagens beslut från 2017.

Av propositionen Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34 s. 136) framgår att dricksvattenproduktion är av central betydelse för liv och hälsa och för att många andra delar i samhället ska kunna fungera. Dricksvatten är en förutsättning för såväl konkurrenskraft som lönsamhet i livsmedelskedjan. Dricksvatten behandlas dock inte i Livsmedelsstrategin 2.0.

Under arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 har många frågeställningar och angelägna åtgärder identifierats. Flera av dessa beskrivs i strategin. Andra är

föremål för fortsatta och mer omfattande analyser i pågående utredningar eller regeringsuppdrag. Frågeställningarna beskrivs i varierande omfattning i strategin och regeringen har inte för avsikt att föregripa utredningarnas arbete eller slutsatser.

2.2 Process

För att Livsmedelsstrategin 2.0 ska bli en hävstång i arbetet med att öka den svenska livsmedelsproduktionen behöver livsmedelskedjans aktörer vara delaktiga i att utarbeta och genomföra strategin. Processen med att ta fram strategin inleddes därför med fokus på dialog och diskussioner med företrädare för företag och organisationer i livsmedelskedjan.

Under våren 2023 hölls tematiska rundabordssamtal inom områdena konkurrenskraft och förenklingar, kunskap och innovation, minskat beroende och robusthet samt regionala livsmedelsstrategier. Vid respektive samtal deltog företrädare för 8–12 organisationer, myndigheter samt företag och företagorganisationer. Inspel lämnades både vid samtalen och till en funktionsbrevlåda för ändamålet. Sammanlagt har över 200 inspel lämnats, som tillsammans innehåller mer än 1 200 förslag, varav vissa dock är överlappande eller motstridiga. En betydande del av förslagen rör behov av förenklingar, ökad lönsamhet och stärkt konkurrenskraft för att kunna öka livsmedelsproduktionen i Sverige.

Utöver rundabordssamtalen har det hållits ett stort antal bilaterala möten med organisationer, myndigheter och enskilda företag för att inhämta kunskap och goda idéer till arbetet.

Det finns ett mycket stort engagemang för svensk livsmedelsproduktion och för Livsmedelsstrategin 2.0. En övervägande del av inspelen ligger i linje med regeringens ambition om hur svensk livsmedelsproduktion kan stärkas. Dialogerna, diskussionerna och inspelen utgör ett viktigt underlag i arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0.

Livsmedelsstrategin 2.0 innebär startskottet för ett mer fokuserat och ambitiöst arbete för att stärka alla delar i livsmedelskedjan och öka den svenska livsmedelsproduktionen. Regeringen kommer vid genomförandet av strategin att fortsätta ha en nära dialog med representanter för livsmedelskedjans aktörer.

2.3 Nuläge och omvärldsförändringar

Livsmedelsstrategin 2.0 innebär en vidareutveckling av flera områden i livsmedelsstrategin för att bättre spegla de nya förutsättningar som företag i livsmedelskedjan möter. I detta avsnitt belyses en stor bredd av frågor som bedöms påverka företagens lönsamhet, konkurrenskraft och förutsättningar att öka den svenska livsmedelsproduktionen.

Stabil lönsamhet för företag inom livsmedelskedjan är den viktigaste faktorn för att enskilda företag ska vara motståndskraftiga. En god lönsamhet ger utrymme för företagen att såväl vidta förebyggande åtgärder och göra anpassningar som att spara till en ekonomisk buffert i en osäker omvärld. Sedan 2017 har stora omvärldshändelser på olika sätt påverkat livsmedelskedjans företag och därigenom har behov av nya åtgärder och en ny inriktning för livsmedelsstrategin tydliggjorts.

I början av 2020 bröt sjukdomen covid-19 ut och orsakade en pandemi, vilket påverkade leveranskedjor och konsumtionsmönster på ett sätt som innebar konsekvenser för olika delar av livsmedelskedjan, bland annat i form av bristande kundunderlag för restauranger och i besöksnäringen. Pandemin visade samtidigt att stora delar av leverantörskedjorna var robusta. Under det andra halvåret 2021 nådde priserna på energi och insatsvaror i jordbruket nivåer som satte såväl primärproducenter som förädlingsindustri under ekonomisk press. Förutsättningarna för detalj- och grossisthandeln försämrades även genom uteblivna eller försenade leveranser av vissa varor. Efterfrågan på fisk från svenska fiskare och svenskt vattenbruk minskade markant, både i Sverige och på exportmarknaderna. Följden blev stora prisfall vilket medförde att stora delar av yrkesfisket och vattenbruket drabbades hårt.

Den 24 februari 2022 inledde Ryssland den fullskaliga invasionen av Ukraina som, utöver ett stort mänskligt lidande och ett försämrat säkerhetspolitiskt läge, också resulterade i ytterligare påverkan på kostnadsläget och negativ inverkan på den globala livsmedelsmarknaden. I Sverige påverkades livsmedelspriser och konkurrenssituationen inom dagligvaruhandeln.

Den höga inflation som följde ledde i sin tur till att Riksbanken beslutade att höja styrräntan i snabb takt under 2022 och 2023. Detta bidrog till att kapitalkostnader för livsmedelskedjans företag steg snabbt samtidigt som konsumenternas köpkraft försvagades. Den nya räntenivån påverkar

kapitalkostnaden, investeringsviljan och har slagit särskilt hårt mot unga lantbrukare som ofta har högre belåningsgrad än äldre och etablerade lantbrukare. Detta försvårar även de ägarskiften som svenskt lantbruk är i behov av. Samma situation gäller för företagare inom vattenbruket där räntekostnaderna står för den största kostnadsökningen de senaste åren. Företagen i hela livsmedelskedjan har försökt att kompensera för kostnadsökningarna för insatsvaror och räntor i den mån det har gått genom att överföra kostnaderna på nästa led i värdekedjan. Det innebär att en liten kostnadsökning i primärproduktionsledet ofta resulterar i en betydligt större prisökning för konsumenten.

När hushållens konsumtionsutrymme begränsades av ökade priser på såväl energi och boende som livsmedel förändrade de både köpbeteende och konsumtionsvanor. Det resulterade i minskad konsumtion av exempelvis frukt och grönt samt närproducerade eller ekologiska livsmedel under 2022 och 2023.

Jordbruket är en av de branscher med högst antal dödsolyckor i relation till antalet verksamma. Under perioden 2011–2020 omkom 71 lantbrukare till följd av olyckor i sitt arbete¹. Dessutom tampas sektorn med arbetsmiljörelaterade utmaningar, med bland annat ergonomiska belastningsskador som huvudsaklig orsak till sjukskrivningar. Jordbruksverket presenterade 2022 en strategi för att minska olyckorna och förbättra arbetsmiljön i jordbruks- och trädgårdsnäringen genom erfarenhetsutbyte och informationsinsatser. Arbetsgivar- och branschorganisationen Gröna arbetsgivare har fått en särskild roll av Jordbruksverket för att förbättra lantbrukarnas arbetsmiljö och har tilldelats 47 miljoner kronor under fyra år för att genomföra arbetet.

Ett sätt att öka lönsamheten i livsmedelskedjan och få avsättning för större produktionsvolymer är en tydligare exportinriktning. Innovation och god marknadskännedom i livsmedelskedjan kan bidra till att möta konsumenternas förändrade efterfrågan. Det finns en global efterfrågan på produkter som matchar de svenska konkurrensfördelarna med hög livsmedelssäkerhet, låg antibiotikaanvändning, miljömässig hållbarhet och som dessutom är producerade med en god djurvälstånd till följd av ambitiösa djurskyddsregler. Både den globala befolkningen och välståndet förväntas

---

¹ Jordbruksverket 2022, Strategi och åtgärder för att minska olycksriskerna och förbättra arbetsmiljön i jordbruket och trädgårdsnäringen 2022:16.

öka², vilket i sin tur kan leda till ökad efterfrågan på svenska livsmedel. Den globala marknaden är inte statisk och större händelser i omvärlden medför såväl möjligheter som utmaningar för internationell handel.

Enligt Kommerskollegium har den internationella handelspolitiken på senare tid förändrats och påverkas dels av den teknologiska utvecklingen, dels av olika geopolitiska och säkerhetspolitiska överväganden³. För den svenska livsmedelskedjan finns det risker med ökad protektionism i världshandeln. På kort sikt föreligger risk för att exportvolymerna kan drabbas av nya eller högre tullnivåer som medför att svenska produkter blir mindre konkurrenskraftiga. På lite längre sikt kan importen bli dyrare för svenska företag och konsumenter. Högre priser för insatsvaror innebär att företagens produktionskostnader stiger.

Samhället står fortsatt inför ett arbete med grön omställning. Jordbruket är en av de samhällssektorer som påverkas mest av klimatet. Det innebär förändrade förutsättningar för att bedriva jordbruk i olika delar av Sverige, liksom olika delar av världen. Klimatet, terrängen, arronderingen och jordmånen varierar mellan olika regioner. En ökande medeltemperatur har resulterat i en längre växtsäsong i Sverige och i andra länder med liknande klimat⁴. Samtidigt kommer nya utmaningar i form av ändrade nederbörds-mönster och etablering av nya skadegörare⁵. I Sverige finns många lantbrukare som arbetar proaktivt med hållbar produktion och djurskydd. Det gör att Sverige i ett internationellt perspektiv har möjlighet att skala upp sin produktion jämfört med andra länder, vilket möjliggör en ökad tillväxt i primärproduktionen.

Viltstammar av exempelvis vildsvin, dovhjort och kronhjort utgör en tillgång och en värdefull livsmedelsresurs, men kan samtidigt orsaka stora skador på växtodlingar. Det pågår arbete med att öka incitamenten för jakt på vildsvin och avsättningen av vildsvinskött. Ett led i det arbetet kan vara att analysera om och hur subventioner för trikin- och cesiumanalyser kan öka incitament för vilthanteringsanläggningarna att ta emot och avyttra vildsvinskött. Lokalt kan även skador på grödor orsakade av fåglar så som gäss och tranor skapa stora problem för jordbruket. Flera ändringar av bestämmelser som rör

² Business Sweden 2024, Inside Asia's population shift.

³ Oroligt läge för den globala handelspolitiken | Kommerskollegium, Internationell handel under utveckling | Kommerskollegium.

⁴ Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning, skr. 2023/24:97.

⁵ Statens jordbruksverk, Handlingsplan för klimatanpassning, Rapport 2022:08.

skydds jakt, tillåtna jaktmedel och utökade jakttider har genomförts för att underlätta skyddet av grödor. En hållbar fiskförvaltning samt en förvaltning av predatorer såsom säl och skarv som starkare integreras i, och växelverkar med, havsmiljöarbetet kan resultera i en ekosystemtjänst som gynnar sjömatproduktionen.

Den senaste tidens spridning av vargstammen till områden med tätare tamdjursbesättningar har lett till både oro och ekonomiska konsekvenser för djurhållare. Naturvårdsverket har på uppdrag av regeringen uppdaterat riktlinjerna för skydds jakt efter varg, vilket bedöms underlätta skyddsjakten. Dessutom har finansieringen av viltskadeanslaget ökat.

Den svenska trädgårdsnärings kan komma att behöva växa med anledning av klimatförändringarna för att människor även i framtiden ska kunna konsumera frukt, grönsaker och bär. I dag importeras frukt och grönsaker i stor utsträckning från medelhavsområdet. Sydeuropa står inför utmaningar till följd av ett förändrat klimat, vilket bland annat resulterat i stor vattenbrist. Detta kan äventyra leveranssäkerheten från bland annat frukt- och grönsaksodlingar i området. Den svenska trädgårdsnärings spelar därför en viktig roll i Sveriges livsmedelsproduktion och för konkurrenskraften i livsmedelskedjan genom att bidra med en betydande mängd frukt, grönsaker och bär. Dessa livsmedel är även viktiga ur ett hälsoperspektiv då de bidrar till goda matvanor med ett bra näringsinnehåll.

Den svenska trädgårdsnärings kan även bidra till en mer hållbar livsmedelsproduktion genom minskade transportavstånd mellan producent och konsument, och genom tillvaratagande av restströmmar från bland annat industrin. Exempelvis kan restvärme och restvatten från olika processindustrier återanvändas vid livsmedelsproduktion. Mejeri, kött och bryggerirester är exempel på restströmmar i livsmedelsproduktionen, som kan återanvändas genom bearbetning till djurfoder eller produktion av biogas. I händelse av kris eller ytterst vid krig kan den svenska trädgårdsnärings genom korta transportavstånd även bidra till att minska risken för förseningar av matleveranser och minska eventuell brist på mat bland befolkningen. Torv används som jordförbättringsmedel i trädgårdsnärings och i plantskolor samt som stallströ (odlingstorv).

Även vattenbruket kan komma att påverkas av klimatförändringarna, eftersom en stor del av den fisk som odlas i Sverige, såsom laxfiskarter, är

kallvattensarter. Ett varmare klimat medför högre vattentemperaturer och därmed mindre gynnsamma odlingsförutsättningar. Klimatförändringarna kan även påverka viltlevande fiskbeståndets reproduktionsförmåga, vilket i sin tur påverkar fortsatta fiskemöjligheter.

Tillgången till fisk och skaldjur är avgörande för svenska fiskeriföretags överlevnad och lönsamhet. För flera bestånd är läget kritiskt varför åtgärder som återuppbygger dessa bestånd är prioriterade för att en ökad sjömatproduktion ska vara möjlig.

Det finns flera utmaningar att hantera, och möjligheter som behöver realiseras, för att svenska företag ska kunna utvecklas längs med hela den blå värdekedjan, från fisket och vattenbruket, via beredningsindustrin och samtliga förädlingssteg till konsument och marknad. Inom fisket pågår utvecklingen av nya processmetoder som ska kunna erbjuda konsumenter nya måltider baserat på sjömat.

Med Livsmedelsstrategin 2.0 som utgångspunkt kommer regeringen att arbeta för att stärka robustheten i livsmedelskedjan. Det finns ett behov av att öka den hållbara produktionen. För detta är satsningar på forskning och innovation, markvård, bevattning, dränering och produktivitet viktiga.

Till följd av de senaste årens tekniska framsteg finns stora möjligheter för framtida utveckling inom livsmedelskedjan, inte minst inom digitalisering och ny teknik. Artificiell intelligens (AI) har snabbt blivit en faktor som alla organisationer behöver förhålla sig till. Tjänstesektorn, tillverkningsindustrin, transportsektorn och även stora delar av livsmedelskedjan, inklusive jordbruket, kommer fortsatt att påverkas av utvecklingen inom digitalisering och robotisering.

Tillväxtverket har analyserat kompetensförsörjningen i livsmedelssektorn⁶ och har bland annat konstaterat att sektorn har behov av kompetensavseende omställning till cirkulär ekonomi och hållbar utveckling för motståndskraft samt för uthållighet och konkurrenskraft. Tillväxtverkets analys visar också att vissa gymnasiala yrkesutbildningar kopplade till livsmedelssektorn inte i tillräcklig utsträckning motsvarar arbetsmarknadens behov inom sektorn. Brist på arbetskraft inom jordbruket har förelegat

---

⁶ Tillväxtverket 2021, Rapport 0360, Rapport 0361, Tillväxtverket 2022, Rapport 0399, Tillväxtverket 2023, Rapport 0457.

under en lång tid och även utmaningar utifrån stigande åldersstruktur. Jordbruket kommer att behöva stärka arbetet med att effektivisera och implementera ny teknik, samtidigt som kompetensförsörjningen behöver förbättras. Uppkopplade maskiner, 5G, delning av data och sammankoppling av olika system med Internet of Things möjliggör nya, innovativa lösningar, smidigare processer och minskar behovet av arbetskraft inom sektorn.

Även bransch- och arbetsgivarorganisationen Livsmedelsföretagen konstaterar att det krävs ett omfattande kompetenslyft för att svenska livsmedelsföretag ska kunna växa och producera livsmedel med beaktande av de höga krav som ställs på hållbar produktion och kvalitet. För att upplevas som attraktiv behöver livsmedelssektorn kunna erbjuda goda arbetsvillkor och en bra arbetsmiljö.

Sedan livsmedelsstrategin beslutades har livsmedelskedjans företag vid flera tillfällen satts under särskild ekonomisk press vilket har medfört att stödåtgärder har införts för företagens likviditet. Detta tydliggör behovet av förbättrad lönsamhet för sektorns företagare och ökat fokus på en robustare livsmedelskedja i det vidare arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0. Regeringens bedömning är därför att stärkt lönsamhet i livsmedelskedjan är en förutsättning för att nå målet om en ökad livsmedelsproduktion, för att minska sårbarheten och därmed behovet av tillfälliga krisåtgärder.

3. En ny inriktning för livsmedelsstrategin

3.1.1 Mätbara mål

Översikt

Riksdagen fastslog det övergripande målet för livsmedelsstrategin 2017 att öka den svenska livsmedelsproduktionen och lade samtidigt fast målen för de tre strategiska områdena. I samråden och inspelen till arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 har det tydligt framgått en önskan att strategin ska innehålla mätbara mål och att dessa behöver följas upp. Som exempel har nämnts en marknadsandel för kött och mjölkekvalenter på 80 procent och spannmål 150 procent. Vidare att marknadsandelen för gröna proteiner bör vara 100 procent och avseende sjömat⁷ en produktionsökning med 80 procent. Regeringens bedömning är att för att få tillförlitlighet i denna typ

⁷ Med begreppet sjömat menas det livsmedel som kommer från fisket i hav och inlandsvatten samt odlad sjömat från anläggningar i vatten och på land.

av mål så ges Jordbruksverket i uppdrag att föreslå hur man kan förbättra och konkretisera uppföljning och mätning av livsmedelsproduktionen i Sverige genom att ta fram underlag för att bedöma möjlig produktionsökning över tid med en kontrollstation 2030. Till exempel uttryckt som andel av den svenska marknaden, där produktionen kan konsumeras inom landet eller exporteras. Underlaget bör också beskriva möjliga målformuleringar och beskriva för- och nackdelar med en sådan målsättning. Ytterst handlar det om att på ett effektivt sätt mäta utvecklingen inom den svenska livsmedelsproduktionen.

En marknadsandel för kött på 80 procent skulle innebära att Sverige producerar kött som motsvarar 80 procent av det som konsumeras i landet när samtliga köttslag⁸ slås ihop (mätt till vikten). År 2023 hade Sverige en marknadsandel på 70 procent när nöt, fläsk, fågel, får och viltkött, inklusive renkött, räknats in. Särskilt när det gäller nöt eller får skulle en ökad produktion också gynna odlingslandskapets biologiska mångfald genom fler betande djur. Den svenska marknadsandelen för kött har sjunkit sedan EU-inträdet för alla köttslag vilket beror på flera faktorer såsom ekonomiska, nya trender och influenser från andra länder. Animalieproduktion utgör en betydande del av den svenska jordbruksproduktionen och en högre marknadsandel indikerar att sektorn stärker sin konkurrenskraft och svarar väl mot marknadens utveckling. Om en ökad marknadsandel ska främjas är det viktigt att såväl offentliga som privata aktörer i livsmedelskedjan aktivt lyfter svenska mervärden, till exempel låg antibiotikaanvändning, god djurvälstånd och lågt klimatavtryck samt att det finns en efterfrågan hos konsumenterna.

En marknadsandel för mjölkekvivalenter på 80 procent skulle innebära att svenska mejerier väger in den mängd mjölk som behövs för att producera 80 procent av de mejeriprodukter som konsumeras i Sverige. Invägd mjölk används till en mängd olika mejeriprodukter. Måttet mjölkekvivalenter används för att beskriva det totala behovet och beaktar även ändrade konsumtionsmönster såsom en ökad efterfrågan på fetare produkter. År 2023 låg marknadsandelen på 75 procent. Sedan Sveriges inträde i EU har mejeriproduktion och konsumtion i allt större utsträckning blivit en del av en global marknad, men är fortfarande beroende av lokala förhållanden, inklusive väderförhållanden, arbetskraftskostnader, priser för insatsvaror, transportkostnader och kapitalkostnader. Sedan 1950-talet har både produktionen och konsumtionen av mejeriprodukter förändrats. Antalet

⁸ Avser nöt, fläsk, fågel, lamm och viltkött inklusive renkött.

mjölkgårdar har minskat, men antalet kor per gård har ökat. Antalet kor har dessutom minskat totalt, men varje ko producerar mer än dubbelt så mycket mjölk som 1950. Ostkonsumtionen har nästan tredubblats, medan mjölkkonsumtionen har minskat.

En marknadsandel för spannmål på 150 procent skulle innebära att den årliga produktionen mätt i ton överstiger inhemsk konsumtion med 50 procent. Den svenska marknadsandelen för spannmål har de senaste 30 åren legat stabilt över 100 procent och genomsnittet de senaste fem åren uppgår till 118 procent. Spannmålsproduktionen varierar mellan åren beroende på väderhändelser och skörd. I snitt exporterar Sverige årligen ungefär 1,3 miljoner ton spannmål, främst till andra EU länder, Storbritannien och Norge.

En marknadsandel för gröna proteiner på 100 procent skulle innebära att Sverige skulle producera växt- och svampproteiner till ett värde som motsvarar värdet av den inhemska konsumtionen, exklusive det som används till djurfoder. Målet inkluderar i dagsläget inte mer nischade proteinprodukter, till exempel laboratorieodlat kött. En anledning till detta är att marknaden för sådana proteiner ännu bedöms som omogen. Regeringen ser positivt på utvecklingen av nya proteinkällor som når marknaden och avser att följa marknadsutvecklingen noggrant. Regeringen bedömer att det även behövs ett långsiktigt arbete för att säkerställa inhemsk produktion av proteingrödor för djurproduktionen.

En produktionsökning av sjömat med 80 procent jämfört med nivån 2023 skulle innebära att landning och beredning av fisk för humankonsumtion samt produktion av odlad sjömat ökar.

Genom att en större andel av den fisk som landas används till humankonsumtion samt att en större andel av den landade fisken tas till vara genom bland annat nya förädlingsmetoder, ökar resurseffektiviteten, förädlingsvärdet och därmed potentialen att stärka lönsamheten på företagsnivå. Därmed kan livsmedelsproduktionen öka inom ramen för befintliga eller minskade fångstkvoter, utan att uttaget av fisk ur havet ökar. För yrkesfisket finns därtill den största potentialen att öka den svenska livsmedelsproduktionen genom att en större andel av de totala landningarna sker i Sverige liksom beredningen av pelagisk fisk, främst sill och strömming,

eftersom mer än hälften av den pelagiska fisken för humankonsumtion i dag landas utomlands.

Restströmmar från beredningen av arter som strömming och sill kan med nya förädlingsmetoder öka andelen av den landade fisken som kan gå till humankonsumtion. En ökad andel landningar i Sverige skulle kunna bidra till en avsevärd ökad svensk livsmedelsproduktion samt bidra till livsmedelsberedskapen. En ökad produktion av livsmedel baserad på fiskråvara måste svara mot en efterfrågan hos konsumenterna både i Sverige och utomlands. Vidare kommer en sådan utveckling att kräva ett fördjupat samarbete mellan värdekedjans aktörer.

Det krävs därför en helhetssyn som samlar samtliga perspektiv för att säkerställa en långsiktigt hållbar fiskförvaltning och efterföljande värdekedja. Därför behöver en hållbar fiskförvaltning samt förvaltning av predatorer, som säl och skarv, integreras starkare i, och växelverka med, havsmiljöarbete för att stärka fiskbestånden som kan möjliggöra en ökad livsmedelsproduktion från havet.

För vattenbruket finns det en mycket stor potential att öka den hållbara produktionen av odlad sjömat. Förbättrade förutsättningar att starta och bedriva vattenbruk, bland annat genom förenklade tillståndprocesser, kommer att vara mycket viktigt för en ökad produktion. Säkerställandet av tillgång till hållbart foder är även en viktig faktor.

Regeringen kommer att arbeta för att ge företagen goda förutsättningar att öka livsmedelsproduktionen på ett hållbart sätt som motsvarar konsumenternas efterfrågan.

3.1.2 Strategiska områden

Livsmedelsstrategins tre strategiska områden är Regler och villkor, Konsument och marknad samt Kunskap och innovation. Arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 har tagit sin utgångspunkt i dessa alltså gällande områden med tillhörande mål. I genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0 kommer regeringen kraftsamla insatserna till tre fokusområden; ökad robusthet i livsmedelskedjan, exportfrämjande och svensk kvalitet och gastronomi, se avsnitt 3.3.

Arbetet inom det strategiska området Regler och villkor är avgörande för att skapa konkurrenskraft i livsmedelskedjan. En god ekonomi är avgörande för företagens lönsamhet och konkurrenskraft. Lönsamma företag i livsmedelskedjan bidrar i sin tur till robusthet i livsmedelsförsörjningen. Att robustheten i livsmedelsförsörjningen ökar i fredstid är en grundförutsättning för en fungerande livsmedelsförsörjning vid kris eller höjd beredskap. Regeringen kommer att fortsätta verka för att minska företagens regelbörda och möjliggöra tillväxt i livsmedelsproduktionen i hela landet.

För att målsättningarna inom det strategiska området Konsument och marknad ska kunna uppnås behöver livsmedelsexporten främjas och kännedom om svensk livsmedelsproduktion och gastronomi öka. Avgörande för att nå framgång inom området är en nära samverkan mellan det offentliga och livsmedelskedjans aktörer.

För att nå framgång inom det strategiska området Kunskap och innovation krävs förbättringar inom företagens kompetensförsörjning, digitalisering samt en ökad innovationsgrad och en påskyndad klimatanpassning i livsmedelskedjan. I propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60) föreslås och beräknas alla anslagen sammanlagt för forskning och utveckling att öka successivt från 2025 till 2028 med totalt 6,5 miljarder kronor. Ökningen inkluderar en förstärkning till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) för forskning och innovation inom utgiftsområdet för areella näringar, landsbygd och livsmedel. Medlen kommer att växlas upp med medfinansiering från näringslivet. Forskningsresultaten behöver snabbare kunna tillämpas i företagen och bidra till ökad lönsamhet, produktion och klimatanpassning i livsmedelskedjan.

3.2 Grundläggande arbete för att öka livsmedelsproduktionen

Arbetet för att stärka lönsamheten och konkurrenskraften i livsmedelskedjan är en ständigt pågående process där alla aktörer i kedjan behöver bidra. Detta arbete måste ske brett genom insatser inom flera olika områden. På så sätt läggs en stabil grund för mer riktade och fokuserade satsningar som på ett träffsäkert sätt kan ta tillvara möjligheter eller undanröja hinder för livsmedelskedjans fortsatta tillväxt och ökad livsmedelsproduktion.

Nedan beskrivs några områden där Livsmedelsstrategin 2.0 kommer vara viktig för att i ett brett, och i vissa fall branschöverskridande, arbete kunna

beakta och ta hänsyn till livsmedelskedjans särskilda behov och möjligheter. Redogörelsen är exempel på områden där arbete pågår, men listan är inte uttömmande. Det viktiga är att etablera ett arbetssätt som bidrar till att lägga grunden för bättre förutsättningar för livsmedelskedjans företag och en ökad livsmedelsproduktion i enlighet med livsmedelsstrategins mål.

3.2.1 Den gemensamma jordbrukspolitiken och den gemensamma fiskeripolitiken

Översikt

Den gemensamma jordbrukspolitiken och den gemensamma fiskeripolitiken skapar, bland annat genom rätt stöd och ersättningar, grundläggande förutsättningar för att kunna nå målen i livsmedelsstrategin. Det är angeläget att det svenska genomförandet den gemensamma jordbrukspolitiken respektive fiskeripolitiken förenklas så att målen kan nå effektivt och utan onödiga kostnader för företag och myndigheter. Regeringen har flera gånger ändrat Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027 (strategiska planen) för att förbättra den i detta avseende. Inför 2025 har regeringen dessutom aviserat en budgetförstärkning, som syftar till att öka jordbrukets konkurrenskraft och robusthet i hela landet. Även havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet kommer att förstärkas under 2025. Regeringen är beredd att ta ytterligare initiativ till att justera den strategiska planen samt havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet utifrån målen för Livsmedelsstrategin 2.0.

En grundbult i Livsmedelsstrategin 2.0, som är avgörande för möjligheten att nå målen om en ökad livsmedelsproduktion, är att lönsamhet och konkurrenskraft ökar i primärproduktionsledet. Detta gäller såväl jordbruket och rennäringen som fisket, vattenbruket och hela den blå värdekedjan. De viktigaste och budgetmässigt mest omfattande verktygen som står till regeringens förfogande för detta är åtgärder i den strategiska planen samt havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Programmen finansieras med medel från EU och med nationella budgetmedel.

Programmen är en del av den gemensamma jordbrukspolitiken och den gemensamma fiskeripolitiken och ska bidra till de EU-gemensamma målsättningarna för dessa politikområden. Målsättningarna ligger till stor del i linje med målen för livsmedelsstrategin, och i utformningen av fondprogrammen finns utrymme för anpassning till de specifika förutsättningarna

i varje medlemsstat. Därigenom har programmen kunnat utformas för att bidra till livsmedelsstrategins mål. Regeringen kommer att ta initiativ till att justera programmen om det visar sig motiverat utifrån Livsmedelsstrategin 2.0 eller utifrån andra målsättningar. I samband med översynen av stöden inom den gemensamma jordbrukspolitiken inför 2028 behöver aktuella kunskapsunderlag i form av beslutsstödsverktyg användas i högre grad för att öka effekt och måluppfyllelse och därigenom minska övergödningen från jordbruket. En översyn av stöden inom klimat- och miljöområdet kan leda till ökade möjligheter att införa administrativt enkla stöd som är incitamentsbaserade, resultat- eller värdebaserade eller stöd till kollektiva insatser, samtidigt som konkurrensneutralitet mellan EU:s medlemsstater värnas.

Det regelverk som styr den gemensamma jordbrukspolitiken är komplext och det finns krav på att politiken bidrar till mål inom många områden. EU-regelverket ställer höga krav på medlemsstaternas kontrollsystem för att säkerställa korrekta utbetalningar. Detta medför sammantaget en regelbörda med tillhörande kostnader för de som ansöker om stöd och ersättningar. I spåren av protester från lantbrukare runt om i Europa under vintern 2023/24 föreslog EU-kommissionen ändringar i EU-regelverken som gör det möjligt för medlemsstaterna att genomföra ett antal lättnader och förenklingar i genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken. Regeringen har, med anledning av det ändrade regelverket, ändrat den strategiska planen⁹. Ändringarna medförde lättnader i fråga om kraven på marktäcke under känsliga höstperioder, växtföljd och att avsätta miljöytor. Vidare infördes undantag från grundvillkorskontroller för gårdar under 10 hektar. Från 2025 breddades ersättningen för precisionsjordbruk till att omfatta hela landet och en ny ersättning för att avsätta blommande ytor i landskapet införs i stället för kravet på att avsätta miljöytor¹⁰. Under 2024 genomfördes en justering av kompensationsstödet. Regeringen har gett Jordbruksverket i uppdrag att ta fram förslag till en ny miljöersättning för vallodling utanför kompensationsstödsområdet som senast från 2026 ska kunna sökas inom ramen för den strategiska planen¹¹. Regeringen arbetar

⁹ Uppdrag till Statens jordbruksverk att till Europeiska kommissionen överlämna en begäran om ändring av Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027 samt att vidta förberedelser för att möjliggöra en begränsning av ytan för att ansöka om ersättning för blommande åker och fältkant, 2024-08-29, LI2024/00833.

¹⁰ Uppdrag till Statens jordbruksverk att till Europeiska kommissionen överlämna ett förslag till ändring av Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027, 2024-03-07, LI2024/00599 och LI2023/03737.

¹¹ Uppdrag till Statens jordbruksverk att ta fram förslag till ändring av miljöersättningar i Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken, 2024-06-20, LI2024/01363.

vidare med det grundläggande arbetet för att, med hjälp av den gemensamma jordbrukspolitiken, öka livsmedelsproduktionen.

Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet för 2021–2027 ska bland annat främja ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske och vattenbruk i Sverige. Den totala budgeten för alla vattenbruksrelaterade åtgärder i programmet är cirka 640 miljoner kronor. Regeringen har i början av 2024 beslutat om en ändring i förordningen (2022:1461) om stöd från europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden som möjliggör för jordbruksföretag att erhålla stöd för investeringar i vattenbruk. Detta för att fler kan ta del av satsningen som syftar till att påskynda utvecklingen av ett hållbart vattenbruk i Sverige.

Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 har den strategiska planen tillförts 746 miljoner kronor under den kvarvarande planperioden. Satsningen görs för att öka jordbrukets konkurrenskraft och robusthet i hela landet och är ett viktigt led i regeringens arbete med Livsmedelsstrategin 2.0. Av satsningen är 100 miljoner kronor avsedda för investeringsstödet för konkurrenskraft under 2025, som går till att modernisera produktionsanläggningar och markresurser i hela landet. Regeringen inför från och med läsåret 2025/26 ett stöd till skolfrukt inom ramen för EU:s skolprogram¹² för utdelning av mjölk, frukt och grönsaker. Regeringen bedömer att ett skolfruktstöd bidrar positivt till främjandet av bra matvanor i befolkningen. Ett skolfruktstöd ger barn möjlighet att lära sig mer om lantbruk och trädgårdsodling samt om vikten av hälsosamma matvanor för en god hälsa, vilket kan bidra till att målen för livsmedelsstrategin uppfylls.

Regeringen gav den 16 mars 2023 Jordbruksverket i uppdrag att föreslå förändringar av genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken som kan effektivisera och minska regelbördan för myndigheter och stödmottagare¹³. Ambitionen är att Sverige ska ligga i framkant vad gäller begränsade finansiella korrigeringar kopplade till genomförandet. Jordbruksverket slutredovisade uppdraget i maj 2024. Förslagen i redovisningen omfattar bland annat förenklade stöd och villkor för stödmottagare, förbättrad information och it-stöd, långtgående nyttjande av digital teknik samt omorganisering av stödhanteringen. Förslag till

¹² EU:s skolprogram finansieras via Europeiska Garantifonden (EGFJ).

¹³ Uppdrag till Statens jordbruksverk att redovisa förslag på effektiviseringsåtgärder för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken samt långsiktig strategi för den digitala markuppföljningen, 2023-03-16, LI2023/02044.

förenklingar av den gemensamma jordbrukspolitiken och dess genomförande i Sverige inhämtas också löpande från företrädare för näringen och utvecklas vidare i samarbete med Jordbruksverket. Andra mer generella insatser för att förenkla för företagen redovisas i avsnitt 3.2.2. Inför 2028, när ett nytt jordbrukspolitiskt program och en ny reformperiod för havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden inleds, har regeringen föreslagit mer omfattande regelförenklingar till kommissionen. Även ökad användning av data och ny teknik kan komma att innebära fortsatta förenklingar för genomförandet av politiken.

3.2.2 Förenkling för företagen

Översikt

I Sverige ska det vara enkelt att starta och driva företag. Regeringen arbetar för att relevanta myndigheterna ska ha kunskap om, och förståelse för, företagens villkor samt genomföra sina uppgifter med ett gott bemötande. För att förenkla för företagen och sänka företagens kostnader har regeringen tillsatt ett förenklingsråd och ett implementeringsråd. Flera utredningar har också tillsatts, bland annat i syfte att se över kontroll, avgifter och finansiering i livsmedelskedjan och förenkla tillståndsprocesser enligt miljöbalken. Flera myndigheter har fått regeringens uppdrag att redovisa hur myndigheten beaktar företagsperspektivet och livsmedelsstrategins mål i förenklingsarbetet. Regeringen har vidare gett Boverket i uppdrag att genomföra en analys av kommunernas tillämpning av den reglering i plan- och bygglagen (2010:900) som ger kommunerna möjlighet att styra var olika typer av handel, till exempel livsmedelshandel, får etablera sig i syfte att underlätta nyetablering. Regeringen bedömer att en väl utvecklad samverkan mellan myndigheter och utveckling av digitala tjänster är viktigt i det fortsatta förenklingsarbetet. Regeringen anser att miljöarbetet ska genomföras effektivt och där så är möjligt och lämpligt genom incitament i stället för, eller som komplement till, lagstiftning. Detta kan bidra till en ökad svensk livsmedelsproduktion vilket är angeläget av klimatskäl då svensk livsmedelsproduktion har låga klimatavtryck i en internationell jämförelse.

Livsmedelskedjan utgörs i dag av nära 150 000 företag, från primärproduktion och förädlingsled till restauranger och dagligvaruhandel och svarar för åtta procent av det totala förädlingsvärdet i näringslivet¹⁴. Enligt

¹⁴ Tillväxtverket (2021). Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan.

Tillväxtverkets undersökning Företagens villkor och verklighet 2023 anser små och medelstora företag inom livsmedelssektorn att lagar och myndighetsregler är det största tillväxthindret följt av bristande tillgång till lämplig arbetskraft och kompetens¹⁵. Att regelbördan ökat på senare år inom livsmedelskedjan har också bekräftats i andra undersökningar, bland annat inom projektet Metodutveckling för regelförenkling som finansierats av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling samt Lantbrukarnas Riksförbund.

Enligt inspel i arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 från företagen i de gröna näringarna finns de mest betungande reglerna inom miljöområdet. Andra frågor som pekas ut som betungande är överimplementering av EU-regelverk, omfattande krav på uppgiftslämnande till myndigheter, långa handläggningstider samt varierande tolkningar av samma regler mellan myndigheter och över tid. Företag inom förädlingsindustrin lyfter problem med att hitta eller förstå myndigheters information om regler. Senare led i livsmedelskedjan har lyft höga kostnader orsakade av regelverken som ett stort problem.

Primärproduktionsledet skiljer sig från resten av livsmedelskedjan då en stor del av företagen är en- eller fåmansföretag. Små företag är särskilt känsliga för stor regelbörda eftersom den administrativa kapaciteten i dessa företag ofta är begränsad. Det finns också en utsatthet i att vara ensam ansvarig för stora ekonomiska värden och företagets hela verksamhet. Primärproduktionsledet och andra små företag skulle därför gynnas mest av en minskad regelbörda. Enligt Tillväxtverkets rapport Företagens villkor och verklighet 2023 anger 23 procent av företagen att lagar och myndighetsregler är det största tillväxthindret. För livsmedelssektorn som helhet är motsvarande siffra 41 procent och för primärproducenterna inom livsmedelssektorn är siffran 49 procent.

3.2.2.1 Regelförenkling

I syfte att förenkla för företagen och stärka konkurrenskraft och försörjningstrygghet har regeringen tillsatt flera utredningar, bland annat följande.

---

¹⁵ Tillväxtverket Rapport 0454 (2023). Företagens villkor och verklighet 2023 Huvudrapport.

- En översyn av kontrollorganisationen och finansieringen av kontroll i livsmedelskedjan för att förenkla för företagen (dir. 2023:170).
- Miljötillståndsutredningen (dir. 2023:78).
- Utredningen om en konkurrenskraftig animalieproduktion (dir. 2023:19) som har lämnat betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56).
- Utredningen om översyn av jordförvärvslagen (dir. 2023:157).

Att åstadkomma verklig förenkling för företagen i livsmedelskedjan är avgörande för att målet om en ökad livsmedelsproduktion ska kunna nås. För att förenklingsarbetet ska ge verklig effekt i företagen i form av minskad regelbörda, minskade kostnader och utrymme för att tillämpa innovationer behöver förenklingar göras på flera olika sätt. Regler måste förenklas eller tas bort, samtidigt som det är ett problem om tillämpningen av regler inte upplevs som rimlig och rättssäker av företagen. Det måste vara lätt för företagen att göra rätt. Många regler har sin grund i EU-lagstiftningen. I vissa fall kan Sverige besluta om det nationella genomförandet genom lagar och förordningar. I andra fall är reglerna helt harmoniserade inom EU utan möjlighet för medlemsstaterna att göra nationella anpassningar.

Det förekommer att Sverige har beslutat om mer långtgående krav än den miniminivå som framgår av det EU-gemensamma regelverket, eller i vissa fall inte fullt ut har anpassat befintlig nationell lagstiftning till EU-regelverken. I många fall leder mer långtgående svenska krav till ökade kostnader för företagen vilket i slutändan i stor utsträckning förs över på konsumenten i form av högre konsumentpriser. Det innebär även att svenska företag kan förlora marknadsandelar till utländska företag med lägre krav än i Sverige. Klimatavtrycken från svensk livsmedelsproduktion är små jämfört med många andra länder. En satsning på ökad svensk livsmedelsproduktion är därför en satsning på en minskad klimatpåverkan på global nivå.

Ansvar för utformning av lagar och förordningar vilar på regeringen och riksdagen. Regeringens ambition är att undvika implementering av EU-regelverk över miniminivån och att motverka omotiverade regelbördor. Näringslivets kompetens och perspektiv bör i högre grad tas till vara vid utformning av regelverk som kommer att påverka företagets verksamhet.

Det finns ett behov av en likvärdig och rättssäker tillämpning av regler. Regelförenkling, företagsperspektiv i tillämpning av lagstiftningen, flexibilitet och samverkan med näringslivet är viktiga komponenter för detta. Vid sidan om reglernas utformning är framför allt myndigheternas bemötande och service gentemot näringslivet viktig för den upplevda regelbördan. Om den samlade regelbördan är mer omfattande än vad som följer av EU-regelverket orsakar detta stora kostnader för de svenska företagen, vilket minskar deras relativa konkurrenskraft.

För att stärka arbetet med regelförenkling har regeringen inrättat ett förenklingsråd som ska lämna förslag på regelförenklingar till regeringen. Även ett implementeringsråd har inrättats som har till uppdrag att bistå regeringen i arbetet med att stärka svenska företags konkurrenskraft genom att undvika implementering över miniminivå, att motverka omotiverade regelbördor samt att minska administrativa kostnader och andra fullgörande-kostnader vid genomförande av EU-regelverk i svensk rätt. De underlag som implementeringsrådet tar fram för att bistå regeringen ska vara av sådan kvalitet att de vid behov kan användas under kommissionens insamlingsfas av fakta och synpunkter samt utgöra en del av det samlade underlaget för regeringens helhetsbedömning vid utformning av Sveriges ståndpunkter inför kommande EU-förhandlingar samt inför antagande av andra EU-rättsakter som exempelvis genomförandeakter och delegerade akter.

Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 har 100 miljoner kronor avsatts för att få snabbare och mer förutsägbara tillståndprocesser. Tillskottet riktas bland annat till länsstyrelserna, domstolarna och Naturvårdsverket.

Regeringen har vidare gett ett flertal myndigheter, bland annat Naturvårdsverket¹⁶ och Kemikalieinspektionen¹⁷, i uppdrag att redovisa hur myndigheterna arbetar med regelförenkling och hur myndigheterna beaktar företagsperspektivet och livsmedelsstrategins mål i förenklingsarbetet. Regeringen anser att myndigheternas förståelse för företagets villkor och perspektiv är av stor vikt för att företagen ska uppfatta myndighetsutövningen som rimlig, rättssäker och likvärdig. Uppdraget till Jordbruksverket att förenkla genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken har beskrivits i avsnitt 3.2.1. Regeringen har även gett länsstyrelserna i

¹⁶ Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Naturvårdsverket.

¹⁷ Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Kemikalieinspektionen.

uppdrag¹⁸ att genomföra kompetenshöjande insatser riktade till sina företagsnära verksamheter.

I rapporten Konkurrensverkets genomlysning av livsmedelsbranschen 2023–2024 (Rapport 2024:5) drar myndigheten slutsatsen att det i flera avseenden föreligger brister i konkurrensen i livsmedelskedjan. Av rapporten framgår vidare bland annat följande. De konstaterade bristerna kan förklaras av en hög marknadskoncentration i flera led, låsningar och obalanser genom avtal och handelsbruk samt förekomsten av olika etableringshinder. Bristerna medför dels att konsumenter betalar mer för många livsmedel än vad de skulle behöva göra om konkurrensen varit bättre, dels att pengarna som konsumenten lägger på livsmedel inte alltid hamnar där de behövs för att ge incitament till marknadsinträde, investeringar och ökad produktion.

Konkurrensverket och företrädare för dagligvaruhandeln har konstaterat att den begränsade tillgången på butikslägen är en viktig anledning till den stora marknadskoncentrationen inom den svenska dagligvaruhandeln¹⁹. I regleringsbrevet för budgetåret 2025 har regeringen därför gett Boverket i uppdrag att analysera hur kommunerna har tillämpat den bestämmelse i plan- och bygglagen som ger kommunerna möjlighet att styra var olika typer av handel, till exempel livsmedelshandel, får etablera sig. Boverket ska bedöma om det finns behov av ändring av bestämmelsen för att underlätta för etablering av livsmedelsbutiker och även ta fram nödvändiga författningsförslag. Regeringen följer utvecklingen i livsmedelskedjan noga och avser att, vid behov, vidta ytterligare åtgärder som syftar till att förbättra konkurrenssituationen.

3.2.2.2 Digitalisering bidrar till utveckling och förenkling

Regeringens ambition är att digitaliseringens möjligheter ska bidra till att skapa en enklare vardag för privatpersoner och företag, en effektiv offentlig förvaltning med hög kvalitet, samt fler jobb och ökad tillväxt. Med digitala processer som anpassas utifrån företags förutsättningar och behov blir det möjligt för företagen att få överblick och kontroll över de krav myndigheter ställer på dem.

¹⁸ Uppdrag till länsstyrelserna att förenkla för företag genom bättre myndighetskontakter, 2024-03-27, KN2024/00763.

¹⁹ Konkurrensverkets rapport 2018:4.

Den digitala utvecklingen går fort framåt och det är viktigt att svenska aktörer ges förutsättningar att delta i de satsningar som görs på EU-nivå exempelvis för utveckling, test och experimentering av data som resurs för AI, robotik och annan digital teknik. Sverige deltar i det europeiska nätverket Agrifood Test- and Experiment Facilities (AgrifoodTEF) och inom ramen för detta arbete finns två svenska testbäddar. Testbäddarna erbjuder möjligheter att testa ny teknik såsom AI-baserade lösningar och robotiklösningar, i verklighetsnära miljöer innan marknadsintroduktion.

Regeringen ser ett behov av att underlätta för delning av jordbruksdata mellan olika aktörer samtidigt som ägarskapet och sekretessen säkerställs. En ökad delning av jordbruksdata ger potential att förbättra, förenkla och effektivisera för företag och myndigheter. Genom offentlig delfinansiering inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken har en infrastruktur för datadelning mellan aktörer tagits fram. Infrastrukturen kommer att möjliggöra utveckling av nya digitala lösningar. Inom datadelning pågår även flera projekt på EU-nivå och kommissionen strävar efter att skapa gemensamma europeiska dataområden. Ett av dessa områden är data inom jordbruk- och livsmedelssektorn och svenska aktörer deltar i ett projekt om detta. Det är viktigt att dra lärdomar av projektets resultat för att fortsätta utvecklingen av svenska dataområden. Att öka förmågan att dela och använda data kommer både förenkla för företagen och bidra till en konkurrenskraftig livsmedelsproduktion.

Sammantaget har regeringen vidtagit ett flertal åtgärder för att förenkla för företagen, men mycket arbete återstår. Regeringen kommer därför fortsätta att arbeta för att livsmedelskedjans företag ska kunna lägga mindre tid på administration och mer tid på livsmedelsproduktion.

3.2.3 Skatter och kapitalförsörjning

Översikt

Skattepolitiken ska bland annat ge goda förutsättningar för hög sysselsättning och tillväxt. Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 har den tillfälligt utökade skattenedsättningen för så kallad jordbruksdiesel förlängts så att jordbruksdiesel i miljöklass 1, efter nedsättning, även under kalenderåret 2025 får en skattenivå ner mot EU:s minimiskattenivå. Alkoholskatten för öl från små oberoende ölbryggerier sänks efter regeringens avisering i budgetpropositionen för 2025. Dessutom har, efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025, nedsättningen av

arbetsgivaravgifter för den först anställda, det så kallade växa-stödet, utvidgats till att omfatta upp till två anställda. Samtidigt som beloppsgränsen för hur stor ersättning som omfattas av nedsättningen har höjts till 35 000 kronor per månad. Behovet av investeringskapital i livsmedelssektorn är stort och regeringen ser det som angeläget att stödja fortsatta insatser för ökad produktivitet, resurseffektivitet och minskade utsläpp i jordbruket. Regeringen har tillsatt en utredning om jordförvärvslagen i syfte att underlätta för företagsutveckling, kapitalförsörjning för investeringar och ägarskiftet inom jordbruket (dir. 2023:157). Regeringen avser dessutom att analysera lämpligheten och ändamålsenligheten av att införa finansieringsinstrument i den strategiska planen.

3.2.3.1 Skattepolitik

Skatter är en faktor som tydligt påverkar företagandet och har flera syften. Skatterna ska bland annat finansiera offentliga utgifter på ett robust och rättssäkert sätt. Det ska ske genom ett legitimt och rättvist skattesystem som ger goda förutsättningar för hög sysselsättning och tillväxt. Skattepolitiken ska även bidra till effektiva ekonomiska styrmedel samt en generell och rättvist fördelad välfärd. Den ständigt pågående strukturomvandlingen i svensk ekonomi bör mötas med förbättrade villkor för företagande, entreprenörskap och investeringar i Sverige, som är förutsägbara och enkla. Skattereglerna ska stödja en utveckling som stimulerar befintliga företag att expandera, utländska företag att etablera sig i Sverige och att nya företag bildas. Som huvudregel beslutar varje medlemsstat självständigt om skatteregler, men EU spelar trots det en viktig roll inom skattepolitiken.

Inkomstskatter såsom skatt på arbete och bolagsskatter beslutar medlemsstaterna om självständigt men det sker viss samordning inom EU bland annat för att undvika dubbelbeskattning och skatteundandragande. Reglerna för mervärdesskatt är till stor del harmoniserade inom EU. När det gäller punktskatter finns det harmoniserade EU-regler som syftar till att motverka att skillnader i beskattning hämmar handeln inom EU, snedvrider konkurrensen eller leder till skatteundandragande. Skatterna måste också utformas på ett sådant sätt att de inte utgör otillåtet statsstöd.

Den tillfälligt utökade skattenedsättningen på jordbruksdiesel bedöms av näringen vara ett viktigt finanspolitiskt verktyg för att främja jordbruksproduktionen. Den tillfälligt utökade skattenedsättningen för jordbruksdiesel har förlängts och kommer, efter nedsättning, få en skattenivå ner mot

EU:s miniminivå. Det kommer att minska skatteintäkterna med 610 miljoner kronor under 2025.

I de dialoger som regeringen har haft med livsmedelskedjans företrädare har höga arbetskraftskostnader lyfts som ett tillväxthinder. Sedan 2017 kan vissa så kallade enmansföretag få en nedsättning av arbetsgivaravgifterna när en första person anställs i företaget (växa-stödet). Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025, har växa-stödet utvidgats till att omfatta upp till två anställda och beloppsgränsen för hur stor ersättning som omfattas av nedsättningen har höjts från 25 000 kronor till 35 000 kronor per månad. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2025 och tillämpas på ersättning som utbetalas efter den 31 december 2024. Utvidgningen av stödet från en till två anställda gäller för anställningar som påbörjats efter den 30 april 2024. Av propositionen Utvidgat växa-stöd – nedsättning av arbetsgivaravgifterna för upp till två anställda (prop. 2024/25:25 s. 38) framgår att syftet med ändringarna är att sänka anställningskostnaderna i mindre företag som vill anställa. Alla branscher omfattas av de nya reglerna. För företag inom livsmedelskedjan som uppfyller kriterierna för att erhålla växa-stöd innebär ändringen en sänkning av arbetskraftskostnaderna.

Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 har flera ändringar gjorts som syftar till att förenkla och förbättra för mindre företag. Beloppsgränserna för positiv och negativ räntefördelning har ändrats. Detta leder till att fler enskilda näringsidkare kan ta upp en del av näringsinkomsten som kapitalinkomst och att färre enskilda näringsidkare omfattas av de tvingande reglerna om negativ räntefördelning. Beloppsgränsen har också höjts för när enskilda näringsidkare får upprätta ett förenklat årsbokslut. Detta innebär att företag med en årlig nettoomsättning som normalt uppgår till högst 3 miljoner kronor får upprätta årsbokslutet i förenklad form, vilket ytterligare förenklar beskattningen för de allra minsta företagen, inte minst inom jordbruket som har en betydande andel enskilda näringsidkare.

Antalet ölproducenter i Sverige har ökat kraftigt på senare år, och det bedöms finnas cirka 400–500 producenter i landet. De allra flesta är små eller mycket små. De fem största ölproducenterna står för 90 procent av produktionen. De små ölproducenterna har haft utmaningar sedan pandemin då deras produkter generellt håller en högre prisnivå. Stora svenska och utländska ölproducenter drar nytta av sin storlek och kan sälja produkter till ett lägre pris. Små ölproducenter har däremot svårare att

konkurrera på grund av högre tillverkningskostnader per liter öl när investeringar och fasta kostnader ska täckas av en lägre försäljningsvolym. Sänkt alkoholskatt medför att det ekonomiska handlingsutrymmet för berörda ölbryggerier ökar, vilket i sin tur kan användas till att sänka priser, öka vinstmarginaler eller investera i verksamheten. Merparten av EU:s medlemsstater tillämpar den möjlighet som finns i alkoholskattedirektivet²⁰ att ha lägre alkoholskatt på öl från oberoende småbryggerier. Enligt direktivet kan alkoholskatten för bland annat öl från oberoende småbryggerier sättas ned till 50 procent av den ordinarie nivån. Hittills har Sverige inte utnyttjat den möjligheten, men från och med 1 juli 2025 kommer alkoholskatten för öl från oberoende småbryggerier sänkas med upp till 50 procent. Eftersom förslaget om sänkt alkoholskatt berör en mycket liten andel av alla alkoholdrycker i Sverige bedöms det inte nämnvärt påverka totalkonsumtionen av alkohol.

3.2.3.2 Investeringsbehov i livsmedelskedjan

Sedan 2017 har både det ekonomiska läget och ränteläget blivit mindre gynnsamt vilket har påverkat både konsumenternas efterfrågan och företagens kapitalkostnader.

De högre räntorna har hämmat företagens möjligheter att investera då det blivit betydligt dyrare att finansiera investeringarna med lån. Även företag som har haft möjlighet att betala en högre låneränta har vittnat om svårigheter att beviljas lån av bankerna. Det handlar särskilt om stora investeringar i nya teknologier eller produktionsmetoder där bankerna ser en högre risk. I de dialoger som har förts med livsmedelskedjans företag har det framkommit att det har blivit betydligt svårare och dyrare att ta banklån på grund av det högre ränteläget. Bankernas kreditbedömningar bygger i större utsträckning än tidigare på belåningsbara tillgångar, vilket sällan finns i ett företags uppstarts- och tillväxtfas. Företag i förädlingsledet vittnar om att det är svårt att ta steget från innovation till kommersialisering i tillväxtfasen då bankerna i sin riskbedömning lägger stor vikt vid ingångna försäljningsavtal som sällan finns när det gäller nya innovativa produkter. För just livsmedelsindustrin finns bara ett fåtal aktörer att sälja till inom den svenska dagligvaruhandeln, dessa aktörer ställer höga krav på försäljningshistorik i kombination med krav på höga försäljningsvolymmer för att ta in nya produkter i sortimentet. Sammantaget innebär detta att situationen för företag som vill

²⁰ Rådets direktiv 92/83/EEG av den 19 oktober 1992 om harmonisering av strukturerna för punktskatter på alkohol och alkoholdrycker.

låna pengar är mer utmanande än tidigare, särskilt när det gäller mindre och innovativa bolag inom livsmedelsförädlingen.

Investeringar i livsmedelsproduktion är ofta kapitalintensiva, särskilt inom områden där innovationsgraden är hög som till exempel i förädlingsledet och inom livsmedels- och jordbruksteknologier. Att öka innovationsnivån generellt och att innovationerna faktiskt tillämpas i företagen är avgörande för att nå de övergripande målen för livsmedelsstrategin.

Jordbruk är en kapitalintensiv verksamhet med förhållandevis små vinstmarginaler och investeringar finansieras i stor utsträckning genom lån. De ackumulerade lånen för svenskt jordbruk uppgår uppskattningsvis till cirka 200 miljarder kronor, varav cirka 60 procent antas vara lån med rörlig ränta. Ränteläget har därför stor påverkan på jordbruksföretagens benägenhet att investera och deras lönsamhet. Under 2022 och 2023, när marknadsräntorna steg snabbt, ökade exempelvis det svenska jordbrukets räntekostnader med 3,9 miljarder kronor per år²¹. Övriga kostnadsökningar, exempelvis för el, dieselbränsle, gödsel och soja, uppgick under samma period till totalt cirka 2,7 miljarder kronor. Lägre kapitalkostnader är avgörande för att förbättra företagsvillkoren, öka investeringarna och därmed bidra till en ökad svensk livsmedelsproduktion.

Livsmedelsproduktionen måste öka för att möta behov från en växande befolkning samtidigt som utsläppen måste minska för att nå Parisavtalets mål. En fortsatt hållbar produktivitet utveckling är angelägen för att begränsa det globala klimatavtrycket. I internationell jämförelse är dock svenskt jordbruk klimateffektivt med låga utsläpp per producerad enhet. En god produktivitet utveckling inom det svenska jordbruket har varit avgörande för den här utvecklingen. Produktivitet utvecklingen har inneburit att mindre areal och insatsvaror samt färre djur har behövts för samma produktion, och därmed minskade växthusgasutsläpp per producerad enhet. Sammanfattningsvis anser regeringen att den ökande globala efterfrågan på livsmedel ska mötas med en produktion med så låga klimatavtryck som möjligt. Där ligger svenskt jordbruk i framkant. Svenskt jordbruk ska fortsätta att arbeta med den gröna omställningen. Stärkt produktivitet i det svenska jordbruket är därför avgörande för att kunna kombinera höga klimatambitioner med en ökad livsmedelsproduktion. Fortsatta åtgärder för

---

²¹ Kostnadsanalys och läget i jordbruket, februari 2025.

ökad produktivitet, resurseffektivitet och kolinlagring kan ge både lägre växthusgasutsläpp och ökad lönsamhet i jordbruket.

Klimatinsatser inom de areella näringarna ska ha sin utgångspunkt i konkurrenskraft och effektivitet. Regeringen anser att det är viktigt att styrmedel för att ytterligare minska Sveriges utsläpp från jordbruket inte hämmar sektorns konkurrenskraft. Klimatklivet är ett investeringsstöd som syftar till varaktigt minskade växthusgasutsläpp, där stöd till bland annat energikonvertering, biogasanläggningar, laddningspunkter och gödselvärdens anläggningar har lämnats. I enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 har satsningen på klimatklivet förstärkts och förlängts till 2030. Lönsamheten i produktionen av biogas förstärks även av stöd som ges per kWh producerad gas, där stödet är högre till gödselbaserad biogas. Efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2025 har också anslaget för det nationella investeringsstödet till restaurering av ängs- och betesmark höjts, något som kan ha betydelse för djurhållare i expansionsfas.

Konkurrenskraftsutredningen pekade i sitt betänkande Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring (SOU 2015:15) på att jordförvärvslagen (1979:230) hämmar kapitalförsörjningen. Regeringen har därför tillsatt en utredning om jordförvärvslagen i syfte att underlätta kapitalförsörjning, investeringar och ägarskiftet inom jordbruket (dir. 2023:157). Översynen syftar bland annat till att skapa förutsättningar för bättre säkerhet för lån på marknads villkor. En god säkerhet är avgörande också för att locka andra investerare.

Inom den gemensamma jordbrukspolitiken har det för perioden 2023–2027 avsatts mer än 3,2 miljarder kronor för stöd till investeringar i ökad konkurrenskraft i primärproduktionen, 324 miljoner kronor för investeringar och kunskap kring frukt och grönsaker och ytterligare 345 miljoner kronor för investeringar i förädling och diversifiering. Stöden underlättar kapitalförsörjningen för bland annat investeringar i djurstallar och växthus, utrustning för lagring och torkning, ny teknik, markavvattning, gödselhantering och lokal vidareförädling. Kapitalbehovet bedöms vara större och det är angeläget att fortsatta satsningar på dessa områden sker. Den ökning av budgeten för den gemensamma jordbrukspolitiken som gjorts efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 förstärker investeringsstödet för konkurrenskraft ytterligare.

Utvecklingen med allt större investeringar gör att investeringsstödet skulle kunna behöva kompletteras med andra insatser inom den gemensamma jordbrukspolitiken. Regeringen avser därför att se över lämpligheten och ändamålsenligheten att inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken, tillämpa finansieringsinstrument, exempelvis i form av lån eller garantier. En sådan åtgärd behöver upphandlas för att vara förenlig med statsstödsregelverket. Syftet med en sådan upphandling är att lämplig aktör kan få tillgång till statligt kapital, till en låneverksamhet till jordbruket, inriktat på att i första hand förse unga lantbrukare och expanderande lantbruk med topplån. Exempel på en sådan aktör är Tillväxtbolaget för Sveriges lantbrukare AB.

Europeiska investeringsbanken (EIB) är en EU-institution vars verksamhet huvudsakligen fokuserar på att låna upp pengar på kapitalmarknaderna för att sedan låna ut dem på förmånliga villkor till projekt som ligger i linje med EU:s policyprioriteringar. Cirka 90 procent av utlåningen sker inom EU och pengarna kommer aldrig direkt från EU:s budget. EIB har sedan 1994 finansierat 251 projekt i Sverige till ett värde av 36,05 miljarder kronor. EIB:s styrelse godkände den 6 november 2024 ett finansieringsinitiativ för jordbrukssektorn, det Pan-Europeiska jordbruksprogrammet, med en budget på 3 miljarder euro. Programmet kommer att erbjuda lån, garantier och rådgivning för att stödja små och medelstora företag inom jordbruk och bioekonomi i EU. Initiativet syftar till att täppa till finansieringsluckor inom livsmedelskedjan, något som även har uppmärksammats under arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0. Programmet väntas stärka unga lantbrukare, främja gröna investeringar i linje med EU:s hållbarhetsmål enligt den gröna given och främja jämställdhet. Programmet väntas även bidra till minskade växthusgasutsläpp, ökad biologisk mångfald och till att främja cirkulära ekonomiska affärsmodeller. Regeringen bedömer att EIB:s initiativ inom jordbruks och livsmedelskedjan ligger väl i linje med prioriteringarna för Livsmedelsstrategin 2.0 och avser att verka för att möjligheterna kommer svenska företag till del, exempelvis genom att underlätta för unga eller nya företagare inom sektorn.

Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet) kommer att föra en nära dialog med bankerna, finansieringsinstitut och andra investerare kring utvecklingen av livsmedelssektorn.

3.2.4 Forskning, innovation och kompetensförsörjning

Översikt

I propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60), forsknings- och innovationspropositionen, föreslår regeringen att det Nationella forskningsprogrammet för livsmedel förlängs till 2028 och förstärks med 25 miljoner kronor under 2025. Förstärkningen för kommande år beräknas uppgå till 35 miljoner kronor 2026, 60 miljoner kronor 2027 och 110 miljoner kronor 2028. Sammantaget beräknas därmed 220 miljoner kronor 2028 för livsmedelsforskningsprogrammet. En utvärdering av befintligt program kommer att genomföras efter tio år, dvs. 2027, för att ge underlag för framtida satsningar på forskning och innovation inom livsmedelsområdet. En stor del av forskningen kommer att bedrivas företagsnära. Framtiden ställer krav på en högre teknisk kompetens inom jordbruket. Regeringen har därför gett Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) möjlighet att utfärda civilingenjörsexamen.

Livsmedelssektorn utgör ungefär en tiondel av näringslivet i Sverige. Trots livsmedelssektorns storlek och betydelse för människors liv och hälsa har området historiskt haft en relativt låg innovationsgrad samtidigt som samordningen inom sektorn och även kunskapsöverföringen från forskningen till företagen varit i behov att stärkas. Fram till 2017 låg den offentliga finansieringen av livsmedelsforskning på en relativt låg nivå. Sedan dess har dock läget förbättrats genom både stärkt finansiering och samordning av sektorns forskningsbehov genom Sweden Food Arena, bland annat genom åtgärder i livsmedelsstrategin och i den förra forskningspolitiska propositionen Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige (prop. 2020/21:60), vilket också konstaterats av näringen²². Några exempel är etableringen av kompetenscentrum för växtförädling, Grogrund (2018) vid SLU, Sweden Food Arena (2018) som har varit en samlade kraft inom sektorn, inrättandet av industridoktorander vid SLU, ett kunskapsnav för animaliesektorn vid RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE) och ett nationellt forskningsprogram för livsmedel som drivs av Formas.

Formas är också värd för en nationell kommitté för livsmedelsforskning som består av representanter för forskningsfinansiärer och andra centrala myndigheter inom livsmedelsområdet. Kommitténs uppgift är att koordinera

²² Sweden Food Arena (våren 2023), bedömningen är att utvecklingen pekar åt rätt håll. Bland annat har intresset för att söka tillgängliga medel för livsmedelsforskning ökat avsevärt.

långsiktiga forsknings- och innovationssatsningar. Genom kommitténs rådgivande grupp ökar det nationella programmet för livsmedel sina möjligheter att samordna och integrera sina insatser med fler aktörer och forskningsfinansiärer.

Regeringen bedömer att forskning, kunskap och innovation inom livsmedelssystemet behövs för att öka robustheten och långsiktig konkurrenskraft. Forskning och innovation behövs i livsmedelskedjans alla led, från primärproduktion, via förädling, distribution och försäljning till slutlig konsumtion och export. I det befintliga livsmedelsforskningsprogrammet finns 110 miljoner kronor per år reserverat sedan tidigare. I forsknings- och innovationspropositionen föreslås och beräknas alla anslagen sammanlagt för forskning och utveckling att öka successivt från 2025 till 2028 med totalt 6,5 miljarder kronor. Satsningen inkluderar bland annat förslag på förstärkning till området livsmedel med 230 miljoner kronor under åren 2025–2028. Sammantaget beräknas därmed minst 670 miljoner kronor för livsmedelsforskning och innovation under tidsperioden. Förstärkningen för livsmedelsforskning och innovation förväntas växlas upp med medfinansiering från näringslivet. Sammantaget kommer satsningarna i forsknings- och innovationspropositionen att skapa bättre förutsättningar för svenskt deltagande i EU-initiativet Horisont Europa och klustret om livsmedel, bioekonomi, naturresurser, jordbruk och miljö. Förutsättningar kommer även skapas för deltagande i framtida europeiska partnerskapsprogram inom livsmedelsområdet.

Jordbrukssektorn befinner sig i en stark utveckling som kräver allt högre teknisk kompetens och förståelse för komplexa system. Det handlar om att utveckla en resurseffektiv, robust och hållbar produktion som klarar klimatförändringarna. Arbetsgivarna i den gröna sektorn efterfrågar i allt högre grad anställda med kunskaper inom digitalisering och databearbetning, programmering, avancerad statistik och AI. Detta är kompetenser som behövs för att kunna utveckla och arbeta med tillämpning, anpassning och optimering av den nya tekniken. SLU står redo att påbörja utbildning av civilingenjörer med denna kunskap. Det finns ett generellt behov av att öka attraktiviteten och bredda rekryteringen till utbildningarna hos SLU för att säkra kompetensförsörjningsbehovet i den gröna sektorn. Regeringen avser därför att ge SLU i uppdrag att genomföra åtgärder för att stärka utbildningarnas attraktivitet och bredda rekryteringen.

Inom den gemensamma jordbrukspolitiken görs omfattande insatser för ökad kompetens. Genom den strategiska planen har sammantaget cirka 1,8 miljarder kronor avsatts för kompetensutveckling och samarbetsåtgärder under åren 2023–2027. Det handlar bland annat om ökad kompetens inom miljö och klimat inom jordbruket, och för trädgårds- och biodling. Genom dessa åtgärder kan företagens kompetens stärkas på flera områden vilket i sin tur bidrar till uppfyllelsen av livsmedelsstrategins mål. Det handlar bland annat om ökad konkurrenskraft, förbättrad arbetsmiljö, utvecklad livsmedelsförädling, och inte minst bättre miljö och klimat samt djurvälstånd. Medlen används för enskild rådgivning, men också till att utveckla rådgivarnas kompetens och att utveckla kunskapsbaser inom till exempel datahantering, lokal försäljning, animalieproduktion, jordbrukets miljöarbete och mathantverk. Utöver detta avsätts 105 miljoner kronor per år under perioden 2023–2027 till innovationsstödet European Agricultural Innovation Partnership (EIP-Agri). Syftet med stödet är att få fram nya innovativa lösningar på gemensamma utmaningar inom jordbruks-, trädgårds- och rennäringen genom samarbete mellan olika aktörer för att stärka kopplingen mellan forskningsresultat, ny teknik, rådgivning och praktiskt arbete. Dessutom kan stöd beviljas för att finansiera utvecklingen av nya idéer fram till färdig produkt eller tjänst, inom ramen för ett sådant samarbete. Stödet är inriktat på innovationer inom primärproduktionens konkurrenskraft, miljö och klimat. Genom EIP-Agri skapas också kontaktytor till andra innovationsgrupper i Europa och till projekt som finansieras via EU-initiativet Horisont Europa.

Regeringen har vidare stärkt samarbetet inom jordbrukets kunskaps- och innovationssystem (AKIS) genom att utse Jordbruksverket som samordnande aktör för AKIS. Regeringen har dessutom gett Jordbruksverket i uppdrag att inrätta ett nationellt nätverk för den gemensamma jordbrukspolitiken, fiske och vattenbruk samt landsbygdsutveckling, med uppgift att bland annat arbeta för att främja innovation och lärande. Genom nätverket erbjuds bland annat innovationssupport för enskilda och grupper för att främja uppstarten av innovationsarbeten. Jordbruksverket har också utarbetat en särskild plan för hur det samordnande arbetet ska bedrivas och hur de avsatta medlen ska användas. Regeringen avser att ge relevant myndighet i uppdrag att utreda behovet av förändringar i fråga om medel för kompetensutveckling och samarbetsprojekt inom den gemensamma jordbrukspolitiken, med sikte på den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2027.

Det pågår flera initiativ för att främja forskning och innovation i syfte att bidra till utvecklingen av svensk sjömat. Bland annat förmedlas stöd till innovationsprojekt inom fiske och vattenbruk genom havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027. Vidare fortlöper det utvecklingsarbete som genomförs inom ramen för centrubildningen Blå mat, som är den största satsningen hittills på svensk sjömat. Bakom centrubildningen står en nationell samling av forsknings- och innovationsaktörer, regioner och Gotlands kommun (regioner), kommuner, organisationer samt ett stort antal företag. I satsningen ingår aktörer från hela värdekedjan för sjömat, från primärproduktion i form av hållbara vattenbrukssystem och underutnyttjade vilda fiskarter över process- och produktutveckling och framställning av hälsosam, svensk sjömat till livsmedelshandeln. Resultaten och slutsatserna från pågående projekt, till exempel genom Blå mat och de innovationsprojekt som finansieras genom havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden, är av stor vikt för utvecklingen av svensk sjömat.

För ett hållbart framtida jordbruk behöver sektorns utsläpp av växthusgaser minska samtidigt som produktionen ökar. Jordbrukets klimatpåverkan kommer framför allt från biologiska (biogena) processer kopplade till djurhållning och växtodling. Det är svårt att reducera biogena utsläpp kraftigt samtidigt som livsmedelsproduktionen bibehålls. Regeringen bedömer därför att det är svårare att minska utsläppen från jordbruket än från många andra sektorer. Det finns också stora svårigheter att mäta biogena utsläpp med tillräcklig precision och effekten av åtgärder är dessutom svår att verifiera. Mot denna bakgrund har regeringen gett Jordbruksverket i uppdrag att utveckla metoder för att kartlägga klimatpåverkan i jordbruk av åtgärder som genomförs av lantbrukare, i syfte att öka jordbrukets klimateffektivitet. Uppdraget delredovisades den 6 september 2024 och kommer att slutredovisas senast den 28 februari 2027.

Problem med att rekrytera kompetent personal har under en längre tid framförts som en stor utmaning av myndigheter samt livsmedelskedjans företag och organisationer. I en undersökning från 2023²³ uppgav 75 procent av de tillfrågade företagen i livsmedelssektorn att de vill växa, men samtidigt ser nästan en tredjedel av företagen bristande tillgång till lämplig arbetskraft som ett stort tillväxthinder. Skillnaderna inom sektorn är stora, där störst problem konstateras inom restaurangbranschen. Den största utmaningen som

---

²³ Företagens villkor och verklighet 2023 (Tillväxtverket).

behöver lösas för att förbättra kompetensförsörjningen är, enligt företagen, att livsmedelskedjan blir mer attraktiv att söka sig till²⁴. Attraktion och lönsamhet hänger ihop, då arbetstagare generellt söker sig till branscher och företag med god lönsamhet och ett bra löneläge. Det finns också stora regionala skillnader vad gäller efterfrågan på kompetens.

Tillväxtverket har sedan 2020 i uppdrag att analysera och bidra till att kompetensförsörjningsinsatser kommer till stånd inom livsmedelskedjan för att uppnå en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja. Det har även tillsatts flera utredningar för att utveckla arbetet med kompetensförsörjningsfrågor. I Tidöavtalet, som är en överenskommelse mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, pekas stärkt kompetensförsörjning ut som en kritisk fråga kopplat till bland annat stärkt produktivitet och företagande. Såväl framtidens yrkeshögskola som kommunal vuxenutbildning och en ny form av yrkesutbildning på gymnasial nivå har utretts, se betänkandena Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar (SOU 2023:31) och Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna (SOU 2024:16).

Betänkandena har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Även Utredningen om fler vägar till arbetslivet har ett uppdrag som kopplar till att trygga kompetensförsörjningen (dir. 2022:74). Även om dessa utredningar inte har ett utpekat uppdrag avseende livsmedelssektorn finns det skäl att avvakta utredningarnas förslag och beredningarna av dessa. En pilotverksamhet med yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå enligt yrkeshögskolans modell pågår under perioden 2024–2026. Generellt sett finns det en ökad efterfrågan på yrkesutbildning för vuxna. Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 har den regionala yrkesinriktade utbildningen på gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning (regionalt yrkesvux) tillförts 900 miljoner kronor inklusive kostnader för studiestöd. Detta motsvarar cirka 11 000 fler årsstudieplatser inom regionalt yrkesvux för 2025.

Sverige är och har länge varit en framstående forsknings- och tekniknation. Om Sverige ska fortsätta att vara det och klara sig i den internationella konkurrensen behövs fler personer med kunskaper i naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik, de så kallade STEM-ämnena.

---

²⁴ Livsmedelsföretagen, Var ska livsmedelsindustrin hitta 20 000 nya medarbetare

Regeringen har tagit fram en STEM-strategi som spänner över hela utbildningssystemet, från förskola till forskarutbildning.

3.3 Fokusområden

Översikt

Regeringen kommer i sitt arbete med genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0 kraftsamla inom tre fokusområden: Ökad robusthet i livsmedelskedjan, Exportfrämjande samt Svensk kvalitet och gastronomi.

Regeringen anser att ett långsiktigt grundläggande arbete, bland annat inom de områden som beskrivs i avsnitt 3.2, är avgörande för att kunna nå målen för livsmedelsstrategin. Det finns samtidigt ett behov av att regeringen säkerställer genomförandet av livsmedelsstrategin. Detta är särskilt viktigt för att identifiera och initiera insatser inom de delar som är nya i Livsmedelsstrategin 2.0. Som ett led i att förverkliga detta har regeringen identifierat tre fokusområden för genomförandet av strategin.

Genom de dialoger som har hållits med livsmedelskedjans aktörer samt genom de förslag som har inkommit har följande tre fokusområden identifierats.

- Ökad robusthet i livsmedelskedjan
- Exportfrämjande
- Svensk kvalitet och gastronomi

3.3.1 Ökad robusthet i livsmedelskedjan

Översikt

En robust livsmedelsförsörjning och en ökad livsmedelsproduktion i fredstid är grundförutsättningar för en fungerande livsmedelsförsörjning i höjd beredskap och ytterst krig. Det ger även bättre förutsättningar att hantera fredstida kriser och påverkan från ett förändrat klimat. Den inhemska livsmedelsproduktionen ska ligga till grund för livsmedelsberedskapen och flödet i livsmedelskedjan ska i möjligaste mån kunna fortsätta utan avbrott. Regeringens ambition är en uthållig livsmedelskedja som klarar av att anpassa sig och ställa om för att producera, förädla och distribuera livsmedel även under stora påfrestningar. Företagens uthållighet och anpassningsförmåga behöver därför öka. En viktig del i detta är investeringsprogram som tas fram av myndigheterna inom beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten.

Jordbruksverket har på regeringens uppdrag inkommit med en rapport om ett stärkt skydd av jordbruksmark. Regeringen vill mot bakgrund av detta se över möjligheten att stärka skyddet av jordbruksmark och säkerställa tillgången till vissa strategiska varor i livsmedelskedjan, och ser att lagerhållning kommer vara en viktig beståndsdel i detta.

Regeringen har också en ambition att stärka det förebyggande arbetet inom smittskydd och växthälsa för att stärka försörjningsförmågan.

Regeringen kommer, tillsammans med lantbrukssektorn, kraftsamla kring jordbrukets vattenhushållning. Regelverket för vattenverksamhet bör ses över för att göra det enklare att underhålla och renovera befintliga anläggningar för markavvattning inom jord- och skogsbruk, men även att tillskapa nya anläggningar där det är motiverat.

Regeringen anser att det är viktigt att säkerställa en robust livsmedelsproduktion i hela landet. För att möta de särskilda utmaningar som är förenade med livsmedelsproduktion i de norra delarna av Sverige kommer regeringen tillsätta en utredning med syfte att stärka lönsamhet, konkurrenskraft och produktion i norra Sverige.

Matsvinn och livsmedelsförluster behöver minska för att livsmedelskedjans resurser ska utnyttjas optimalt. Arbetet för att åstadkomma detta behöver fortsätta, med fokus på förebyggande och effektiva åtgärder.

Förutsättningarna för ett ändamålsenligt tillvägagångssätt vid livsmedelsdonation behöver dessutom förbättras.

Det försämrade säkerhetspolitiska läget, ett klimat i förändring och erfarenheterna från coronapandemin har tydliggjort behovet av en robustare livsmedelskedja. Förmågan att stå emot påfrestningar i händelse av framtida kriser som till exempel extrema väderhändelser, höjd beredskap och ytterst krig förutsätter starka och lönsamma livsmedelsföretag. Livsmedelsstrategins fokus har sedan 2017 varit stärkt lönsamhet och kopplingen till en robust livsmedelskedja. Stärkt försörjningsförmåga har således alltid varit en del av strategin. Trots detta har robusthetshöjande insatser fått en undanskymd roll i handlingsplanerna för strategins genomförande alltsedan 2017. Detta ändras i och med Livsmedelsstrategin 2.0 och introduktionen av ett fokusområde för ökad robusthet i livsmedelskedjan. Även de resurser och för-

mågor som byggs upp specifikt för det civila försvaret kommer bidra till en ökad robusthet i jordbruket och livsmedelsförsörjningen.

Ett fokusområde i regeringens klimatanpassningsstrategi Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (skr. 2023/24:97) behandlar livsmedelsförsörjning och beredskap. Inriktningen för fokusområdet handlar bland annat om att bygga robusta och lönsamma primärproducenter, att bygga en motståndskraftig djurhållning, att stärka växtskyddet och tillgången på lämpliga växtsorter samt att integrera ett klimatriskperspektiv i arbetet med att stärka livsmedelsberedskapen. Detta ligger i linje med Livsmedelsstrategin 2.0, fokusområde för ökad robusthet i livsmedelskedjan.

En viktig fråga för regeringen är att skapa förutsättningar för en ökad svensk livsmedelsproduktion och en stärkt livsmedelsberedskap i landet. För att uppnå detta behöver svenska lantbrukare konkurrenskraftiga villkor och stärkt lönsamhet. Till grund för regeringens arbete framåt finns bland annat betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56).

En fråga av stor betydelse, särskilt för får- och lammproducenter, är problemen med stora rovdjursstammar. För att möta dessa problem har regeringen gett Naturvårdsverket i uppdrag att utreda och lämna förslag på förvaltningsåtgärder för vargen vid ett lägre referensvärde. Regeringen har även gett Naturvårdsverket i uppdrag att initiera miniminivåprocessen. För att licensjakten 2026 ska kunna baseras på det nya referensvärdet behöver Naturvårdsverket se över miniminivåerna för vargstammen. Regeringen gav därför myndigheten i uppdrag att genomföra en översyn av fördelningen av dessa nivåer, så att de kan utgöra grund för beslut om licensjakt för jaktåret 2025/226.

3.3.1.1 En modern livsmedelsberedskap

I betänkandet Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8) föreslås en utvecklad inriktning för livsmedelsberedskapen inklusive styrmedel för näringslivets medverkan. Förslagen utgör en viktig del av underlaget för regeringens arbete med uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen. Regeringens proposition Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34) är vägledande för det fortsatta arbetet.

En robust livsmedelsförsörjning behöver byggas upp brett. Regeringen ser att beredskapslagring kommer vara en viktig beståndsdel när ett system för att klara livsmedelsförsörjning i en fredstida kris, höjd beredskap och ytterst krig åter byggs upp. Men att enbart beredskapslagra skapar ingen uthållighet i livsmedelskedjan som måste kunna klara av att anpassa sig och ställa om för att producera, förädla och distribuera livsmedel även under stora påfrestningar.

Viktiga förutsättningar för att livsmedelskedjan ska fungera även under kris, höjd beredskap och ytterst krig är att handelsflöden i möjligaste mån kan upprätthållas och att kritiska beroenden till exempelvis energi, transportresurser och transportinfrastruktur kan tillgodoses. Ytterligare en viktig förutsättning är att jordbruksmarken som produktionsresurs kan säkras. Regeringen har därför gett Jordbruksverket i uppdrag att analysera behovet av och möjligheterna att stärka skyddet av jordbruksmark och att analysera om livsmedelsproduktion och biologisk mångfald bör främjas ytterligare i samband med att mark används för solcellsparker. Aktivt brukande av jordbruksmark är en förutsättning för upprätthållande av biologisk mångfald i odlingslandskapet. Denna tydliga koppling mellan brukande och biologisk mångfald är också formulerad i miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap. Jordbruksverket har i den rapport som myndigheten tagit fram med anledning av regeringsuppdraget uttryckt att skyddet av jordbruksmark måste stärkas och att åtgärder behöver vidtas. Jordbruksverket föreslår bland annat en ändring av 3 kap. 4 § andra stycket miljöbalken som skulle innebära att de handläggande myndigheterna behöver tillämpa bestämmelsen om skydd för jordbruksmark på ett mer restriktivt sätt.

En robust inhemsk livsmedelsproduktion behöver kunna upprätthålla livsmedelsförsörjningen även under handelsstörningar som kan uppstå vid krigsfara eller krig. Det förutsätter i sin tur en inhemsk produktion för framställning av insatsvaror eller lagerhållning av sådana varor. Regeringen avser se över möjligheterna att främja inhemsk produktion av insatsvaror och har därför bland annat gett Jordbruksverket i uppdrag att lämna en redogörelse för och analys av den fortsatta utvecklingen av ny inhemsk produktion av gödningsmedel till jordbruket med utgångspunkt i slutsatserna i myndighetens tidigare rapport om gödselmedelsproduktion i Sverige.

Att bygga upp beredskapslager är ett omfattande arbete och innebär dessutom stora kostnader. Det är därför av största vikt att noga överväga

vad som ska lagras, hur mycket som ska lagras och på vilket sätt lagringen ska genomföras och regleras. Det kommer ta tid att bygga upp beredskapslager och det behöver ske successivt. Som en följd av regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 inleds en större satsning där regeringen intensifierar arbetet för att under 2026 kunna inleda faktisk lagerhållning av viktiga varor inom jordbruks- och livsmedelssektorn.

Det pågår ett omfattande arbete för att bygga upp livsmedelsberedskapen i Sverige. Under ett par års tid har Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) arbetat med grundläggande kartläggningar och analyser för att regeringen ska ha så bra beslutsunderlag som möjligt när viktiga vägval behöver göras och fler konkreta åtgärder vidtas. Regeringen har vidare i regleringsbrevet för budgetåret 2024 gett SLU i uppdrag att redovisa hur den forskning som bedrivs bidrar till att stärka livsmedelsberedskapen och jordbrukets produktionsförmåga vid en fredstida kris, höjd beredskap och ytterst krig, som till exempel kan innebära stora störningar i handelsflödet.

Sedan en ny struktur infördes för samhällets krisberedskap och civilt försvar 2022 samordnas arbetet inom beredskapssektorn för livsmedelsförsörjning och dricksvatten. Livsmedelsverket är sektorsansvarig myndighet och samordnar arbetet med de övriga sektorsmyndigheterna Jordbruksverket, SVA, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Centralt för en fungerande livsmedelsförsörjning även i kris och i händelse av höjd beredskap och ytterst krig är att myndigheterna inom beredskapssektorn har de förutsättningar som krävs för att kunna utföra sina uppdrag också under ansträngda förhållanden. Myndigheternas egen förmåga att verka under ansträngda förhållanden behöver stärkas och erfarenheter från tidigare kriser omhändertas i arbetet.

Regeringen vill se en modern livsmedelsberedskap som är anpassad efter hur livsmedelskedjan ser ut i dag. Den inhemska jordbruks- och livsmedelsproduktionen ska ligga till grund för livsmedelsberedskapen och flödet i livsmedelskedjan ska i möjligaste mån kunna fortsätta utan avbrott, men även vid behov kunna ställa om. Detta kräver motståndskraftiga företag, både små och stora, i hela livsmedelskedjan från primärproduktionen och förädlingsledet vidare till restauranger och dagligvaruhandel i alla delar av landet. För alla led i livsmedelskedjan är det av avgörande vikt att handeln fungerar även i kris, höjd beredskap och ytterst krig.

Regeringen gav i juli 2023 Jordbruksverket i uppdrag att ta fram en handlingsplan med förslag på en långsiktig vision för den blå värdekedjan i Sverige, från fartyg till konsument. Handlingsplanen ska beakta den svenska beredskapen och föreslå hur förutsättningarna för att kunna landa, odla och bereda fisk till livsmedel i Sverige kan förbättras. Den 30 september 2024 redovisade Jordbruksverket ett förslag till handlingsplan och vision för den blå värdekedjan, med flera förslag på åtgärder för att stärka beredskapen inom fisket och fiskberedningsindustrin. Handlingsplanen utgör ett viktigt underlag för regeringens arbete med uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen.

Matsvinnet och livsmedelsförluster tidigt i livsmedelskedjan är fortsatt för stora vilket innebär att livsmedelskedjans resurser inte utnyttjas optimalt. Arbetet med att minska matsvinn och livsmedelsförluster behöver fortsätta genom förebyggande och effektiva åtgärder. I de fall matsvinn ändå uppstår kan livsmedelsdonation bidra till ett minskat svinn. I sin dialog med livsmedelsbranschen bör Livsmedelsverket verka för ett ändamålsenligt tillvägagångssätt vid livsmedelsdonation.

För att minska sårbarheten är det även viktigt att goda förutsättningar skapas för små jordbruks- och livsmedelsföretag, som ofta brottas med bristande lönsamhet samtidigt som de kan ha många regelverk att förhålla sig till. I detta sammanhang kan även produktionsgrenar som är av en begränsad omfattning i ett nationellt perspektiv, till exempel rennäringen, spela stor roll för livsmedelsberedskapen på lokal nivå. Det är också viktigt att regelverken möjliggör för företagen att ändra och utveckla sin produktion och tillämpa innovativa metoder. Det möjliggör för att såväl kunna dra nytta av marknadens efterfrågan som för att öka resurseffektiviteten i produktionen och minska sin sårbarhet. Kunskaperna om nya odlingsmetoder har ökat, inte minst kopplat till större precision i odlingen, minskad jordbearbetning och förbättrad jordhälsa. Utveckling och tillämpning av nya odlingsmetoder kan bidra till att stärka jordbrukets konkurrenskraft, exempelvis genom ett effektivare utnyttjande av stallgödsel och andra cirkulära växtnäringensflöden och därmed minskad risk för läckage av växtnäringensämnen. Sådana insatser bidrar också till att förbättra förutsättningarna för en ökad produktion av sjömat i framtiden genom att ett minskat läckage av växtnäringensämnen till havet på sikt stärker fiskbestånden.

Regeringens ambition är att företagens uthållighet och anpassningsförmåga ska öka och en viktig del i detta är investeringsprogram för förmågehöjning som tas fram av myndigheterna inom beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten. Regeringen prioriterar inledningsvis satsningar på rådgivning och investeringsstöd för en ökad robusthet inom primärproduktionen av livsmedel, både inom lantbruks- och fiskenäringarna samt investeringar i ökad robusthet för livsmedelsbutiker. Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 görs en större satsning på dessa områden som är exempel på åtgärder inom ramen för ovan nämnda investeringsprogram. Programmet kommer på sikt att omfatta hela beredskapssektorn, och allt eftersom kommer fler åtgärder att ta form.

3.3.1.2 Stärkt smittskydd

Stärkt försörjningsförmåga handlar också om förmåga att upptäcka, förebygga och att snabbt kunna hantera utbrott av smittsamma djursjukdomar. I takt med att produktionsanläggningarna blir färre och större riskerar konsekvenser för livsmedelsproduktionen i Sverige att bli svårare om allvarliga smittor påverkar vissa tamdjursbesättningar. Klimatförändringarna kan också medföra ökad risk för sjukdomar hos djur genom att ett varmare klimat ger förutsättning för spridning av sjukdomar som inte finns i Sverige i dag. Utbrotten kostar dessutom samhället stora belopp i form av livsmedelsförluster, förluster för djurhållare samt ersättningar som utbetalas genom de statliga ersättningssystemen, och som syftar till att i efterhand kompensera företagen för kostnader kopplade till sjukdomsutbrottet. Kostnaderna för staten i samband med utbrott av allvarliga djursjukdomar har ökat kraftigt under de senaste åren.

Regeringen anser bland annat mot den bakgrund som beskrivs ovan att det finns goda skäl att fortsätta arbeta förebyggande med åtgärder på gårdsnivå för att förhindra att sjukdomsutbrott drabbar tamdjursbesättningar. Förebyggande åtgärder för att hålla smitta utanför tamdjursbesättningarna kan ha förutsättningar att vara mer kostnadseffektiva än att ge ersättningar när skador och utbrott har inträffat. Sådana insatser skulle kunna bidra till målen för livsmedelsstrategin genom att minska riskerna för störningar i livsmedelsproduktion samt exempelvis underlätta bibehållen handel vid ett utbrott av en allvarlig djursjukdom.

I betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56) görs bedömningen att smittskyddsfrågor kommer att

få ökad betydelse i animalieproduktionen och att en ökande risk för sjukdomsutbrott kan minska investeringsviljan hos företagare och påverka livsmedelsberedskapen negativt. Smittskyddsfrågor är således ett betydande samhällsintresse och regeringen anser att det är viktigt att Sveriges unikt goda djurhälsostatus värnas. Förslag i det nämnda betänkandet kommer utgöra ett viktigt underlag i det fortsatta arbetet.

3.3.1.3 Stärkt växtskydd och växthälsa

Sveriges nordliga läge innebär att det finns behov av robusta växtsorter för mer extrema väderförhållanden och som är anpassade till ett förändrat klimat. Växtförädling har länge varit en minskande aktivitet i Sverige men har vitaliserats genom satsningar på det nordiska samarbetet mellan privata och offentliga aktörer inom växtförädling samt genom kompetenscentrumet Grogrund vid SLU. Marknaden för växtsorter som är specifikt anpassade för Sverige är liten och därför en nationell angelägenhet. För att kunna bygga upp en stärkt försörjningsförmåga är det av vikt att ha tillgång till växtförökningsmaterial som är sunt, av tillräckligt hög kvalitet och anpassat för svenskt klimat. Sverige har i EU-arbetet välkomnat kommissionens förordningsförslag om nya genomiska tekniker för växter och kommer att fortsätta verka för att det antas och kan resultera i nya sorter på marknaden. EU-kommissionens förslag bedöms kunna bidra till en mer hållbar och konkurrenskraftig odling och förädling av växtprodukter. Nya genomiska tekniker kan exempelvis bidra till att förkorta förädlingstiden.

Ökad global handel med växter och växtprodukter samt klimatförändringar leder till ökad förekomst av växtskadegörare inom lantbruk och trädgårdsnäring. Behovet av att effektivt kunna inventera och förebygga dessa har därför ökat. Sverige saknar i dag inhemsk diagnoskapacitet för att snabbt och säkert kunna identifiera skadegörare för att minimera spridning och skördeförluster. Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 har det därför tillskjutits medel för att bygga upp ett nationellt diagnoslaboratorium.

Sverige har en betydligt lägre användning av växtskyddsmedel per hektar jämfört med de flesta länderna i Europa. Regeringen anser att det är angeläget att det finns tillgång till växtskyddsmedel som kan möta behovet av insatser för att upprätthålla och utveckla en robust produktion även i ett förändrat klimat, liksom ett sortval som är behovsanpassat, med sorter som är motståndskraftiga eller resistent mot skadegörare. Samtidigt spelar integrerat växtskydd en nyckelroll för att främja hållbara odlingssystem,

speciellt vad gäller minskat beroende av växtskyddsmedel och minskade risker vid användning av växtskyddsmedel.

Trots insatser minskar antalet pollinerande insekter. Värdet av honungsbinas pollinering uppskattas av Jordbruksverket till cirka 315–641 miljoner kronor per år i kommersiell odling²⁵. Det är därför viktigt att spåra och minska riskerna med växtskyddsmedelsanvändning för pollinerande insekter i jordbrukslandskapet.

3.3.1.4 Kraftsamling för jordbrukets vattenhushållning

Klimatförändringarna påverkar förutsättningarna för de livsmedelsproducerande näringarna i Sverige. Det behövs därför anpassningar till ett förändrat klimat och mer extrema väderförhållanden²⁶.

Säkra skördar är av avgörande betydelse för hela livsmedelskedjan och skapar, förutom ekonomisk stabilitet, förutsättningar för en ändamålsenlig dimensionering av anläggningar, leveranskedjor, insatsvaror och foderförsörjning. I ljuset av klimatförändringarnas allt större inverkan på produktionsförutsättningarna behöver arbetet med att säkra skördarna växlas upp. En jämn och säker skörd är även viktigt för att minska jordbrukets växtnäring förluster. Jordbrukets vattenhushållning är en prioriterad fråga för att öka säkerheten i livsmedelsproduktionen och regeringen vill se insatser för markavvattning och bevattning samt säkerställa en hållbar vattenförsörjning för lantbruksdjur inom animalieproduktionen. Behoven i fråga om jordbrukets vattenhushållning är stora och kräver bland annat omfattande investeringar, mer kunskap, fler entreprenörer och kompetenta rådgivare, samverkan samt regelförändringar. I områden med stor andel arrenderad mark med underhålls- eller renoveringsbehov finns särskilda utmaningar. För att hantera utmaningarna i dessa områden har parterna i arrendavtalen ett stort ansvar att modernisera avtalen så att investeringar kan komma till stånd.

För att få en robust vattenhushållning krävs ett nära samarbete mellan det offentliga, näringen och akademien. Regeringen tar nu nästa steg i en kraftsamling för jordbrukets vattenfrågor för att öka robustheten i livsmedels-

²⁵ Jordbruksverket, Det ekonomiska värdet av honungsbin i Sverige, 2020.

²⁶ Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning, skr. 2023/24:97, avsnitt 4.2.4.

kedjan. Regeringen anser att det i arbetet behövs en samordnande funktion med en bred förankring inom lantbrukssektorn.

En väl dränerad mark är en förutsättning för en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion. De årliga investeringarna i täckdikning behöver bli två till tre gånger större än i dag för att åkermarken ska få en tillfredställande dränering. Därför har regeringen avsatt särskilda medel för täckdikning i den strategiska planen. Även underhållet av många markavvattningssamfälligheter är eftersatt vilket till stor del beror på komplexiteten med att flera fastigheter berörs, att samfälligheten fallit i glömska i många områden och att det inte är tydligt vad som är tillåtet att göra. För att kraftsamlingen ska få en god effekt och tillgodose behoven inom de areella näringarna bedömer regeringen att regelverket för vattenverksamhet och markavvattning bör ses över. Syftet ska vara att göra det enklare att underhålla och renovera befintliga anläggningar för markavvattning inom jord- och skogsbruk, men även att tillskapa nya anläggningar där det är motiverat. Översynen ska också omfatta annan avvattning som påverkar jordbrukets markavvattningsanläggningar.

Regeringen ser också ett ökat behov av bevattning, särskilt i områden med försommartorka. I dag bevattnas ungefär 5 procent av åkermarken och för att öka kapaciteten krävs bland annat omfattande investeringar i bevattningsdammar och bevattningsanläggningar. Regeringen har, inom den strategiska planen, avsatt 660 miljoner kronor för investeringar i bevattningsdammar, kalkfilterdiken och vattenvårdsåtgärder som ökar robustheten och hållbarheten i primärproduktionen. I juni 2024 gav regeringen Jordbruksverket i uppdrag att undersöka om dessa stöd bör förändras för att bättre möta målsättningarna för stöden.

3.3.1.5 Ökad produktion och förädling av växtprotein från Sverige

Växtodlingen i Sverige behöver utvecklas och diversifieras för att bättre svara mot miljö- och klimatutmaningar och konsumenternas efterfrågan. Ökad produktion av proteingrödor minskar beroendet av importerat protein och minskar sårbarheten i det svenska livsmedelssystemet. Det möjliggör även en ökad konsumtion av baljväxter vilket är positivt då baljväxter innehåller många viktiga näringsämnen, inklusive fibrer, som bidrar till en god hälsa.

Regeringen ser goda möjligheter att öka produktionen av proteingrödor i Sverige. För att främja en ökad produktion finns bland annat stöd för kompetensutveckling och rådgivning i den strategiska planen.

Jordbruksverket lyfter i rapporten Ökad odling av baljväxter till livsmedel och foder²⁷ att ökad produktion av baljväxter kan påverka den ekonomiska hållbarheten positivt för både producent och samhälle. I samma rapport konstaterar Jordbruksverket att det krävs investeringar i förädlingsanläggningar för att kunna öka produktionen. Sedan dess har Lantmännen gjort en storskalig investering i en produktionsanläggning för ärtprotein. Regeringen ser positivt på branschens satsningar som kan ge förutsättningar för ökad produktion, ökad marknadsandel och export av gröna proteiner.

3.3.2 Exportfrämjande

Översikt

Sverige ska även fortsättningsvis vara en stark röst för frihandel och undanröjande av handelshinder. Näringslivet har tagit fram en ny livsmedellexportstrategi. Regeringen vill bidra med en förnyad satsning på exportfrämjande åtgärder som innehåller nya verktyg exempelvis genom att fler lantbruksråd ska tillsättas vid ambassader på strategiskt viktiga marknader för svensk livsmedelsindustri. Vidare ska en kommunikationsplattform som syftar till att framhäva svenska mervärden på exportmarknaden och samtidigt bidra till att öka attraktiviteten i livsmedelskedjan tas fram. Samtidigt ska marknadstillträdesarbetet med exportgodkännanden, då svenska företag blir godkända för export till tredje land, effektiviseras.

Sveriges välstånd grundas till stor del på handeln med omvärlden och det svenska näringslivets starka position internationellt. Värdet av den totala exporten motsvarar ungefär 50 procent av Sveriges bruttonationalprodukt (BNP) och av detta värde står utlandsägda bolag för hälften. Sverige ska även fortsättningsvis vara en stark röst för frihandel och undanröjande av handelshinder. En ökad svensk livsmedelsproduktion förutsätter starka företag som vill exportera. En fri, hållbar och regelbaserad världshandel är viktig då flera svenska exportsuccéer innehåller importerad råvara som sedan förädlas i Sverige. Det är viktigt att Sverige även fortsättningsvis aktivt arbetar för att främja internationell handel och investeringar samt värnar frihandeln.

²⁷ Jordbruksverket 2022, Rapport 2022:07.

3.3.2.1 En stark livsmedelsexport

Svensk livsmedelsexport har ökat årligen sedan EU-inträdet 1995. Livsmedelsexporten uppgick 2023 till nästan 79 miljarder kronor, vilket motsvarar en ökning med 7 procent jämfört med 2022. Ökningen är framför allt en följd av högre priser och i mindre omfattning av ökad volym.

Regeringen antog den 30 november 2023 *Strategin för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft* som syftar till att nå tre övergripande mål:

1. Sveriges konkurrenskraft ska stärkas och förutsättningar för handel, investeringar och innovation förbättras.
2. Svenska företag ska öka sin export och närvaro på internationella marknader.
3. Sveriges ställning som prioriterad partner för grön och digital omställning globalt ska stärkas.

En stark livsmedelsexport är en nyckel för en framgångsrik och mer robust svensk livsmedelssektor med ett brett utbud av produkter. Exporten bidrar till högre förädlingsvärde och mer lönsamma företag, men även till uppbyggnad av den inhemska produktionsförmågan. En generell ökning av livsmedelsproduktionen, även om den är tänkt för exportmarknaden, bidrar till en stärkt livsmedelsberedskap genom att volymerna som produceras i Sverige ökar. Det bidrar även till en mer robust svensk livsmedelsförsörjning då produktionsvolymerna kan användas för inhemsk konsumtion i händelse av krigsfara eller krig.

Genom en stark livsmedelsexport bidrar Sverige även till den globala livsmedelsförsörjningen med ett av världens mest hållbara jordbruk och livsmedelskedja. Jordens befolkning fortsätter att öka, och därmed även efterfrågan på livsmedel.

Sverige, liksom EU, har en lång tradition av att jobba med främjande av livsmedelsexport. De senaste 20 åren har det funnits ett branschriktat exportprogram genom Sveriges Export- och Investeringsråd (Business Sweden) och exempelvis har priset Årets livsmedelsexportör delats ut sedan år 2000. Inom ramen för Business Swedens livsmedelsexportprogram Try

Swedish har man satt målet att exportandelen i svensk livsmedelsindustri ska vara 50 procent 2030. År 2022 var exportandelen 36 procent.

Regeringens ambition är att i samverkan med näringslivet, fokusera på tillväxtområden som bidrar till att ta tillvara svenska mervärden utifrån de svenska produktionsförutsättningarna. Vidare vill regeringen att fokus ska ligga på åtgärder som bidrar till att utveckla produkter som motsvarar den globala konsumentens efterfrågan. Regeringen vill också bidra till att framhäva fördelarna med svensk mat och dryck och tydliggöra svenska mervärden utomlands, vilket bland annat innefattar ett ökat deltagande på politisk nivå i handelsdelegationer där regeringen också förväntar sig en bred representation av näringslivets företrädare.

Det är svårt för Sverige att konkurrera med låga priser men möjligt att konkurrera med kvalitet²⁸. Regeringen har en roll i att lyfta fram och marknadsföra svensk mat och dryck internationellt. Vidare är det angeläget att genomföra utrikeshandelsstrategins delmål att utlandsmyndigheternas användning av residensen i främjandesyfte ska innefatta synliggörande av svensk mat och dryck.

Näringslivet har, i dialog med offentliga aktörer, arbetat med att definiera en ny svensk livsmedelsexportstrategi. Regeringen kan konstatera att näringslivet har en ökad ambition att stärka sin export och att fler företag på sikt vill kunna exportera. Regeringen ser därför att det krävs ytterligare åtgärder för att stärka den svenska livsmedelsexporten jämfört med idag.

Det behövs en fortsatt riktad satsning på livsmedelsexportfrämjande åtgärder för små- och medelstora företag, samtidigt som stora företag behöver stöd med exempelvis det mellanstatliga arbetet med marknadstillträden för att öka sin export och därmed den svenska livsmedelsproduktionen. Regeringen kommer därför att tillsätta fler lantbruksråd vid ambassader på strategiska marknader som bistår svenska livsmedelsföretag i etablering och tillväxt.

Regeringen ser ett behov av att strategiskt positionera svenska mervärden för svensk livsmedelsproduktion för att på sikt kunna driva strukturerad och långsiktig internationell marknadsföring av svensk mat och dryck.

Regeringen avser därför att ge en lämplig aktör i uppdrag att ta fram en kommunikationsplattform för att kommunicera hur Sverige producerar mat

---

²⁸ Agrifood economics centre, Fokus nummer 2023:11.

och dryck och hur landets mat och dryckesproduktion utmärker sig i förhållande till andra länder. Syftet är att marknadsföra Sverige som livsmedelsexportör och måltidsdestination och att stärka kännedomen om att arbeta i livsmedelskedjan.

Regeringens ambition är att bidra, i de fall det bedöms som lämpligt och möjligt, till att åtgärderna i en ny svensk livsmedelsexportstrategi genomförs. Regeringens anser också att Team Sweden Livsmedel fortsatt ska vara en viktig plattform för utbyte mellan det offentliga och näringslivet, liksom det inrättade livsmedelspolitiska rådet har en viktig funktion i att lyfta exportfrågor.

3.3.2.2 Marknadstillträde

Regeringen arbetar för att exportmöjligheterna för svenska företag ska öka i takt med att frihandelsavtal träder i kraft.

EU:s ingångna frihandelsavtal eliminerar eller sänker tullar för ett stort antal livsmedels- och jordbruksprodukter. Genom frihandelsavtalen har svenska livsmedelsproducenter fått bättre tillträde till ett stort antal marknader (ett drygt 70-tal länder). Samtidigt har villkoren för import av insatsvaror och råvaror också blivit mer fördelaktiga. EU förhandlar för tillfället frihandelsavtal med ett flertal länder.

För vissa livsmedel och jordbruksvaror krävs så kallade exportprotokoll eller exportgodkännanden, för att export över huvud taget ska kunna ske. Det gäller främst för animalieprodukter, men för vissa länder krävs det även för andra jordbruksvaror och livsmedel. Frihandelsavtal möjliggör ett bättre samarbetsklimat och dialog mellan EU:s medlemsstater och partnerlandet, vilket skapar gynnsammare förutsättningar för ansökningsprocesser och landsgodkännanden för livsmedels- och jordbruksprodukter.

Livsmedelsverket och Jordbruksverket är ansvariga myndigheter för att möjliggöra för svenska företag att bli godkända av tredjeland för export. Regeringens bedömning är att marknadstillträdesarbetet måste fortsätta att effektiviseras och prioriteras eftersom det är en viktig del i att öka andelen exporterade produkter med svensk råvara. Det kommer därför föras en nära dialog med näringslivet för att bidra till att få en bättre struktur i arbetet med marknadstillträden, tydliggöra vad som behövs för att svenska intressen ska prioriteras och öka transparensen i handläggningen.

Av de inspel som har inkommit under arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 framgår ett behov av att landsbygdsministern är engagerad i de handelsdelegationer som genomförs inom ramen för exportprogrammet Try Swedish. Som ett uttryck för regeringens höjda ambition för livsmedelsexporten kommer landsbygdsministern att delta i minst två främjanderesor årligen för att stötta svenska livsmedelsexporterande företag.

3.3.3 Svensk kvalitet och gastronomi

Översikt

Regeringen har en tydlig vision: att göra Sverige till ett gastronomiskt land i världsklass. För att uppnå visionen kommer arbetet med att framhäva svenska mervärden att stärkas. Regeringen kommer att arbeta aktivt med att marknadsföra de unika fördelarna med svenska livsmedel. Från rena vatten, hållbar livsmedelsproduktion, låg antibiotikaanvändning, hög livsmedels-säkerhet till unika smakupplevelser. Regeringen vill bidra till ökad småskalig livsmedelsproduktion i hela landet och underlätta för restauranger, kockar och andra aktörer att utveckla måltidsturismen. Regeringen har därför föreslagit att möjliggöra gårdsförsäljning av alkoholdrycker, samtidigt som Systembolaget AB:s monopol värnas (Bättre förutsättningar för besöksnäringsen i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker (prop. 2024/25:86). Regeringens förslag om gårdsförsäljning av alkoholdrycker antas ha gynnsamma effekter för besöksnäringsen där upplevelser med mat och dryck kan spela en viktig roll, samtidigt som folkhälsan värnas. Regeringen är fast besluten att göra Sverige till ett land där mat och dryck inte bara är en källa till näring, utan i ännu större utsträckning än i dag också en njutning och upplevelse. Regeringen bedömer att näringsens arbete med Från Sverige-märkningen är viktigt för att framhäva svenska mervärden och stimulera en ökad konsumtion av svensk mat.

Svensk kvalitet och gastronomi bidrar till synliga mervärden som unika smakupplevelser och råvaror som är svåra att ersätta med importerade substitut. Konsumtion och produktion av svenska livsmedel bidrar också till osynliga mervärden som en stärkt livsmedelsberedskap i Sverige eller ett lägre globalt klimatavtryck än konsumtionen av en likvärdig produkt som importerats. Helt avgörande för att öka svensk livsmedelsproduktion är att det finns konsumenter inom eller utanför Sveriges gränser som efterfrågar kvaliteten i svenska livsmedelsprodukter och som är beredda att betala för svenska mervärden. Svenska mervärden handlar i dag bland annat om hög

miljö- och klimatnytta i produktionsledet, ett starkt djurskydd och låg antibiotikaanvändning inom animalieproduktionen, säkra vegetabilier, säker växtskyddshantering, ett rikt odlingslandskap och andra miljömål.

Regeringen anser att kunskap om de svenska mervärdena är en förutsättning för att öka konsumenternas motivation att välja svensk mat där det finns möjlighet, samtidigt som det är angeläget att öka kunskapen om hur kvalitativ, ofta småskalig, mat och dryck produceras. Regeringen ser en potential i att stärka den gastronomiska identiteten på lokal och nationell nivå. Företagande baserat på högkvalitativa och unika råvaror med en stark geografisk anknytning, till exempel renkött, viltkött eller svenskt öl och vin samt unika produktionsmetoder, kan därigenom stärkas och främja även annat företagande på lokal nivå. Samarbetet kring gastronomi och särskilda värden i det nordiska köket inom ramen för samarbetet Ny nordisk mat har bidragit till en förändrad syn på detta område. Under det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet har ett arbete inletts för att stärka samarbetet ytterligare mellan de nordiska länderna för att utveckla Ny nordisk mat 2.0. Regeringen ser att det finns ett behov av att fortsatt utveckla Ny nordisk mat och det nordiska samarbetet kring gastronomi. De svenska framgångarna vid Bocuse d'Or har bidragit till att marknadsföra svensk gastronomi internationellt. En viktig svensk aktör för att stärka småskalig livsmedelsförädling är Eldrimner, som är nationellt resurscentrum för mathantverk.

Regeringen har föreslagit att gårdsförsäljning av alkoholdrycker tillåts från 1 juni 2025 (prop. 2024/25:86). Regeringen bedömer att detta kommer att ha en stor betydelse för besöksnäringen och många småskaliga och hantverksmässiga alkoholproducenter som får möjlighet att sälja öl, cider, vin och sprit direkt till konsument. Från och med den 1 juli 2025 kommer dessutom alkoholskatten för öl från oberoende småbryggerier att sänkas med upp till 50 procent. Regeringens ambition är att stärka den lokala ekonomin och måltidsturismen och bidra till fler konkurrenskraftiga dryckesproducenter som kan diversifiera och utveckla sin verksamhet.

Regeringen anser att ett viktigt verktyg för att stärka ursprung och kvalitet är geografiskt skyddade beteckningar. Sverige har i dag 22 jordbruksprodukter och livsmedel som skyddas inom EU:s kvalitetssystem och det finns ett antal ärenden som handläggs hos Livsmedelsverket och kommissionen för tillfället.

Systemet med skyddade beteckningar är en kvalitetsstämpel som gynnar den lokala livsmedelsproduktionen och som har potential att även stärka besöksnäringen i en region. Genom skyddade beteckningar är det produkten och ursprunget som uppmärksammas och genom att öka intresset för ursprung och kvalitet kommer på sikt även intresset för svensk livsmedelsproduktion öka.

Skyddade beteckningar som marknadsförs inom och utanför Sveriges gränser har potential att öka livsmedelskedjans lönsamhet och stärka svensk livsmedelsproduktion. Regeringen anser därför att arbetet med skyddade beteckningar behöver stärkas och förenklas för företagen. Efter avisering i budgetpropositionen för 2025 har regeringen beslutat att avgiften för handläggning av ärenden för skyddade beteckningar ska tas bort.

Under de dialoger som genomförts som ett led i arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 har företrädare för livsmedelskedjans företag vittnat om att svenskproducerade livsmedelsprodukter på kort tid tappat marknadsandelar till förmån för importerade alternativ i det lägre prissegmentet. Företrädare för näringslivet har lyft vikten av stärkt lönsamhet för att öka möjligheten för den svenska livsmedelsproduktionen att konkurrera med importerade livsmedel. En grundförutsättning är att svenska livsmedelsprodukter efterfrågas av konsumenterna. Offentliga måltidsverksamheter inom staten, regionerna och kommunerna kan få fler svenska livsmedelsproducenter att konkurrera om offentliga kontrakt, och därmed genom sina måltidsinköp stärka svensk livsmedelsproduktion.

Det har inom ramen för arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 kommit in ett betydande antal synpunkter om att en större andel lokalproducerad mat behöver kunna komma i fråga i de offentliga upphandlingarna. Regeringen kommer att fortsatt arbeta för att utveckla den offentliga måltiden och bidra till att den stärker svensk livsmedelsproduktion och försörjningsberedskap.

Regeringen anser att det är viktigt att konsumenterna kan göra medvetna val och att det ska vara lika enkelt att få veta var köttet kommer ifrån på en restaurang eller i ett storhushåll som i en butik. Livsmedelsverket har därför på regeringens uppdrag tagit fram föreskrifter om att restauranger och storhushåll ska informera konsumenter om ursprungsland för färskt, kylt, fryst och malet kött som används som ingrediens i måltider som serveras. En utgångspunkt är att den administrativa bördan för företagen, kommunerna

och regionerna ska vara så liten som möjligt samt att det ska finnas flexibilitet i hur informationen om ursprungsland tillhandahålls, till exempel genom att informationen kan lämnas muntligt när den efterfrågas av konsumenten. Föreskrifterna beslutades under hösten 2024 och trädde i kraft den 1 mars 2025.

Den sviktande trenden vad gäller efterfrågan på ekologiska produkter i samband med sänkt köpkraft hos konsumenterna de senaste åren har börjat vända. Regeringen anser att det ska finnas förutsättningar för att en ökad efterfrågan ska kunna mötas av svenska producenter, snarare än att det resulterar i en ökad import av ekologiska livsmedel.

Ekologisk produktion kan driva utvecklingen av både maskiner och odlingsmetoder för minskad resursanvändning och ökad avkastning vilket också kommer den konventionella odlingen till del.

Märkningen ”Från Sverige” på livsmedelsprodukter har tagits fram på eget initiativ från branschen och syftar till att synliggöra livsmedelsprodukter som producerats i Sverige med en hög andel svensk råvara. Produkter som har Från Sverige-märket är odlade, födda, uppfödda, förädlade, förpackade och kontrollerade i Sverige.

4. Finansiering och genomförande

För att på ett effektivt sätt nå livsmedelsstrategins mål krävs synergier mellan insatser inom flera olika utgiftsområden. I budgetpropositionen för 2025 berörs livsmedelskedjan av ett flertal omfattande satsningar. Budgetsatsningar inom såväl forskning, innovation och klimat som ökad robusthet inom livsmedelskedjan kompletterar de övriga budgetmedel som efter regeringens förslag har tillförts utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Budgetsatsningarna inom utgiftsområdet möjliggör bland annat en omfattande budgetförstärkning av den strategiska planen och en permanent årlig förstärkning från och med 2025 av anslaget för en konkurrenskraftig livsmedelssektor.

Myndigheternas kunskap om, och förståelse för, företagande och livsmedelsproduktion ska förbättras. Regeringen kommer i dialog med näringen ta en aktiv roll för att Livsmedelsstrategin 2.0 förverkligas. I detta syfte har regeringen inrättat det Livsmedelspolitiska rådet under ledning av landsbygdsministern. Dessutom kommer en strategisk grupp för

Livsmedelsstrategin 2.0 som leds av landsbygdsministrernas statssekreterare att inrättas. Samtidigt kommer Tillväxtverkets samordningsroll förlängas. Det regionala livsmedelsstrategiarbetet ska i högre grad bidra till strategins övergripande mål genom regional och tematisk kraftsamling. Strategins genomförande kommer att ske i en nära samverkan mellan det offentliga och näringslivet.

4.1 Kostnad och finansiering

Översikt

Efter regeringen förslag i budgetpropositionen för 2025 har riksdagen beslutat om ett flertal satsningar som syftar till att stärka konkurrenskraften och robustheten i livsmedelskedjan. Nedan sammanfattas beslutade och aviserade förstärkningar:

- Förstärkt budget för den strategiska planen för den gemensamma jordbrukspolitiken: 746 miljoner kronor för kvarvarande år av programperioden. Samtidigt förstärks Jordbruksverkets förvaltningsanslag med 50 miljoner kronor 2025, 52 miljoner kronor 2026 och 48 miljoner kronor 2027 i syfte att bland annat skapa förutsättningar att uppfylla EU:s krav för genomförandet.
- Nytt investeringsstöd, det så kallade Kväveklivet: 100 miljoner kronor årligen under perioden 2025–2027.
- Förstärkt permanent finansiering av anslaget för en konkurrenskraftig livsmedelssektor: 80 miljoner kronor årligen från och med 2025.
- Tillfälligt utökad nedsättning av skatt på så kallad jordbruksdiesel även under 2025: minskade skatteintäkter med cirka 610 miljoner kronor.
- Sänkt alkoholskatt för öl från oberoende småbryggerier): minskade skatteintäkter med cirka 120 miljoner kronor årligen (helårseffekt).
- Biogasstödet som bland annat används för tillverkning av biogas av gödsel förstärks med 650 miljoner kronor fram till och med 2027.
- Även de resurser och förmågor som byggs upp inom det civila försvaret kommer bidra till en ökad robusthet i jordbruket och livsmedelsförsörjningen. Totala satsningar på uppbyggnaden av livsmedelsförsörjningen inklusive satsningar i budgetpropositionen för 2025 är 346 miljoner kronor för 2025, 496 miljoner kronor för 2026 och 802 miljoner kronor för 2027. Av dessa satsas betydande medel på ökad robusthet inom primärproduktion, robusta livsmedelsbutiker samt beredskaps- och omsättningslager.

- Nationella forskningsprogrammet för livsmedel föreslås förlängas till 2028 och förstärkas med 25 miljoner kronor 2025. Förstärkningen beräknas uppgå till 35 miljoner kronor 2026, 60 miljoner kronor 2027 och 110 miljoner kronor 2028.
- För 2025 tillförs SVA 3 miljoner kronor för att påbörja inrättandet av ett nationellt referenslaboratorium för diagnos av växtskadegörare. För 2026 och 2027 beräknas att 10 respektive 16 miljoner kronor avsätts för samma ändamål.
- För att säkerställa tillgången till veterinärer dygnet runt i hela landet tillförs Jordbruksverket 30 miljoner kronor årligen 2025 till 2027.
- Budgeten för driften av Universitetsdjursjukhuset vid SLU förstärks också med 30 miljoner kronor årligen från och med 2025.

Regeringen kommer återkommande pröva behovet av resurser i samband med kommande budgetpropositioner.

Efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2025 har finansieringen till den strategiska planen ökat med 746 miljoner kronor och till stödåtgärder för fiske och vattenbruk med 29 miljoner kronor för resterande del av programperioden. Den permanenta finansieringen för arbetet med livsmedelsstrategin har ökat med 80 miljoner kronor per år.

Förstärkningen av den strategiska planen samt av stödåtgärder för fiske och vattenbruk är möjlig eftersom regeringen har justerat den förordningsstyrda valutakursen som används i planen och programmen och därigenom får Sverige ett högre nyttjande av EU-medlen. Medlen till den strategiska planen är fastställda i euro. Den valutakurs som ska användas för beräkning av de finansiella ramarna i kronor anges i förordningen (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU-budgeten. Kursen är sedan tidigare fastställd i förordningen till 9,30 kronor per euro. För att minska skillnaden mot den faktiska kursen har regeringen beslutat att ändra kursen till 10,50 kronor per euro. Genom en ändrad valutakurs, som är närmare den faktiska kursen, kommer EU:s bidrag till planen att kunna nyttjas i en högre grad, samtidigt som den totala budgetomfattningen kan utökas. Totalt ökar budgeten för den strategiska planen med 646 miljoner kronor till följd av ändringen av förordningen om valutakurs vid stöd från EU-budgeten. Utöver förändringen görs efter regeringens förslag i budgetpropositionen även en särskild satsning på investeringsstödet för konkurrenskraft, som förstärks med 100 miljoner kronor under 2025. Totalt förstärks alltså budgeten för den strategiska planen med 746 miljoner kronor under de kvarvarande åren.

Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 har Jordbruksverkets förvaltningsanslag förstärkts med 50 miljoner kronor 2025. I budgetpropositionen beräknar regeringen att 52 miljoner kronor respektive 48 miljoner kronor avsätts 2026 och 2027 för samma ändamål. Syftet med förstärkningen är bland annat att skapa förutsättningar att uppfylla EU:s krav för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken. Ett större förenklingsarbete inom den gemensamma jordbrukspolitiken inleddes under 2024, som innebär oförutsedda och utökade krav på Jordbruksverket att anpassa stödsystemet. Genom att förstärka myndighetens förvaltningsanslag kan myndighetens arbete med bland annat ändrade grundvillkor, införande av en ny ersättning, intensifierat arbete med markklassning och digital markuppföljning klaras av utan att stödmottagarna behöver påverkas negativt.

Sammanlagt satsas 100 miljoner kronor per år till och med 2027 på ett nytt investeringsstöd för att stödja jordbrukets insatser med att minska avgången av ammoniak och växthusgaser från jordbruket, det så kallade Kväveklivet. Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 ökas även anslaget för stöd till produktion av biogas med 100 miljoner kronor under 2025, totalt avsätts 650 miljoner kronor under 2025–2027.

Även de resurser och förmågor som byggs upp inom det civila försvaret kommer att bidra till en ökad robusthet i jordbruket och livsmedelsförsörjningen. Till investeringar och rådgivning för ökad robusthet inom primärproduktionen av livsmedel avsätts efter regeringens förslag i budgetpropositionen 150 miljoner kronor 2025. För 2026 beräknas ytterligare 150 miljoner kronor och för 2027 ytterligare 250 miljoner kronor avsättas. Vidare inleds arbetet med att stärka robustheten för livsmedelsbutiker där det efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 satsas 50 miljoner kronor under 2025. Regeringen beräknar i budgetpropositionen att ytterligare 50 miljoner kronor 2026 och 200 miljoner kronor 2027 avsätts för detta. Regeringen avser också att intensifiera arbetet med att etablera beredskaps- och omsättningslager av viktiga varor för livsmedelssektorn, säkra upp dricksvattenförsörjningen och stimulera kommunernas och regionernas måltidsverksamhet ur ett beredskapsperspektiv och efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 har 156 miljoner kronor avsätts för 2025. Regeringen beräknar i budgetpropositionen att ytterligare 296 miljoner kronor avsätts för 2026 och 352 miljoner kronor för 2027.

I propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60), forsknings- och innovationspropositionen, föreslår regeringen att det Nationella forskningsprogrammet för livsmedel förlängs till 2028 och förstärks med 25 miljoner kronor 2025. Förstärkningen beräknas uppgå till 35 miljoner kronor 2026, 60 miljoner kronor 2027 och 110 miljoner kronor 2028. Sammantaget beräknas därmed 220 miljoner kronor per år 2028 för livsmedelsforskningsprogrammet.

Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 har 3 miljoner kronor avsatts under 2025 för en satsning på SVA för att påbörja inrättandet av ett nationellt referenslaboratorium för diagnos av växtskadegörare. Regeringen beräknar i budgetpropositionen att 10 respektive 16 miljoner kronor avsätts under 2026 och 2027 för samma ändamål. Med anledning av minskande medfinansiering från EU liksom krav från EU på utökade inventeringar av karantänsskadegörare tillförs Jordbruksverket medel för att bekämpa växtskadegörare.

För att det statliga åtagandet vad avser rikstäckande djurhälso- och sjukvård, djursjukvård under jourtid samt veterinär beredskap ska kunna säkerställas har Jordbruksverket efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 tillförts 30 miljoner kronor under 2025. För 2026 och 2027 beräknar regeringen i budgetpropositionen att 30 miljoner kronor årligen tillförs Jordbruksverket för samma ändamål. Budgeten för driften av Universitetsdjursjukhuset vid SLU förstärks också med 30 miljoner kronor under 2025 och beräknas därefter förstärkas årligen med samma summa.

I enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 har den tillfälligt utökade skattenedsättningen för så kallad jordbruksdiesel förlängts även under 2025. Förslaget syftar till att stärka svensk livsmedelsproduktion och därmed främja trygg livsmedelsförsörjning vilket bidrar till att uppfylla livsmedelsstrategins mål. Förslaget beräknas minska skatteintäkterna med 610 miljoner kronor under 2025.

Efter regeringens förslag kommer alkoholskatten för öl från oberoende småbryggerier att sänkas vilket minskar skatteintäkterna med omkring 60 miljoner kronor netto 2025 (delårseffekt eftersom förslaget föreslås träda i kraft 1 juli 2025). Helårseffekten uppgår därefter till omkring 120 miljoner kronor.

Besluten med anledning av regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 möjliggör en god planeringshorisont i långsiktiga och strategiska satsningar, till exempel uppbyggnaden av det civila försvaret och forskning och innovation. Samtidigt ser regeringen behov av att öka flexibiliteten inom andra områden.

De senaste årens erfarenheter visar att omvärldsförändringar som påverkar livsmedelskedjans företag, och därmed förutsättningarna att nå livsmedelsstrategins mål, kan komma snabbt och få stora konsekvenser. För att möta sådana förändringar krävs en noggrann uppföljning av utvecklingen inom livsmedelskedjan och av de insatser som görs, samt en flexibilitet och beredskap att vid behov justera befintliga, eller vidta ytterligare, åtgärder. Regeringen kommer återkommande pröva behovet av resurser i samband med kommande budgetpropositioner.

4.2 Genomförande och ägarskap

4.2.1 Samordning och förankring

Översikt

Tillväxtverkets samordningsansvar för livsmedelsstrategin kommer att förlängas. Ett livsmedelspolitiskt råd har tillsatts och samordningen på både strategisk och operativ nivå kommer stärkas i syfte att säkerställa genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0.

4.2.1.1 Samordning

Genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0 kommer att vila på två principiella utgångspunkter. Den ena är behovet av riktade insatser för att möta specifika utmaningar som regeringen efter dialog med livsmedelskedjans aktörer bedömer viktiga för möjligheten att nå målet om en ökad svensk livsmedelsproduktion. Den andra utgångspunkten är vikten av att Livsmedelsstrategin 2.0 får ett brett genomslag i politikutvecklingen generellt. För att säkerställa att det fortsatta arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 kan genomföras med både bredd och spets bedömer regeringen att det krävs en stärkt samordning både på strategisk och operativ nivå.

Sedan 2019 har Tillväxtverket haft regeringens uppdrag att stärka genomförandet av livsmedelsstrategin och verka för att livsmedelsstrategins mål uppnås. I uppdraget ingår att Tillväxtverket ska samordna och främja samverkan mellan alla aktörer i livsmedelskedjan, både inom näringsliv och

myndigheter, på nationell och regional nivå. I uppdraget ingår även att kommunicera livsmedelsstrategins mål och resultat samt föreslå eventuella justeringar. Uppdraget löper till och med 2025. Ett antal andra myndigheter har sedan 2017 haft i uppdrag att tillsammans med Tillväxtverket verka för att livsmedelsstrategins mål ska uppnås, däribland Jordbruksverket, Livsmedelsverket och SLU.

Livsmedelskedjans företag berörs och påverkas av många olika regelverk. Av detta följer också en bred kontaktyta mot många olika myndigheter. Detta leder i sig till en stor administrativ börda. Om olika myndigheter dessutom har olika kunskap om, och förhållningssätt till, livsmedelsstrategins mål och hur det skall uppnås riskerar detta att leda till ännu mer komplexa, och i värsta fall motstående, krav på företagen. Regeringen gav därför i regleringsbrevet för budgetåret 2024 ett stort antal myndigheter i uppdrag att stärka och påskynda arbetet med att förenkla för företag. Flera av dessa myndigheter, till exempel Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket, instruerades att särskilt belysa förenklingsarbetet relaterat till livsmedelsstrategin.

En kraftfull och tydlig samordning av livsmedelsstrategins genomförande är fortsatt av stor vikt för att livsmedelsstrategins mål ska kunna nås. Detta förutsätter att ansvarsfördelningen mellan myndigheterna under regeringen och förväntningarna på dem är tydliga avseende deras roll i genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0. Tillväxtverkets samordningsansvar för livsmedelsstrategin kommer förlängas. I uppdraget ligger bland annat att ha en fortsatt nära dialog med centrala aktörer inom livsmedelskedjan.

Regeringen avser att säkerställa styrningen och genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0 genom att stärka samordningen både på strategisk och operativ nivå.

4.2.1.2 Förankring och partnerskap

Arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 har bedrivits i nära samverkan med livsmedelskedjans aktörer. Gensvaret från dessa har varit mycket stort. Livsmedelsstrategin 2.0 är ett steg i det långsiktiga arbetet för att stärka lönsamhet och konkurrenskraft i livsmedelskedjan. Regeringen ser fortsatt behov av ett nära samarbete med företag, organisationer och myndigheter i detta arbete. Därför har ett råd – det livsmedelspolitiska rådet – inrättats i

syfte att ytterligare stärka dialogen om svensk livsmedelsproduktion och hur målet om en ökad produktion kan uppnås till 2030.

I det livsmedelspolitiska rådet ingår företrädare för livsmedelsföretagen som står för merparten av den svenska livsmedelsproduktionen. I rådet ingår också företrädare för Lantbrukarnas Riksförbund, Livsmedelsföretagen och Fiskbranschens Riksförbund. Det livsmedelspolitiska rådet kommer under ledning av landsbygdsministern att mötas två gånger per år, för att diskutera frågor som kan bidra till arbetet med att uppnå livsmedelsstrategins mål om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där livsmedelsproduktionen ökar. Rådet ska vara ett rådgivande organ för löpande utbyte av erfarenheter och synpunkter mellan regeringen och näringslivet för genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0.

Landsbygdsministern kommer också att inrätta en strategisk grupp för Livsmedelsstrategin 2.0. Gruppen kommer ledas av landsbygdsministerns statssekreterare och utgöras av verkställande direktörer och generaldirektörer för ett antal organisationer och myndigheter, vars arbete har stor bäring på förutsättningarna att uppnå livsmedelsstrategins mål.

Regeringen har goda erfarenheter av de så kallade rundabordssamtal som har hållits under arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0. Det har varit ett bra sätt att föra konkreta samtal kring viktiga frågor i en krets av aktörer med stor kompetens och stort engagemang. Regeringen har redan nu identifierat ytterligare frågor där sådana samtal skulle kunna bidra med värdefull kunskap och viktiga perspektiv, till exempel frågor om jordbruket i norra Sverige, den småskaliga jordbruks- och livsmedelsproduktionens förutsättningar liksom odling av proteingrödor. För att snabbt kunna fånga upp frågor av stor betydelse för genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0 avser regeringen använda rundabordssamtal med relevanta aktörer som en metod för att fortsätta den nära dialogen med näringsliv och intresseorganisationer.

Vidare kommer livsmedelskedjans aktörer att bjudas in till en årlig konferens för att följa upp genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0, föra dialog och ta del av erfarenheter från företag, branschorganisationer och andra aktörer. Till denna konferens kommer också samtliga myndigheter som på ett eller annat sätt berörs av livsmedelsstrategin att bjudas in för att ta del av aktörernas erfarenheter.

4.2.2 Regional och tematisk kraftsamling

Översikt

Ett brett arbete på regional nivå är av stor vikt för genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0. Det regionala genomförandet kommer att stärkas genom finansiella tillskott som kan möjliggöra ett utvecklat arbete från Tillväxtverket, regioner och länsstyrelser.

I det arbete som följde beslutet om livsmedelsstrategin 2017 fick länsstyrelserna i uppdrag att genomföra insatser i respektive län för livsmedelsstrategins genomförande. Regionerna, som har ansvaret för regional utveckling, fick ett motsvarande erbjudande. De har i uppgift att utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin. Den nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 är vägledande för det regionala utvecklingsarbetet. Flertalet av regionerna har på eget initiativ, och utifrån Tillväxtverkets uppdrag att stödja deras arbete med smart specialisering, tagit fram regionala strategier för detta ändamål. Det regionala innovationsarbetet utgår ifrån regionernas innovationsstrategier, strategier för smart specialisering eller motsvarande strategier. Livsmedel återfinns till exempel som specialiseringsområde i ett flertal strategier.

Ett resultat av det arbete som länsstyrelser och regioner har bedrivit på regional nivå är att det i dag finns ett heltäckande nät av regionala livsmedelsstrategier eller handlingsplaner. Mycket gott har kommit ut av detta arbete, inte minst en stärkt samverkan mellan länsstyrelser, regioner och näringsliv.

Samtidigt bedömer regeringen att det finns ytterligare utvecklingspotential i arbetet på regional nivå. I de dialoger som har förts med livsmedelskedjans aktörer inom ramen för arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0 har det bland annat framförts oro för att de regionala livsmedelsstrategierna i vissa fall riskerar att försvåra länsöverskridande samarbeten. Det har också ifrågasatts om möjliga synergier tagits tillvara fullt ut i det regionala arbetet.

Olika delar av landet har olika förutsättningar, med olika utmaningar och möjligheter för såväl primärproduktion som förädling inom livsmedelsområdet. Med detta följer även att styrkor och svagheter hos offentliga aktörer och företag varierar regionalt. För att på bästa sätt ta tillvara erfarenhet, kompetens och utvecklingskraft i hela landet avser regeringen att initiera

ett arbete med en regional och tematisk kraftsamling, där regionala aktörer, utifrån sina styrkor och sin kompetens, inbjuds att gå före och leda olika tematiska satsningar för att kunna bedriva ett målinriktat och fokuserat arbete som sedan kan komma andra till del.

4.2.2.1 Kommunerna är viktiga för livsmedelskedjans företag

En förutsättning för att målet om en ökad livsmedelsproduktion ska kunna uppnås är att det är lönsamt, enkelt och attraktivt att starta, driva och vidareutveckla företag. Mycket av ansvaret för tillståndsgivning, kontroll och tillsyn gentemot företagen vilar på kommunerna. Kommunerna och regionerna är samtidigt stora konsumenter av livsmedel genom de offentliga köken inom vård, skola och omsorg. Dessa måltider har också ett viktigt signalvärde, inte minst inom förskola och skola, och har potential att utvecklas ytterligare. Kommunerna har därför en stor påverkan på förutsättningarna för livsmedelsproduktionens utveckling.

Inom Livsmedelsverket finns ett nationellt kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg, som bland annat arbetar med att utveckla nationella riktlinjer och annat stöd samt samverka med andra nationella myndigheter och organisationer på måltidsområdet. Det finns flera konkreta och goda exempel på initiativ för att dela och sprida kunskap och erfarenheter kring de offentliga måltiderna. Ett sådant exempel är projektet Ett nytt recept för skolmåltider, som har koordinerats av Livsmedelsverket. Ett annat exempel är Skolmatsakademien som finansieras av Västra Götalandsregionen tillsammans med ett antal kommuner, och som utgör en samlande kraft för skolmatsfrågor i Västra Götalands län. Regeringen ser positivt på sådan samverkan mellan den regionala och kommunala nivån i frågor där deltagande aktörer kan lära av varandra och ta del av goda exempel, och ser att en sådan arbetsmetod med fördel kan spridas även till andra områden. Offentliga måltider är ett område där en regional och tematisk kraftsamling som beskrivs ovan med fördel skulle kunna fungera som en hävstång för att samla in och förmedla kunskap till berörda aktörer.

I Sverige är ansvaret för att utföra offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet fördelat på flera olika statliga myndigheter och på kommunala myndigheter. På livsmedelsområdet står de flesta livsmedelsanläggningar under kommunal kontroll, medan länsstyrelserna ansvarar för kontroll av anläggningar i primärproduktionen. Kontrollorganisationen för livsmedelskedjan omfattar totalt ca 270 kontrollmyndigheter. Med ett så stort antal

kontrollmyndigheter, av varierande storlek, är det ofrånkomligt att det finns skillnader vad gäller effektivitet, planering, utförande och uppföljning av offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet.

Regeringen har därför gett en särskild utredare i uppdrag att se över hur offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet i livsmedelskedjan organiseras och finansieras inom områdena livsmedel, foder och animaliska biprodukter (dir. 2023:170). Utredaren ska också se över den djurskydds-kontroll som utförs i nära anslutning till, eller i samband med, kontrollerna inom dessa områden. Syftet med utredningen är att stärka konkurrenskraften i livsmedelskedjan och skapa en mer effektiv kontrollstruktur som säkerställer likvärdiga konkurrensvillkor och förenklar för de företag som är verksamma inom områdena livsmedel, foder och animaliska biprodukter.

4.2.2.2 Utvärdering och uppföljning av Livsmedelsstrategin 2.0

Jordbruksverket har genom två regeringsbeslut fått uppdraget att löpande följa och utvärdera livsmedelsstrategin och dessutom följa upp och utvärdera livsmedelskedjans utveckling över tid till och med 2025. Uppdraget har rapporterats löpande i årliga rapporter samt genom fördjupad rapportering vart fjärde år. Dessa rapporter har utgjort viktiga underlag för såväl genomförandet av livsmedelsstrategin som för arbetet med Livsmedelsstrategin 2.0.

Att löpande följa både genomförandet av Livsmedelsstrategin 2.0 och livsmedelskedjans utveckling kommer enligt regeringens bedömning vara avgörande för att strategins mål ska kunna nås på ett effektivt sätt. Regeringen avser därför att ge Jordbruksverket fortsatt uppdrag att följa upp och utvärdera livsmedelskedjans utveckling över tid, men också Livsmedelsstrategin 2.0.

Regeringen

**Bilaga 2 till protokoll I:12 vid
regeringssammanträdet den
20 mars 2025, LI2025/00646 m.fl.**

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Utdrag till

Statsrådsberedningen/EU och FCK
Utrikesdepartementet/HI och FH
Försvarsdepartementet/ETU
Socialdepartementet/HC
Finansdepartementet/BA, K, KO, SFÖ, OU, DOF, SI, S1, S2, FPM och B
Utbildningsdepartementet/UH, F och GV
Klimat- och näringslivsdepartementet/CKS, Nm, NIM, E och KL
Kulturdepartementet/KKM
Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/DL, FJR, RUL, SMF och SPN
Riksdagen, miljö- och jordbruksutskottet
Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande
Kammarkollegiet
Kungl. Skogs- och lantbruksakademien
Kungl. Tekniska högskolan
Linköpings universitet
Livsmedelsverket
länsstyrelserna
Sametinget
Statens jordbruksverk
Statens veterinärmedicinska anstalt
Sveriges lantbruksuniversitet
Tillväxtverket
Upphandlingsmyndigheten
Uppsala universitet
Verket för innovationssystem
Örebro universitet

Gotlands kommun
Mjölby kommun
Mörbylånga kommun
Sotenäs kommun
regionerna
Agtech 2030
Albaeco
Arla Foods AB
Axfood AB
Axfoundation
BalticWaters
Blå mat – centrum för framtidens sjömat
Cancerfonden
De Recirkulerande Vattenbrukarna Sverige
Dietisternas Riksförbund
Djurens rätt
Eldrimner
Ekologiska Lantbrukarna
Ekologiska Lantbrukarna Sörmland
Fiskbranschens Riksförbund
Fiskekommunerna
Förbundet Sveriges Småbrukare
Gröna arbetsgivare
Gård & Djurhälsan Sverige AB
Havs- och Kustfiskarnas Producentorganisation
Helios Nordic Energy AB
Hjärt-Lungfonden
Hushållningssällskapens Förbund
Hållbarhetsinitiativet
ICA Gruppen AB
Innovatum Science Park
Invest in Norrbotten
Industriella UtvecklingsCentra
IVL Svenska Miljöinstitutet AB
Kooperativa Förbundet
Kost och näring
KRAV
Kött- och Charkföretagen
Lantbrukarnas Riksförbund

Lantmännen
Livsmedelsakademin
Livsmedelsarbetareförbundet
Livsmedelsföretagen
Lokal Utveckling Sverige
LRF Södermanland
Macklean
Matfiskodlarna i Sverige AB
MatVärden
Nationella kommittén för livsmedelsforskning
Naturskyddsföreningen
NOrdBruk
Odling i balans
Orkla Foods Sverige AB
Pugerups Gård
Ragn-Sells Recycling AB
Ramnered Lantbruk
Re:Meat Foods
RISE Research Institutes of Sweden AB
Rudenstams Bär & Frukt AB
Rösängs Lantbruk AB
SLU Grogrund
Stiftelsen ett högre medvetet medvetande
Stiftelsen Lantbruksforskning
Sunnansjö Gård AB
Svensk Dagligvaruhandel
Svensk fiskodling AB
Svensk Fågel
Svensk Mjolk AB
Svensk Torv
Svenska Fåravelsförbundet
Svenskt Vatten
Svenskt vattenbruk och sjömat
Svenskt Växtskydd
Sveriges export- och investeringsråd
Sveriges Fiskares Producentorganisation
Sveriges Frö- och Oljeväxtodlare
Sveriges Gårdsmejerister
Sveriges Jordägareförbund

Sveriges Kaninproducenter
Sveriges Konsumenter
Sveriges Utsädesförening
Svinesundskommittén
Sweden Food Arena
Sweden Foodtech
Swedish Pelagic Federation
Torfolk Gård AB
Visita
V.S. Visit Sweden AB
Vreta Kluster AB
Världsnaturfonden
Växtbaserat Sverige
World Animal Protection Sverige
Yara AB

Tjänsteskrivelse

2026-06-03

Tekniska nämnden

Diarienumr: TN-2026/00482

Upphandling avtal Färdtjänst med personbil

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar

att godkänna förfrågningsunderlaget enligt bilaga.

att ge Teknisk direktör i uppdrag att göra eventuella tekniska justeringar innan förfrågningsunderlaget läggs ut.

att ge Teknisk direktör i uppdrag att gå vidare med upphandlingsprocessen och sedan tilldela avtalet.

Ärendebeskrivning

Den entreprenör som vann förra upphandlingen gick i konkurs tidigare i vår. För att klara av uppdraget slöts då ett tillfälligt avtal på ett år med ny entreprenör. En ny upphandling måste genomföras för att säkra uppdraget framöver.

För att ge kommande entreprenör rätt förutsättningar behöver tilldelning ske tidigt i höst.

Utvärderingen denna gång kommer att göras även på kvalitet, inte enbart på kostnad.

Beslutsunderlag

Förfrågningsunderlag. Bilaga.

Minnesanteckningar samråd 2026-05-19 med kommentar från Umeå kommun. Bilaga.

Upphandlingsdokument. Bilagor.

Modelldokument. Bilagor.

Checklista för handläggning av ärenden inför politiska beslut bedöms inte tillämbart.

Beredningsansvariga

Färdtjänskonsulenter

Annika Kjellsson Lind

Anders Blom

Tjänsteskrivelse

Dnr: TN-2026/00482

Beslutet ska skickas till

Anders Blom för vidare process.

Svar på synpunkter inkomna i samrådsmöte med funktionshinderföreningar gällande avtal för färdtjänst i personbilstaxi den 2026-05-19

Avtalet i sin helhet

- Upphandlingstexten är bra men efterföljs inte av entreprenör.

Umeå kommuns svar: I avtalet finns en vitesdel för att stimulera att entreprenören ska följa avtalet.

Förarna

- Förstått att det har varit uppskattat att förarna haft månadslön hos North ride. Önskvärt att ha det så kvalitén blir bättre.

Umeå kommuns svar: Kommunen kan inte styra över vad entreprenör/arbetsgivare och fack kommer överens om.

- En plan för hur entreprenören ska ha fast anställd personal i x% om x antal år.

Umeå kommuns svar: Det kan Umeå kommun inte påverka.

- GPS är inte alltid uppdaterad, hur säkerställer man att föraren kan hitta var hen ska då? T.ex läsa karta och lokalkännedom.

Umeå kommuns svar: Det ligger i entreprenörens intresse att förarna hittar dit de ska för att undvika förseningar som genererar vite enligt avtalet. Entreprenören lägger själva upp arbete och strategier för detta. Det regleras inte via avtalet.

- Förarna kliver sällan ur bilen. Viktigt att de kliver ur bilen och möter resenären.

Umeå kommuns svar: Den servicen ingår redan i nuvarande avtal samt kommer ingå i kommande avtal. Det går alltid att påminna vid beställning av resa att resenären behöver hjälp med i- och urstigning. Om något inte fungerar som det ska under färdtjänstresan uppmanas resenär att lämna in en synpunkt. Händelsen kan då utredas och samtal med föraren kan hållas av entreprenör.

- Viktigt med språkkrav för förarna. Resenär och förare måste kunna kommunicera.

Umeå kommuns svar: Enligt avtalet ska entreprenören säkerställa att språkkunskaper hos förare minst uppfyller Europarådets nivåskala B1, se bilaga "Referensram för språk". Om språkbrister upptäcks kan köparen avkräva ett språktest.

- Utbildning av förarna är viktigt. Att de har kännedom om olika funktionsnedsättningar.

Umeå kommuns svar: Alla taxiförare har genomgått utbildning för att få taxilegitimation. För att få köra färdtjänst ska förarna enligt nuvarande avtalet ha genomgått Umeå kommuns 2-stegutbildning samt kunskapstest. I den utbildningen ingår bl.a. kännedom om olika funktionsnedsättningar. Detta kommer att kvarstå i kommande avtal.

Beställningscentral

- Angående beställningscentral. Det är viktigt att personalen kan och förstår svenska. Vet ej var BC riskerar att hamna geografiskt i nästa avtal. Vore bra om BC fanns i Sverige.

Umeå kommuns svar: Entreprenör ska säkerställa att språkkunskaper hos beställningscentralen och övriga representanter för säljaren minst uppfyller Europarådets nivåskala B2, se bilaga "Referensram för språk". Detta kommer att kvarstå.

Vidare går det ej att kravställa geografisk placering, detta är kopplat till gemensamma regler i EU. Inför kommande utvärdering av anbuden till det nya avtalet finns en frågeställning om kvalitet med formuleringen "hur säkerställer ni en mycket god geografisk kännedom om Umeå kommun?"

- Vilken utbildning och lokalkännedom om geografin har personal i beställningscentralen? Med tanke på att de planerar turer och samåkning.

Umeå kommuns svar: Det ligger i entreprenörens intresse att förarna hittar dit de ska för att undvika förseningar som genererar vite enligt avtalet. Entreprenören lägger själva upp arbete och strategier för detta.

Inför kommande utvärdering av anbuden till det nya avtalet finns en frågeställning om kvalitet med formuleringen "hur säkerställer ni en mycket god geografisk kännedom om Umeå kommun?"

- Tidigare har det funnits ett kartprov – införa det igen?

Umeå kommuns svar: Nej. Se svar på ovan punkt.

- Får vänta längre än 5 min i BC vid beställning av resa, så de 5 min som står i avtalet är bra.

Umeå kommuns svar: I kommande avtal kommer 5 minuter att kvarstå.

- Bra om BC skriver in saker vid bokning som är bra för chauffören att veta t.ex. att hen ska gå och möta personen.

Umeå kommuns svar: Går inte att kravställa i avtalet. Färdtjänst betraktas som en del av kollektivtrafiken. Särskilda villkor utgör en individuell anpassning av färdtjänsten och är inte förenligt med lagen. Att möta resenären ingår i grundservicen och kravställs i nuvarande och kommande avtal.

- Viktigt att alla detaljer i tillståndet förs vidare till föraren.

Umeå kommuns svar: Resenärens tillståndsbeslut speglas i entreprenörens system för tillstånd profiler. Kommer att ske även i nästa avtal.

Skriftliga bokningar

- Bra och uppskattat att kunna mejla in beställningar, bra att inte behöva vänta i telefon i kön hos BC. Hade kunnat ha något bättre slags system för detta (skriftliga bokningar).

Umeå kommuns svar: Det går att boka sin resa via mejl i nuvarande och kommande avtal.

Bemötande

- Hur kommer man åt att kraven på att bemötande efterföljs?

Umeå kommuns svar: Uppföljning sker utifrån inkomna synpunkter som resenär eller företrädare lämnar in. Vi uppmanar resenär att skicka in en synpunkt om något inte har fungerat som förväntat.

- Hur följs det upp om en chaufför inte klarar bemötandekravet?

Umeå kommuns svar: Se ovan.

- Vite på kvalité, t.ex. dåligt bemötande eller ej utförd service t.ex. om föraren ej hjälper till med att lägga hjälpmedel i bagage.

Umeå kommuns svar: Vi bedömer att vite för detta inte är möjligt, den typen av situationer är svårt att bedöma objektivt. Uppföljning sker utifrån inkomna synpunkter som resenär eller företrädare lämnar in. Vi uppmanar resenär att skicka in en synpunkt om något inte har fungerat som förväntat.

- Föraren ska inte uttrycka hur stressade de är till resenären.

Umeå kommuns svar: Om något inte fungerar som det ska under färdtjänstresan uppmanas resenär att lämna in en synpunkt. Händelsen kan då utredas och samtal med föraren kan hållas av entreprenör.

- Har historiskt sett ringts mycket samtal i bilen och förarna använder mobilen. Upplevs ha blivit bättre med North ride.

Umeå kommuns svar: Mobil ska inte användas under färd. Dock tillåtet att ringa samtal relaterat till arbetet, t.ex. samtal till beställningscentral. Föraren ska följa de regler som finns vid framförande av motorfordon.

- Flera lyfter historier om att de fått betala för gånghjälpmedel, kassar osv. Detta ska väl vara gratis? Viktigt att förarna blir införstådda i detta.

Umeå kommuns svar: Enligt nuvarande avtal får resenär ta med 2 kassar/väskor á 20 kg samt hjälpmedel. Det kommer även ingå i kommande avtal.

- Var fantastiskt bra bemötande från North rides chaufförer. De gick ut ur bilarna och mötte upp.

- Förare som ringer till resenär angående var resenären är måste låta det ringa mer än 3 signaler för att man som äldre ska hinna svara.

Umeå kommuns svar: Vår bedömning är att det är svårt att ha med i ett avtal då det är svårt att följa upp. Den typen av frågor tas upp under uppföljningsmöten med entreprenören.

- Förare måste ha förståelse för barn som har funktionsnedsättningar som t.ex. IF. Förarna måste möta upp dem, vara trevliga och ha lågaffektivt bemötande. Särskilt viktigt om resorna inom LSS och IFN går över till färdtjänstresor, då det blir fler barn som reser.

Umeå kommuns svar: I nuvarande avtal ska förarna genomgå Umeå kommuns 2-stegsutbildning samt kunskapstest. I utbildningen ingår bemötandefrågor och kunskap om olika funktionshinder. Detta ska även ingå i nästa avtal. En rekommendation är att ett barn eller annan resenär som inte klarar sig självständigt på en buss inte ska resa ensam i färdtjänst. Färdtjänst är kollektivtrafik. Möjlighet finns att ansöka om plats i bilen för en ledsagare.

SMS vid bokning

- Det har varit olika telefonnummer när sms har skickats vid bekräftelse av resa, önskar att det kommer från samma nummer. Vill ha att det står att det kommer från samma nummer och att det kommer från bolaget, tex "Min taxi". Andra i gruppen säger att det brukar skickas sms med entreprenörens namn.

Umeå kommuns svar: Vi ser ingen möjlighet att kravställa detta i avtal då det är en teknisk fråga för entreprenörens system.

- Sms-avisering skickas inte alltid. Går det att automatisera, så det inte är upp till föraren att skicka ut sms?

Umeå kommuns svar: Vi ser ingen möjlighet att kravställa detta i avtal då det är en teknisk fråga för entreprenörens system.

Egenavgift

- Under resegaranti färdtjänstbroschyr: /.../ "Om fordonet, oavsett typ, är mer än 60 minuter försenad betalar du ingen egenavgift." En timme är för mycket tid. Tidigare var det inom en kvart och då betalade man ingen avgift. Önskvärt om denna tid hade kunnat dras ned.

Umeå kommuns svar: Det speglar kollektivtrafiken, om bussen är sen betalar resenären samma avgift. Det finns viten kopplat till förseningar. Förseningarna följs och läses av månadsvis vid Umeå kommun. Regleras i de generella föreskrifterna och villkoren, ej i avtalet.

- Ska man betala före eller efter genomförd resa? Ska väl vara efter? Vissa förare vill pga. tidspress göra klart betalningen under resa vilket känns fel.

Umeå kommuns svar: En fråga som inte rör avtalet.

- Kan beställningscentralen hantera eller skriva in att det är halv egenavgift?

Umeå kommuns svar: Nej, det vet de inte förrän bilen kommer fram.

- Hur kan man göra det tydligare för chauffören att se när hen är sen? Så de själva säger till resenären att "för denna resa blir det halv egenavgift eftersom jag är sen". Att det sker automatiskt i taxametern. Resenär ska inte behöva säga till om det själv.

Umeå kommuns svar: Vi tar med frågan till framtida entreprenör för att se vad de kan göra tekniskt. Dock ingen fråga som går att ha i avtalet.

- Upplevelse att chaufförerna inte vet taxan, inte vet att barn ska betala halva priset. Nu behöver resenären själv hålla koll på pris och ev reducering pga försening. Chauffören måste veta priset, samt reducerat pris vid försening.

Umeå kommuns svar: Kunskap om detta ingår i Umeå kommuns stegutbildningar, som alla förare ska genomgå.

- Bra med möjligheten till fakturering. Har upplevts väldigt smidigt från Min taxi.

Umeå kommuns svar: Det kommer finnas i detta avtal också.

Brister i fordonsflotta och personalstyrka

- Upplevt problem med kvälls/natt-beställningar med North ride, även långt innan konkursen. För få bilar och för lite personal. Viktigt att de har tillräckligt med kapacitet då resenärer har rätt att resa under sena kvällar/nattetid.

Umeå kommuns svar: I kommande avtal ingår att entreprenören ska beskriva sin kapacitet innan tilldelning av avtalet.

- Upplevt problem att komma fram till North rides växel och bilar har kunnat varit försenade. Fördelen med North ride var deras bemötande. Var sårbart med North ride pga. lite bilar och förare.

Umeå kommuns svar: Den här typen av frågor tas upp med entreprenör på uppföljningsmöten. Det är viktigt att resenär skickar in synpunkt när något sådant inträffar.

Fordonskrav

- Personer med rullstol har upplevt North rides bilar som problematiska, 55 cm har varit max för vissa. Även problematiskt gällande avsaknad av handtag i bilarna. Detta bör vara ett krav eftersom personer flyttar över från rullstol. Inte tanken att föraren ska lyfta över resenären.

Umeå kommuns svar: Måtten för sitshöjd, längst 55 cm och maximalt 75 cm, återfinns i dokument om funktions- och utrustningskrav för personbilar framtaget av Svensk kollektivtrafiks nätverk MERIT/Serviceresor. Dokumentet ses som ett stöd vid upphandling av serviceresor. Med serviceresor avses särskilda persontransporter såsom t.ex. färdtjänst.

Angående handtag i bilar, se nedan svar.

- Viktigt med handtag i taket för de som behöver ta stöd att ta sig i och ur bil. De portabla handtagen i Tesla-modellen fungerade inte lika bra.

Umeå kommuns svar: Umeå kommun kan inte påverka var handtagen i bilen sitter. I Svensk kollektivtrafiks nätverk MERIT/Serviceresor's dokument om funktions- och utrustningskrav anges att kurvhandtag eller motsvarande ska finnas i anslutning till dörröppningar för att underlätta i- och urstigning för resenär.

Ledarhund

- Ledarhund är endast för synskadade. Assistanshund kan vara kopplat till andra saker som tex diabetes, epilepsi (assistanshund = samlingsnamn). Har velat hålla information gällande ledarhund till förarna, tycker att det är för dåligt informerat. Kan det utbildas ännu mer gällande detta? Ledarhunden har flera gånger fått sitta i bagaget, många chaufförer bryr sig ej om att hunden ska förankras.

Umeå kommuns svar: Denna fråga kommer vi att utveckla i framtida revidering av stegutbildningen.

Allergi

- Vid allergi ska BC skicka rätt bil och chaufför. BC bör ha koll på detta redan vid bokningar så att risken att en bil/förare som vägrar/inte kan köra djur dyker upp.

Umeå kommuns svar: Om chauffören har en allergi ska det framgå i hans förarprofil, hen ska då inte bli tilldelad en resa där hund ska ingå. Om resenären har en allergi ska det framgå i dennes tillståndprofil så BC skickar ett allergisanerat fordon. Detta kommer att gälla även i kommande avtal.

Underleverantörer

- Att ha samma krav på underleverantörer som entreprenören som har enligt avtalet.

Umeå kommuns svar: Enligt avtalet ska upphandlad entreprenör ansvara för underleverantörers arbete samt ansvara för att gällande bestämmelser i avtalet även gäller underleverantörer.

- Underleverantörerna är ett problem. Upplevs att de saknar utbildning och byts ut ofta. Hittar inte i stan. De väljer bort färdtjänstresor, sjukresor, skolresor och väljer flygresor i stället.

Umeå kommuns svar: Se svar från tidigare punkt.

Bil för tidigt på plats

- Efter att Min Taxi tagit över kan förare ringa om de har anlänt tidigare än bokad tid. Detta upplevs stressande.

- Håller med om att de kan ringa om de är tidigare, t.ex. halv i stället för bokad tid som varit kvart i. Detta blir problematiskt vid arbetsresor då arbetstiden är det som gäller. De ringer och säger "nu är taxin här".

Umeå kommuns svar: Vi lägger in i avtalet att föraren får avisera sin ankomst maximalt 10 minuter före bekräftad restid om hen är tidig. Aviseringen ska ske via sms.

Övrigt, ej kopplat till avtal

- Krångligt att gå in på hemsidan för synpunktshantering. Har tidigare pratat om önskemål gällande en app. Synpunkter görs inte i samma utsträckning som det behövs. Tycker att det är många steg för att registrera en synpunkt. Kan detta förenklas på något sätt?

Umeå kommuns svar: Som det fungerar i nuläget kan man lämna synpunkt via kommunens webbsida. Det går även att mejla in sin synpunkt till Tillståndsenheten för färdtjänst. Då registrerar en handläggare synpunkten åt dig. Det går även att ringa in på Tillståndsenheten telefontid och få hjälp att registrera sin synpunkt. Om man har svårt att ringa under telefontiden kan man lämna ett meddelande i kommunväxeln om att man önskar bli uppringd och vilken tid som passar (möjligt att bli uppringd mellan kl. 8-17). Handläggare ringer upp och hjälper till att registrera synpunkten.

- Kan kommunen ha färdtjänsten i egen regi?

Umeå kommuns svar: Det krävs ett politiskt beslut för det.

- Hur kan man komma åt dilemmat på flygplatsen? Långt att gå från flygplatsen till färdtjänstbilen.

Umeå kommuns svar: Umeå kommun kan inte påverka hur parkeringssituationen ser ut på flygplatsen.

- Vad har Umeå kommun för policy för hemtjänstens personal om att använda cykelhjälm när de i tjänsten cyklar på Umeå kommuns cyklar.

Umeå kommuns svar: Denna fråga behöver ställas till den förvaltning som ansvarar för hemtjänst och dess personal.

- Medskick till nästa gång det ska anordnas samråd – Det är bra om det ordnas två samråd, en på kvällstid och en på dagtid samt gärna med möjlighet till digitalt deltagande.

Umeå kommuns svar: Det pågår ett kommunövergripande arbete om hur samråd ska ske. När det är fastställt kommer det eftersträvas att följa det gemensamma arbetssättet. I detta upphandlingsarbete fanns en tajt tidplan i och med att den upphandlade entreprenören gick i konkurs, därför fanns det inte möjlighet att ha två samråd denna gång.

Skala för självbedömning

	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Förståelse Hörförståelse	Jag kan känna igen vanliga ord och mycket enkla fraser som gäller mig själv, min familj och min direkta omgivning, men bara när man talar till mig sakta och tydligt.	Jag kan förstå fraser och mycket vanliga ord som gäller mina personliga förhållanden, t.ex. information om mig själv och min familj, närmiljö och vardagliga sysselsättningar samt anställning. Jag kan uppfatta huvudinnehållet i korta, tydliga och enkla budskap och meddelanden.	Jag kan förstå huvudinnehållet i tydligt standardtal om välkända företeelser som man regelbundet stöter på i arbete, i skola, på fritid, osv. Om språket talas relativt långsamt och tydligt kan jag i stora drag förstå många radio- och TV-program om dagsaktuella frågor eller om ämnen av personligt intresse.	Jag kan förstå längre framställningar i t.ex. föreläsningar samt följa med i mer komplicerad argumentation, dock under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant. Jag kan förstå det mesta i nyheter och aktuella program på TV. Jag kan förstå de flesta filmer där det talas standardspråk.	Jag kan förstå mer utvecklat språk även när det inte är klart strukturerat och sammanhanget enbart antyds utan att klart uttryckas. Jag kan förstå TV-program och filmer utan alltför stor ansträngning.	Jag har inga svårigheter att förstå något slags talat språk, vare sig i direktkontakt eller via radio, TV och film. Jag förstår även tal i högt tempo som det talas av en införd under förutsättning att jag hunnit vänja mig vid den regionala variationen i språket.
Läsforståelse Läsforståelse	Jag kan förstå vanliga namn, ord på anslag och affischer eller i kataloger.	Jag kan läsa mycket korta och enkla texter. Jag kan hitta viss information jag behöver i enkelt och vardagligt material som annonser, prospekt, matsedlar och tidtabeller. Jag kan förstå korta och enkla personliga brev.	Jag kan förstå texter som till största delen består av högre-känt språk som hör till vardag och arbete. Jag kan förstå beskrivningar av händelser, känslor och önskemål i personliga brev.	Jag kan läsa artiklar och rapporter som behandlar aktuella problem och som uttrycker attityder och åsikter. Jag kan förstå samtida litterär prosa.	Jag kan förstå långa och komplicerade faktatexter liksom litterära texter och jag uppfattar skillnader i stil. Jag kan förstå fackartiklar och längre instruktioner även inom områden som ligger utanför mina intressen och erfarenheter.	Jag kan utan ansträngning läsa praktiskt taget allt skrivet språk, även abstrakta texter som är strukturellt och språkligt komplicerade, t.ex. manualer, fackartiklar eller litterära verk.
Tala Samtal/ muntlig interaktion	Jag kan samtala på ett enkelt sätt under förutsättning att den andra personen är beredd att tala långsamt och upprepa eller formulera om vad som sagts eller hjälpa mig att formulera vad jag själv vill säga. Jag kan ställa och besvara enkla frågor av omedelbart intresse eller inom vanliga ämnesområden.	Jag kan delta i samtal och rutinuppgifter som kräver ett enkelt och direkt utbyte av information om välkända ämnen och sysselsättningar. Jag kan fungera i mycket korta sociala samtal, men jag förstår i allmänhet inte tillräckligt för att själv hålla liv i samtalet.	Jag kan fungera i de flesta situationer som kan uppstå vid resor i länder eller områden där språket talas. Jag kan utan förberedelser gå in i ett samtal om ämnen av personligt intresse eller med anknytning till vardagslivet, t.ex. familj, fritidsintressen, arbete, resor och aktuella händelser	Jag kan samtala och diskutera så pass flytande och ledigt att jag kan umgås med infödda på ett naturligt sätt. Jag kan ta aktiv del i diskussioner om välkända ämnen och förklara och försvara mina åsikter.	Jag kan uttrycka mig flytande och spontant utan att alltför tydligt söka efter rätt uttryck. Jag kan använda språket flexibelt och effektivt för sociala, intresse- och yrkesanknutna ändamål. Jag kan formulera idéer och åsikter med viss precision samt med viss skicklighet anpassa mig efter den person jag talar med	Jag kan utan ansträngning ta del i vilka samtal och diskussioner som helst och därvid effektivt välja vardagliga och icematiska uttryck. Jag kan uttrycka mig flytande och överföra nyanser med viss precision. Om jag ändå får svårigheter kan jag med omformuleringar kringgå dessa så smidigt att andra knappast märker det.
Muntlig produktion Muntlig produktion	Jag kan använda enkla fraser och meningar för att beskriva var jag bor och människor jag känner.	Jag kan använda en rad fraser och meningar för att med enkla medel beskriva min familj och andra människor, människors levnadsvillkor, min utbildning och mina nuvarande och tidigare arbetsuppgifter.	Jag kan binda samman fraser på ett enkelt sätt för att beskriva erfarenheter och händelser, mina drömmar, förhoppningar och framtidsplaner. Jag kan kortfattat ge skäl och förklaringar för mina åsikter och planer. Jag kan berätta en historia eller återberätta händelseförloppet i en bok eller film och beskriva mina intryck.	Jag kan klart och detaljerat beskriva förhållanden inom mina intresse- och erfarenhetsområden. Jag kan förklara en ståndpunkt och ange för- och nackdelar med olika alternativ.	Jag kan klart och detaljerat beskriva komplicerade ämnesområden med sidoteman och anknytningar. Jag kan utveckla speciella aspekter samt runda av framställningen med en konsekvent slutsats.	Jag kan presentera en klar och flytande beskrivning eller argumentation som i stil passar sammanhanget. Jag kan presentera en effektiv logisk struktur som hjälper mottagaren att lägga märke till och minnas viktiga punkter.
Skri Skriftlig färdighet	Jag kan skriva korta, enkla meddelanden, t.ex. ett vykort med hälsningar. Jag kan fylla i personliga uppgifter som namn, adress och nationalitet i enklare formulär.	Jag kan skriva korta enkla meddelanden och föra enkla anteckningar. Jag kan skriva ett mycket enkelt personligt brev, t.ex. för att tacka någon för något.	Jag kan skriva enkel, sammanhängande text om ämnen som är välkända för mig eller av personligt intresse. Jag kan skriva personliga brev som beskriver upplevelser och intryck.	Jag kan skriva klar och detaljerad text inom mina intresseområden. Jag kan skriva en uppsats eller rapport som förmedlar information eller ger skäl för eller emot en viss ståndpunkt. Jag kan skriva brev som framhåver den personliga innebörden av händelser och erfarenheter.	Jag kan uttrycka mig i klar och väl strukturerad text med utförligt angivna synpunkter och förklaringar. Jag kan skriva om komplicerade förhållanden i ett brev, en uppsats eller en rapport och argumentera för vad jag anser viktigt. Jag kan välja en stil som är anpassad till den tänkte läsaren	Jag kan skriva klar och flytande text i en stil som passar tillfället. Jag kan skriva komplexa brev, rapporter eller artiklar som presenterar ett ämne på ett logiskt och effektivt sätt som hjälper läsaren att lägga märke till och minnas viktiga punkter. Jag kan skriva sammanfattningar och översikter över faktatexter eller litterära verk.

AVTAL
Färdtjänst med personbil
26124

Innehåll

1.0	AVTALSPARTER	5
2.0	UPPDRAGET OCH DESS OMFATTNING	5
2.1	OMFATTNING VID DELAD UPPHANDLING	5
2.2	VOLYMER	5
2.3	KAPACITET	5
2.4	ALLMÄN BESKRIVNING AV FÄRDTJÄNST	5
2.5	OMFATTNING	6
2.6	TILLÄGGSTJÄNST HAND I HAND	6
2.7	TRANSPORTERNA	6
2.8	SAMORDNING	6
2.9	AVGRÄNSNINGAR	6
3.0	KVALITET	6
4.0	AVTALETS GILTIGHET	7
4.1	VID AVTALETS UPPHÖRANDE	7
5.0	PRISER	7
5.1	MERVÄRDESKATT	7
5.2	FAST PRIS	7
5.3	PRISJUSTERING	7
5.4	ERSÄTTNINGSMODELL	8
5.5	ERSÄTTNINGSTILLÄGG	8
5.6	EGENAVGIFT	8
5.7	FÖRHÅLLANDE MELLAN RESENÄR OCH SÄLJAREN	9
6.0	FAKTURERINGS- OCH BETALNINGSVILLKOR	9
6.1	FAKTURA	9
6.2	DRÖSMÅLSRÄNTA	9
6.3	FELDEBITERING	9
6.4	KREDITFAKTURA	9
6.5	F-SKATT	9
6.6	FAKTURERING	10
6.7	FAKTURA	10
6.8	FAKTURAUNDERLAG	10
7.0	BESTÄLLNING/AVROP FRÅN RAMAVTAL	11
8.0	BESTÄLLNINGSCENTRAL (BC)	11
8.1	FÖRBESTÄLLNINGSTID, STARTTIDSSTYRNING OCH AVISERING	11
8.2	FÄRDTJÄNSTTILLSTÅND	12
8.3	TRAFIKLEDNING, BESTÄLLNINGSCENTRAL KRAV PÅ TJÄNSTENS UTFÖRANDE	12
8.4	KOMPETENSKRAV FÖR PERSONAL HOS BESTÄLLNINGSCENTRALEN	13
9.0	FÖRARE	13
9.1	KRAV PÅ TJÄNSTENS UTFÖRANDE/FÖRARKRAV	13
9.2	KOMPETENSKRAV FÖRARE	14
10.0	LEVERANSVILLKOR	15
10.1	KVALITET, MILJÖ OCH DOKUMENTATION	15
10.2	BASKRAV AVSEENDE TJÄNSTENS UTFÖRANDE	15
10.3	AVVIKELSE OCH SYNPUNKTSHANTERING	15
10.4	RAPPORTERING AVVIKELSER	16
10.5	HANDLINGSPLAN VID HÄNDELSER, TILLBUD OCH OLYCKOR	16

10.6	HÄNDELSE- TILLBUDS- OCH OLYCKSRAPPORT.....	16
10.7	KRISTÖD VID OLYCKA	17
10.8	LEDNINGSSYSTEM	17
10.9	KVALITETSLEDNING, UPPFÖLJNING OCH REVISION	17
10.10	UPPFÖLJNING AV TAXAMETERUPPGIFTER	18
10.11	UPPFÖLJNING AV ÖVRIGA UPPGIFTER	18
10.12	UPPFÖLJNINGSMÖTEN OCH LÖPANDE KONTAKT	18
10.13	KOMMUNIKATION.....	19
10.14	SÄLJARENS INFORMATIONANSVAR.....	19
10.15	BEHANDLING AV PERSONUPPGIFTER.....	19
10.16	REGISTERUTDRAG OCH LÖPANDE KONTROLLER	19
10.17	UPPFÖRANDEKOD	19
10.18	REFERENSRAM FÖR SPRÅK, BESTÄLLNINGSCENTRAL	19
10.19	REFERENSRAM FÖR SPRÅK, FÖRARE	19
10.20	SPRÅKBRISTER	19
10.21	BRISTER	19
10.22	ORGANISATION	20
10.23	ICKE FUNKTIONELLA KRAV, INFORMATIONSSÄKERHET, TEKNISK BESKRIVNING WEBSERVICE, VERKSAMHETSSYSTEMETS STANDARDEXPORT	20
11.0	DOKUMENTATION OCH RAPPORTERING	20
11.1	RAPPORTERING AVBOKNINGAR	20
12.0	RUTINER	20
13.0	FORDONSKRAV	20
13.1	FORDONSTYPER	20
13.2	GRUNDLÄGGANDE FORDONSKRAV	21
13.3	FORDONSKRAV PERSONBIL	21
13.4	TAXAMETER	22
13.5	NAVIGATIONSUTRUSTNING/GPS	22
13.6	FORDONSFÖRTECKNING	22
13.7	FORDONSDEKALER	22
13.8	UNDERHÅLL	22
13.9	BILBARNSTOL	22
13.10	UNDERHÅLL OCH SKÖTSEL AV FORDON	23
13.11	DRIVMEDEL, BRÄNSLEFÖRBRUKNING, UTRUSTNING OCH DÄCK	23
13.12	INTELLIGENT HASTIGHETSANPASSNING (ISA)	23
13.13	SKADOR	23
14.0	PRODUKTERNAS SÄKERHET/CE-MÄRKNING	23
15.0	MILJÖLEDNING.....	23
16.0	MILJÖKRAV	24
16.1	CLEAN VEHICLES DIRECTIVE	24
16.2	FOSSILFRITT DRIVMEDEL	24
17.0	LAGAR, TILLSTÅND, ANSVAR OCH FÖRSÄKRINGAR	24
18.0	STATISTIK.....	25
19.0	INFORMATION/SAMRÅD	25
20.0	OFFENTLIGHET OCH SEKRETESS.....	25
20.1	GDPR	25
20.2	MEDDELARFRIHET	25
20.3	MISSFÖRHÅLLANDEN	25

20.4	ALLMÄNHETENS RÄTT TILL INSYN I VERKSAMHETEN	25
20.5	SEKRETESS	26
20.6	FÖRÄNDRINGAR AV ORGANISATION OCH POLITISKA BESLUT	26
21.0	UNDERLEVERANTÖRER	26
21.1	UTESLUTNING AV UNDERLEVERANTÖRER	26
22.0	ÖVERLÅTELSE AV AVTAL	26
23.0	SÄRSKILDA KONTRAKTSVILLKOR	26
23.1	DISKRIMINERING.....	27
23.2	ARBETSÄRÄTTSLIGA VILLKOR	27
23.3	SOCIALA OCH ETISKA KRAV	27
24.0	AVTALSHANDLINGAR	28
24.1	TVIST.....	28
24.2	LAGÄNDRINGAR.....	28
25.0	SANKTIONER	28
26.0	PÅFÖLJDER VID AVTALSBRÖTT	28
26.1	ERSÄTTNING TILL RESENÄR	29
26.2	PRISAVDRAG FÖR RESENÄR	29
26.3	FÖRSENING/UTEBLIVEN RESA	29
26.4	UTEBLIVEN IDENTITETSKONTROLL	29
26.5	RESA SOM INTE ÖVERENSSTÄMMER MED RESENÄRENS TILLSTÄNDSPROFIL	29
26.6	UTEBLIVEN DOKUMENTATION.....	29
26.7	OLYCKSHÄNDELSE P.G.A. OAKTSAMHET	30
26.8	UTEBLIVEN ELLER SEN KOMMUNIKATION.....	30
26.9	AVSAKNAD AV GILTIG UTBILDNING	30
26.10	BRISTER I UTFÖRANDET	30
26.11	ANVÄNDANDE AV EJ GODKÄND UNDERLEVERANTÖR.....	30
26.12	VITEN AVVIKELSER	31
26.13	VITEN ÖVRIGT	31
26.14	VITE TAXAMETERUPPGIFTER	31
26.15	VITE KONTROLLUPPGIFTER	31
26.16	REVISION VID UPPREPADE AVVIKELSER.....	31
27.0	UPPSÄGNING AV AVTAL.....	31
28.0	OMFÖRHANDLING AV AVTALSVILLKOR VID EXTRAORDINÄRA OMSTÄNDIGHETER.....	32
29.0	AVTALSEXEMPLAR	32

1.0 AVTALSPARTER

Mellan nedanstående parter, köparen och säljaren, har följande avtal träffats.

Köparen

Umeå kommun
90184 Umeå
212000-2627

UPPHANDLARE

Anders Blom

Kontaktperson

Namn
E-post
Telefon

Säljaren

Företagsnamn
Adress
Postadress
Organisationsnummer

KONTAKTPERSON

Kontakt namn
Kontakt e-post
Telefon

Säljaren har ansvar att under avtalsperioden uppdatera sina egna kontaktuppgifter i avtalsdatabasen e-Avrop.

2.0 UPPDRAGET OCH DESS OMFATTNING

Avtalet avser transporttjänster för färdtjänstberättigade som är beviljade att transporteras i personbil. På vissa resor följer ledsagare eller medresenär med. Under avtalsperioden kan förändringar komma att ske beroende på politiska beslut om generella föreskrifter och villkor eller förändringar av egenavgift.

2.1 OMFATTNING VID DELAD UPPHANDLING

Uppdraget omfattar prisgrupp Undergrupp

2.2 VOLYMER

Köparen garanterar inga volymer under avtalsperioden.

2.3 KAPACITET

Säljaren ska ha organisation, förmåga och resurser för att upprätthålla avtalet till en mycket hög kvalitet med en mycket hög leveranssäkerhet avseende tidspassning av bokade resor.

2.4 ALLMÄN BESKRIVNING AV FÄRDTJÄNST

Färdtjänst är en del i kollektivtrafiken och benämns särskilda persontransporter. Enligt lag om färdtjänst (1997:736) är det ett kommunalt ansvar att det finns en fungerande färdtjänst inom kommunens geografiska gränser. Kommunerna ansvarar även för handläggningen av tillståndsfrågor kopplade till verksamheten. Tillstånd att använda färdtjänst ska beviljas dem som på grund av funktionshinder, som inte är tillfälligt, har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att resa med allmänna kommunikationsmedel. För att vara berättigad till färdtjänst ska man vara folkbokförd i kommunen. Tillståndet omfattar parametrar såsom vilket färd sätt som får användas, eventuellt särskilda behov (exempelvis ledsagare,

ensamåkning, mm), hur många resor tillståndet omfattar och inom vilket område resor får göras. Vissa tillstånd innebär även att resa utanför kommungränsen förekommer.

2.5 OMFATTNING

Övergripande består tjänsten av två delar, dels att tillhandahålla en funktion för att färdtjänstberättigade ska kunna beställa sina resor, en beställningscentral (BC), dels att utföra själva transportuppdraget, dvs att transportera de personer som är berättigade till färdtjänst med eventuella medföljande ledsagare (1–2 st. enligt tillståndprofil). Säljaren åtar sig att ansvara för tjänsten i sin helhet.

Färdtjänstresa avser resa från avreseadress till resmål med på- och avstigning i mark-/gatuplan. Färdtjänstföraren möter upp/lämnar av vid porten, hjälper till med i- och urstigning samt i- och urlastning av bagage och hjälpmedel mellan fordon och port (i mark-/gatuplan). Säljaren ska följa den upphandlande myndighetens regelverk. Säljaren åtar sig även att ansvara för den administration som krävs i samband med fakturering, statistik samt synpunktshantering.

2.6 TILLÄGGSTJÄNST HAND I HAND

Önskar resenär en utökad tjänst för att mötas av en mottagande person invid porten på resmålet så kan tilläggstjänsten hand-i-hand användas. Tjänsten har ett fast pris. Tjänsten avser inte en utökad assistans av föraren innanför porten. Vid bokning av tilläggstjänst "Hand i hand" ska beställningscentralen alltid fråga efter namn och telefonnummer på mottagande person. Tilläggstjänsten hand i hand är ett tjänsteavtal mellan resenär och säljare.

2.7 TRANSPORTERNA

Transporterna innebär att köra färdtjänstresenärer från bokad upphämningsplats till bokad destination i enlighet med de köruppdrag som erhålls från beställningscentralen och enligt de krav som köparen uppställt. Vid tveksamheter kring köruppdraget ska beställningscentralen kontaktas. I transportuppdraget ingår även att ta emot betalning för resan (egenavgiften, d.v.s. den avgift som är fastställd av köparen/kommunfullmäktige).

2.8 SAMORDNING

Färdtjänst är en del av kollektivtrafiken och benämns särskilda persontransporter, därför tillämpas samordning av resor i största möjliga utsträckning. Säljaren ska i största möjliga mån samordna färdtjänsttransporterna med beaktande av de tidsramar och omständigheter som framgår i avtalsvillkoren samt av bilaga "Generella föreskrifter och villkor". Samordningen kan innebära att restiden förlängs. Resan får dock inte ta längre tid sammanlagt än vad motsvarande bussresa skulle ta.

BC bestämmer samordning utifrån gällande regelverk. Ankomsttiden är oftast av central betydelse för resenären. När BC bekräftat en hämtningstid ska den endast justeras efter samtycke från resenären.

Resenär ska inte erlägga en högre avgift om resan blir längre vid en samordning. Egenavgiftens storlek avgörs av reslängden mellan resenärens startpunkt och målpunkt.

2.9 AVGRÄNSNINGAR

Detta avtal omfattar inte färdtjänst med specialfordon eller liggande transport.

3.0 KVALITET

Förarens bemötande är avgörande för att resenären ska få en god resa. Därför ska endast förare med en positiv inställning till uppdraget utföra tjänsten. Förare ska uppträda på ett sådant sätt att Umeå kommun och säljarens varumärke upplevs som positivt av resenärer och allmänheten.

Förare ska ha ett serviceinriktat, professionellt och artigt bemötande. Förare ska följa lagar, regler och hastighetsbegränsningar samt framföra fordonet på ett mjukt, smidigt och trafiksäkert sätt så att resenären får en trygg och säker resa.

Föraren ansvarar för att resenärer hämtas och lämnas på avtalad plats och att i- och urstigning ur fordonet sker utan trafiksäkerhetsrisker.

Uppdragen ska utföras med tillförlitlighet och tidspassning.

Säljaren ska själva svara för kontroll av att verksamheten sköts enligt avtalet och rapportera brister. Färdtjänstresor ska ha samma prioritering som vilken annan resa som helst hos säljaren. Rutiner och transportstöd ska finnas för att klara uppdraget.

4.0 AVTALETS GILTIGHET

Tecknat ramavtal löper från och med 2027-03-17 till och med 2029-02-28.

Avtalet förlängs automatiskt i 12 månader om inte köparen har sagt upp avtalet senast 6 månader före utgången avtalsperiod.

En automatisk förlängning sker senast 6 månader innan avtalets utgångsdatum.

- Första förlängningsperioden löper som längst till 2030-02-28.
- Andra förlängningsperioden löper som längst till 2031-02-28.

Köparen kan välja att förlänga endast en del av ovanstående förlängningsperiod/er.

Om avtalsstarten försenas till följd av dröjsmål i upphandlingsprocessen kan avtalsperioden – på i övrigt oförändrade villkor – komma att förskjutas i motsvarande mån.

4.1 VID AVTALETS UPPHÖRANDE

Vid avtalets upphörande ska säljaren tillsammans med eventuell ny tillträdande leverantör ansvara för att övergången sker på ett säkert, effektivt och professionellt sätt med så lite verksamhetsstörningar som möjligt.

5.0 PRISER

Pris anges i en upprättad prisbilaga utifrån vinnande leverantörs anbudspriser.

5.1 MERVÄRDESSKATT

Tillkommer enligt gällande skattelagstiftning.

5.2 FAST PRIS

Priset justeras enligt nedan och är sedan fast till sista september respektive år.

5.3 PRISJUSTERING

Vid eventuell förändring av egenavgift, som grundas på politiska beslut, ska enhetspriset justeras i motsvarande grad så att förändringen kommer köparen tillgodo. Ingen annan prisjustering kan ske under avtalstiden.

Prisjustering enhetspris

Förslagsvis används indexjustering enligt indexkorg för serviceresor. Endera parten påkallar justering.

Indexets uppbyggnad:

Personal 60%
 Drivmedel 25%
 Fordon/Nyanskaffning: 5%
 Allmänt: 10%
 Fordon/finansiering: 0%

Justering av priserna kan endast ske vid avtalsstart och därefter årligen och ska ske på begäran av säljaren (eller köparen i det fall prisjusteringen innebär en sänkning av priserna). Prisjusteringen ska följa förändringen i SCB:s Taxi-index för anropsstyrd trafik.

Köparen har ensidig rätt att besluta om index för avtalet.

Priserna regleras genom:

bas månad juli 2026 och reglerings månad februari 2027

bas månad februari 2027 och reglerings månad februari 2028

bas månad februari 2028 och reglerings månad februari 2029

bas månad februari 2029 och reglerings månad februari 2030

Prisjusteringens storlek begränsas till förändringen enligt ovan angivet index från aktuell bas månad till aktuell reglerings månad.

Justeringen kan komma att innebära en höjning eller sänkning av priset. Ändringen sker efter en skriftlig begäran från endera parten senast 30 dagar innan ändringen ska träda i kraft.

Ändringen börjar gälla den 1:a i varje månad, d.v.s. inga ändringar genomförs mitt i en månad. Sker begäran efter den 1:a dagen i månaden (t ex. juli) genomförs ändringen 1:a september.

Retroaktiv prisjustering accepteras inte.

Säljaren ska skicka begäran om prisjustering, innehållande uträkning, som skriftligen ska godkännas av Upphandlingsbyrån, Umeå kommun.

Efter att upphandlaren godkänt prisjusteringen skickar säljaren bekräftelse med information om prisjustering med ny prislista i Excel-format.

Köparen skickar begäran om prisjustering till säljaren innehållande uträkning i de fall index påvisar en sänkning av aktuellt pris.

5.4 ERSÄTTNINGSMODELL

Ersättningen i detta uppdrag sker dels genom en fast ersättning per färdtjänstberättigad resenär och enkelresa som debiteras kommunen och dels genom den egenavgift som färdtjänstresenären betalar (som behålls av säljaren).

- vid en samordnad resa erhåller säljaren egenavgift från samtliga resenärer utom av eventuell ledsagare enligt tillståndet, samt en fast ersättning per färdtjänstberättigad resenär och enkelresa som kommunen betalar
- resenär berättigad till högkostnadsskydd avseende resor inom högkostnadsskyddet till daglig verksamhet, dagverksamhet, arbete och eftergymnasiala studier erlägger ingen egenavgift i fordonet, säljaren fakturerar dessa resenärers egenavgifter och en fast ersättning per enkelresa till köparen månadsvis
- vid försening med 10<60 minuter i förhållande till bekräftad hämtningstid ska endast halv egenavgift erläggas
- vid försening med 60 minuter eller mer i förhållande till bekräftad hämtningstid ska ingen egenavgift erläggas
- utebliven egenavgift ersätts inte av köparen utan ska vara en angelägenhet mellan säljaren och resenär

5.5 ERSÄTTNINGSTILLÄGG

Säljaren har rätt att erhålla 10% tillägg på den fasta ersättning som debiteras Umeå kommun där färdtjänstberättigad resenär och säljaren bokar och bekräftat hämtningstid under följande tider:

- alla dagar, kl. 19.00-06.00
- lördagar, helgdagar samt påsk-, pingst-, midsommar-, jul- och nyårsafton, kl. 06.00-19.00

5.6 EGENAVGIFT

Förare ska uppta egenavgift från färdtjänstresenär och avgift från eventuella betalningsskyldiga medresenärer.

Egenavgiften ska kunna erläggas:

- med kontanter, föraren ska kunna lämna växel på belopp upp till 200 kr

- med betalkort
- via faktura till köparen för resor inom högkostnadsskyddet till daglig verksamhet, dagverksamhet, arbete och eftergymnasiala studier
- via faktura till resenären i de fall tilläggstjänsten fakturering begärts

Egenavgiften beslutas av kommunfullmäktige (KF) och kan komma att justeras under pågående avtalsperiod på grund av beslut i KF eller genom att Länstrafiken justerar sin taxa.

Färdtjänstresenär betalar en egenavgift som är Länstrafikens enkelresa för vuxen på sträckan (km-styrd) plus 50 %, för närvarande lägst 52 kronor.

<https://www.umea.se/omsorgochhjalp/resortransporterochbesok/fardtjanst/prislista.4.1c16b00a1742340e02e2769.html>

- vuxen medresenär betalar samma avgift som vuxen färdtjänstresenär
- i åldrarna 0–19 år (fram till 31 december det år man fyller 19) betalar färdtjänstberättigad och medresenär halv egenavgift, upp till två barn under 7 år åker gratis med betalande färdtjänstresenär
- ledsagare och assistanshund betalar ingen egenavgift
- antalet medresenärer och ledsagare begränsas till de som ryms i färdtjänstfordonet

5.7 FÖRHÅLLANDE MELLAN RESENÄR OCH SÄLJAREN

Bomkörning som orsakas av att resenär inte finns på angiven adress inom fem minuter efter bokad avresetid, ersätts inte av köparen. Eventuell bomkörning är en angelägenhet mellan resenär och säljaren.

6.0 FAKTURERINGS- OCH BETALNINGSVILLKOR

Betalning sker 30 dagar efter godkänd leverans och fakturadatum. Köparen godkänner inte faktureringsavgift eller annan avgift som läggs till fakturabeloppet.

6.1 FAKTURA

Säljaren ska fakturera elektronisk.

Alla fakturor säljaren skickar till köparen ska ha unikt fakturanummer.

Vid beställning anges på faktura den beställarreferens som framgår vid respektive avropstillfälle.

Umeå kommun

Köparen har ett IT-system för hantering av inkommande fakturor. Säljaren kan skicka e-fakturor till köparen på flera sätt, för ytterligare beskrivning följ nedanstående länk:

[E-handel för leverantörer - Umeå](#)

6.2 DRÖJSMÅLSRÄNTA

Eventuell dröjsmålsränta får debiteras enligt räntelagens regler.

6.3 FELDEBITERING

Om det vid en uppföljning visar sig att debiterat pris inte stämmer överens med avtalat pris ska detta återbetalas till köparen.

Redan betalda fakturor innebär inte en acceptans av fordringen.

6.4 KREDITFAKTURA

Vid retur och reklamation som genererar en återbetalning till köparen ska säljaren översända en kreditfaktura på kreditbeloppet till köparen. Kreditfakturan ska kvittas mot debetfakturer där köparen väljer vilka debetfakturer som kreditfakturan avräknas mot. Finns inga debetfakturer ska köparen begära utbetalning av kreditfakturan.

6.5 F-SKATT

Säljaren ska under hela avtalstiden vara registrerad och godkänd för svensk F-skatt.

6.6 FAKTURERING

All fakturering ska gå via säljaren om inte annat skriftligt överenskommit med köparen. Säljaren fakturerar månadsvis i efterskott. Köparen ska ha erhållit fakturan senast den 8:e varje månad. Fakturering av resor som är äldre än 3 månader ersätts inte av köparen.

Resorna ska faktureras månadsvis per kalendermånad. Säljaren ska leverera separata fakturor för färdtjänstresor enligt köparens instruktioner.

6.7 FAKTURA

På fakturan ska framgå:

- säljaren, organisationsnummer, F-skattsedel
- fakturanummer
- fakturadatum, förfalldatum
- vilken period fakturan avser
- antal resor
- a´-pris per resa
- nettobelopp
- moms (ingående i bruttobelopp) samt vilken momsats
- bruttobelopp
- vår referens (mottagarkod)
- er referens

Filnamn på motsvarande fakturaunderlag ska anges med år-månad.

6.8 FAKTURAUNDERLAG

I fakturaunderlaget framgår datum, klockslag, från adress, till adress, vilken ersättning som utgått, samt resenärens egenavgift. Med adress avses gatunamn inklusive gatunummer, vid behov ska även port anges. Adress kan i vissa fall bytas mot kända platser, t ex stadsbiblioteket, centralstationen, mm. Alla kända platser ska stämmas av med köparen innan de får börja användas. Samtliga på fakturan upptagna poster ska överensstämja med faktureringsunderlaget. För att köparen ska kunna betala ut ersättning ska fakturaunderlaget vara komplett och korrekt. Köparen ska ha erhållit fakturaunderlaget senast den 8:e varje månad.

I fakturaunderlaget ska ingå uppgifter enligt bilagorna "Fakturaunderlag exempelfil" samt "Beskrivning av krav på fakturaunderlag i Avtalsvillkor".

Fakturaunderlagsfilen levereras enligt följande:

- i en excelfil med endast en flik
- excelfilen sparas i .xlsx-format
- namngivning av excelfil: specificeras nedan
- åååå-mm personbil arbete.xlsx
- åååå-mm personbil daglig verksamhet.xlsx
- åååå-mm personbil dagverksamhet.xlsx
- åååå-mm personbil eftergymnasiala studier.xlsx
- åååå-mm personbil övriga färdtjänstresor.xlsx

Fakturaunderlaget ska kompletteras med uppgifter från taxameter enligt punkt 13.4. Dessa uppgifter ska möjliggöra uppföljning av utförd tjänst, kontroll av ersättning samt identifiering av utförande förare, fordon och transportör.

Excelfilen läggs upp av leverantören på sin uppsatta SFTP-area som köparen kommer åt med inloggning och därifrån hämtar fakturaunderlagsfilen. Köparens system stödjer inte FTP eller FTPS. Systemstöd kan förändras under avtalstiden.

7.0 BESTÄLLNING/AVROP FRÅN RAMAVTAL

Avrop från ramavtalet sker löpande under hela avtalsperioden.

8.0 BESTÄLLNINGSCENTRAL (BC)

Säljaren ska tillhandahålla en beställningscentral dygnet runt alla dagar på året. Beställningscentralens huvuduppgifter är att:

- ta emot beställningar av resor från färdtjänstberättigad resenär
- planera och förmedla uppdragen till fordonen, samordning av resorna ska eftersträvas i möjligaste mån
- utgöra stöd för förarna

Den färdtjänstberättigade resenären beställer sin resa via beställningscentralen (BC) som i sin tur administrerar resan med aktuell transportör. BC är ansvarig för att resenären får resa dels utifrån resenärens tillståndprofil (se bilaga), dels utifrån bilaga "Generella föreskrifter och villkor för kommunal färdtjänst". Det innebär att BC ska ha för verksamheten utbildad personal och tillräcklig teknisk kapacitet för att hantera angiven volym och typ av beställningar.

Beställningscentralen ska ha ett eget telefonnummer för beställning av färdtjänstresor. Beställningar och avbeställningar ska kunna göras dygnet runt årets alla dagar.

Samtliga beställningar och avbeställningar ska bekräftas enligt nedan:

Bekräftelse via sms ska skickas till det telefonnummer som bokad/avbokad resa alternativt annat nummer som resenären uppgett till säljaren. I det fall sms-bekräftelse inte är möjlig ska bekräftelsen skickas via mejl.

Innehåll bekräftelse:

- bekräftad resebokning/avbokning yyyy-mm-dd tt:tt
- från: xxx
- till: yyy
- resenärens initialer

Återkommande, regelbundna resor ska kunna bokas och schemaläggas i förväg för minst en kalendermånad i taget. Beställning via mejl ska finnas som alternativ till telefonbeställning. Mejlbokning ska ske senast 24 timmar före, bokningen gäller inte förrän ett bekräftelsemejl har erhållits. Rutin för detta bestäms på uppstartsmöte.

Beställningscentralens svarstid på telefon ska inte överstiga 5 minuter. Med svarstid avses tiden från att samtal inkommer till dess att personal på beställningscentralen svarar på samtalet och börjar hantera beställningen. Vid eventuell väntetid hos beställningscentralen ska beställaren upplysas om hur lång väntetiden är och/eller få ett könummer. Könummer får inte förändras vid vidarekoppling av samtal.

Beställningscentral ska vid funderingar och vid tveksamma fall kontakta köparen.

8.1 FÖRBESTÄLLNINGSTID, STARTTIDSTYRNING OCH AVISERING

Förbeställning av färdtjänstresa ska ske minst en timme innan önskad avgångstid. Vid speciella storhelger, exempelvis jul, krävs ibland längre förbeställningstid som i god tid i förväg ska överenskommas med köparen.

Den färdtjänstberättigade ska vid bokningstillfället alltid få en hämtningstid som är anpassad efter önskemål om ankomsttid till destinationen.

Avisering

Säljaren ska avisera ankomst av taxibilen (maximalt 10 minuter före bekräftad restid), samt försening som är större än 10 minuter till resenär via sms eller app.

Starttidsstyrning

För att underlätta samåkning kan säljaren styra avgångstiden till 45 min senare eller 45 min tidigare utifrån önskad avgångstid.

8.2 FÄRDTJÄNSTTILLSTÅND

Resor med kommunal färdtjänst sker kortlöst, dvs resenären behöver enbart uppvisa giltig id-handling. Beställningsmottagning och reseplanering av fordon sköts av beställningscentralen (BC). BC administrerar resan med aktuell transportör.

Vid beviljat färdtjänsttillstånd genereras en tillståndsprofil för tillståndsinnehavaren (resenären). Uppgifter som ingår i tillståndsprofilen, se bilaga "Tillståndsprofil".

BC får tillgång till den information som de behöver för att hantera sitt uppdrag genom att resenärens tillståndsprofiler kontinuerligt överförs/skickas till BC. Tillståndsprofilerna för färdtjänstberättigade ska lagras hos BC.

Genom att BC har uppgifter på vilka som har tillstånd för färdtjänst så ska färdtjänstresa endast kunna bokas för färdtjänstberättigad.

Överföring av tillståndsprofil sker genom webbserviceteknik. Säljarens register ska spegla köparens register över personer med giltigt färdtjänsttillstånd i realtid. Vid uppstart erhåller säljare alla giltiga tillståndsprofiler.

BC ska tillhandahålla en webbservice för att kunna ta emot resenärernas tillståndsprofiler. Webbservicen ska vara utvecklad så att den uppfyller kraven i de tekniska bilagorna. Formen för teknisk överföring av tillståndsprofiler kan ändras under avtalstiden p.g.a. byte av köparens verksamhetssystem.

8.3 TRAFIKLEDNING, BESTÄLLNINGSCENTRAL KRAV PÅ TJÄNSTENS UTFÖRANDE

Beställningscentralen (BC) trafikleder bokade uppdrag. I BC:s trafikledning ingår att besvara de frågor som föraren kan ha avseende uppdragets genomförande, hantera eventuella förseningar och annan problematik som inrapporteras av föraren. BC ska besvara samtal från resenärer vars fordon är försenat, informera resenären om var fordonet befinner sig och när det beräknas komma fram samt vara resenären behjälplig med andra frågor som är av betydelse för resenären.

Förhållningsregler beställningscentral:

- ingen resenär får diskrimineras på grund av funktionshinder, kön, könsöverskridande identitet, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning eller ålder
- för att skapa en trygg och positiv upplevelse av resan för resenären ska personalen inte diskutera eller uttala åsikter om köparen
- ha mycket god kunskap om köparens verksamhet, organisation samt om det regelverk som ligger till grund för rätten till resor med kommunal färdtjänst (Lag om färdtjänst, bilaga "Generella föreskrifter och villkor för kommunal färdtjänst i Umeå").
- vara väl förtrogen med innehållet i avtal mellan köparen och säljaren
- ha mycket god geografisk kännedom om Umeå kommun
- ta del av, underteckna och följa de sekretessbestämmelser som gäller för uppdraget
- läsa, skriva, förstå och tala svenska i enlighet med ställda språkkrav
- ge mycket god service och skapa en trygg resa
- ha ett positivt och trevlig bemötande
- ge resenär den hjälp de behöver vid kontakt med BC
- anpassa hjälp och stöd till varje resenärs behov inom ramen för avtalet
- ge förare den hjälp de behöver inom ramen för avtalet
- rapportera och dokumentera avvikelser inom ramen för avtalet

8.4 **KOMPETENSKRAV FÖR PERSONAL HOS BESTÄLLNINGSCENTRALEN**

Personalen ska ha genomgått följande utbildningar:

köparens kunskapstest avseende bemötande med godkänt testresultat, utförs digitalt på webben

köparens färdtjänstutbildning för nyanställda (steg 1)

köparens vidareutbildning (steg 2)

Inom tre månader från avtalets uppstartsdatum/anställningsdatum ska utbildning för nyanställd (steg 1) vara genomförd. Inom 18 månader från genomgången färdtjänstutbildning för nyanställd (steg 1) ska personal ha genomfört köparens vidareutbildning (steg 2). Genomgången vidareutbildning gäller 4 år, därefter ska personalen gå utbildning steg 2 igen.

Utbildningarna erbjuds kostnadsfritt av köparen och kan ske fysiskt (i lokal tillhandahållen av säljaren med möjligt att visa Powerpoint) eller digitalt. Köparen har rätt att avgöra vilket utbildningsformat som är aktuellt. Säljaren ansvarar för att uppmärksamma köparen i god tid på behov av utbildning.

Förteckning över personal som har erhållit utbildning ska dokumenteras hos Säljaren (enligt bifogad mall) och inrapporteras till köparen senast en vecka efter utförd utbildning.

9.0 **FÖRARE**

9.1 **KRAV PÅ TJÄNSTENS UTFÖRANDE/FÖRARKRAV**

- köra professionellt, trafiksäkert och mjukt samt med hänsyn till övriga trafikanter
- följa trafikreglerna och vara väl förtrogen med gällande lagstiftning
- bränslesnål körning (EcoDriving)
- ha mycket god geografisk kännedom om Umeå kommun
- ha ett positivt och trevlig bemötande
- vara väl förtrogen med olika resenärers behov och förutsättningar och kunna anpassa sig till dessa för att ge bra service inom ramen för avtalet
- bra service innebär att föraren håller tiden, hämtar och lämnar på rätt plats samt visar respekt och empati genom förståelse för och hänsyn till resenärens funktionsnedsättningar, med säkerhet och trygghet i fokus
- möta resenären vid porten, följa resenären till fordonet, hjälpa till med i- och urstigning, ta på /av bilbälte samt i- och urlastning av bagage och hjälpmedel mellan fordon och port i markplan
- vara i fullgod kondition för att framföra fordonet, utvilad, drogfri (alkohol, droger), mm
- vara väl förtrogen med innehållet i avtalet mellan köparen och säljaren
- ta del av, underteckna och följa de sekretessbestämmelser som gäller för uppdraget
- dofter ska inte finnas i fordonen, parfymade produkter (deodorant och rakvatten) ska med hänsyn till allergiker inte användas
- ha mycket god kännedom om sitt fordon och tillhörande utrustning
- säkerställa att han/hon har tillräcklig information om resan, BC ska kontaktas vid minsta osäkerhet
- vid upptäckt av otillbörligt användande av färdtjänsttillstånd, rapportera detta till BC
- alltid ta betalt av resenär enligt fastställd egenavgift, kvitto på egenavgiften ska lämnas till resenär
- betalning ska erläggas efter genomförd resa, ej tillåtet under pågående resa
- åiterrapportera till beställningscentral när exempelvis resenär inte finns på angiven adress, vid försening till nästa uppdrag etc

- välvårdad profilklädsel ska bäras
- svenska språket ska användas i samtlig kommunikation
- rökning eller tillåta andra att röka i eller i närheten av fordonet är inte tillåtet, gäller både vid körning med passagerare, tomkörning och vid väntetid
- ta fram och se till att passagerare som är kortare än 135 centimeter använder bälteskudde eller annat bilbarnskydd som är avsett för åldern och inte åker på passagerarplats med inkopplad krockkudde
- händelser/tillbud/olyckor ska rapporteras till beställningscentralen omgående
- handlingsplan vid händelser, tillbud och olyckor ska alltid följas
- obehöriga personer få ej förekomma i fordonet
- förare får inte ha medhavda djur i bilen
- assistanshund ska medtagas i bil för resenär som har detta hjälpmedel
- vid manövrering av baklucka, som endast ska ske av förare, ska förare befinna sig utanför bilen i anslutning till bakluckan samt hantera samtligt bagage vid in- och urlastning
- endast använda mobiltelefon för korta arbetsrelaterade samtal, samtalen ska ske på svenska och handsfree ska användas
- musik/radio – låg volym eller inte alls
- signalhorn ska ej användas för att påkalla uppmärksamhet för resenär att taxin anlänt
- ingen resenär får diskrimineras på grund av funktionsnedsättning, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning eller ålder
- inte diskutera frågor om politik, religion, andra livsåskådningsfrågor, sex eller andra olämpliga ämnen med resenärer
- det är inte tillåtet av att påbörja resan i taxametern förrän taxin anlänt och stannat på upphämtningsdestinationen
- det är inte tillåtet av att avsluta resan i taxametern förrän taxin anlänt och stannat på avlämningsdestinationen
- för att skapa en trygg och positiv upplevelse av resan för resenären ska föraren inte diskutera eller uttala åsikter om köparen
- ingen försäljning eller marknadsföring får ske i anslutning till resan
- föraren får inte ta emot dricks eller annan ersättning eller gåvor från resenären utöver egenavgift som framgår av körordern
- föraren har tystnadsplikt beträffande resenärens personliga integritet

9.2 KOMPETENSKRAV FÖRARE

Förare (både i säljarens egen organisation och eventuella underleverantörer) ska ha genomgått följande utbildningar:

köparens kunskapstest avseende bemötande med godkänt testresultat, utförs digitalt på webben

köparens färdtjänstutbildning för nyanställda (steg 1)

köparens vidareutbildning (steg 2)

Innan avtalsstart ska minst 50% av förarna ha genomgått färdtjänstutbildning för nyanställd (steg 1). Inom tre månader från avtalets

uppstartsdatum/anställningsdatum ska alla förare genomgått utbildning för nyanställd (steg 1) vara genomförd. Inom 18 månader från genomgången färdtjänstutbildning för nyanställd (steg 1) ska förare ha genomfört Köparens vidareutbildning (steg 2). Genomgången vidareutbildning gäller 4 år, därefter ska förare gå utbildning steg 2 igen.

Utbildningarna erbjuds kostnadsfritt av köparen och kan ske fysiskt (i lokal tillhandahållen av säljaren med möjligt att visa Powerpoint) eller digitalt. Köparen har rätt att avgöra vilket utbildningsformat som är aktuellt. Säljaren ansvarar för

att uppmärksamma köparen i god tid på behov av utbildning. Förteckning över personal som har erhållit utbildning ska dokumenteras hos Säljaren (enligt bifogad mall) och inrapporteras till köparen senast en vecka efter utförd utbildning. Ovanstående utbildningar eller delar av dessa kan komma att ersättas av andra motsvarande utbildningar enligt köparens beslut under avtalstiden, exempelvis förarcertifiering enligt nedan. Förarcertifiering kan komma att införas under avtalsperioden, då kommer ett godkänt prov krävas av samtliga förare. Beställaren svarar för kostnader förknippade med handledning och prov inklusive kurslokal. Leverantören svarar för förarens ersättning under utbildningstiden. Utbildningen uppgår till max åtta (8) timmar per anställd.

10.0 LEVERANSVILLKOR

10.1 KVALITET, MILJÖ OCH DOKUMENTATION

För att underlätta kvalitetskontroll ska säljaren dokumentera händelser från avtalsstart. Dokumentation ska göras av:

- trafikolyckor, olyckstillbud och andra händelser som är av betydelse för kvalitet, miljö och trafiksäkerhet samt vilka åtgärder som vidtagits med anledning av inträffade händelser
- kundkontakter samt vilka åtgärder som vidtagits med anledning av lämnade synpunkter
- försarsynpunkter på verksamheten samt vilka åtgärder som vidtagits med anledning av lämnade synpunkter
- vidtagna åtgärder för att undanröja brister i rutiner och på fordonsutrustningar

10.2 BASKRAV AVSEENDE TJÄNSTENS UTFÖRANDE

För att säkerställa god kvalitet så krävs specifika rutiner för följande områden. Säljaren ska ha:

- föreskrifter gällande förarnas kläder och legitimation
- rutiner för kontroll av fordonet och utrustningen
- rutiner för service under resan, exempelvis kan dessa beskriva hjälp med bilbältet, bagage, medhavda hjälpmedel, barn i bilen, mjuk körstil, stressiga situationer, osv
- rutiner för avslut av resan, exempelvis ska dessa trygga att resenären lämnas på ett tryggt sätt samt att resenären ska uppleva god service under hela resan
- rutiner för hämtning av resenär där det är mycket folk och svårt att hitta varandra
- rutiner för hur föraren ska agera om resenären inte kan erlægga egenavgift vid resans avslut
- rutiner för hur föraren/säljaren ska agera om resenär uppför sig olämpligt i fordonet
- rutin för hantering av hot- och våldssituationer
- rutin för hantering av situationen vid misstanke om/ anmälan från resenär om oegentlighet mellan förare och resenär
- rutin för såväl BC-personal som förare att hantera svåra samtal

10.3 AVVIKELSE OCH SYNPUNKTSHANTERING

Rutin för avvikelser-/synpunktshantering ska finnas. Avvikelser/synpunkter ska dokumenteras och utredas samt inkludera åtgärd/förbättringsförslag med tidplan. Köparen har ett webbaserat felanmälningsystem som kommer att användas för avvikelser/synpunkter. Säljaren erhåller en användare i systemet för att kunna bemöta inkomna avvikelser/synpunkter till såväl köparen som berörd resenär. Vid avvikelser/synpunkter ska svar med utredning, analys och åtgärd/förbättringsförslag (enligt mall i bilaga) inkomma från säljaren till köparen

inom sju (7) dagar. Avvikelse/synpunkt inkommen direkt till säljaren ska hanteras på samma sätt.

10.4 RAPPORTERING AVVIKELSER

Säljaren ska dokumentera och sammanställa samtliga avvikelser, incidenter och kundkontakter som innehåller synpunkter på tjänsten och skicka dessa till köparen månadsvis eller på begäran. Vidtagna åtgärder ska ingå. Vid allvarliga avvikelser ska återkoppling ske snarast möjligt, dock inom max ett dygn.

10.5 HANDLINGSPLAN VID HÄNDELSER, TILLBUD OCH OLYCKOR

Om en händelse, tillbud eller olyckor inträffar under eller i samband med köruppdrag ska säljaren utan undantag följa bilaga "Handlingsplan vid händelser, tillbud och olyckor" samt omedelbart meddela köparen. En skriftlig rapport ska inlämnas inom 3 arbetsdagar efter händelsen.

Handlingsplanen kan revideras under avtalstiden.

Köparens definition av:

- **olycka** är alla former av personskada, eller där personskada kan uppstå efter olyckan, exempelvis chockskada eller pisksnärtskada på resenär, ledsagare/reshjälp eller medresenär
- **tillbud** är händelser som skulle ha kunnat leda till personskada, ofta är det samma bakomliggande faktorer och liknande händelseförlopp som vid en olycka exempelvis ringa kollisioner, avåkningar, punkteringar
- **händelse** är en avvikelse från avtalets villkor
- Se bilaga "Handlingsplan vid händelser, tillbud och olyckor".

Vad gäller tillbud och olyckor ska den minst innehålla:

- vilka åtgärder som föraren ska vidta på olycksplatsen
- vilka åtgärder som säljaren ska vidta
- vilka åtgärder som ska vidtas
- vilka som ska kontaktas och på vilka telefonnummer
- på vilket sätt och hur ofta som resenärer och personal ska öva i säkerhet

Rutiner för åtgärder vid olycksplatsen:

- överblicka olycksplatsen
- varna andra trafikanter med varningsblinkers
- larma sos 112 om någon ser ut att ha blivit skadad eller fastklämd
- utrym fordonet och slå av huvudströmbrytaren
- ge första hjälpen till skadade
- se till att varningstrianglar sätts ut
- rapportera det inträffade till trafikföretaget eller motsvarande
- kontrollera om oskadade resenärer behöver hjälp
- ordna ersättningsfordon för resenärerna på plats

10.6 HÄNDELSE- TILLBUDS- OCH OLYCKSRAPPORT

Följande ska ingå i en händelse- tillbuds- och olycksrapport:

- när, var och med vem
- datum, tidpunkt och plats för tillbudet eller olyckan
- uppgiftslämnare
- förare
- inblandade resenärer
- övriga inblandade trafikanter

- vittnen
- övriga inblandade fordon
- beskrivning av händelse/tillbud/olycka
- kortfattad beskrivning av händelseförloppet och orsak
- skiss över olycksplatsen - gäller tillbuds- och olycksrapport
- hastighet
- väglag, väderleks- och ljusförhållanden - gäller tillbuds- och olycksrapport
- personskador - gäller tillbuds- och olycksrapport
- fordonsskador - gäller tillbuds- och olycksrapport
- övriga skador - gäller tillbuds- och olycksrapport
- kopia på eventuell polisanmälan - gäller tillbuds- och olycksrapport

10.7 KRISSTÖD VID OLYCKA

Både skadade och andra som är inblandade i en olycka kan behöva krisstöd.

Det gäller även förare och annan personal. Med krisstöd menas omedelbart omhändertagande av en person och efterföljande insatser.

En person som är i kris får aldrig lämnas ensam och eller åka hem utan att det finns någon som möter upp.

Den som har varit med om en olycka och anhöriga vill ofta ha svar på olika frågor. Därför är det viktigt med tydlig och saklig information till alla. Det är också ett sätt att förhindra ryktesspridning av förvrängda fakta.

10.8 LEDNINGSSYSTEM

Säljaren ska arbeta efter ett dokumenterat ledningssystem innehållande minst:

- en beskrivning av hur säljarens arbete med miljö, kvalitet och arbetsmiljö ser ut
- en policy (eller motsvarande) som omfattar miljö, kvalitet och arbetsmiljö
- en beskrivning av ansvar och befogenheter för frågor som rör miljö, kvalitet, arbetsmiljö
- en beskrivning hur avvikelser hanteras, så att det leder till ständig förbättring för miljön/kunden/medarbetaren
- säkerställande av en säker arbetsmiljö för arbetstagarna

Kvalitetsledningssystemet ska genom förebyggande rutiner och åtgärder säkerställa att kraven enligt detta avtal uppfylls samt att störningar och brister undviks.

Därutöver ska kvalitetsledningssystemet även stödja säljarens arbete med ständiga förbättringar och ökad kundnöjdhet. En viktig del i kvalitetsarbetet är avvikelse-/synpunktshantering, se separat rubrik ovan.

10.9 KVALITETSLEDNING, UPPFÖLJNING OCH REVISION

Köparen har rätt att under avtalsperioden utföra revision av säljarens ledningssystem, kontroll av säljarens verksamhet samt genomföra kontinuerliga avtalsuppföljningar. Detta kan ske antingen inom köparens egen regi eller via ombud. Säljaren ska bereda köparen tillträde och insyn i sådan utsträckning att köparen kan genomföra sitt uppdrag samt i övrigt medverka på erforderligt sätt för att underlätta arbetet.

De kontinuerliga avtalsuppföljningarna kan bland annat innebära en kontroll av fakturor, leveransförseningar av produkten eller tjänsten, kvalitet, miljökrav etc.

Säljaren ska tillsammans med köparen arbeta med att utveckla kvaliteten i uppdraget och lämna förslag på åtgärder för att öka kvaliteten i uppdraget samt redovisa åtgärder som vidtagits för att genomföra tidigare förslag till förbättringar. Det ska finnas en kontaktperson gentemot köparen i dessa frågor.

Köparen förbehåller sig rätten att utföra kontroll/uppföljning av samtliga moment inom ramen för köpt tjänst, i syfte att säkerställa att säljarens verksamhet

överensstämmer med krav och åtaganden som finns uttryckta i anbud och avtal. Det innebär bl. a. rätt att:

- kontrollera att säljaren följer dokumentation och system som har redovisats i säljarens anbud
- ta del av säljarens löpande kontroller av kvalitetsnivån i trafikåtagandet i samband med uppföljningsmöten
- genomföra leverantörsrevisioner av ledningssystem

Detta innebär även att köparen har rätt att ta del av besiktningssprotokoll (dokument) för samtliga fordon, för periodiska kontrollbesiktningar som sker under avtalsperioden.

För att få vetskap om i vilken utsträckning resenärerna anser att säljaren uppfyller sitt åtagande avseende kvaliteten, har köparen rätt att genomföra mätningar av resenärernas nöjdhet t ex genom enkäter och/eller intervjuer av resenärer.

10.10 UPPFÖLJNING AV TAXAMETERUPPGIFTER

Köparen har rätt att löpande följa upp avtalet genom analys av taxameteruppgifter.

Stickprovskontroller kan genomföras av:

förar-id i syfte att kontrollera arbetsrättsliga villkor
registreringsnummer i syfte att kontrollera drivmedel och fordonstillhörighet
bolagsnamn i syfte att kontrollera att endast godkända underleverantörer används.
Säljaren ska på begäran från Köparen, samt utan oskäligt dröjsmål, tillhandahålla egna samt inhämta och tillhandahålla från underleverantör följande uppgifter:

- lönespecifikationer
- tidrapporter
- individuppgifter som rapporterats till Skatteverket
- räkenskapsmaterial som till exempel fakturor, leverantörsreskontra, utdrag från huvudbok m.m
- övriga uppgifter som köpare bedömer som relevanta för kontrollen.

10.11 UPPFÖLJNING AV ÖVRIGA UPPGIFTER

Säljaren ska på begäran från Köparen, samt utan oskäligt dröjsmål, tillhandahålla egna samt inhämta och tillhandahålla från säljaren och underleverantörer följande uppgifter:

- lönespecifikationer
- tidrapporter
- individuppgifter som rapporterats till Skatteverket
- räkenskapsmaterial som till exempel fakturor, leverantörsreskontra, utdrag från huvudbok m.m
- övriga uppgifter som köpare bedömer som relevanta för kontrollen

10.12 UPPFÖLJNINGSMÖTEN OCH LÖPANDE KONTAKT

Köparen kallar till uppföljningsmöten där säljarens driftledning inklusive representant för beställningscentralen ska medverka. Båda parter har rätt att påkalla möten, där respektive part står för sina kostnader.

Säljaren ska medverka i uppföljning, kontroll och kvalitetsutveckling tillsammans med köparen. Detta arbete ska bl.a. ske i form av kontinuerlig kontroll av den egna verksamheten, rapportering av störningar samt förslag till åtgärder för att förbättra verksamheten.

Efter avtalets undertecknande ska ett uppstartsmöte ske. Köparen kallar till detta möte.

10.13 KOMMUNIKATION

Säljaren ska under avtalsperioden ha en utsedd kundansvarig som köparen i första hand vänder sig till. Därtill ska säljaren säkerställa att svar på mejl och telefonsamtal sker utan dröjsmål vid kontakter med köparen. Återkoppling på mejl från köparen till säljaren ska ske senast inom 3 arbetsdagar. Initiativ till lösning alternativt svar av/på frågeställning via mejl ska ske senast inom 5 arbetsdagar. Vid akuta händelser gäller Handlingsplan vid händelser tillbud och olyckor, se bilaga.

Handlingsplan vid händelser tillbud och olyckor revideras vid behov i samråd med köparen.

10.14 SÄLJARENS INFORMATIONSANSVAR

Säljaren ansvarar för att all personal som arbetar med kommunal färdtjänst har kunskap om avtalets utformning samt dess innehåll. Säljaren ska lämna namn och förarlegitimationsnummer på de förare som utför uppdrag, om köparen så begär.

10.15 BEHANDLING AV PERSONUPPGIFTER

Personuppgifter ska hanteras i enlighet med gällande lagstiftning.

10.16 REGISTERUTDRAG OCH LÖPANDE KONTROLLER

Den som erbjuds en anställning som förare inom säljarens organisation ska till Säljaren som erbjuder anställningen lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen ([1998:620](#)) om belastningsregister. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Den som inte har lämnat registerutdrag får inte utföra färdtjänstuppdrag. Utifrån innehållet i registerutdraget är det upp till säljaren att avgöra om personen är lämplig att köra färdtjänst. Säljaren ska löpande hålla sig uppdaterad via en webbaserad rättsdatabas (exempelvis Verifiera) eller motsvarande tjänst för att säkerställa att förarna är lämpliga att utföra uppdraget, samt hålla sig uppdaterad via Trafikverket angående indragen taxiförarlegitimation.

10.17 UPPFÖRANDEKOD

Säljaren ska ha en väl implementerad uppförandekod i organisationen.

10.18 REFERENSRAM FÖR SPRÅK, BESTÄLLNINGSCENTRAL

Säljaren ska säkerställa att språkkunskaper hos beställningscentralen och övriga representanter för säljaren minst uppfyller Europarådets nivåskala B2, se bilaga "Referensram för språk", se även <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/table-2-cefr-3.3-common-reference-levels-self-assessment-grid> för mer information.

10.19 REFERENSRAM FÖR SPRÅK, FÖRARE

Säljaren ska säkerställa att språkkunskaper hos förare minst uppfyller Europarådets nivåskala B1, se bilaga "Referensram för språk", se även <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/table-2-cefr-3.3-common-reference-levels-self-assessment-grid> för mer information.

10.20 SPRÅKBRISTER

Om köparen noterar och bedömer att språkbrister förekommer så att avtalade villkor för språkkunskaper inte uppfylls kan köparen begära att säljaren inkommer med ett intyg på godkänt språktest från exempelvis Swedex <https://www.folkuniversitetet.se/mer-om-sprak/sprakexamina-och-sprakprov/swedex-swedish-examinations/fag/> för den person det berör, för att denne ska få fortsätta verka inom avtalet.

10.21 BRISTER

Köparen ser allvarligt på förare som inte utför uppdrag i enlighet med avtalet. Om förare har brustit så att köruppdragen inte utförts i enlighet med vad som anges i avtalet, kan köparen, förutom ta ut viten, besluta att föraren stängs av från samtliga köruppdrag som utförs för köparens räkning. Säljaren ska också aktivt

verka för att förare som vid upprepade tillfällen, alternativt, vid allvarliga avvikelser omedelbart stängs av från samtliga köruppdrag som utförs för köparens räkning.

10.22 ORGANISATION

Säljaren ska ha tillräcklig organisation, förmåga, kunskap och resurser för att uppfylla avtalets villkor under avtalstiden.

10.23 ICKE FUNKTIONELLA KRAV, INFORMATIONSSÄKERHET, TEKNISK BESKRIVNING WEBSERVICE, VERKSAMHETSSYSTEMETS STANDARDEXPORT

Säljaren ska uppfylla kraven i bilagorna under avtalstiden.

11.0 DOKUMENTATION OCH RAPPORTERING

Säljaren ska dokumentera förarsynpunkter på verksamheten avseende bl.a. miljö och trafiksäkerhet samt vilka åtgärder som vidtagits med anledning av lämnade synpunkter.

11.1 RAPPORTERING AVBOKNINGAR

Säljaren ska dokumentera och sammanställa samtliga avbokningar och skicka dessa till köparen månadsvis eller på begäran.

12.0 RUTINER

Säljaren ska ha dokumenterade rutiner som minst innehåller följande:

- en policy för trafiksäkerhet antagen av ledningen och väl förankrad och inarbetad i organisationen
- rutiner för att säkerställa att lagar och föreskrifter som berör verksamheten efterlevs
- en policy antagen av ledningen och väl förankrad och inarbetad i organisationen rörande droger, alkohol och medicin samt rutiner för att hantera alkohol- drog- och medicineringsproblematik
- en handlingsplan vid händelser, tillbud och olyckor (upprättas i samarbete med köparen)
- rutiner för att säkerställa att alla som omfattas av avtalet är införstådda med avtalets villkor
- rutiner för att säkerställa personalens förmåga att läsa, tala, skriva och kommunicera på svenska
- rutiner för övriga faktorer för trafiksäkerhet
- förbud av användning av mobiltelefon under färd
- arbetstider, kör- och vilotider
- ordningsregler ombord
- rutiner för tillbudsrapportering
- rutiner för service

13.0 FORDONSKRAV

Samtliga fordon som ingår i uppdraget ska uppfylla kraven enligt gällande lagar och förordningar. Fordonen ska hållas rena och vara välstädade in- och utvändigt. Säljaren ska även kunna tillhandahålla fordon som är rök-, djur-, lukt- och parfymfria.

De fordon som används ska vara funktionella för sin uppgift, vara anpassade för att klara skilda transportuppdrag samt erbjuda god komfort för resenären. Fordonen ska vara ändamålsenliga för sina uppdrag samt även för transport av hjälpmedel och bagage.

13.1 FORDONSTYPER

Fordonstyper som ska användas i uppdraget:

- personbil med plats för 5 personer inkl. föraren

13.2 GRUNDLÄGGANDE FORDONSKRAV

Samtliga fordon ska:

- vara maximalt fem år gamla (6 år för elbilar), fordons ålder beräknas från första registrering och ålderskravet gäller löpande under avtalstiden
- vara utrustade med trepunktsbälte på alla sittplatser
- vara utrustade med säten som är funktionella för köparens resenärsgrupp
- vara utrustade med lämplig skyddsanordning för att säkerställa att bagage, hjälpmedel eller andra lösa föremål inte kan skada passagerare, exempelvis i form av förankringsnät, skyddsnät eller annan likvärdig anordning
- vara utrustade med reflexväst, brandsläckare, bälteskniv, brandfilt och förbandslåda
- vara utrustade med ett rymligt bagageutrymme som rymmer passagerarnas hjälpmedel såsom hopfällbar rullstol/rollator, syrgas och normalt bagage
- vara så långt som möjligt innehålla material som inte är allergiframkallande
- vara utrustade med minst en bilkudde
- vara utrustade med klimatanläggning
- vara utrustade med ESP (antisladdsystem).
- vara utrustade med alkolås som uppfyller kraven i SIS standard SS-EN50436-2. Säljaren ska årligen på begäran kunna visa upp intyg/certifikat som verifierar att alkolåset är kalibrerat
- vara utformade så att alla passagerare kan se ut
- samtliga sittplatser ska vara placerade i färdriktningen
- kurvhandtag eller motsvarande ska finnas i anslutning till dörröppningar för att underlätta i- och urstigning för resenärerna

13.3 FORDONSKRAV PERSONBIL

Följande mått ska uppfyllas för samtliga personbilar:

- sitsens höjd över mark får inte vara högre än 75 cm, och inte lägre än 55 cm
- från framkant av baddörrens öppning till baksätetsdynans framkant (i insteget) ska vara minst 25 cm
- från dörröppningens övre kant till marken ska vara minst 125 cm
- bredd på framsätets sittdyna ska vara minst 45 cm
- framsätet ska ej ha djupt skålade kanter
- bredd på baksätets sittdyna ska vara minst 125 cm

Samtliga personbilar ska därutöver:

- ha plats för minst fyra passagerare (utöver föraren) dock betraktas bilen som fylld med förare, en passagerare fram och två passagerare i baksätet
- ha minst fyra dörrar, som medger att resenären lätt kan stiga i och ur fordonet
- vara av typ som erhållit 5 stjärnor vid senaste provningen enligt European Car Assessment Programme (EuroNcap, om fordonen inte har testats enligt EuroNcap godtas intyg från fordonstillverkaren som visar att fordonen har motsvarande krockskyddsegenskaper

Det ska även finnas fordon där bagageutrymme är anpassat för arbetande hund. Ytan behöver vara plan vid "inhopp" utan att vara nersänkt bakom tröskel. Hunden ska även vara säkrad vid inbromsning, till exempel genom att använda transportbur lastgaller eller säkerhetsbälte som är anpassat för hundar.

(Se även regler och riktlinjer för djur i transport för arbetande hund hos Jordbruksverket.)

13.4 TAXAMETER

Godkänd taxameter enligt lagkrav ska finnas i alla fordon som används i uppdraget. Taxameter ska vara försedd med integrerad kortläsare som kan hantera betalkort. Inga avgifter för betalning med kort får förekomma.

Vissa resenärer har tillstånd att erlagga sin egenavgift via faktura (de som reser inom högkostnadsskydd samt de som använder tilläggstjänsten fakturering av egenavgift). Administrativt stöd för detta måste finnas.

Säljaren ska säkerställa att taxameterutrustningen möjliggör insamling, lagring och export av följande uppgifter för varje genomförd resa:

- förar-id
- fordonets registreringsnummer
- bolagsnamn för utförande transportör
- datum för körning
- starttid och stopptid
- väntetid

Uppgifterna ska vara spårbara till enskild resa och kunna kopplas till fakturaunderlag.

13.5 NAVIGATIONSUTRUSTNING/GPS

Samtliga fordon ska vara försedda med navigationsutrustning/GPS som har ett aktuellt vägnät över Västerbotten.

13.6 FORDONSFÖRTECKNING

Säljaren får endast använda de fordon som anmälts till köparen och finns registrerade i "Bilaga fordon". Fordon som tillkommer under avtalstiden ska rapporteras i fordonsförteckningsbilagan "Bilaga fordon" och skickas till köparen innan fordonen börjar användas i uppdraget.

13.7 FORDONSDEKALER

Köparen tillhandahåller dekalerna som ska vara applicerade på samtliga fordon som utför resor inom avtalet. Dekalerna ska vara placerade väl synliga på fordonets båda sidor.

13.8 UNDERHÅLL

Säljaren ska ha dokumenterade rutiner för kontinuerlig tillsyn av de fordon som används för uppdraget. I dessa rutiner ska trafiksäkerheten särskilt beaktas.

13.9 BILBARNSTOL

För färdtjänstberättigat barn under fyra års ålder ska fordon vid behov kunna utrustas med E-märkt bilbarnstol avsedd för barn från nio månader, max 25 kg, som tillhandahålls och bekostas av Säljaren. Bilbarnstolen får vara max 5 år från tillverkningsdatum. Bilbarnstolen ska monteras bakåtvänd vid användning och ska kunna monteras så att ingen säkerhetsrisk kan uppstå med anledning av fordonets airbag. Antalet bilbarnstolar ska vara tillräckligt för att täcka behovet.

Bilkudde

Fordon ska kunna utrustas med en typgodkänd bältesstol/kudde för barn som är kortare än 135 cm.

Bilbarnstol och bilkudde ska vara kostnadsfritt för färdtjänstberättigat barn.

Det förekommer att resenär medför egen bilbarnstol till medföljande barn vid färdtjänstresa. Babyskydd eller bilbarnstol avsedd för barn från nio månader upp till max 25 kg, kan vara aktuella. Fordonet måste därför vara utrustat med öglor eller liknande för förankringsband. I de fall babyskydd eller bilbarnstol är utrustad med ISOFIX kan den lösningen användas. Föraren ska vara behjälplig att sätta fast bilbarnstolen. Bilbarnstolen ska monteras bakåtvänd vid användning och ska kunna monteras så att ingen säkerhetsrisk kan uppstå.

13.10 UNDERHÅLL OCH SKÖTSEL AV FORDON

Säljaren ska ha dokumenterade rutiner för kontinuerlig tillsyn av de fordon som används för uppdraget.

En säkerhetstillsyn av fordonet ska ske före körning minst en gång/dygn.

Underhåll av fordonen ska göras utifrån tillverkarens anvisningar och vara dokumenterade där det framgår vad som kontrollerats, när kontrollen är utförd och vilka åtgärder som vidtagits.

13.11 DRIVMEDEL, BRÄNSLEFÖRBRUKNING, UTRUSTNING OCH DÄCK
Drivmedel

Säljaren ska när klassning finns, använda den bästa möjliga miljöklass på drivmedel som finns tillgängligt på aktuell plats och använda sig av smörjolja och andra kemiska produkter med bästa möjliga miljöresultat.

Bränsleförbrukning

Säljaren ska sträva efter att lägsta möjliga bränsleförbrukning, oavsett vilket drivmedel som används. Förarna bör därför vara utbildade i ett sparsamt körsätt. Tekniska åtgärder och justeringar av motorer kan också behövas.

Övriga tillbehör

Säljaren ska förvissa sig om att den extrautrustning som används inte har en negativ miljöpåverkan.

Fordonen ska vara utrustade med dubbfria friktionsdäck eller dubbade vinterdäck under vinterperioden. Somrardäck ska användas under sommarperioden. Så kallade året runt däck får inte användas. Däcken ska vara av premiumtyp och i god kondition.

13.12 INTELLIGENT HASTIGHETSANPASSNING (ISA)

I samtliga fordon ska det finnas ett system som informerar med realtidsinformation om fordonets hastighet och gällande hastighetsgräns. Utrustningen ska ge visuell eller audiell varning om gällande hastighetsgräns överträds. Samtliga hastighetsöverträdelser vid varje givet tillfälle ska dokumenteras av systemet. Avtalsvillkoret uppfylls inte av ett system som endast mäter medelhastighet på en sträcka.

13.13 SKADOR

Köparen ersätter inte kostnader för skador eller nedsmutsning/kontaminering (exempelvis vid vomering) på/i fordonet som orsakas av passagerare där den vållande resenären inte kan fås ersätta skadan. Eventuella ekonomiska krav enligt ovan ska riktas mot resenären.

14.0 PRODUKTERNAS SÄKERHET/CE-MÄRKNING

Samtliga produkter som omfattas av detta avtal ska följa de lagar, förordningar och föreskrifter som finns för den specifika produkten. I det fall produkten omfattas av krav på CE-märkning ska intyg om CE-märkning på begäran delges köparen. Detsamma gäller produkter som anskaffas för köparens räkning i ett tjänsteavtal såsom exempelvis serviceavtal.

15.0 MILJÖLEDNING

Säljaren ska bedriva ett systematiskt miljöarbete. Detta innebär att det ska finnas:

- av ledningen antagen miljöpolicy som innehåller åtagande om ständig förbättring
- uppgifter om vad i företagets verksamhet som har eller kan ha en betydande påverkan för miljön
- beslutade mål och åtgärder för att nå förbättringar i fråga om miljöpåverkan
- tidplan för beslutade åtgärder
- rutiner för uppföljning av företagets miljöarbete inkl. måluppfyllelse

Säljaren ska upprätta en skriftlig miljöplan som är anpassad för detta uppdrag innehållande minst dessa punkter:

- namngiven miljöansvarig
- miljökrav som är aktuella i detta uppdrag (enligt förfrågningsunderlag, lagstiftning eller egen policy)
- beskrivning av hur säljaren säkerställer att kraven efterlevs
- beskrivning av hur förbättringsarbetet i uppdraget ska bedrivas

Uppföljning av miljöarbetet kommer att ske som en punkt på ordinarie uppföljningsmöten med köparen. Köparen har även rätt att utföra egna kontroller löpande, t.ex. i samband med leverantörsrevisioner. Säljaren är skyldig att kontinuerligt uppdatera sig och följa eventuella nya direktiv, föreskrifter och lagar som berör det som omfattas av detta avtal.

16.0 MILJÖKRAV

Köparen har som ambition att ständigt minska sin miljö- och klimatpåverkan. Under avtalsperioden ska säljaren, på köparens anmodan, samarbeta med köparen för att tillsammans hitta förbättringsområden som kan minska miljö- och klimatpåverkan inom detta avtal. Köparen förbehåller sig rätten att avgöra vilka av dessa förbättringsområden som ska realiseras.

Köparen strävar efter att avtalade produkter/tjänster är skonsamma mot miljö och klimat. En grundprincip är att en produkt/tjänst inte bör bidra till miljöskadliga ämnen för att uppfylla sitt syfte.

Säljaren är skyldig att kontinuerligt uppdatera sig och följa eventuella nya direktiv, föreskrifter och lagar som berör det som omfattas av detta avtal. Säljaren är skyldig att informera köparen om hur nya direktiv, föreskrifter och lagar påverkar avtalet.

Köparen förbehåller sig rätten att göra stickprovskontroller under avtalstiden för att kontrollera att avtalade produkter/tjänster uppfyller ställda krav. På begäran ska säljaren styrka uppfyllande av kraven med dokument enligt förslag på verifikat. Säljaren ska bekosta eventuell kostnad för framtagande av labbrapporter och verifikat.

16.1 CLEAN VEHICLES DIRECTIVE

6 månader efter avtalsstart ska säljaren presentera en tidsatt plan för hur denne ska uppnå en andel av 38,5% fordon med 0 g CO₂/km. Säljaren ska därefter årligen eller på begäran presentera en rapport som beskriver progressen.

16.2 FOSSILFRITT DRIVMEDEL

6 månader efter avtalsstart ska säljaren presentera en tidsatt plan för hur denne ska uppnå en andel av 100% fordon som drivs med fossilfritt drivmedel. Säljaren ska därefter årligen eller på begäran presentera en rapport som beskriver progressen.

17.0 LAGAR, TILLSTÅND, ANSVAR OCH FÖRSÄKRINGAR

Säljaren ska vara väl förtrogen med de anvisningar som vid varje tidpunkt gäller för all hantering som ingår i avtalat uppdrag. Säljaren ska vidare inhämta alla nödvändiga tillstånd som erfordras för utförande av vad som här avtalats.

Säljaren ska inneha trafikförsäkring, företagsförsäkring och ansvarsförsäkring eller motsvarande anpassad för det aktuella avtalsområdet.

Säljaren ansvarar för att all personal, även underentreprenörernas, som ska utföra uppdraget har kunskap om avtalets utformning samt dess innehåll. Säljaren ska vara väl förtrogen med de anvisningar som vid varje tidpunkt gäller för all hantering som ingår i avtalat uppdrag. Säljaren ska vidare inhämta alla nödvändiga tillstånd som behövs för utförande av vad som här avtalats.

18.0 STATISTIK

Statistik, utöver det som redovisas i fakturaunderlaget, ska på begäran utan kostnad och dröjsmål delges köparen under avtalsperioden. Exempelvis

- svarstid (BC)
- antal hanterade samtal (BC)
- antal förseningar
- antal efterskänkta egenavgifter
- antal bomresor
- årsstatistik enligt bilaga "Trafikanalysmall", observera att födelseårsintervall ändras årsvis

19.0 INFORMATION/SAMRÅD

Parterna ska fortlöpande hålla varandra informerade om förhållanden som i något avseende kan påverka vad som här avtalats. Det innebär för säljarens del att samtliga planerade eller plötsliga förändringar som kan påverka vad som här avtalats ska meddelas köparen omgående.

20.0 OFFENTLIGHET OCH SEKRETESS

20.1 GDPR

I samband med tillhandahållande av tjänster enligt detta avtal kan säljaren komma, att för köparens räkning, behandla personuppgifter.

Säljaren ska på anmodan av köparen teckna ett särskilt personuppgiftsbiträdesavtal.

Säljaren är i dessa fall skyldig att följa vad som stadgas i gällande dataskyddslagstiftning och behandla personuppgifterna endast i syfte att uppfylla sina skyldigheter enligt detta avtal.

20.2 MEDDELARFRIHET

Personal som är anställd hos säljaren ska omfattas av samma meddelarfrihet som gäller för offentligt anställda. Detta innebär en rätt för personalen att ge information till media om informationen rör själva verksamhetens innehåll och är av allmänt intresse. Vidare innebär meddelarfriheten ett efterforskningsförbud för arbetsgivaren.

Offentlighets- och sekretesslagens undantagsbestämmelser ska dock alltid beaktas vilket bland annat innebär att meddelarfriheten inte omfattar uppgifter som avser affärsförhållanden eller som allmänt sett kan rubba konkurrensförhållanden för säljaren samt uppgifter om enskildas personliga förhållanden.

20.3 MISSFÖRHÅLLANDEN

Personalen har skyldighet att meddela köparen om missförhållanden finns eller uppkommer i verksamheten. Säljaren får ej efterforska och/eller bestraffa personal som lämnar information till köparen.

Det åligger säljaren att informera berörd personal om dennes skyldighet.

20.4 ALLMÄNHETENS RÄTT TILL INSYN I VERKSAMHETEN

Säljaren är skyldig att utan oskäligt dröjsmål efter det att köparen framställt begäran om att lämna in information, avseende 10 kap 9§ kommunallagen. Informationen ska göra det möjligt för allmänheten att få insyn i hur verksamheten sköts. Sådan begäran ska i normalfallet vara skriftlig.

Informationen ska – om inte annat avtalas – lämnas i skriftlig form. Det åligger köparen att i sin begäran precisera vilken information som efterfrågas. Säljaren är inte skyldig att lämna information om utlämnandet inte kan ske utan väsentlig praktisk olägenhet för säljaren eller om utlämnandet strider mot lag eller annan författning, till exempel EU:s dataskyddsförordning (GDPR). Enligt 31 kap 16§ Offentlighets- och Sekretesslagen (2009:400) gäller sekretess hos köparen för

uppgift om affärs- eller driftsförhållanden för enskild om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

Information som lämnas till köparen enligt första stycket ska inte anses utgöra företagshemligheter enligt lagen (1990:409) om skydd för företagshemligheter. Denna bestämmelse har ingen verkan på räckvidden av övriga bestämmelser i ramavtalet.

20.5 SEKRETESS

Med anledning av detta ramavtal kommer säljaren att få ta del av handlingar och/eller uppgifter för vilka det råder sekretess hos köparen.

Säljare som omfattas av 2 kap. 1 § Offentlighets och Sekretesslagen (2009:400) OSL är direkt underkastad reglerna i denna lag.

För anställda i enskild verksamhet gäller tystnadsplikt enligt 29 § lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS) /15 kap 1 § Socialtjänstlagen angående enskildas personliga förhållanden. I 26 kap. 1 § OSL regleras sekretess inom socialtjänsten.

Säljaren förbinder sig i och med träffandet av detta ramavtal att inte röja hos köparen förekommande sekretessbelagd uppgift eller uppgift rörande köparens interna förhållande, vare sig det sker muntligen, genom att handling lämnas ut eller det sker på annat sätt samt att inte utnyttja sådan uppgift.

Säljaren ska träffa avtal om denna tystnadsplikt med de underleverantörer som får del av handling eller uppgift för vilka det råder sekretess hos köparen.

Säljaren svarar för att dennes personal och underleverantörer känner till och följer ovanstående bestämmelser.

Sekretesskyldigheten gäller även efter det att avtalet i övrigt upphört att gälla.

Köparens ansvar för sekretess regleras i gällande lagstiftning.

20.6 FÖRÄNDRINGAR AV ORGANISATION OCH POLITISKA BESLUT

Säljaren ska acceptera de förändringar i avtalstillämpning eller leveransens omfattning som kan bli följden av politiska beslut, förändringar i huvudmannaskap, organisation eller inriktning av köparens verksamhet.

21.0 UNDERLEVERANTÖRER

Säljaren får anlita underleverantör först efter godkännande av köparen.

Prövning inför godkännande genomförs mot de krav som följer av avtalet.

Köparens dokumentation i samband med kontroll tillhandahålls inte.

Säljaren ansvarar fullt ut för underleverantörers utförande av uppdraget samt för att dessa följer avtalsvillkoren.

Säljaren ansvarar för underleverantörers arbete som för eget arbete samt ansvarar för att gällande bestämmelser i detta avtal även gäller underleverantörer.

21.1 UTESLUTNING AV UNDERLEVERANTÖRER

Köparen kan under avtalstiden ompröva och återkalla godkännande av underleverantör.

Bristande uppfyllnad av avtalskrav, inklusive tillhandahållande av efterfrågad dokumentation inom angiven tid, kan medföra sådan åtgärd.

Köparens underlag delas inte.

22.0 ÖVERLÅTELSE AV AVTAL

Säljaren får inte överlåta detta avtal på annan utan köparens skriftliga medgivande.

23.0 SÄRSKILDA KONTRAKTSVILLKOR

Säljaren är skyldig att på begäran från köparen redovisa att villkoren enligt nedan uppfylls.

Utöver säljarens redovisning kan köparen komma att ytterligare kontrollera villkorens uppfyllnad. Kontrollen kan ske inom köparens egen regi eller via ombud. Säljaren ska vid en sådan kontroll medverka på erforderligt sätt för att underlätta arbetet.

23.1 DISKRIMINERING

Säljaren eller underleverantör som denne anlitar, får inte i sin näringsverksamhet diskriminera någon på grund av könstillhörighet, könsöverskridande identitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, stadigvarande/permanent funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller av sådana skäl otillbörligt särbehandla arbetstagare, arbets sökande, praktikanter eller inhyrd personal.

23.2 ARBETS RÄTTSLIGA VILLKOR

Säljaren ska säkerställa att arbetstagare som medverkar i fullgörandet av kontraktet omfattas av arbetsrättsliga villkor enligt detta avsnitt. Med arbetstagare avses förare samt övrig personal som direkt medverkar i utförandet av tjänsten.

Villkoren ska tillämpas under hela kontraktstiden, inklusive eventuella förlängningar.

Villkor för anställda

Personal anställd hos säljaren ska ersättas med fast månadslön eller timlön för utförda uppdrag i detta avtal. Umeå kommun godkänner inte provisionslön, resultatlön eller motsvarande lön som baseras på antal utförande av uppdrag i detta avtal.

Säljaren följa de villkor som ställs i "Bilaga Arbetsrättsliga villkor". I de fall bilagan revideras eller nya arbetsrättsliga villkor tillkommer under avtalstiden ska dessa villkor gälla.

Förmånligare villkor får dock alltid erbjudas.

Lön, arbetstid och semester

Leverantören ska minst tillämpa villkor avseende lön, arbetstid och semester som motsvarar de nivåer som anges i bilaga 1- Arbetsrättsliga villkor.

Villkoren ska motsvara minst den nivå som följer av vid var tid gällande Taxiavtal i branschen (Svenska Transportarbetareförbundet och Biltrafikens Arbetsgivarförbund), för närvarande 1 september 2025 – 31 augusti 2027, eller därmed likvärdiga villkor.

Tjänstepension och försäkringsskydd

Leverantören ska säkerställa att arbetstagare som medverkar i kontraktets fullgörande ges skäliga och trygga anställningsvillkor.

Detta innebär att arbetstagare som medverkar i kontraktets fullgörande minst ska omfattas av:

- tjänstepension
- försäkringsskydd vid sjukdom
- försäkringsskydd vid arbetskada
- försäkringsskydd vid dödsfall

Villkoren ska motsvara minst den nivå som följer av representativt branschkollektivavtal för taxibranschen eller likvärdig ordning.

23.3 SOCIALA OCH ETISKA KRAV

Säljaren ska respektera grundläggande sociala och etiska krav i sin verksamhet. Produkter som levereras till köparen ska vara framställda under förhållanden som är förenliga med:

- ILO:s åtta kärnkonventioner nr 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 och 182
- FN:s barnkonvention, artikel 32
- det arbetarskydd och den arbetsmiljölagstiftning som gäller i tillverkningslandet

- den arbetsrätt, inklusive lagstiftning om minimilön, och det socialförsäkringskydd som gäller i tillverkningslandet

24.0 AVTALSHANDLINGAR

För avtalet gäller nedanstående handlingar. Dessa handlingar kompletterar varandra och förekommer i dessa mot varandra stridande uppgifter, gäller de om inte omständigheterna uppenbarligen föranleder annat, sinsemellan i följande ordning:

1. Skriftliga ändringar och tillägg som överenskommits mellan parterna
2. Detta avtal med bilagor
3. Upphandlingsdokumentet inklusive bilagor och eventuella kompletteringar
4. Säljarens anbud inklusive bilagor och eventuella kompletteringar

24.1 TVIST

Om tvist uppstår inom ramen för detta avtal ska den i första hand lösas av parterna. I andra hand ska tvist hänskjutas till svensk allmän domstol på köparens hemort och avgöras enligt svensk rätt.

24.2 LAGÄNDRINGAR

Vid eventuella lagändringar i lagar som detta avtal hänvisar till gäller motsvarande bestämmelser i ny motsvarande lag.

25.0 SANKTIONER

Enligt förordningen [Publications Office \(europa.eu\)](http://Publications Office (europa.eu)) är det nu förbjudet att tilldela kontrakt eller låta offentliga kontrakt eller koncessionskontrakt genomföras med både juridiska och fysiska personer som är etablerade i Ryssland. Förbudet gäller också underleverantörer och företag vars kapacitet åberopas i upphandlingen om det åberopade företaget står för mer än 10 procent av kontraktets värde.

Leverantören ska under avtalsperioden:

- på begäran inkomma på nytt med intyg för att försäkra att varken leverantören, underleverantör eller det tänkta kontraktsföremålet, direkt eller indirekt, omfattas av sanktionerna
- hålla den upphandlande organisationen informerad om relevanta förhållanden
- samarbeta i frågor som rör efterlevnaden av sanktionerna

26.0 PÅFÖLJDER VID AVTALSBROTT

I det fall säljaren brister i vad som här har avtalats kan vite utgå.

Köparen äger rätt att mot säljaren utkräva avdrag på fakturan. Viten ska dras av mot faktura senast efterföljande faktureringsmånad. Köparen kan även välja att skicka vitesfakturor och dessa ska då betalas inom 30 dagar.

Vitesnivåer enligt prisbasbelopp

Vitesnivåer (enligt prisbasbelopp 2024, 57 300:-) anges i procent av prisbasbelopp enligt följande:

- Nivå 7 2% 1146:-
- Nivå 6 5% 2865:-
- Nivå 5 10% 5730:-
- Nivå 4 15% 8595:-
- Nivå 3 20% 11 460:-
- Nivå 2 25% 14 325:-
- Nivå 1 50% 28 650:-

Samtliga vitesbelopp i avtalet är angivna exklusive mervärdesskatt (moms) och justeras löpande under avtalstiden enligt gällande prisbasbelopp.

Vitesbelopp angivna i SEK

Samtliga viten i avtalet är angivna exklusive mervärdesskatt och beloppen kan justeras årligen enligt avtalets prisjusteringsindex. De belopp som är angivna i avtalet kan inte understigas i det fall prisjusteringsindex innebär en sänkning.

26.1 ERSÄTTNING TILL RESENÄR

Vid utebliven resa och/eller vid en försening som medfört att resenär missat eller blivit kraftigt försenad till inbokad aktivitet, såsom bio, teater, idrottsarrangemang eller motsvarande där resenären har en tid att passa och där säljaren är orsaken till förseningen ska resenären ersättas med resecheckar eller liknande till ett värde upp till 1000 kr.

26.2 PRISAVDRAG FÖR RESENÄR

- vid försening med 10<60 minuter i förhållande till bekräftad hämtningstid ska endast halv egenavgift erläggas
- vid försening med 60 minuter eller mer i förhållande till bekräftad hämtningstid ska ingen egenavgift erläggas
- i det fall resenär felaktigt betalat hel egenavgift där denne enligt avtalet skulle betalat halv eller ingen egenavgift ska dessa belopp återbetalas resenären skyndsamt

26.3 FÖRSENING/UTEBLIVEN RESA

Undantag från nedanstående viten kan vara extremt vägslag, trafikolyckor, framkomlighetsproblem av icke förutsägbar art eller fordonshaveri. (Vägbyggen, reparation av vägar, höga trafikflöden etc. anses förutsägbart)

Undantag från förseningsviten görs heller inte i de fall säljaren har kapacitetsbrist, fordonsbrist eller personalbrist och det är orsaken till förseningen.

En resa betraktas som försenad om bilen kommer mer än 10 minuter efter bokningens bekräftade hämtningstid.

- vid försening med 11<20 minuter uttas ett vite om 25% av resans enhetspris per försenad resa
- vid försening med 20<40 minuter uttas ett vite om 50% av resans enhetspris per försenad resa
- vid försening med 40<60 minuter utgår vite enligt nivå 7
- vid försening överstigande 60 minuter och vid ej genomförd resa kan vite utgå enligt nivå 6

26.4 UTEBLIVEN IDENTITETSKONTROLL

Vid utebliven identitetskontroll av resenär som innebär att en icke färdtjänstberättigad resenär har genomfört färdtjänstresa så utgår ingen ersättning för nämnda resa. Då ska enhetspriset krediteras köparen.

26.5 RESA SOM INTE ÖVERENSSTÄMMER MED RESENÄRENS TILLSTÅNDSPROFIL

Om en resenär tillåts göra en resa som inte överensstämmer med resenärens tillståndprofil så utgår ingen ersättning för nämnda resa. Exempelvis färdtjänstresenär där högkostnadsskyddet upphört att gälla ändå fått resa som högkostnadsskyddsresenär. Då ska både egenavgift och enhetspris krediteras köparen.

26.6 UTEBLIVEN DOKUMENTATION

- om dokumentation, exempelvis trafikillstånd, underleverantörer, inte inkommit vid av köparen anvisad tidpunkt kan vite utkrävas enligt nivå 6 per dokument och påbörjad kalendervecka
- om periodisk dokumentation, exempelvis fakturaunderlag inte inkommit vid av köparen anvisad tidpunkt kan vite utkrävas enligt nivå 6 per dokument och påbörjad kalendervecka

26.7 OLYCKSHÄNDELSE P.G.A. OAKTSAMHET

- om olyckshändelsen bedöms som oaktsamhet eller om det kan påvisas att säljarens utförare av tjänsten brustit i sitt uppdrags utförande i rättslig mening, eller genom att krav i detta avtal har åsidosatts så kan vite uttas enligt nivå 1 per olycka

26.8 UTEBLIVEN ELLER SEN KOMMUNIKATION

Om säljaren underlåter eller rapporterar in för sent kan vite uttas enligt följande:

- inrapportering av olycka
vitesbelopp per tillfälle: enligt nivå 2
- inrapportering av tillbud
vitesbelopp per tillfälle: enligt nivå 3
- svar på reklamation/synpunkt
vitesbelopp per tillfälle och påbörjad kalendervecka: enligt nivå 6
- återkoppling till köparen
vitesbelopp per tillfälle och påbörjad kalendervecka: enligt nivå 6

26.9 AVSAKNAD AV GILTIG UTBILDNING

Om det visar sig att säljaren använt sig av personal i uppdraget som inte slutfört utbildningen inom fastställd tid enligt avsnitt "Kompetenskrav för personal hos BC" och/eller "Förarkompetens" kan vite uttas enligt följande.

- vitesbelopp per individ och tillfälle: enligt nivå 6
Dessutom kan personal/förare stängas av tills säljaren visat att utbildning har genomförts.
- vid utebliven avstängning från uppdraget : enligt nivå 6 uttas vitesbelopp per individ, tillfälle och påbörjad kalendervecka

26.10 BRISTER I UTFÖRANDET

Vid konstaterande av följande brister kan vite utgå om:

- fordonet saknar utrustning som krävs för att genomföra uppdraget på ett säkerhetsmässigt sätt (se avsnitt fordonskrav), eller om utrustningen inte används (t.ex. bilbälte, lastnät, bilkudde, mm), vitesbelopp per tillfälle: enligt nivå 6
- det visar sig att säljaren lämnat felaktiga uppgifter som medfört att köparen erlagt för hög ersättning till säljaren alternativt gått miste om befogat vitesbelopp, vitesbelopp per tillfälle: enligt nivå 6
- det visar sig att säljaren använder fordon som inte uppfyller fordonskraven eller om den tekniska utrustningen som fordras för utförande av uppdraget är ur funktion eller är avstängd, exempelvis alkolås, vitesbelopp per tillfälle: enligt nivå 4
- det visar sig att säljaren använt sig av förare som enligt skrivning i bilaga "Handlingsplan vid händelser tillbud och olyckor" borde varit avstängd, vitesbelopp per tillfälle: enligt nivå 5.
- det visar sig att säljaren använt sig av personal i beställningscentralen eller förare som inte uppfyller språkraven, vitesbelopp per tillfälle: enligt nivå 5.

26.11 ANVÄNDANDE AV EJ GODKÄND UNDERLEVERANTÖR

- om säljaren använder underleverantör som ej godkänts av köparen, per tillfälle: vitesnivå 1 per påbörjad kalendervecka
- säljaren använder fordon som inte meddelats till köparen, per tillfälle: vitesnivå 6 per påbörjad kalendervecka
- säljaren använder fordon som saknar färdtjänstdekal, per tillfälle: vitesnivå 6 per påbörjad kalendervecka

26.12 VITEN AVVIKELSER

- om säljaren inte följer upprättad handlingsplan vid händelser, tillbud och olyckor utgår vite enligt nivå 6 per avvikelse
- om av köparen begärda uppgifter/rapporter/sammanställningar/statistik enligt avtalsvillkoren inte överlämnas inom 5 arbetsdagar kan vite utgå om 1000 sek per påbörjad dag efter tidsfristen löpt ut
- om förare i sitt köruppdrag inte uppfyller avtalets villkor kan vite utgå om 1000/sek/avvikelse
- om säljaren inte uppfyller avtalets villkor kan vite utgå om 1000/sek/avvikelse
- om säljaren inte meddelar kända kommande förändringar i dess organisation och arbetssätt som påverkar tjänsten i detta avtal kan vite utgå enligt nivå 1 per tillfälle
- om kundansvarig eller den person som är satt i kundansvarigs ställe inte besvarar köparens skickade mejl inom 3 arbetsdagar kan vite utgå om 500 sek per påbörjad dag efter tidsfristen löpt ut
- vid brister i registerutdrag ur belastningsregistret kan vite utgå enligt nivå 2 per brist

26.13 VITEN ÖVRIGT

- i det fall säljaren brister i vad som här har avtalats ska säljaren, efter skriftlig begäran från köparen, vidta och inkomma med en rättelse/åtgärdsplan som ska godkännas av köparen
- En godkänd rättelse/åtgärdsplan ska vara köparen tillhanda senast två veckor från det att köparen har skickat ut den skriftliga begäran. Därefter utgår vite enligt följande modell till dess att en godkänd rättelse/åtgärdsplan har inkommit:
- ≤ 30 dagar – 500 SEK per påbörjad dag
  - > 30 dagar – 1 000 SEK per påbörjad dag

26.14 VITE TAXAMETERUPPGIFTER

Om säljaren inte rapporterar taxameteruppgifter enligt avtalsvillkoren kan vite utgå enligt nivå 1 per tillfälle.

26.15 VITE KONTROLLUPPGIFTER

Om säljaren inte rapporterar kontrolluppgifter såsom lönespecifikationer, tidrapporter och individuppgifter lämnade till Skatteverket enligt avtalsvillkoren kan vite utgå enligt nivå 1 vid första tillfället. Vid nästa tillfälle/n enligt nivå 1 x 2=dubbelt vite.

26.16 REVISION VID UPPREPADE AVVIKELSER

Om köparen dokumenterat upprepade avvikelser kopplat till kontrolluppgifter såsom lönespecifikationer, tidrapporter och individuppgifter lämnade till Skatteverket äger köparen rätt att via ombud utföra en revision av säljarens verksamhet. Vid en sådan revision ska säljaren stå för köparens samtliga kostnader kopplade till revisionen. Betalning sker genom att köparen fakturerar säljaren revisionens kostnad. Betalningsvillkor 30 dagar.

27.0 UPPSÄGNING AV AVTAL

Endera parten äger rätt att med omedelbar verkan säga upp detta avtal om motparten i väsentlig omfattning brister i sina förpliktelser enligt avtalet och inte inom rimlig tid, trots skriftligt påpekande, vidtagit godtagbar rättelse. Uppsägning ska vara skriftlig för att äga giltighet.

Upprepade avvikelser kan anses som ett väsentligt avtalsbrott, vilket kan utgöra grund för hävning från köparens sida.

Vidare äger köparen rätt att med omedelbar verkan säga upp avtalet om:

1. Säljaren försätts i konkurs, inställer sina betalningar, ansöker om företagsrekonstruktion eller annars kan anses vara på obestånd

2. Det framkommer att säljaren, vid tiden för tilldelning, omfattades av någon av de obligatoriska uteslutningsgrunderna eller lämnat oriktiga uppgifter i anbudet och att dessa uppgifter har legat till grund vid anbudsutvärderingen och tilldelningen av avtalet
3. Det, under avtalstiden inkl. eventuell förlängning, sker en väsentlig ändring av avtalsvillkoren i förhållande till den upphandling som föregick avtalstecknandet
4. EU-domstolen, vid en föredragsbrottstalan mot Sverige, finner att Sverige allvarligt har åsidosatt sina skyldigheter enligt EU-rätten genom att låta köparen ingå avtalet
5. Avtal hävs med omedelbar verkan om säljare eller underleverantör direkt eller indirekt, omfattas av de sanktioner mot Ryssland och Belarus som beslutats av EU.
6. Säljaren använt sig av olaglig eller obeskattad arbetskraft
7. Säljaren inte följer villkoren i kollektivavtalet

Om takvolymen uppnås innan avtalstiden löpt ut upphör ramavtalet att gälla.

Vid uppsägning av avtal enligt punkt 1, 2 och 5 har köparen rätt till ersättning för den skada som säljarens avtalsbrott, fel, försummelse eller brist åsamkar köparen.

Säljaren ansvarar för skada som denne vållar köparen. Skadestånd är begränsat till direkt förlust, dock med ett belopp per skadetillfälle som är högst 10 prisbasbelopp. Det nu sagda gäller inte om uppsåt eller grov vårdslöshet föreligger.

28.0 OMFÖRHANDLING AV AVTALSVILLKOR VID EXTRAORDINÄRA OMSTÄNDIGHETER

Under löpande avtalsperiod äger endera parten rätt att skriftligen begära omförhandling av den delen i befintligt avtal som avser prisjusteringar, om det under avtalsperioden inträffar extraordinära omständigheter vilka förändrar endera partens förutsättningar att uppfylla sina förpliktelser som inte omfattas av Force majeure.

Omständigheter som kan föranleda förhandlingar enligt denna punkt är exempelvis förändrad lagstiftning eller händelser utanför parts kontroll som väsentligt påverkar avtalsförhållandet.

Vid begärd omförhandling av avtalet enligt ovan ställda omständigheter ska:

- upphandlande myndighet har tolkningsföreträdare att bedöma om den uppkomna händelsen kan berättiga omförhandling av prisjustering i avtalsvillkor eller inte
- upphandlande myndighet har tolkningsföreträdare kring när justeringar ska påbörjas, i vilken omfattning de ska nyttjas samt när och hur de ska avslutas

29.0 AVTALSEXEMPLAR

Avtalet undertecknas av parterna genom digital signatur. Parterna erhåller var sitt exemplar.

Personuppgiftsbiträdesavtal

Innehållsförteckning

1	PARTER, PARTERNAS STÄLLNING, KONTAKTUPPGIFTER OCH KONTAKTPERSONER	2
2	DEFINITIONER	2
3	BAKGRUND OCH SYFTE	4
4	BEHANDLING AV PERSONUPPGIFTER OCH SPECIFIKATION.....	4
5	DEN PERSONUPPGIFTSANSVARIGES ANSVAR	4
6	PERSONUPPGIFTSBITRÄDETS ÅTAGANDEN.....	5
7	SÄKERHETSÅTGÄRDER.....	5
8	SEKRETESS/TYSTNADSPLIKT	6
9	GRANSKNING, TILLSYN OCH REVISION	6
10	HANTERING AV RÄTTELSER OCH RADERING M.M.....	7
11	PERSONUPPGIFTSINCIDENTER	7
12	UNDERBITRÄDE	8
13	LOKALISERING OCH ÖVERFÖRING AV PERSONUPPGIFTER TILL TREDJE LAND	9
14	ANSVAR FÖR SKADA I SAMBAND MED BEHANDLING	9
15	PUB-AVTALETS TECKNANDE, AVTALSTID OCH UPPSÄGNING.....	10
16	ÄNDRINGAR OCH UPPSÄGNING MED OMEDELBAR VERKAN M.M.	10
17	ÅTGÄRDER VID PUB-AVTALETS UPPHÖRANDE.....	10
18	MEDDELANDE INOM RAMEN FÖR DETTA PUB-AVTAL OCH INSTRUKTIONER	11
19	KONTAKTPERSONER	11
20	ANSVAR FÖR UPPGIFTER OM PARTERNA OCH KONTAKTPERSONER SAMT KONTAKTUPPGIFTER	11
21	LAGVAL OCH TVISTER	11
22	PARTERNAS UNDERTECKNANDEN AV PUB-AVTALET	11

PERSONUPPGIFTSBITRÄDESAVTALAvtal enligt artikel 28.3 i Allmänna dataskyddsförordningen EU 2016/679¹**1 PARTER, PARTERNAS STÄLLNING, KONTAKTUPPGIFTER OCH KONTAKTPERSONER**

Personuppgiftsansvarig	Personuppgiftsbiträde
☒ nämnden i Umeå kommun	[Ange organisationens fullständiga namn]
Organisationsnummer	Organisationsnummer
212000-2627	[Ange organisationens organisationsnummer]
Postadress	Postadress
☒ nämnden Umeå kommun Skolgatan 31A 901 84 Umeå	[Ange organisationens postadress]
Kontaktperson för administration av detta personuppgiftsbiträdesavtal	Kontaktperson för administration av detta personuppgiftsbiträdesavtal
Namn: [Ange kontaktpersonens för- och efternamn] E-post: [Ange kontaktpersonens e-postadress] Tfn: [Ange kontaktpersonens telefonnummer]	Namn: [Ange kontaktpersonens för- och efternamn] E-post: [Ange kontaktpersonens e-postadress] Tfn: [Ange kontaktpersonens telefonnummer]
Kontaktperson för parternas samarbete om dataskydd	Kontaktpersoner för parternas samarbete om dataskydd
Namn: [Ange kontaktpersonens för- och efternamn] E-post: [Ange kontaktpersonens e-postadress] Tfn: [Ange kontaktpersonens telefonnummer]	Namn: [Ange kontaktpersonens för- och efternamn] E-post: [Ange kontaktpersonens e-postadress] Tfn: [Ange kontaktpersonens telefonnummer]

2 DEFINITIONER

- 2.1 Utöver de begrepp som definieras i löptext, i detta personuppgiftsbiträdesavtal, ska dessa definitioner, oavsett om de används i plural eller singular, i bestämd eller obestämd form, ha nedanstående innebörd när de anges med versal som begynnelsebokstav.

¹ Allmänna dataskyddsförordningen EU 2016/679 föreskriver att det ska finnas ett skriftligt avtal om Personuppgiftsbiträdets Behandling av Personuppgifter för den Personuppgiftsansvariges räkning.

Kommentar [-1]: Dessa kommentarer är ett ifyllnadsstöd för dig som använder mallen i kommunen och ska tas bort innan dokumentet översänds till personuppgiftsbiträdet.

Text som är markerad med gul överstrykning är platshållare/exempel och ska ersättas/bytas ut. Detta gäller även bilagorna.

Stycken markerade med vertikal linje har justerats i förhållande till SKLs mall v1.1 (deras fjärde version) som denna mall bygger på. T.ex. kan punkter ha lagts till eller justerats. Linjerna finns där för att användaren av mallen enkelt ska kunna förklara för biträden vad som skiljer kommunens mall från SKLs, om frågan uppstår. Markeringarna ska tas bort innan avtalet skickas till biträdet.

Kommentar [-2]: Här ska personuppgiftsansvarig anges. I Umeå kommun är respektive nämnd personuppgiftsansvarig för den personuppgiftsbehandling som sker i deras verksamhet. På samma sätt är Kommunstyrelsen personuppgiftsansvarig för den personuppgiftsbehandling som sker i inom deras verksamhet. Se artikel 4.7 i GDPR och punkten 1.1 i kommunens reglemente.

Kommentar [-3]: Här kan t.ex. personuppgiftskordinator anges. Dataskyddsombudets uppgifter ska endast anges här om det finns en överenskommits om att så ska ske.

Om det är samma person som sköter administrationen av personuppgiftsbiträdesavtalet som är kontaktperson bör dessa rutor tas bort och rubriken i rutorna ovan ändras för att spegla detta förhållande.

Som e-post föreslås en gruppbrevlåda, se t.ex. punkten 20.

Behandling

En åtgärd eller kombination av åtgärder beträffande Personuppgifter eller uppsättningar av Personuppgifter, oberoende av om de utförs automatiserat eller ej, såsom insamling, registrering, organisering, strukturering, lagring, bearbetning eller ändring, framtagning, läsning, användning, utlämning genom överföring, spridning eller tillhandahållande på annat sätt, justering eller sammanförande, begränsning, radering eller förstöring

Dataskyddslagstiftning

Avser all integritets- och personuppgiftslagstiftning, samt annan lagstiftning, förordningar och föreskrifter som är tillämplig på den Behandling som sker enligt detta PUB-avtal, inklusive nationell sådan lagstiftning och EU-lagstiftning

Personuppgiftsansvarig

Fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamål och medlen för Behandlingen av Personuppgifter.

Instruktion

De skriftliga instruktioner som närmare anger föremål, varaktighet, art och ändamål, typ av Personuppgifter samt kategorier av Registrerade och särskilda behov som omfattas av Behandlingen.

Logg

Logg är resultatet av Loggning.

Loggning

Loggning är ett kontinuerligt insamlande av uppgifter om den Behandling av Personuppgifter som utförs enligt detta PUB-avtal och som kan knytas till en enskild fysisk person.

Personuppgiftsbiträde

Fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som Behandlar Personuppgifter för den Personuppgiftsansvariges räkning

Personuppgift

Varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person, varvid en identifierbar fysisk person är en person som direkt eller indirekt kan identifieras särskilt med hänvisning till en identifierare som ett namn, ett identifikationsnummer, en lokaliseringssuppgift eller online-identifikatorer eller en eller flera faktorer som är specifika för den fysiska personens fysiska, fysiologiska, genetiska, psykiska, ekonomiska, kulturella eller sociala identitet.

Personuppgiftsincident

En säkerhetsincident som leder till oavsiktlig eller olaglig förstöring, förlust eller ändring eller till obehörigt röjande av eller obehörig åtkomst till de Personuppgifter som överförts, lagrats eller på annat sätt Behandlats.

Registrerad

Fysisk person vars Personuppgifter Behandlas.

Tredje land

En stat som inte ingår i Europeiska unionen (EU) eller inte är ansluten till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).

Underbiträde

Fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som i egenskap av underleverantör till Personuppgiftsbiträdet Behandlar Personuppgifter för Personuppgiftsansvariges räkning.

3 BAKGRUND OCH SYFTE

- 3.1 Med detta Personuppgiftsbiträdesavtal jämte Instruktioner och en eventuell förteckning över Underbiträden (nedan gemensamt "PUB-avtalet") reglerar den Personuppgiftsansvarige Personuppgiftsbiträdets Behandling av Personuppgifter åt den Personuppgiftsansvarige. PUB-avtalets syfte är att säkerställa den Registrerades fri- och rättigheter vid Behandlingen, i enlighet med vad som stadgas i artikel 28.3 i Allmänna dataskyddsförordningen EU 2016/679 ("Dataskyddsförordningen").
- 3.2 När PUB-avtalet utgör ett av flera avtalsdokument inom ramen för ett annat avtal benämns det andra avtalet "Huvudavtalet" i PUB-avtalet.
- 3.3 För det fall något av det som stadgas i avsnitt 1, punkt 3.2, avsnitt 15 eller 16, punkt 17.6, avsnitt 18–20 eller 22 i PUB-avtalet regleras på annat sätt i Huvudavtalet, ska Huvudavtalets reglering ha företräde.
- 3.4 Hänvisningar i PUB-avtalet till nationell eller unionsrättslig lagstiftning, avser vid var tid tillämpliga bestämmelser.
- 3.5 Detta personuppgiftsbiträdesavtal reglerar inte Personuppgiftsbiträdets rätt till ersättning för tjänsterna utan denna rätt regleras i så fall genom Huvudavtalet.

Kommentar [-4]: Kontrollera att detta stämmer, speciellt om det är frågan om en retroaktiv situation där huvudavtalet skrevs innan GDPR trädde i kraft.

4 BEHANDLING AV PERSONUPPGIFTER OCH SPECIFIKATION

- 4.1 Den Personuppgiftsansvarige utser härmed Personuppgiftsbiträdet att utföra Behandlingen för den Personuppgiftsansvariges räkning enligt vad som stadgas i detta PUB-avtal.
- 4.2 Den Personuppgiftsansvarige ska ge skriftliga Instruktioner till Personuppgiftsbiträdet om hur det ska utföra Behandlingen.
- 4.3 Personuppgiftsbiträdet får endast utföra Behandlingen i enlighet med PUB-avtalet och vid var tid gällande Instruktioner.

5 DEN PERSONUPPGIFTSANSVARIGES ANSVAR

- 5.1 Den Personuppgiftsansvarige ansvarar för att det vid var tid finns laglig grund för Behandlingen och för att utforma korrekta Instruktioner med hänsyn till Behandlingens art så att Personuppgiftsbiträdet och eventuellt Underbiträde kan fullgöra sitt eller sina uppdrag enligt detta PUB-avtal och Huvudavtal i förekommande fall.
- 5.2 Den Personuppgiftsansvarige ska utan onödigt dröjsmål informera Personuppgiftsbiträdet om förändringar i Behandlingen vilka påverkar Personuppgiftsbiträdets skyldigheter enligt Dataskyddslagstiftningen.

- 5.3 Den Personuppgiftsansvarige ansvarar för att informera Registrerade om Behandlingen och för att tillvarata Registrerades rättigheter enligt Dataskyddslagstiftningen samt vidta varje annan åtgärd som åligger den Personuppgiftsansvarige enligt Dataskyddslagstiftningen.

6 PERSONUPPGIFTSBITRÄDETS ÅTAGANDEN

- 6.1 Personuppgiftsbiträdet förbinder sig att endast utföra Behandlingen i enlighet med PUB-avtalet och för de specifika ändamål som anges i Instruktioner samt att följa Dataskyddslagstiftningen. Personuppgiftsbiträdet förbinder sig även att fortlöpande hålla sig informerad om gällande rätt på området.
- 6.2 Personuppgiftsbiträdet ska vidta åtgärder för att skydda Personuppgifterna mot alla slag av Behandlingar som inte är förenliga med PUB-avtalet, Instruktioner och Dataskyddslagstiftningen.
- 6.3 Personuppgiftsbiträdet åtar sig att säkerställa att samtliga fysiska personer som arbetar under dess ledning följer PUB-avtalet och Instruktioner samt att de fysiska personerna informeras om relevant lagstiftning.
- 6.4 Personuppgiftsbiträdet ska på begäran från den Personuppgiftsansvarige bistå denne med att säkerställa att skyldigheterna enligt artikel 32–36 i Dataskyddsförordningen fullgörs och svara på begäran om utövande av den Registrerades rättigheter i enlighet med Dataskyddsförordningen, kap. III, med beaktande av typen av Behandling och den information som Personuppgiftsbiträdet har att tillgå.
- 6.5 För det fall att Personuppgiftsbiträdet finner att Instruktioner är otydliga, i strid med Dataskyddslagstiftningen eller saknas och Personuppgiftsbiträdet bedömer att nya eller kompletterande Instruktioner är nödvändiga för att genomföra sina åtaganden ska Personuppgiftsbiträdet utan dröjsmål informera den Personuppgiftsansvarige, tillfälligt upphöra med Behandlingen och invänta nya Instruktioner, om inte parterna kommer överens om annat.
- 6.6 För det fall att den Personuppgiftsansvarige förser Personuppgiftsbiträdet med nya eller ändrade Instruktioner ska Personuppgiftsbiträdet, utan onödigt dröjsmål från mottagandet, meddela den Personuppgiftsansvarige huruvida genomförandet av de nya Instruktionerna föranleder förändrade kostnader för Personuppgiftsbiträdet.

7 SÄKERHETSÅTGÄRDER

- 7.1 Personuppgiftsbiträdet ska vidta alla lämpliga tekniska och organisatoriska säkerhetsåtgärder som krävs enligt Dataskyddslagstiftningen för att förhindra Personuppgiftsincidenter, genom att säkerställa att Behandlingen uppfyller kraven i Dataskyddsförordningen och att den Registrerades rättigheter skyddas.
- 7.2 Personuppgiftsbiträdet ska fortlöpande säkerställa att den tekniska och organisatoriska säkerheten i samband med Behandlingen medför en lämplig nivå av konfidentialitet, integritet, tillgänglighet och motståndskraft.
- 7.3 Eventuella tillkommande eller ändrade krav på skyddsåtgärder från den Personuppgiftsansvarige, efter parternas tecknande av PUB-avtalet, ska betraktas som nya Instruktioner enligt PUB-avtalet.

- 7.4 Personuppgiftsbiträdet ska genom behörighetskontrollsystem endast ge åtkomst till Personuppgifterna för sådana fysiska personer som arbetar under Personuppgiftsbiträdet ledning och som behöver åtkomsten för att kunna utföra sina arbetsuppgifter.
- 7.5 Personuppgiftsbiträdet åtar sig att kontinuerligt Logga åtkomst till Personuppgifterna enligt PUB-avtalet i den utsträckning det krävs enligt Instruktionen. Loggar får gallras först fem (5) år efter Loggningstillfället om inte annat anges i Instruktionen. Loggar ska omfattas av erforderliga skyddsåtgärder, i enlighet med Dataskyddslagstiftningen.
- 7.6 Personuppgiftsbiträdet ska systematiskt testa, undersöka och utvärdera effektiviteten hos de tekniska och organisatoriska åtgärder som ska säkerställa Behandlingens säkerhet.

8 SEKRETESS/TYSTNADSPLIKT

- 8.1 Personuppgiftsbiträdet och samtliga fysiska personer som arbetar under dess ledning ska vid Behandlingen iakttä såväl sekretess som tystnadsplikt. Personuppgifterna får inte nyttjas eller spridas för andra ändamål, varken direkt eller indirekt, såvida inte annat avtalats.
- 8.2 Personuppgiftsbiträdet ska tillse att samtliga fysiska personer som arbetar under dess ledning, vilka deltar i Behandlingen, är bundna av sekretessförbindelse avseende Behandlingen. Detta krävs dock inte om dessa redan omfattas av en straffsanktionerad tystnadsplikt som följer av lag. Personuppgiftsbiträdet åtar sig även att tillse att det finns sekretessavtal med Underbiträdet samt sekretessförbindelser mellan Underbiträdet och samtliga fysiska personer som arbetar under dess ledning, vilka deltar i Behandlingen.
- 8.3 Personuppgiftsbiträdet ska skyndsamt underrätta den Personuppgiftsansvarige om eventuella kontakter med tillsynsmyndighet avseende Behandlingen. Personuppgiftsbiträdet har inte rätt att företräda den Personuppgiftsansvarige eller agera för den Personuppgiftsansvariges räkning gentemot tillsynsmyndigheter i frågor avseende Behandlingen.
- 8.4 Om den Registrerade, tillsynsmyndighet eller tredje man begär information från Personuppgiftsbiträdet vilken rör Behandlingen, ska Personuppgiftsbiträdet informera den Personuppgiftsansvarige om saken. Information om Behandlingen får inte lämnas till den Registrerade, tillsynsmyndighet eller tredje man utan skriftligt medgivande från den Personuppgiftsansvarige, såvida det inte framgår av tvingande lag att information ska lämnas. Personuppgiftsbiträdet ska bistå med förmedling av den informationen som omfattas av ett medgivande eller lagkrav.

9 GRANSKNING, TILLSYN OCH REVISION

- 9.1 Personuppgiftsbiträdet ska utan onödigt dröjsmål som en del av sina garantier, enligt artikel 28.1 i Dataskyddsförordningen, på den Personuppgiftsansvariges begäran kunna redovisa vilka tekniska och organisatoriska säkerhetsåtgärder som används för att Behandlingen ska uppfylla kraven enligt PUB-avtalet och artikel 28.3.h i Dataskyddsförordningen.
- 9.2 Personuppgiftsbiträdet ska minst en (1) gång om året granska säkerheten avseende Behandlingen genom en egenkontroll för att säkerställa att Behandlingen följer PUB-avtalet. Resultatet av sådan egenkontroll ska på begäran delges den Personuppgiftsansvarige.
- 9.3 Den Personuppgiftsansvarige äger rätt att, själv eller genom annan av denne utsedd tredje part (som inte får vara en konkurrent till Personuppgiftsbiträdet), följa upp att Personuppgiftsbiträdet uppfyller PUB-avtalets, Instruktionernas och Dataskyddslagstiftningens krav.

Personuppgiftsbiträdet ska vid sådan granskning bistå den Personuppgiftsansvarige, eller den som utför granskningen i den Personuppgiftsansvariges ställe, med dokumentation, tillgång till lokaler, IT-system och andra tillgångar som behövs för att kunna granska Personuppgiftsbitrådets efterlevnad av PUB-avtalet, Instruktioner och Dataskyddslagstiftningen. Den Personuppgiftsansvarige ska säkerställa att personal som genomför granskningen är underkastade sekretess eller tystnadsplikt enligt lag eller avtal.

- 9.4 Personuppgiftsbiträdet äger alternativt till vad som stadgas i punkterna 9.2–9.3, rätt att erbjuda andra tillvägagångssätt för granskning av Behandlingen, exempelvis granskning genomförd av oberoende tredje part. Den Personuppgiftsansvarige ska i sådant fall äga rätt, men inte skyldighet, att tillämpa dessa alternativa tillvägagångssätt för granskning. Vid sådan granskning ska Personuppgiftsbiträdet ge den Personuppgiftsansvarige eller en tredje part den assistans som behövs för utförandet av granskningen.
- 9.5 Personuppgiftsbiträdet ska bereda tillsynsmyndighet, eller annan myndighet som har laglig rätt till det, möjlighet att göra tillsyn enligt myndighetens begäran i enlighet med vad var tid gällande lagstiftning, även om sådan tillsyn annars skulle stå i strid med bestämmelserna i PUB-avtalet.
- 9.6 Personuppgiftsbiträdet ska tillförsäkra den Personuppgiftsansvarige rättigheter gentemot Underbiträdet vilka motsvarar den Personuppgiftsansvariges samtliga rättigheter gentemot Personuppgiftsbiträdet enligt avsnitt 9 i PUB-avtalet.

10 HANTERING AV RÄTTELSE OCH RADERING M.M.

- 10.1 För det fall den Personuppgiftsansvarige begärt rättelse eller radering på grund av Personuppgiftsbitrådets felaktiga Behandling ska Personuppgiftsbiträdet vidta lämplig åtgärd utan onödigt dröjsmål, senast inom trettio (30) dagar, från det att Personuppgiftsbiträdet mottagit erforderlig information från den Personuppgiftsansvarige. När den Personuppgiftsansvarige begärt rättelse eller radering får Personuppgiftsbiträdet endast utföra Behandling av den aktuella Personuppgiften som ett led i processen för rättelse eller radering.
- 10.2 Om tekniska och organisatoriska åtgärder (t.ex. uppgraderingar eller felsökningar) vidtas av Personuppgiftsbiträdet i Behandlingen, vilka kan påverka Behandlingen, ska Personuppgiftsbiträdet skriftligt informera den Personuppgiftsansvarige om detta i enlighet med vad som stadgas om meddelanden i avsnitt 18 i PUB-avtalet. Informationen ska lämnas i god tid innan åtgärderna vidtas.

Kommentar [-5]: tillägg

11 PERSONUPPGIFTSINCIDENTER

- 11.1 Personuppgiftsbiträdet ska ha förmåga att återställa tillgängligheten och tillgången till Personuppgifterna i rimlig tid vid en fysisk eller teknisk incident enligt artikel 32.1.c i Dataskyddsförordningen.
- 11.2 Personuppgiftsbiträdet åtar sig att med beaktande av Behandlingens art, och den information som Personuppgiftsbiträdet har att tillgå, bistå den Personuppgiftsansvarige med att fullgöra dennes skyldigheter vid en Personuppgiftsincident beträffande Behandlingen. Personuppgiftsbiträdet ska på den Personuppgiftsansvariges begäran även bistå med att utreda misstankar om eventuell obehörig Behandling och/eller åtkomst till Personuppgifterna.

11.3 Vid Personuppgiftsincident, vilken Personuppgiftsbiträdet fått vetskap om, ska Personuppgiftsbiträdet utan onödigt dröjsmål, dock senast inom 24 h, skriftligen underrätta den Personuppgiftsansvarige om händelsen. Personuppgiftsbiträdet ska, med beaktande av typen av Behandling och den information som Personuppgiftsbiträdet har att tillgå, tillhandahålla den Personuppgiftsansvarige en skriftlig beskrivning av Personuppgiftsincidenten.

Kommentar [-6]: tillägg

11.4 Beskrivningen ska redogöra för:

- a. Personuppgiftsincidentens art och, om möjligt, de kategorier och antalet Registrerade som berörs samt kategorier och antalet personuppgiftsposter som berörs,
- b. de sannolika konsekvenserna av Personuppgiftsincidenten, och
- c. åtgärder som har vidtagits eller föreslagits samt åtgärder för att mildra Personuppgiftsincidentens potentiella negativa effekter.

11.5 Om det inte är möjligt för Personuppgiftsbiträdet att tillhandahålla hela beskrivningen samtidigt, enligt punkten 11.3 i PUB-avtalet, får beskrivningen tillhandahållas i omgångar utan onödigt ytterligare dröjsmål.

12 UNDERBITRÄDE

12.1 Personuppgiftsbiträdet äger rätt att anlita den eller de Underbiträden som framgår av bilagd förteckningen över Underbiträden, bilaga 2.

12.2 Personuppgiftsbiträdet åtar sig att teckna ett skriftligt avtal med Underbiträdet som reglerar den Behandling som Underbiträdet utför å den Personuppgiftsansvariges vägnar samt att endast anlita Underbiträden som ger tillräckliga garantier. Underbiträdet ska genomföra lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder så att Behandlingen uppfyller kraven i Dataskyddslagstiftningen. I fråga om dataskydd ska avtalet ålägga Underbiträdet samma skyldigheter som åläggs Personuppgiftsbiträdet i detta PUB-avtal.

12.3 Personuppgiftsbiträdet ska i avtalet med Underbiträdet säkerställa att den Personuppgiftsansvarige har rätt att säga upp Underbiträdet och instruera Underbiträdet att exempelvis radera eller återlämna Personuppgifterna om Personuppgiftsbiträdet har upphört att existera i faktisk eller rättslig mening eller hamnat på obestånd.

12.4 Personuppgiftsbiträdet ansvarar fullt ut för Underbitrådets Behandling gentemot den Personuppgiftsansvarige. Personuppgiftsbiträdet ska skyndsamt underrätta den Personuppgiftsansvarige om Underbiträdet underlåter att uppfylla sina skyldigheter i PUB-avtalet.

12.5 Personuppgiftsbiträdet äger rätt att anlita nya underbiträden och ersätta befintliga underbiträden om inte annat anges i Instruktionen.

12.6 När Personuppgiftsbiträdet avser att anlita ett nytt eller ersätta ett befintligt Underbiträde ska Personuppgiftsbiträdet säkerställa Underbitrådets kapacitet och förmåga att uppfylla sina skyldigheter enligt Dataskyddslagstiftningen. Personuppgiftsbiträdet ska skriftligen meddela den Personuppgiftsansvarige om

- a. Underbitrådets namn, organisationsnummer och säte (adress och land),
- b. vilken typ av uppgifter och kategorier av Registrerade som behandlas, och
- c. var Personuppgifterna ska behandlas.

12.7 Den Personuppgiftsansvarige äger rätt att inom trettio (30) dagar från dag för meddelande enligt punkten 12.6 invända mot Personuppgiftsbitrådets anlitande av ett nytt Underbiträde

och att, med anledning av sådan invändning, säga upp detta PUB-avtal att upphöra i enlighet med vad stadgas i PUB-avtalet, punkten 16.4.

- 12.8 Personuppgiftsbiträdet ska vid var tid föra en korrekt och uppdaterad förteckning över de Underbiträden som anlitas för Behandling av Personuppgifter för den Personuppgiftsansvariges räkning samt göra denna förteckning tillgänglig för den Personuppgiftsansvarige. Av förteckningen ska särskilt framgå i vilket land Underbiträdet behandlar Personuppgifterna och vilka typer av Behandlingar som Underbiträdet utför.
- 12.9 När Personuppgiftsbiträdet slutar använda ett Underbiträde ska Personuppgiftsbiträdet skriftligen meddela den Personuppgiftsansvarige om detta. Personuppgiftsbiträdet ska när ett avtal upphör säkerställa att Underbiträdet raderar eller återlämnar Personuppgifterna.
- 12.10 Personuppgiftsbiträdet ska på den Personuppgiftsansvariges begäran översända en kopia av det avtal som reglerar Underbiträdets Behandling av Personuppgifter och förteckningen över Underbiträden enligt punkten 12.1.

13 LOKALISERING OCH ÖVERFÖRING AV PERSONUPPGIFTER TILL TREDJE LAND

- 13.1 Personuppgiftsbiträdet ska säkerställa att Personuppgifterna hanteras och lagras inom EU/EES av en fysisk eller juridisk person som är etablerad inom EU/EES, om inte PUB-avtalets parter kommer överens om något annat.
- 13.2 Personuppgiftsbiträdet äger endast rätt att överföra Personuppgifter till Tredje land för Behandling (t.ex. service, support, underhåll, utveckling, drift eller liknande hantering) om den Personuppgiftsansvarige på förhand skriftligen godkänt sådan överföring och utfärdat Instruktioner för detta ändamål.
- 13.3 Överföring till Tredje land för Behandling enligt PUB-avtalet, punkten 13.2, får endast ske om den är förenlig med Dataskyddslagstiftningen och uppfyller de krav på Behandlingen vilka ställs i PUB-avtalet och Instruktioner.

14 ANSVAR FÖR SKADA I SAMBAND MED BEHANDLING

- 14.1 Vid ersättning för skada i samband med Behandling som, genom fastställd dom eller förlikning, ska utgå till den Registrerade på grund av överträdelse av bestämmelse i PUB-avtalet, Instruktioner och/eller tillämplig bestämmelse i Dataskyddslagstiftningen ska artikel i 82 i Dataskyddsförordningen tillämpas.
- 14.2 Sanktionsavgifter enligt artikel 83 i Dataskyddsförordningen, eller 6 kap. 2 § lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning ska bäras av den av PUB-avtalets parter som påförts en sådan avgift.
- 14.3 Om endera part får kännedom om omständighet som kan leda till skada för motparten ska parten utan onödigt dröjsmål informera motparten om förhållandet och aktivt arbeta tillsammans med motparten för att förhindra och minimera sådan skada.
- 14.4 Oaktat vad som sägs i Huvudavtalet gäller detta PUB-avtal, punkterna 14.1 och 14.2, före andra regler om fördelning mellan parterna av krav sinsemellan såvitt avser Behandlingen.

Kommentar [-7]: Om det finns risk för att biträdet inte kommer kunna ersätta personuppgiftsansvarig nämns för skada de ansvarar för (enligt art. 82.2) men som nämnden varit tvungen att betala ut enligt artikel 82.4 kan punkten kompletteras med följande fras:
"Personuppgiftsbiträdet ska ha en ansvarsförsäkring som täcker Bitrådets ansvar för skada som fastställs i artikel 82.2 Dataskyddsförordningen"

15 PUB-AVTALETS TECKNANDE, AVTALSTID OCH UPPSÄGNING

- 15.1 PUB-avtalet gäller från och med den tidpunkt PUB-avtalet undertecknats av båda parter och tills vidare. Parterna äger ömsesidig rätt att säga upp PUB-avtalet att upphöra med trettio (30) dagars varsel.

16 ÄNDRINGAR OCH UPPSÄGNING MED OMEDELBAR VERKAN M.M.

- 16.1 Endera part i PUB-avtalet äger rätt att påkalla omförhandling av PUB-avtalet om motpartens ägarförhållanden ändras väsentligt eller om tillämplig lagstiftning, eller tolkningen av den, ändras på ett för Behandlingen avgörande sätt. Påkallande av omförhandling enligt första meningen innebär inte att PUB-avtalet till någon del upphör att gälla utan endast att en omförhandling om PUB-avtalet ska påbörjas.
- 16.2 Tillägg till, och ändringar i, PUB-avtalet ska vara skriftliga och undertecknade av båda parter.
- 16.3 När någon av parterna får kännedom om att motparten agerar i strid med PUB-avtalet och/eller Instruktioner ska parten utan dröjsmål meddela motparten om agerandet. Därefter äger parten rätt att med omedelbar verkan upphöra att utföra sina förpliktelser enligt PUB-avtalet till den tidpunkt motparten förklarat att agerandet upphört och förklaringen accepterats av den part som påtalat agerandet.
- 16.4 Om den Personuppgiftsansvarige invänder mot Personuppgiftsbitrådets anlitan av ett nytt underbiträde, enligt detta PUB-avtal, punkten 12.7, har den Personuppgiftsansvarige rätt att säga upp PUB-avtalet att upphöra med omedelbar verkan.

17 ÅTGÄRDER VID PUB-AVTALETS UPPHÖRANDE

- 17.1 Efter uppsägning av PUB-avtalet ska Personuppgiftsbitrådet utan onödigt dröjsmål, beroende på vad den Personuppgiftsansvarige väljer, antingen radera och intyga för den Personuppgiftsansvarige att det är utfört, eller återlämna
- alla Personuppgifter som Behandlats för den Personuppgiftsansvariges räkning och
  - all tillhörande information såsom Loggar, Instruktioner, systemlösningar, beskrivningar och andra handlingar som Personuppgiftsbitrådet erhållit genom informationsutbyte enligt PUB-avtalet.
- 17.2 I samband med återlämning ska Personuppgiftsbitrådet även radera befintliga kopior av Personuppgifter och tillhörande information.
- 17.3 Skyldigheten att radera eller återlämna Personuppgifter eller tillhörande information gäller inte om lagring av Personuppgifterna eller informationen krävs enligt unionsrätten eller relevant nationell rätt där Behandling får utföras enligt PUB-avtalet.
- 17.4 Om Personuppgifter eller tillhörande information återlämnas ska det ske i ett allmänt använt och standardiserat format, om parterna inte har kommit överens om något annat format.
- 17.5 Till dess att uppgifterna raderas eller återlämnas ska Personuppgiftsbitrådet säkerställa efterlevnaden av PUB-avtalet.
- 17.6 Återlämning eller radering enligt PUB-avtalet ska vara utförd senast trettio (30) kalenderdagar räknat från tidpunkten för uppsägningen av PUB-avtalet, om inte annat anges i Instruktionen.

Behandling av Personuppgifter som Personuppgiftsbiträdet utför därefter är att betrakta som otillåten Behandling.

- 17.7 Bestämmelser om sekretess/tystnadsplikt i avsnitt 8 ska fortsätta gälla även om PUB-avtalet i övrigt upphör att gälla.

18 MEDDELANDEN INOM RAMEN FÖR DETTA PUB-AVTAL OCH INSTRUKTIONER

- 18.1 Meddelanden om PUB-avtalet och dess administration inklusive uppsägning ska skickas via e-post eller på något annat av parterna överenskommet sätt till respektive parts kontaktperson för PUB-avtalet.
- 18.2 Meddelanden om parternas samarbete om dataskydd gällande Behandlingen ska skickas via e-post eller på något annat av parterna överenskommet sätt till respektive parts kontaktperson för parternas samarbete om dataskydd.
- 18.3 Ett meddelande ska anses ha kommit fram till mottagaren senast en (1) arbetsdag efter att meddelandet har skickats.

19 KONTAKTPERSONER

- 19.1 Parterna ska utse var sin kontaktperson för PUB-avtalet.
- 19.2 Parterna ska utse var sin kontaktperson för parternas samarbete om dataskydd.

20 ANSVAR FÖR UPPGIFTER OM PARTERNA OCH KONTAKTPERSONER SAMT KONTAKTUPPGIFTER

- 20.1 Varje part ansvarar för att de uppgifter som anges i avsnitt 1 i PUB-avtalet alltid är aktuella och korrekta.
- 20.2 Ändring av uppgifter i avsnitt 1 ska meddelas motparten enligt punkt 18.1 i PUB-avtalet.

21 LAGVAL OCH TVISTER

- 21.1 Vid tolkning och tillämpning av PUB-avtalet gäller svensk rätt med undantag för lagvalsreglerna. Tvister med anledning av PUB-avtalet ska avgöras av behörig svensk domstol.

22 PARTERNAS UNDERTECKNANDEN AV PUB-AVTALET

- 22.1 Detta PUB-avtal tillhandahålls antingen i digitalt format för elektroniskt undertecknande eller i pappersformat för egenhändigt undertecknande. I sistnämnda fall upprättas avtalet i två likalydande exemplar, varav parterna erhåller varsitt.
- 22.2 Om PUB-avtalet undertecknas elektroniskt lämnas signatursidan utan avseende.

[Resten av sidan har avsiktligt lämnats tom. Signatursida följer.]

Personuppgiftsansvarig

[Ange nämnd i Umeå kommun]

Ort och datum: [Ange ort och datum för
signatur]

_____
Namnförtydligande

_____
Signatur

Personuppgiftsbiträde

[Ange organisationens fullständiga namn]

Ort och datum: [Ange ort och datum för
signatur]

_____
Namnförtydligande

_____
Signatur

0

Bilaga 1 - Personuppgiftsansvariges Instruktion för Behandling av Personuppgifter

[Observera att om Personuppgiftsbiträdet ska utföra flera Behandlingar av Personuppgifter åt den Personuppgiftsansvarige för olika ändamål, t.ex. dels tillhandahålla ett IT-system, dels tillhandahålla support och service avseende systemet, ska Instruktionen specificera vad som gäller för respektive Behandling.]

Utöver vad som redan framgår av Personuppgiftsbiträdesavtalet ska Personuppgiftsbiträdet även följa nedanstående Instruktion:

<p>1. Ändamålet, föremålet och arten</p> <p>1 a. Föremålet för Personuppgiftsbitrådets Behandling av Personuppgifter åt den Personuppgiftsansvarige är att:</p> <p>[Ange övergripande det huvudsakliga syftet med Personuppgiftsbitrådets Behandling av Personuppgifter åt den Personuppgiftsansvarige, t.ex. tillhandahållande av ett HR-verktyg för löneadministration, en molntjänst för lagring av verksamhetsdata eller ett system för övervakning av inpassering till kontorslokaler.]</p> <p>1 b. Ändamålet med Personuppgiftsbitrådets Behandling av Personuppgifter åt den Personuppgiftsansvarige är att:</p> <p>[Ange ändamålet med Behandlingen, dvs. varför Personuppgiftsbiträdet ska Behandla Personuppgifterna åt den Personuppgiftsansvarige - vad är syftet med Behandlingen? Exempel på ändamål är att administrera utbetalning av löner och andra förmåner till medarbetare, att lagra informationstillgångar på ett säkert och kostnadseffektivt sätt eller att motverka olovlig inpassering i kontorslokaler. Beskrivningen ska vara så pass fullständig att externa parter (t.ex. en tillsynsmyndighet) kan förstå innehållet och riskerna med den Behandling som anförtrots Personuppgiftsbiträdet.]</p> <p>1 c. Personuppgiftsbitrådets Behandling av Personuppgifter på uppdrag av den Personuppgiftsansvarige avser huvudsakligen följande behandlingsåtgärder (Behandlingens art eller natur):</p> <p>[Ange Behandlingens art, dvs. vilka behandlingsåtgärder som Personuppgiftsbiträdet ska utföra åt den Personuppgiftsansvarige. Exempel på behandlingsåtgärder är insamling, lagring, läsning, strukturering, överföring osv.]</p>
<p>2. Behandlingen omfattar följande typer av Personuppgifter</p> <p>Personuppgiftsbiträdet har rätt att behandla följande typer av Personuppgifter för den Personuppgiftsansvariges räkning:</p> <p>[Ange vilka typer av Personuppgifter som Personuppgiftsbiträdet har rätt att behandla åt den Personuppgiftsansvarige, t.ex. namn, e-postadress, postadress, telefonnummer, medlemsnummer, IP-adress, bilder, rörliga bilder, hälsouppgifter osv.]</p>

Kommentar [-8]: Här ska Personuppgiftsansvarig specificera för personuppgiftsbiträdet hur de får hantera personuppgifterna samt ange eventuella avvikelser från avtalstexten ovan.

Allt som är markerat med gul överstrykning är exempel och SKA ersättas med för det aktuella avtalet relevanta instruktioner.

<p>3. Behandlingen omfattar vissa kategorier av Registrerade</p> <p>Personuppgiftsbiträdet har rätt att Behandla Personuppgifter avseende följande kategorier av Registrerade:</p> <p>[Ange vilka kategorier av Registrerade som Personuppgiftsbiträdet har rätt att behandla Personuppgifter om, t.ex. anställda, konsulter, patienter, brukare, närstående, elever, vårdnadshavare osv.]</p>
<p>4. Ange särskilda hanteringskrav vad gäller Behandling av Personuppgifter som utförs av Personuppgiftsbiträdet</p> <p>Personuppgiftsbiträdet ska iaktta följande hanteringskrav vid Behandlingen av Personuppgifter åt den Personuppgiftsansvarige:</p> <p>[Exempel på hanteringskrav är att personuppgifter ska gallras efter en viss angiven tidsperiod eller att säkerhetskopior inte får sparas längre än en viss angiven tidsperiod. Även krav på rutiner kring behörighetshantering kan anges här.]</p>
<p>5. Ange de särskilda tekniska och organisatoriska säkerhetsåtgärder som gäller för Personuppgiftsbitrådets Behandling av Personuppgifter</p> <p>Personuppgiftsbiträdet ska vidta följande säkerhetsåtgärder vid Behandlingen av Personuppgifterna:</p> <p>[För att den Personuppgiftsansvarige ska kunna bedöma vilka säkerhetsåtgärder som Personuppgiftsbiträdet behöver vidta, behöver Personuppgiftsbiträdet redovisa teknisk dokumentation och systemspecifikation avseende aktuell tjänst eller system som klargör hur Personuppgifter hanteras och skyddas inom ramen för tjänsten eller systemet. Relevant information kan även framgå av Personuppgiftsbitrådets integritetspolicy (Privacy Policy). Utifrån dokumentationen kan den Personuppgiftsansvarige bedöma vilka åtgärder som ev. behöver anpassas eller kompletteras med för att uppnå en tillräcklig skyddsnivå för Personuppgifterna i syfte att bevara skyddet för Registrerades personliga integritet. Den här informationen kan mycket väl framgå av en särskild bilaga.</p> <p>Samtliga tekniska och organisatoriska säkerhetsåtgärder som den Personuppgiftsansvarige kräver att Personuppgiftsbiträdet vidtar ska anges i detta avsnitt, ev. med hänvisning till en eller flera bilagor. Kravens närmare innehåll och utformning fastställs utifrån den Personuppgiftsansvariges risk- och sårbarhetsanalyser, t.ex. informationssäkerhetsklassning eller konsekvensbedömning avseende dataskydd enligt artikel 35 i dataskyddsförordningen, samt genom dialog med Personuppgiftsbiträdet. Säkerhetsåtgärder ska vara dimensionerade efter Behandlingens art, omfattning och ändamål samt riskerna för de Registrerades integritet.</p> <p>Åtgärder kan exempelvis anges under följande underrubriker: Organisatoriska säkerhetsåtgärder, Säkerhetsåtgärder avseende personer, Fysiska säkerhetsåtgärder och Tekniska säkerhetsåtgärder (se ISO/IEC 27002).</p> <p>Organisatoriska säkerhetsåtgärder kan avse krav gällande t.ex. ansvarsfördelning och roller, styrande dokument, risk- och incidenthantering, revision och annan uppföljning osv.</p> <p>Säkerhetsåtgärder gällande personer kan avse krav på t.ex. sekretessåtagande, utbildning, arbete på distans, incidentrapportering osv.</p> <p>Fysiska säkerhetsåtgärder kan avse krav avseende t.ex. utrustning, inpassering, övervakning av lokaler, lokalisering och skydd av hårdvara osv.</p>

Tekniska säkerhetsåtgärder kan avse krav på t.ex. pseudonymisering av data, kryptering, systemövervakning samt tekniska metoder för säkerställande av sekretess, tillgänglighet, robusthet, återställande efter säkerhetsincident, loggning osv.]
6. Ange särskilda krav på Loggning vad gäller Behandling av Personuppgifter samt vilka som ska ha tillgång till dem
Personuppgiftsbiträdet ska iaktta följande krav avseende loggning av användaraktivitet och logghantering: [Kraven kan t.ex. avse vad som ska framgå av loggarna, vilka som får ha tillgång till dem och hur länge de ska sparas.]
7. Lokalisering och överföring av Personuppgifter till Tredje land
Personuppgiftsbiträdet ska iaktta följande krav avseende lokalisering av Personuppgifter: Personuppgiftsbiträdet har endast rätt att behandla Personuppgifterna på följande plats/er: <ul style="list-style-type: none"> • [Ange plats/er för Behandlingen (postadress, land).] Om den Personuppgiftsansvarige inte har gett anvisningar om överföring av Personuppgifter till ett Tredje land i Instruktionen, har Personuppgiftsbiträdet inte rätt att göra en sådan överföring. Personuppgiftsbiträdet ska iaktta följande krav avseende överföring av Personuppgifter till Tredje land: <ul style="list-style-type: none"> • [Ange ev. Instruktioner för överföring av Personuppgifter till Tredje land enligt följande exempel. För ändamålet xyz har Personuppgiftsbiträdet rätt att föra över Personuppgifter i form av xyz till xyzlandet för Behandling i form av xyz av Underbiträdet xyz. Rättslig grund för överföringen är xyz i kapitel V i Dataskyddsförordningen.]
8. Behandlingens varaktighet
[Ange tidsperioden, eller de kriterier som används för att fastställa tidsperioden, under vilken Personuppgiftsbiträdet får Behandla Personuppgifter åt den Personuppgiftsansvarige. Till exempel kan man hänvisa till Personuppgiftsbiträdesavtalets varaktighet.]
9. Övriga Instruktioner angående Behandling av Personuppgifter som utförs av Personuppgiftsbiträdet
[Lägg vid behov till ytterligare Instruktioner för Personuppgiftsbitrådets Behandling av Personuppgifter åt den Personuppgiftsansvarige utöver de som framgår ovan. Instruktionerna kan t.ex. avse förfarandet vid den Personuppgiftsansvariges granskningar och inspektioner av Personuppgiftsbitrådets Behandling av Personuppgifter enligt avsnitt 9 i PUB-avtalet.]

Bilaga 2 – Lista över godkända Underbiträden

Den Personuppgiftsansvarige godkänner att Personuppgiftsbiträdet anlitar nedanstående Underbiträden för Behandling av Personuppgifter.

Underbiträdes namn, organisationsnummer och säte (adress och land)	Adress och kontaktuppgifter	Lokalisering av Personuppgifter (adress, land)	Typer av Personuppgifter som Behandlas av Underbiträdet	Ändamål med Underbiträdes Behandling	Behandlingstid	Ytterligare information om Underbiträdes Behandling av Personuppgifter
[Ange firma (namn) på det bolag eller annan organisation som anlitas samt företagets säte]	[Ange Underbiträdes postadress samt namn, telefonnr och e-postadress till kontaktperson.]	[Ange var Underbiträdet Behandlar Personuppgifter.]	[Ange vilka typer av Personuppgifter som Underbiträdet Behandlar.]	[Ange ändamålet med Underbiträdes Behandling.]	[Ange under vilken tidsperiod som Underbiträdes Behandling sker.]	[Infoga ev. länk till ytterligare information om Underbiträdes Behandling av Personuppgifter, t.ex. Privacy Policy eller information om säkerhetsåtgärder.]
[Ange firma (namn) på det bolag eller annan organisation som anlitas samt företagets säte]	[Ange Underbiträdes postadress samt namn, telefonnr och e-postadress till kontaktperson.]	[Ange var Underbiträdet Behandlar Personuppgifter.]	[Ange vilka typer av Personuppgifter som Underbiträdet Behandlar.]	[Ange ändamålet med Underbiträdes Behandling.]	[Ange under vilken tidsperiod som Underbiträdes Behandling sker.]	[Infoga ev. länk till ytterligare information om Underbiträdes Behandling av Personuppgifter, t.ex. Privacy Policy eller information om säkerhetsåtgärder.]

Kommentar [-9]: Efterföljande gulmarkerad text ska ersättas med uppgifter om faktiska underbiträden och de faktiska förhållandena. Detta är normalt uppgifter som behöver tillhandahållas av personuppgiftsbiträdet.

Tillägg har gjorts för att förtydliga underbiträdes säte vilket är av vikt för bedömningen enligt art. 28.1.

De underbiträden som är listade här vid avtalets undertecknade är de som godkänns av personuppgiftsansvarige.

Prisbilaga färdtjänstresor enligt upphandlingsdokumenten

Anbudsgivaren lämnar endast anbudspris för enhetspris 0-7,9 km i den gulmarkerade cellen.
Enhetspriserna för andra kilometerspann baseras därefter på detta anbudspris enligt respektive
procentsatser och räknas ut automatiskt i prisbilagan.

Kolumn E och F är endast en beräkningsgrund för att anbudsgivaren enkelt ska se den totala ersättning som utgår per resenär vid respektive reselängd utifrån anbudssumman.

Reselängd	Antal resor (2025)	Andel av total resevolym	Enhetspris	Anbudssumma (antal resor x enhetspris)	Egenavgift från 2026-02-01 (kan förändras enligt avtalsvillkoren)	Behållning säljare (enhetspris + egenavgift) (kan förändras enligt avtalsvillkoren)
Enhetspris 0-7,9 km	81144	64,54%		0,00 kr	52 kr	52,00 kr
Enhetspris 8-15,9 km (110% av enhetspris 0-7,9 km, räknas ut automatiskt)	28107	22,36%	0,00 kr	0,00 kr	69 kr	69,00 kr
Enhetspris 16-22,9 km (120% av enhetspris 0-7,9 km, räknas ut automatiskt)	10491	8,34%	0,00 kr	0,00 kr	87 kr	87,00 kr
Enhetspris 23-30,9 km (130% av enhetspris 0-7,9 km, räknas ut automatiskt)	3732	2,97%	0,00 kr	0,00 kr	110 kr	110,00 kr
Enhetspris 31-37,9 km (140% av enhetspris 0-7,9 km, räknas ut automatiskt)	1566	1,25%	0,00 kr	0,00 kr	129 kr	129,00 kr
Enhetspris 38-45,9 km (150% av enhetspris 0-7,9 km, räknas ut automatiskt)	424	0,34%	0,00 kr	0,00 kr	146 kr	146,00 kr
Enhetspris 46-52,9 km (160% av enhetspris 0-7,9 km, räknas ut automatiskt)	161	0,13%	0,00 kr	0,00 kr	159 kr	159,00 kr
Enhetspris 53-60,9 km (170% av enhetspris 0-7,9 km, räknas ut automatiskt)	37	0,03%	0,00 kr	0,00 kr	177 kr	177,00 kr
Enhetspris 61-67,9 km (180% av enhetspris 0-7,9 km, räknas ut automatiskt)	43	0,03%	0,00 kr	0,00 kr	200 kr	200,00 kr
Enhetspris 68 km och över (190% av enhetspris 0-7,9 km, räknas ut automatiskt)	13	0,01%	0,00 kr	0,00 kr	222 kr	222,00 kr
Summering	125718	100,00%	Total anbudssumma	0,00 kr		

Tilläggstjänster ska prissättas i de gulmarkerade cellerna (dessa utvärderas inte)	Tjänst	Pris
Hand i hand (se avtalsvillkoren)	Hand i hand (max pris 60 kr)	
	Fakturering av egenavgift månadsvis (max 100 kr)	

Referens 1

Kund	<input type="text"/>
Namn på referens	<input type="text"/>
Telefonnummer	<input type="text"/>
Mejladress	<input type="text"/>
Uppdragets art	<input type="text"/>
När utfördes uppdraget	<input type="text"/>
Uppdragets årsvärde senaste avtalsåret	<input type="text"/>

Referens 2

Kund	<input type="text"/>
Namn på referens	<input type="text"/>
Telefonnummer	<input type="text"/>
Mejladress	<input type="text"/>
Uppdragets art	<input type="text"/>
När utfördes uppdraget	<input type="text"/>
Uppdragets årsvärde senaste avtalsåret	<input type="text"/>

FRÅGOR VID REFERENSTAGNING

Beställaren/upphandlaren kommer att kontakta de referenser som anbudsgivaren angett och ställa de frågor som anges nedan:

nr	Frågor till referenserna	0	1	2	3	4	5
1	Har leverantören uppfyllt sina åtagande vad gäller servicenivå?						
2	Har leverantören haft en tillfredsställande supportorganisation under uppdraget?						
3	Hur bedömer ni att samarbetet har fungerat med säljaren?						
4	Hur har leveranssäkerheten av tjänsten fungerat?						
5	Hur väl motsvarar kvalitén på utfört arbete era förväntningar?						
6	Har möten fungerat tillfredsställande?						
7	Hur har kommunikation och återkoppling fungerat?						
8	Hur fungerar leverantörens avvikelshantering?						
9	Hur väl fungerar säljarens administrativa rutiner såsom fakturering och utlämnande av statistikuppgifter?						

För varje fråga tilldelas ett betyg enligt följande skala:

- Betyg 5 Perfekt/enastående
- Betyg 4-Mycket bra/mycket god
- Betyg 3-God/bra
- Betyg 2-Acceptabel/godkänd
- Betyg 1-Mindre bra/det finns större brister
- Betyg 0-Dåligt/oacceptabelt

För att anbudsgivaren ska bli kvalificerad för vidare utvärdering måste denne erhålla minst betyg 2 på fråga 1,2,3,4,5

Det är referensen som anger betyget efter kontakt från Upphandlingsbyrån

Ordinarie resor	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Totalsumma	
Körsträcka (km)	60 462	44 571	45 890		53 841	53 774	51 285	42 020	57 599	62 942	70 695	70 610	66 712	680 401
Antal resor oavsett samlastning	7 038	5 882	5 882		7 385	7 319	6 720	4 947	7 996	9 537	10 436	10 443	10 055	93 640
Antal enskilda resenärer	1 070	979	1 002		1 095	1 050	1 039	900	1 107	1 088	1 193	1 219	1 277	13 019
Totalt antal turer	6 904	5 882	5 861		7 351	7 286	6 720	4 948	7 982	9 488	10 398	10 406	10 011	93 237
Längd snittresa (km)	8,6	7,6	7,8		7,3	7,3	7,6	8,5	7,2	6,6	6,8	6,8	6,6	7,3

Resetiktetter	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Totalsumma	
-7,9	4 271	4 019	3 994		5 260	5 155	4 727	3 396	5 892	7 242	7 885	7 861	7 707	67 409
8-15,9	1 770	1 241	1 232		1 408	1 392	1 251	797	1 276	1 519	1 633	1 671	1 455	16 645
16-22,9	616	438	425		436	490	391	313	440	471	563	565	530	5 678
23-30,9	222	97	126		165	172	197	257	232	201	206	197	184	2 256
31-37,9	106	52	43		79	79	100	100	97	73	99	83	92	1 003
38-45,9	37	16	46		26	20	39	67	41	24	16	16	50	398
46-52,9	7	9	9		1	6	10	14	9	2	28	41	24	160
53-60,9	6	5	4		4	1	3		1			2	10	36
61-67,9	2	5	3		5	2	2	2	5	5	4	6	2	43
68--	1				1	2		1	3		2	1	1	12
Totalsumma	7 038	5 882	5 882		7 385	7 319	6 720	4 947	7 996	9 537	10 436	10 443	10 055	93 640

Resetiktetter	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Totalsumma	
00:00-05:59	54	36	97		46	71	66	29	61	90	31	35	58	674
06:00-07:59	84	133	147		147	146	122	83	172	175	193	222	175	1 799
08:00-09:59	1 340	979	996		1 287	1 321	1 196	523	1 301	1 594	1 672	1 654	1 438	15 301
10:00-11:59	1 249	1 059	958		1 159	1 100	1 084	989	1 444	1 508	1 745	1 698	1 914	15 907
12:00-13:59	1 490	1 187	1 208		1 527	1 516	1 388	1 150	1 752	2 031	2 209	2 259	2 211	19 928
14:00-15:59	1 325	1 221	1 197		1 657	1 674	1 597	1 021	1 763	2 178	2 370	2 356	2 185	20 544
16:00-17:59	759	614	597		712	693	646	543	779	1 023	1 101	1 099	1 033	9 559
18:00	230	209	212		279	244	196	175	235	295	376	381	308	3 140
19:00	203	151	176		232	201	183	153	227	312	335	333	307	2 813
20:00-23:59	304	293	291		339	353	242	288	262	331	404	406	428	3 941
Totalsumma	7 038	5 882	5 882		7 385	7 319	6 720	4 964	7 996	9 537	10 436	10 443	10 067	93 640

Antal resor per veckodag och tid på dagen (starttid) snitt 1 år

	00:00-06:59	06:00-07:59	08:00-09:59	10:00-11:59	12:00-13:59	14:00-15:59	16:00-17:59	18:00	19:00	20:00-23:59	Totalsumma	
Måndag	2,0	6,8	52,3		49,2	57,7	66,2	27,8	9,0	9,4	8,4	289
Tisdag	1,9	7,5	55,0		54,0	68,9	76,1	32,3	8,9	8,8	13,8	327
Onsdag	1,8	5,7	58,4		54,9	63,8	70,8	34,6	10,4	8,9	11,6	321
Torsdag	1,6	6,1	52,9		50,5	65,5	65,8	28,6	9,2	8,5	11,1	300
Freitag	1,4	5,9	54,2		46,7	60,9	58,4	26,9	8,8	6,7	12,1	282
Lördag	1,7	2,0	12,9		28,9	35,2	29,8	17,5	6,8	5,3	13,0	153
Söndag	2,6	0,7	8,7		21,7	31,3	28,1	16,8	7,1	6,3	5,9	129
Totalsumma	13	36	294		306	383	396	186	60	64	76	1 801
Andel resor kl 20:00 till 06:00	5%								19%			

Reslängd (km) per veckodag och tid på dagen (starttid) Snitt 1 år

	00:00-06:59	06:00-07:59	08:00-09:59	10:00-11:59	12:00-13:59	14:00-15:59	16:00-17:59	18:00	19:00	20:00-23:59	Totalsumma	
Måndag	18	68	421		320	375	514	185	71	68	64	2 104
Tisdag	12	83	407		348	465	543	222	66	70	118	2 334
Onsdag	12	57	478		358	407	545	246	79	76	95	2 352
Torsdag	10	66	370		326	432	457	195	88	65	82	2 061
Freitag	9	53	438		290	396	458	199	61	57	97	2 058
Lördag	12	11	86		186	237	232	132	55	50	129	1 130
Söndag	22	5	57		170	229	237	142	67	58	58	1 045
Totalsumma	96	343	2 267		1 997	2 642	2 987	1 321	466	443	643	13 086

Daglig verksamhet	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Totalsumma	
Körsträcka (km)	32 029	27 326	30 689		27 064	27 029	24 312	3 996	27 120	32 050	32 629	27 932	22 079	314 254
Antal resor oavsett samlastning	2 331	2 248	2 580		2 415	2 439	2 175	297	2 407	2 881	2 890	2 473	1 969	27 105
Antal enskilda resenärer	101	105	105		107	102	99	51	104	107	109	109	107	1206
Totalt antal turer	2296	2248	2551		2386	2414	2175	297	2395	2866	2875	2462	1954	26919
Längd snittresa (km)	13,7	12,2	11,9		11,2	11,1	11,2	13,4	11,3	11,1	11,3	11,3	11,3	11,6

Resetiktter	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Totalsumma	
-7,9		553	717	920	934	958	835	82	907	1 128	1 103	969	811	9 917
8-15,9	1 112	1 011	1 060		921	921	848	99	943	1 135	1 125	928	694	10 797
16-22,9	285	190	265		446	462	389	87	431	477	514	439	359	4 344
23-30,9	288	275	279		63	58	64	22	85	93	85	87	63	1 462
31-37,9	71	55	56		51	40	39	7	41	47	63	50	42	562
38-45,9	21													21
46-52,9	1													1
68----										1				1
Totalsumma	2 331	2 248	2 580		2 415	2 439	2 175	297	2 407	2 881	2 890	2 473	1 969	27 105

Resetiktter	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Totalsumma	
06:00-07:59	39	42	73	11	4	1	7	20	15		4	4	3	69
08:00-09:59	1 010	947	1 054		1 009	1 018	921	121	972	1 184	1 196	1 025	755	11 212
10:00-11:59	266	268	325		330	327	253	43	316	377	400	300	266	3 471
12:00-13:59	249	243	290		239	252	248	42	254	316	328	269	217	2 947
14:00-15:59	709	691	783		720	744	665	77	754	872	859	775	624	8 273
16:00-17:59	54	54	44		28	27	24	8	26	29	21	27	27	369
18:00	1	2				1	2		1	1	1	1	2	16
19:00	1				1								2	7
20:00-23:59	2	1					1	1	1	2		1	3	12
Totalsumma	2 331	2 248	2 580		2 415	2 439	2 175	298	2 407	2 881	2 890	2 473	1 969	27 106

Antal resor per veckodag och tid på dagen (starttid) snitt 1 år

	00:00-05:59	06:00-07:59	08:00-09:59	10:00-11:59	12:00-13:59	14:00-15:59	16:00-17:59	18:00	19:00	20:00-23:59	Totalsumma
Måndag	0,4	2,7	45,5		15,1	13,9	34,4	1,6	0,0	0,0	114
Tisdag	0,3	3,6	42,8		11,5	9,2	33,2	1,7	0,0	0,0	102
Onsdag	0,3	2,6	44,3		14,6	13,6	30,9	1,3	0,1	0,0	108
Torsdag	0,2	2,6	41,1		11,9	9,8	29,4	1,4	0,1	0,1	97
Freddag	0,2	2,6	41,8		13,5	10,1	30,9	1,0	0,0	0,0	100
Lördag	0,0	0,0	0,0		0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0
Söndag	0,0	0,0	0,0		0,1	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0
Totalsumma	1	14	216		67	67	189	7	0	0	821
Andel resor kl 20:00 till 06:00	0%								0%		

Reslängd (km) per veckodag och tid på dagen (starttid) Snitt 1 år

	00:00-05:59	06:00-07:59	08:00-09:59	10:00-11:59	12:00-13:59	14:00-15:59	16:00-17:59	18:00	19:00	20:00-23:59	Totalsumma
Måndag	4	49	497		131	118	419	23	0	0	1 241
Tisdag	3	66	476		129	101	430	29	0	0	1 235
Onsdag	3	36	519		149	126	403	21	0	0	1 258
Torsdag	1	57	485		147	89	351	25	1	1	1 157
Freddag	1	39	470		140	100	376	17	0	0	1 143
Lördag	0	0	0		0	1	0	0	0	0	2
Söndag	0	0	0		2	0	2	1	1	0	7
Totalsumma	11	247	2 448		698	634	1 982	117	3	1	6 043

Lönearbete	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Totalsumma	
Körsträcka (km)	4 476	4 664	3 895		3 170	2 444	2 267	1 214	2 216	2 521	2 506	2 168	1 989	33 530
Antal resor oavsett samlastning	453	513	476		429	366	339	185	326	479	519	479	408	4 972
Antal enskilda resenärer	18	20	18		18	16	17	12	16	19	18	20	22	214
Totalt antal turer	453	513	476		429	366	339	185	326	479	519	479	408	4972
Längd snittresa (km)	9,9	9,1	8,2		7,4	6,7	6,7	6,6	6,8	5,3	4,8	4,5	4,9	6,7

Resetillställe	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Totalsumma	
-7,9	229	295	308		305	276	246	160	255	433	478	454	379	3 818
8-15,9	135	95	77		57	61	68	5	42	35	41	23	26	665
16-22,9	69	123	91		67	29	25	20	29	11		2	3	469
23-30,9	14													14
31-37,9	1													1
38-45,9	5													5
Totalsumma	463	513	476		429	366	339	185	326	479	519	479	408	4 972

Resetillställe	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Totalsumma	
00:00-05:59					2	2	4		2	6	7	1	6	30
06:00-07:59	137	188	167		144	115	108	82	102	152	174	161	141	1 671
08:00-09:59	83	69	59		64	64	56	7	54	82	76	78	51	743
10:00-11:59	74	51	69		59	53	42	24	33	67	61	50	55	638
12:00-13:59	72	85	91		81	60	57	41	63	83	103	79	59	814
14:00-15:59	37	43	36		40	38	42	7	54	66	74	76	67	580
16:00-17:59	46	73	53		38	31	30	24	17	19	20	29	25	405
18:00	4	4	1							1	1	3	1	15
19:00					1	2			1			3	2	15
20:00-23:59						1				3				1
Totalsumma	463	513	476		429	366	339	185	326	479	519	479	408	4 972

Antal resor per veckodag och tid på dagen (starttid) snitt 1 år

	00:00-05:59	06:00-07:59	08:00-09:59	10:00-11:59	12:00-13:59	14:00-15:59	16:00-17:59	18:00	19:00	20:00-23:59	Totalsumma
Måndag	0,2	7,2	2,3		2,3	4,2	2,1	1,5	0,1	0,0	20
Tisdag	0,1	5,9	3,3		2,7	2,7	2,6	2,1	0,1	0,3	20
Onsdag	0,1	7,3	3,2		2,9	4,1	2,1	1,3	0,1	0,0	21
Torsdag	0,1	5,6	3,0		1,8	3,3	2,3	1,8	0,1	0,0	18
Fredag	0,0	6,1	2,5		2,3	2,5	1,9	1,1	0,0	0,0	17
Lördag	0,0	0,0	0,0		0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0
Söndag	0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0
Totalsumma	1	32	14		12	17	11	8	0	0	96
Andel resor kl 20:00 till 05:00	1%										

Andel resor med kvälls-/helgersättning

1%

Reslängd (km) per veckodag och tid på dagen (starttid) Snitt 1 år

	00:00-05:59	06:00-07:59	08:00-09:59	10:00-11:59	12:00-13:59	14:00-15:59	16:00-17:59	18:00	19:00	20:00-23:59	Totalsumma
Måndag	0	52	10		14	29	9	16	1	0	132
Tisdag	0	50	12		26	13	11	24	1	2	139
Onsdag	0	58	13		22	24	9	16	0	0	142
Torsdag	0	49	11		18	17	9	20	1	0	124
Fredag	0	48	9		16	14	8	11	0	0	107
Lördag	0	0	0		1	0	1	0	0	0	2
Söndag	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
Totalsumma	2	256	55		98	96	46	88	3	2	646

Teknikbeskrivning

Navets export av beslut via webservice

2022-02-04

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Roller	3
3	Beslut i Navet	3
4	Parametrar i Navets beslut	4
4.1	Parametertyp	4
5	Teknisk definition av export	4
5.1	Uppgifter som exporteras	4
5.2	Webservice metoanrop	5
5.2.1	Returvärde för metoden	5
5.3	Definition av DecisionXml	5
5.3.1	Persondata	5
5.3.2	Beslutsdata	6
6	Säkerhet	6
7	Appendix 1: Exempel på export	7
8	Appendix 2: XSD för export	9
9	Appendix 3: WSDL	10

1 Inledning

Navet är det system hos Umeå kommun som kan exportera färdtjänstbeslut via en webservice till en färdtjänstleverantör. Detta kräver att färdtjänstleverantören utvecklar en webservice som kan ta emot denna export. Detta dokument syftar till att beskriva hur det data Navet exporterar ser ut, så att det kan tolkas av färdtjänstleverantören.

2 Roller

I dokumentet används följande roller:

- Umeå kommun
  - Användaren av Navet
- Färdtjänstleverantör
  - Den som tillhandahåller webservicen dit Navet skickar exporter
- Resenär
  - Den person vilket ett beslut gäller

3 Beslut i Navet

Navet bygger på att Ärenden skapas, och ett ärende kan ha 1 eller flera beslut. Det är beslut som exporteras från Navet. Beslut kan exporteras 0 eller flera gånger, och mottagaren skall då **ersätta** eventuellt tidigare beslut av samma typ om giltighetstiden överlappar.

Navet kan hantera olika typer av beslut där vissa är kompletteringar på redan exporterade beslut. Detta behöver dock inte färdtjänstleverantör bry sig om, men för förståelse följer ett enkelt exempel.

Resenär A har rätt till färdtjänst från 2015-01-01 till 2017-01-01. 2016-02-25 ramlar dock resenären och bryter benet och får då ett kompletteringsbeslut som säger att resenären har rätt till färdtjänst med rullstol mellan 2016-03-01 och 2016-04-01.

Exemplet ovan leder då till att Umeå kommun tar ett beslut kring detta och exporterar det kompletterande beslutet. För färdtjänstleverantören kommer då detta se ut som en ny export men med en annan giltighetstid, plus att rullstol nu är med som ytterligare en parameter. Det är då viktigt att detta ersätter det tidigare beslutet. Kompletteringsbeslut kommer dessutom få "giltigt från" den dagen som beslutet exporteras, och inte det datum som beslutet faktiskt säger. Dvs om beslutet gäller från 2016-03-01 men exporteras redan 2016-02-28 så kommer mottagaren få ett beslut som är giltigt från 2016-02-28.

Detta är en anpassning till begränsningar i vissa mottagande system där det saknas stöd för en beslutshierarki, och sedan kunna plocka ut vilket av eventuellt flera beslut som gäller den dagen resenären skall boka en resa.

Umeå kommun kommer sedan när kompletteringsbeslutet löpt ut att exportera om grundbeslutet med giltighetstiden till 2017-01-01. Även detta är en anpassning p.g.a. begränsningar i mottagande system. Denna export är manuell, så om mottagande system kan hantera de olika besluten på sin sida kan kommunen hoppa över detta steg.

Beslut kan även återkallas, eller inaktiveras (om personen t.ex. avlider). I dessa fall kan en export göras där "revoke" attributet är satt för beslutet. Detta beslut är då inte längre giltigt.

4 Parametrar i Navets beslut

I Navet byggs beslut upp av parametrar, och en parameter har ett attribut "typ" som beskriver vilken parametertyp det är. Innehållet är sedan en kod och ett namn. Kod är statisk och ändras inte över tid, medan namnet är en beskrivande text som i teorin kan förändras.

Varje parameter innehåller sedan 0 eller flera värden, beroende på vilken typ det är. De olika parametertyperna är beskrivna i avsnittet Parametertyp. Varje värde innehåller en kod och ett namn. Koden är precis som för parametern statisk och ändras ej över tid, medan namnet i teorin kan ändras då det är en beskrivande text.

Vid parametertyp "Text" är koden tom, och bara namn är satt till den text som användaren av Navet skrivit in. Dvs här kan namn vara olika för varje export.

Exempel på hur parametrar och värden kan se ut finns i Appendix 1: Exempel på export.

4.1 Parametertyp

Attributet typ beskriver typen på parametern och kan ha följande värde:

- Multiple
  - Parameter kan ha 0 eller flera värden, t.ex en flervalslista
- Single
  - Parameter har ett värde, t.ex en envalslista
- Text
  - Parameter har fritext som värde, dvs Umeå kommun kan skriva in vad man vill

5 Teknisk definition av export

Navet exporterar data till en webservice, så för att färdtjänstleverantören skall kunna mottaga exporterade tillstånd måste denne utveckla eller kunna erbjuda en webservice. Webservicen skall följa gällande standard för SOAP, samt att Navets [WSDL](#) för standardexport skall uppfyllas.

Text encoding för data som skickas skall vara UTF-8.

5.1 Uppgifter som exporteras

Vid varje export kan en eller flera personer exporteras, typisk är dock att en person exporteras åt gången. Varje person inkluderar ett antal uppgifter. Dessa uppgifter får färdtjänstleverantören hantera precis som de anser sig behöva, men då besluten innehåller personuppgifter måste detta hanteras på lämpligt sätt.

Data som exporteras för varje person:

- Person- och adressuppgifter.
- Beslutsuppgifter med parametervärden.
  - Parametervärden skiljer sig ofta mellan olika kunder

Ett exempel på en export kan ses i Appendix 1: Exempel på , samt XSD för exporterat data hittas under Appendix 2: XSD för export.

5.2 Webservice metदानrop

Navet anropar en metod på webservicen som skall heta "SubmitDecision" och tar två parametrar in:

- Sträng: identitet
  - En sträng som kan användas av färdtjänstleverantören för att identifiera vem som gjort anropet. Navet använder inte denna internt vilket innebär att färdtjänstleverantören kan definiera denna.
- Sträng: decisionXml
  - Själva beslutet i XML-format definierat av en XSD-struktur.

5.2.1 Returvärde för metoden

Metoden skall returnera en ett SubmitResult-objekt med följande innehåll:

- Success (boolean)
  - True eller false beroende på hur exporten gick
- ErrorCode (sträng)
  - Eventuell felkod som kan identifiera problemet vid kommunikation med färdtjänstleverantör
- ErrorMessage (sträng)
  - Ett meddelande i klartext som kan visas för handläggaren i Navet

5.3 Definition av DecisionXml

DecisionXml baseras på en XSD-struktur som hittas som en bilaga till detta dokument. Det är denna data som beskriver vad en viss resenär har rätt till för sin resa.

Strukturen består av:

- Persondata med person- och adressuppgifter
- Beslutsdata som innehåller beslutsuppgifter och valfritt antal parametrar

Ett exempel på detta kan ses i Appendix 1: Exempel på .

5.3.1 Persondata

Det persondata som exporteras från Navet innehåller information kring resenären.

Det som skickas kring personen är följande:

- Personnummer (12 siffror)
- Förnamn
- Efternamn
- Adress
- Postnummer
- Ort
- Telefonnummer
- Telefonnummer, arbete
- Telefonnummer, mobil

- Beslutsdata

För detaljerad information se XSD.

5.3.2 Beslutsdata

Detta är en del av persondata, och innehåller själva beslutet och vad resenären har rätt till.

Beslutsdata består av följande:

- Giltigt från
- Giltigt till
- Revoke
  - Om beslutet återkallas
- 1 eller flera parametrar
  - En parameter består av följande
    - Attribut: Parametertyp
    - Parameterkod
    - Parameternamn
    - En eller flera parametervärden som innehåller
      - Kod
      - Namn

För detaljerad information se XSD.

6 Säkerhet

Överföring av information mellan Umeå kommun och färdtjänstleverantören måste ske krypterat eftersom viss information kan vara sekretessbelagd. I denna lösning sker krypteringen lämpligtvis med HTTPS.

Det är upp till mottagaren av exporten (server) att tillhandahålla SSL-certifikat som är giltigt.

7 Appendix 1: Exempel på export

```
<?xml version="1.0" encoding="utf-8"?>
<persons>
  <person>
    <personData penr="191212121212" secrecy="false" >
      <firstName>Test</firstName>
      <lastName>Testsson</lastName>
      <address>Hemma 1</address>
      <zipCode>66341</zipCode>
      <city>HAMMARÖ</city>
      <phone></phone>
      <workPhone></workPhone>
      <mobile>070123456</mobile>
      <decision validFrom="2023-03-15" validTo="2023-05-31" revoke="false">
        <parameters>
          <parameter parameterType="Single">
            <parameterCode>FFFM</parameterCode>
            <parameterName>Färdmedel</parameterName>
            <parameterValues>
              <value>
                <code>FFOS</code>
                <name><![CDATA[Specialfordon]]></name>
              </value>
            </parameterValues>
          </parameter>
          <parameter parameterType="Multiple">
            <parameterCode>FHJM</parameterCode>
            <parameterName>Hjälpmedel</parameterName>
            <parameterValues>
              <value>
                <code>ROLL</code>
                <name><![CDATA[Rollator]]></name>
              </value>
              <value>
                <code>SYRG</code>
                <name><![CDATA[Syrgas]]></name>
              </value>
            </parameterValues>
          </parameter>
          <parameter parameterType="Text">
            <parameterCode>OVR</parameterCode>
            <parameterName>Övrigt</parameterName>
            <parameterValues>
              <value>
                <code />
                <name><![CDATA[Övrig information]]></name>
              </value>
            </parameterValues>
          </parameter>
        </parameters>
      </decision>
    </personData>
  </person>
</persons>
```

```
        </value>
      </parameterValues>
    </parameter>
  </parameters>
</decision>
</personData>
</person>
</persons>
```

8 Appendix 2: XSD för export

```

<?xml version="1.0" encoding="utf-8"?>
<xs:schema attributeFormDefault="unqualified" elementFormDefault="qualified"
xmlns:xs="http://www.w3.org/2001/XMLSchema" targetNamespace="http://addoceo.nu/Navet/Export/FTJ/V2"
version="2.0">
  <xs:element name="persons">
    <xs:complexType>
      <xs:sequence>
        <xs:element name="person">
          <xs:complexType>
            <xs:sequence>
              <xs:element name="personData">
                <xs:complexType>
                  <xs:sequence>
                    <xs:element name="firstName" type="xs:string" />
                    <xs:element name="lastName" type="xs:string" />
                    <xs:element name="address" type="xs:string" />
                    <xs:element name="zipCode" type="xs:string" />
                    <xs:element name="city" type="xs:string" />
                    <xs:element name="phone" type="xs:string" />
                    <xs:element name="workPhone" type="xs:string" />
                    <xs:element name="mobile" type="xs:string" />
                    <xs:element name="decision">
                      <xs:complexType>
                        <xs:sequence>
                          <xs:element name="parameters">
                            <xs:complexType>
                              <xs:sequence>
                                <xs:element maxOccurs="unbounded" name="parameter">
                                  <xs:complexType>
                                    <xs:sequence>
                                      <xs:element name="parameterCode" type="xs:string" />
                                      <xs:element name="parameterName" type="xs:string" />
                                      <xs:element name="parameterValues">
                                        <xs:complexType>
                                          <xs:sequence>
                                            <xs:element maxOccurs="unbounded" name="value">
                                              <xs:complexType>
                                                <xs:sequence>
                                                  <xs:element name="code" type="xs:string" />
                                                  <xs:element name="name" type="xs:string" />
                                                </xs:sequence>
                                              </xs:complexType>
                                            </xs:element>
                                          </xs:sequence>
                                        </xs:complexType>
                                      </xs:element>
                                    </xs:sequence>
                                  </xs:complexType>
                                </xs:element>
                              </xs:sequence>
                            </xs:complexType>
                          </xs:element>
                        </xs:sequence>
                      </xs:complexType>
                    </xs:element>
                  </xs:sequence>
                </xs:complexType>
              </xs:element>
            </xs:sequence>
          </xs:complexType>
        </xs:element>
      </xs:sequence>
    </xs:complexType>
  </xs:element>

```

```

        </xs:sequence>
        <xs:attribute name="parameterType" type="xs:string" use="required" />
    </xs:complexType>
</xs:element>
</xs:sequence>
</xs:complexType>
</xs:element>
</xs:sequence>
<xs:attribute name="validFrom" type="xs:date" use="required" />
<xs:attribute name="validTo" type="xs:date" use="required" />
<xs:attribute name="revoke" type="xs:boolean" use="required" />
</xs:complexType>
</xs:element>
</xs:sequence>
<xs:attribute name="penr" type="xs:string" use="required" />
<xs:attribute name="secrecy" type="xs:boolean" use="required" />
</xs:complexType>
</xs:element>
</xs:sequence>
</xs:complexType>
</xs:element>
</xs:sequence>
</xs:complexType>
</xs:element>
</xs:schema>

```

9 Appendix 3: WSDL

```

<?xml version="1.0" encoding="utf-8"?>
<wsdl:definitions name="NavetStandardExport"
  targetNamespace="http://navet.addoceo.se/FTJ/V1"
  xmlns:wSDL="http://schemas.xmlsoap.org/wsdl/"
  xmlns:soap="http://schemas.xmlsoap.org/wsdl/soap/"
  xmlns:tNS="http://navet.addoceo.se/FTJ/V1"
  xmlns:wsaw="http://www.w3.org/2006/05/addressing/wsdl">
  <wsdl:types>
    <xs:schema elementFormDefault="qualified"
      targetNamespace="http://navet.addoceo.se/FTJ/V1"
      xmlns:xs="http://www.w3.org/2001/XMLSchema">
      <xs:import namespace="http://schemas.datacontract.org/2004/07/NavetStandardExportServer" />
      <xs:element name="SubmitDecision">
        <xs:complexType>
          <xs:sequence>
            <xs:element minOccurs="1" name="identity" nillable="false" type="xs:string" />
            <xs:element minOccurs="1" name="decisionXml" nillable="false" type="xs:string" />
          </xs:sequence>
        </xs:complexType>
      </xs:element>
      <xs:element name="SubmitDecisionResponse">
        <xs:complexType>
          <xs:sequence>
            <xs:element minOccurs="1" name="SubmitDecisionResult" nillable="false"
              type="q1:SubmitResult"
              xmlns:q1="http://schemas.datacontract.org/2004/07/NavetStandardExportServer" />
          </xs:sequence>
        </xs:complexType>
      </xs:element>
    </xs:schema>
  </wsdl:types>

```

```

<xs:schema elementFormDefault="qualified"
  targetNamespace="http://schemas.datacontract.org/2004/07/NavetStandardExportServer"
  xmlns:xs="http://www.w3.org/2001/XMLSchema"
  xmlns:tns="http://schemas.datacontract.org/2004/07/NavetStandardExportServer">
  <xs:complexType name="SubmitResult">
    <xs:sequence>
      <xs:element minOccurs="0" name="ErrorCode" type="xs:string" />
      <xs:element minOccurs="0" name="ErrorMessage" nillable="true" type="xs:string" />
      <xs:element minOccurs="1" name="Success" nillable="false" type="xs:boolean" />
    </xs:sequence>
  </xs:complexType>
  <xs:element name="SubmitResult" nillable="true" type="tns:SubmitResult" />
</xs:schema>
</wsdl:types>
<wsdl:message name="NavetStandardExport_SubmitDecision_InputMessage">
  <wsdl:part name="parameters" element="tns:SubmitDecision" />
</wsdl:message>
<wsdl:message name="NavetStandardExport_SubmitDecision_OutputMessage">
  <wsdl:part name="parameters" element="tns:SubmitDecisionResponse" />
</wsdl:message>
<wsdl:portType name="NavetStandardExport">
  <wsdl:operation name="SubmitDecision">
    <wsdl:input wsaw:Action="http://navet.addoceo.se/FTJ/V1/SubmitDecisionReq"
      message="tns:NavetStandardExport_SubmitDecision_InputMessage" />
    <wsdl:output wsaw:Action="http://navet.addoceo.se/FTJ/V1/SubmitDecisionResp"
      message="tns:NavetStandardExport_SubmitDecision_OutputMessage" />
  </wsdl:operation>
</wsdl:portType>
<wsdl:binding name="BasicHttpBinding_NavetStandardExport" type="tns:NavetStandardExport">
  <soap:binding transport="http://schemas.xmlsoap.org/soap/http" />
  <wsdl:operation name="SubmitDecision">
    <soap:operation soapAction="http://navet.addoceo.se/FTJ/V1/SubmitDecisionReq" style="document"
  />
    <wsdl:input>
      <soap:body use="literal" />
    </wsdl:input>
    <wsdl:output>
      <soap:body use="literal" />
    </wsdl:output>
  </wsdl:operation>
</wsdl:binding>
<wsdl:service name="NavetStandardExport">
  <wsdl:port name="BasicHttpBinding_NavetStandardExport"
binding="tns:BasicHttpBinding_NavetStandardExport">
    <soap:address location="" />
  </wsdl:port>
</wsdl:service>
</wsdl:definitions>

```

1 Upphandling med sysselsättningskrav

[Särskilt kontraktsvillkor](#)

Köparen har beslutat att införa sysselsättningskrav i upphandling.

Köparen är en stor köpare och sysselsättningskrav i upphandling är ett verktyg för att skapa samhällsnytta genom ansvarsfulla affärer.

Målet med detta är att främja möjligheter för personer i samhället som är i behov av stöd för att komma in på arbetsmarknaden. De prioriterade målgrupperna är långtidsarbetssökande vuxna och ungdomar. Samhället idag är i behov av arbetskraft och det finns många personer som står utanför arbetsmarknaden som kan bidra.

Genom upphandling med sysselsättningskrav skapas möjligheter för att förbättra människors livssituation och minska samhällskostnaderna när fler människor blir självförsörjande. Det kommer också att leda till bredare kompetens och ökad mångfald bland köparens avtalsparter. Mer information om vad som avses med social hänsyn finns på www.umea.se/socialhansyn

1.1 Målgrupper

[Särskilt kontraktsvillkor](#)

Person med funktionsnedsättning: I målgruppen finns både personer med fysiska och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, som har ett fördjupat behov av stöd för att komma in på den reguljära arbetsmarknaden. Detta innebär att personen kan vara i behov av olika former av stöd och anpassning. Det kan exempelvis vara fysiska anpassningar av arbetsplatsen, avgränsade arbetsuppgifter, nära handledarstöd och särskild struktur över arbetsdagen.

Utrikes födda: I målgruppen finns personer med varierande kunskap inom det svenska språket både muntligt och skriftligt, som står långt utanför den reguljära arbetsmarknaden.

Vuxna och ungdomar: mellan 18-64 år som står långt utanför den reguljära arbetsmarknaden.

Vuxna med försörjningsansvar för barn:

Övrig information: Ekonomiskt stöd utgår vid flertalet av anställningarna, Arbetsmarknadsenheten stöttar företagets handledare på arbetsplatsen vid introduktion samt vid behov under avtalsperioden.

Matchning mellan individ och arbetsuppgifter:

Matchningen, utgår från individens förutsättningar och de arbetsuppgifter som skall utföras. Handledarstödet utformas individuellt utifrån individens behov och arbetsuppgifternas innehåll.

2 Sysselsättningskrav i upphandling, dialog

[Särskilt kontraktsvillkor](#)

Särskilt kontraktsvillkor, dialog.

Köparen förbehåller sig rätten att initiera en dialog med antagen leverantör i syfte att identifiera förutsättningar och behov för samverkan kring praktikplatser och anställning av personer från de prioriterade målgrupperna. Leverantören ska delta i denna dialog utan ersättning.

1.0 INLEDNING

1.1 INFORMATION OM MYNDIGHETEN

Den upphandlande myndigheten är Umeå kommun.

1.2 ALLMÄNT

Umeå kommun inbjuder till anbudsgivning gällande **Färdtjänst med personbil** med diarienummer **26124**, enligt nedanstående instruktioner och bifogade handlingar.

1.3 INFORMATION OM UPPHANDLINGENS OMFATTNING

Avtalet avser transporttjänster för färdtjänstberättigade som är beviljade att transporteras i personbil. På vissa resor följer ledsagare eller medresenär med. Under avtalsperioden kan förändringar komma att ske beroende på politiska beslut om generella föreskrifter och villkor eller förändringar av egenavgift.

1.3.1 VOLYMER

Uppskattad årsvolym för avrop på ramavtalet är cirka 40 000 000 SEK. Takvolym för avrop på ramavtalet är 300 000 000 SEK. Takvolymen omfattar hela ramavtalsperioden inklusive eventuella förlängningsoptioner. Inga volymer garanteras.

2.0 ANBUDETS INNEHÅLL

Upphandlingens svarsbilagor ska besvaras och lämnas vid inlämning av anbud.

Endast begärda uppgifter och handlingar ingår anbudet. Andra uppgifter och handlingar som till exempel standardavtal, egna allmänna villkor som anbudsgivaren bifogar till anbudet kommer inte att beaktas.

2.1 RÄTTELSE, FÖRTYDLIGANDE OCH KOMPLETTERINGAR AV ANBUD

Köparen eftersträvar största möjliga konkurrens i våra upphandlingar och tillämpar därför tillåtande, likabehandlande och transparenta riktlinjer för rättelser, förtydliganden och kompletteringar av anbud.

Köparen kan komma att begära rättelser, förtydliganden och/eller kompletteringar av anbud. Samtliga anbudsgivare kommer att behandlas lika och få lika lång tid på sig rätta, förtydliga eller komplettera sina anbud när omständigheterna är likvärdiga.

Förtydliganden eller kompletteringar av anbud kommer inte beaktas om de ändrar de affärsmässiga villkoren i ett anbud. Det innebär att köparen under anbudsutvärderingen inte kommer att tillåta exempelvis utbyte av en produkt, ändring av erbjudna mervärden eller ändrade priser. Däremot kan en rättelse innebära ändring av de affärsmässiga villkoren under vissa omständigheter, se nedan.

Rättelser

Anbudsgivaren kan få rätta en felskrivning, felräkning eller något annat fel i anbudet som för köparen är uppenbart. Sådan rättelse kan innebära att de affärsmässiga villkoren för anbudet ändras jämfört med det ursprungliga anbudet. För att köparen ska tillåta rättelsen, krävs att köparen kan utläsa av anbudet vad som egentligen avsågs. Om köparen inte kan det, kommer rättelser av sådana villkor inte beaktas.

Förtydliganden

Förtydliganden ska syfta till att fastställa anbudets avsedda innehåll.

Om köparen uppfattar att en uppgift i ett anbud är tvetydig eller otydlig, kan köparen låta anbudsgivaren förtydliga vilken tolkning som är avsedd. Exempel på en otydlighet är om köparen inte kan avgöra om anbudsgivaren reserverar sig mot ett krav.

Exempel på en tvetydighet är om anbudet innehåller motstridiga uppgifter om en varas egenskaper.

Utöver tvetydiga eller otydliga fall kommer köparen inte att beakta förtydliganden som motsäger en ursprunglig uppgift i anbudet. Köparen kommer inte heller att beakta förtydliganden som ändrar de affärsmässiga villkoren i det ursprungliga anbudet.

Kompletteringar

Köparen kan tillåta att anbudsgivare:

1. kompletterar anbudet med uppgifter och bevis som rör historiska förhållanden eller fakta om anbudsgivarens företag.
2. kompletterar med information, exempelvis kontaktuppgifter till en referent eller uppgifter om värde, till referensuppdrag som lämnats i det ursprungliga anbudet.
3. kompletterar med uppgifter om en varas egenskaper som saknas i det ursprungliga anbudet. Kompletteringen får inte innebära att en vara t.ex. byts ut eller modifieras eller att priset ändras.
4. kompletterar med uppgifter om innehållet i, eller utformningen av, en tjänst som saknas i det ursprungliga anbudet. Kompletterande information får inte innebära att erbjudna mervärden eller pris ändras eller att en helt annan tjänst erbjuds.
5. kompletterar med information om en namngiven konsult som saknas i det ursprungliga anbudet. Kompletteringen får t.ex. inte innebära att personen byts ut eller priset ändras.
6. kompletterar med fullmakter, behörighetshandlingar, underskrifter eller liknande som saknas eller är ofullständiga i det ursprungliga anbudet.
7. kompletterar med uppgifter som återfinns på en annan plats i det ursprungliga anbudet.
8. kompletterar med information om ledningssystem som saknas i det ursprungliga anbudet.

Köparen kan tillåta att anbud kompletteras med andra uppgifter eller handlingar än de som anges i punkterna 1-8. Sådana uppgifter eller handlingar kan komma att beaktas om de var tillgängliga eller upprättade när anbud senast skulle lämnas in i upphandlingen och anbudsgivaren kan visa detta.

Exempel på en handling som anbudet kan kompletteras med är ett intyg som visar att anbudsgivaren var registrerad för F-skatt och som anbudsgivaren kan visa, fanns vid anbudstidens utgång.

Kompletteringar kommer inte att beaktas i den del de motsäger någon uppgift i det ursprungliga anbudet. Kompletteringar som ändrar de affärsmässiga villkoren i ett anbud kommer inte heller att beaktas.

3.0 FORMELLA KRAV OCH REGLER

3.1 UPPHANDLINGSFORM

Upphandlingen genomförs i enlighet med bestämmelserna i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU) med de lagändringar som trädde i kraft 2022-02-01.

Upphandlingsformen är öppet förfarande.

3.2 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR UPPHANDLINGENS GENOMFÖRANDE

Upphandlande myndighet/enhet förbehåller sig rätten att avbryta upphandlingen om något av följande inträffar:

- Att anbudssumman inte ryms inom beviljad budget.
- Att erforderliga tillstånd, beslut och lov ej erhålls.
- Om upphandlingen ej bör komma till stånd på grund av förhållande som inträffat under anbudstiden och som ej kunnat förutses.

3.3 UPPLYSNING OM SANKTIONERNA TILL ANBUDSGIVARE

EU har beslutat om sanktioner mot Ryssland och Belarus till följd av Rysslands aggression mot Ukraina. Dessa sanktioner påverkar upphandlande organisationer och offentliga upphandlingar på flera olika sätt:

- för det första finns ett förbud mot att göra betalningar med mera till vissa uppräknade personer och organisationer (frysning av tillgångar).
- för det andra finns ett förbud mot att importera, köpa och transportera vissa uppräknade varor (importförbud).
- för det tredje finns ett förbud mot att tilldela och fullgöra offentliga kontrakt med ryska aktörer.

Krav på egenförsäkran från anbudsgivare

Anbudsgivare ska försäkra att varken anbudsgivaren eller det tänkta kontraktsförhållandet, direkt eller indirekt, omfattas av de sanktioner mot Ryssland och Belarus som beslutats av EU.

Egenförsäkran inkluderar att anbudsgivaren:

- inte direkt eller indirekt omfattas av sanktionerna
- inte kommer att använda sig av underleverantörer med mera som omfattas av sanktionerna, eller åberopa kapaciteten hos sådana aktörer i upphandlingen
- inom ramen för avtalsförhållandet inte kommer att medverka till köp, import eller transport av sådana produkter och tjänster som omfattas av EU:s importrestriktioner.
- omedelbart ska upplysa den upphandlande organisationen om anbudsgivarens rättsliga status, ägarförhållanden eller representation innebär, eller förändras på ett sådant sätt, att den omfattas av sanktionerna
- omedelbart ska upplysa den upphandlande organisationen om det finns anledning att misstänka att förhållandena är sådana att en underleverantör eller ett åberopat företag omfattas av sanktionerna.
- fullt ut kommer samarbeta i frågor som rör efterlevnaden av sanktionerna och tillhandahålla de uppgifter som är nödvändiga i detta avseende.

3.4 KONTROLL AV ANBUDSGIVARES LÄMPLIGHET

För anbudsgivare från andra länder än Sverige kommer ett skuldfrihetsintyg på anmodan att begäras vid kontroll av anbudsgivare, anbudsgivare ska själv begära skuldfrihetsintyg från svenska skattemyndigheten. Kan inte detta uppvisas utsluts anbudsgivaren från vidare utvärdering.

3.5 UTESLUTNINGSGRUNDER

I 13 kap. 1 och 2 § LOU anges uteslutningsgrunder som är förpliktigande medan 13 kap. 3 § LOU anger grunder som gör det möjligt för den upphandlande myndigheten att utesluta en anbudsgivare från deltagande i upphandlingen. Uteslutningsgrunderna gäller även om företrädare för anbudsgivare gjort sig skyldig till överträdelserna.

3.6 REGISTRERING, SKATTER OCH AVGIFTER

Anbudsgivare ska uppfylla i Sverige eller i hemlandet lagenligt ställda krav avseende sina registrerings-, skatte och avgiftsskyldigheter.

Umeå kommun inhämtar nedanstående uppgifter från Skatteverket:

- Registrering för moms och som arbetsgivare
- Erlagd arbetsgivaravgift de senaste tre redovisningsmånaderna
- Registrering för skatteform
- Skulder hos Kronofogdemyndigheten.

Om ovanstående kontroll inte är möjlig ska anbudsgivaren på begäran på annat sätt visa att anbudsgivaren fullgjort sina skyldigheter.

Utländsk anbudsgivare ska till styrkande av att kravet enligt ovan är uppfyllt med sitt anbud ge in intyg från behörig myndighet i det egna landet eller i det land i vilket anbudsgivaren är verksam. Intyget får vara högst trettio (30) kalenderdagar gammalt räknat från sista dagen att inge anbud i denna upphandling.

3.7 ÅBEROPANDE AV ANDRA FÖRETAGS KAPACITET

Åberopande av andra företags kapacitet framgår av bilaga Uteslutning & Kvalificering.

3.8 UTVÄRDERINGSFORM

Anbud antas enligt principen ekonomiskt mest fördelaktiga sett till pris och kvalitet.

Vi förbehåller oss rätten att förbigå utvärderingen på anbud som trots full reduktion på anbudssumman inte kan vinna upphandlingen, i praktiken gäller det anbud som prismässigt ligger för högt jämfört med konkurrenters anbud.

Vid utvärderingen av anbud tillämpar köparen omvänd utvärdering enligt 4 kap 12 § LOU vilket innebär att köparen först utvärderar anbuden innan prövning av anbudsgivaren (kvalificering) sker. Anbud som inte kan komma att vinna kommer inte att kontrolleras.

3.9 SÄRSKILJNING AV LIKVÄRDIGA ANBUD

I det fall flera anbud erhåller samma jämförelsetal kommer anbud att väljas i fallande ordning enligt:

1. Summering av utvärderingspoäng
2. Lägst pris
3. Lottning

3.10 HELT ELLER DELAT ANBUD

Avtal kommer att tecknas för ett så kallat helt anbud.

Anbud ska avse hela den angivna omfattningen.

3.11 AVTALSFORM

Umeå kommun kommer att teckna ramavtal med vinnande leverantör.

3.12 ANBUDETS FORM

Anbudet ska vara skrivet på svenska med pris angivet i SEK. Eventuella certifikat eller bevis som efterfrågas, utfärdade av tredjepartsorgan, får vara på annat språk än svenska.

Ingen ersättning för kostnader i samband med anbudsansökning och/eller anbud kommer att utgå.

Innan anbudsansökan och/eller anbud lämnas uppmanas presumtiva anbudsgivare att kontrollera:

- att angivna företagsuppgifter stämmer
- om nya uppgifter om upphandlingen har tillkommit
- att samtliga begärda uppgifter och handlingar lämnas in

Anbudsansökan och/eller anbud som inte innehåller efterfrågade uppgifter och handlingar kan komma att förkastas.

3.13 SISTA DAG ATT STÄLLA FRÅGOR

Sista dag för att ställa frågor framgår av annonsen på e-Avrop. Frågor som inkommer efter denna tid kommer inte att besvaras.

3.14 SISTA DAG ATT LÄMNA ANBUD

Sista dagen för att inkomma med anbud framgår av annonsen på e-Avrop.

3.15 ANBUDETS BINDNINGSTID

Anbudets bindningstid framgår av annonsen på e-Avrop.

Om upphandlingen blir föremål för överprövning ska anbudets bindningstid vara 30 dagar efter dom i förvaltningsrätt.

3.16 SEKRETESS

Anbudsgivare som önskar att viss uppgift i anbudet sekretessbeläggs ska i samband med anbudsinlämning ange detta genom att skicka in bilaga "Begäran affärssekretess". I begäran ska det klart framgå vad i anbudet som ska sekretessbeläggas och vilken skada anbudsgivaren lider om uppgiften blir känd.

3.17 FÖRUTSÄTTNING FÖR BINDANDE AVTAL

Förutsättning för civilrättsligt bindande avtal är att skriftligt avtal upprättats och undertecknats av behöriga företrädare för båda parter.

4.0 KOMMUNIKATION

Köparen ansvarar inte för uteblivna aviseringar från systemet. Det är säljarens ansvar att bevaka sin kommunikation i e-Avrop och säkerställa att inga meddelanden missas.

4.1 FRÅGOR OCH SVAR

Frågor rörande denna upphandling ska ställas elektroniskt genom att du klickar på knappen "Ställ en fråga" som du finner till vänster i annonsen. Frågor som ställs på detta sätt skickas omedelbart till upphandlaren. När frågan besvarats meddelas du via e-post. Alla som hämtat underlaget meddelas också om din fråga och svaret. Frågan och svaret publiceras därefter och blir en del av annonsen. Frågeställaren är anonym.

Det åligger anbudsgivaren att själv kontrollera om det föreligger kompletteringar eller uppdaterade meddelanden i frågor och svar, när sista dag för inlämning av anbud infaller.

5.0 REGLER FÖR ANBUDSINLÄMNING OCH ANBUDSÖPPNING

5.1 ANBUDSINLÄMNING

Anbudet ska lämnas elektroniskt i e-Avrop.

Genom ingivande av anbud i e-Avrop accepterar anbudsgivaren samtliga ställda krav.

5.2 KOMPLETTERING OCH ÄNDRING AV ANBUD

Anbudsgivaren kan radera hela anbudet, lägga till eller ta bort information/filer i ett redan inlämnat anbud under förutsättning att sista anbudsdag inte har passerat.

5.3 ANBUDSÖPPNING

Anbudsöppningen är inte offentlig. Om anbudsgivare så begär, kan en representant utsedd av Handelskammaren på anbudsgivarens bekostnad, närvara vid öppningssammanträdet.

ALLMÄN INFORMATION

Enligt Offentlighets- och sekretesslagen (OSL) 19 kap. 3 § gäller absolut sekretess till dess att tilldelningsbeslut fattats av den upphandlande myndigheten. Efter tilldelningsbeslut meddelats kan anbud även i fortsättningen omfattas av sekretess enligt 31 kap. 16 § OSL, så kallad affärssekretess. Sekretessprövning av ingivna handlingar sker i samband med att någon begär ut dessa från den upphandlande myndigheten.

Om leverantören anser att någon uppgift i anbudet omfattas av sekretess eller utgör företagshemligheter enligt 31 kap. 16 § OSL, ska det redovisas i bifogad bilaga. Ange var i anbudet uppgiften finns, på vilken grund den utgör företagshemlighet och vilken skada som leverantören skulle lida om uppgiften blir känd.

Enligt bestämmelserna i OSL måste den upphandlande myndigheten självständigt genomföra en sekretessprövning varje gång en inkommen handling begärs utlämnad. Detta innebär att leverantörens begäran om sekretess inte är en garanti för att handlingarna slutligen omfattas av sekretess.

För att affärssekretess ska medges krävs att leverantören visar att uppgifterna avser affärs- eller driftförhållanden samt att det av särskild anledning kan antas att leverantören kan komma att lida skada om uppgifterna röjs. Uppgifter som rör utvärderat pris är normalt sett inte av sådan karaktär att de kan sekretessbeläggas.

Offentlighetsprincipen är grundlagsskyddad och överordnad sekretesslagen. Upphandlande myndighet beslutar och avgör om begärda uppgifter kan sekretessbeläggas.

BEGÄRAN AFFÄRSSEKRETESS

Om sekretess begärs för uppgifter i anbudet ska det preciseras nedan. Lämna uppgifter på bilagor som lätt kan avskiljas från övriga ansökan/anbud.

Begäran affärssekretess

Vilken bilaga avses?	
Vilken punkt eller stycke avses i den bilagan?	
Vilken skada lider Ni av om uppgifterna lämnas ut?	

Begäran affärssekretess

Vilken bilaga avses?	
Vilken punkt eller stycke avses i den bilagan?	
Vilken skada lider Ni av om uppgifterna lämnas ut?	

Kopiera och lägg till fler svarsfält vid behov.

E-fakturering

UMEÅ
KOMMUN

Innehåll

1	Elektronisk faktura	2
1.1	Beställarens referens	3
1.2	Inköpsordernummer – där tillämbart.....	3
1.3	Elektroniska fakturaadresser	3
2	Meddelandeformat	3
2.1	Kommunikation.....	3
2.2	Faktura - Format	3
2.3	Länkar för mer information	3
2.4	Kontakt.....	3
3	Ändrade förutsättningar i e-handelsbilagan	3

Förord

Det här dokumentet är framtaget för att underlätta för leverantörer gällande e-fakturering till Umeå kommun.

Observera att dokumentet innehåller information som lämnats till Umeå kommun av tredje part. Umeå kommun har ambitionen att alltid presentera korrekt och uppdaterad information men kan inte lämna några garantier.

1 Elektronisk faktura

Från den 1 april 2019 är det lag på att alla leverantörer som omfattas av LOU (Lagen om offentlig upphandling) skall skicka e-fakturor.

Alla fakturor ska:

- följa lagkrav, regler och rekommendationer för fakturor och verifikationer samt innehålla obligatorisk information enligt vald fakturastandard (Se Skatteverkets krav på innehåll [Momslagens regler om fakturering | Skatteverket](#))
- innehålla av Umeå kommun krävställd information, se punkter nedan
- innehålla samma artikelnummer, artikelbenämning och enhet som vid beställning

Innehållskrav faktura

- Umeå kommuns momsregistreringsnummer
- Leverantörens momsregistreringsnummer
- Leverantörens kontaktuppgifter
- Information om F-skatt
- Bankgiro/Plusgiro för betalning
- Umeå kommuns avtalsnummer
- Beställarens referens
- Leveransadress/leveransplats
- Leveransdatum
- Artikelnummer/Tjänstetyp-id
- Artikelbenämning/Tjänstebenenämning
- Antal enheter
- Enhet
- Pris per enhet
- Inköpsordernummer – *där tillämbart*
- Abonnemangsnummer – *där tillämbart*
- Art och omfattning av utförd tjänst – *där tillämbart*
- Tidsperiod för utförd tjänst – *där tillämbart*
- Referens till debetfaktura på kreditfaktura

1.1 Beställarens referens

Umeå kommuns personliga beställarreferenser består av 4-6 bokstäver eventuellt åtföljt av upp till 3 siffror utan blanksteg, tex:

- LARSVE03 (för Lars Svensson)

1.2 Inköpsordernummer – där tillämbart

Umeå kommuns inköpsordernummer har följande format:

- UK422359 (UK följt av sex siffror utan blanksteg)

1.3 Elektroniska fakturaadresser

- Peppol-ID 0007:2120002627
- Svefaktura, GLN 7362120002627 via VAN-operatören Pagero

2 Meddelandeformat

I detta avsnitt har Umeå kommun specificerat de format som stöds vid e-handel med kommunen och kommunens e-handelsleverantör Visma Proceedo.

2.1 Kommunikation

Baseras på FTP- eller HTTPS-kommunikation.

2.2 Faktura - Format

- Peppol BIS Billing 3
- Leverantörsfakturaportal
- Svefaktura – *rekommenderas inte av SFTI*

2.3 Länkar för mer information

Mer information om specifikationer hittar ni här: [Standarder](#) | [SFTI](#) | [SKR](#)

2.4 Kontakt

Frågor som avser e-handelsbilagan skickas till inkop@umea.se.

3 Ändrade förutsättningar i e-handelsbilagan

Umeå kommun förbehåller sig rätten att justera e-handelsbilagans innehåll och krav utifrån av SFTI gällande rekommendationer och specifikationer.

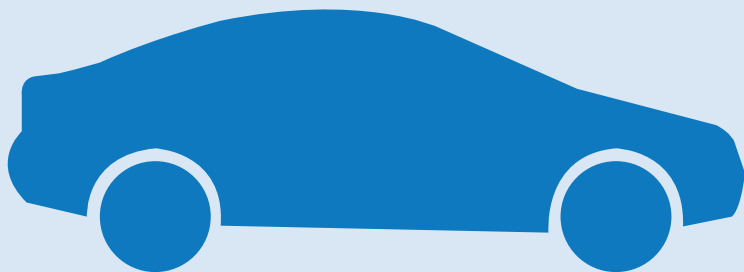
Gemensamma europeiska referensramen för språk - Skala för självbedömning

		A1 Baspresterande språkanvändare	A2 Baspresterande språkanvändare	B1 Självständig språkanvändare	B2 Självständig språkanvändare	C1 Avancerad språkanvändare	C2 Avancerad språkanvändare
Förståelse	 Hörförståelse	Jag kan känna igen vanliga ord och mycket enkla fraser som gäller mig själv, min familj och min direkta omgivning, men bara när man talar till mig sakta och tydligt.	Jag kan förstå fraser och mycket vanliga ord som gäller mina personliga förhållanden. Tex. information om mig själv och min familj, närmiljö och vardagliga sysselsättningar samt anställning. Jag kan uppfatta huvudinnehållet i korta, tydliga och enkla budskap och meddelanden.	Jag kan förstå huvudinnehållet i tydligt standardtal om välkända företeelser som man regelbundet stöter på i arbete, i skola, på fritid, osv. Om språket talas relativt långsamt och tydligt kan jag i stora drag förstå många radio- och TV-program om dagsaktuella frågor eller om ämnen av personligt intresse.	Jag kan förstå längre framställningar i t.ex. föreläsningar samt följa med i mer komplicerad argumentation, dock under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant. Jag kan förstå det mesta i nyheter och aktuella program på TV. Jag kan förstå de flesta filmer där det talas standardspråk.	Jag kan förstå mer utvecklat språk även när det inte är klart strukturerat och sammanhanget enbart antyds utan att klart uttryckas. Jag kan förstå TV-program och filmer utan alltför stor ansträngning.	Jag har inga svårigheter att förstå något slags talat språk, vare sig i direktkontakt eller via radio, TV och film. Jag förstår även tal i högt tempo som det talas av en införd under förutsättning att jag hunnit vänja mig vid den regionala variationen i språket.
	 Läsförståelse	Jag kan förstå vanliga namn, ord och mycket enkla meningar, t.ex. på anslag och affischer eller i kataloger.	Jag kan läsa mycket korta och enkla texter. Jag kan hitta viss information jag behöver i enkelt och vardagligt material som annonser, prospekt, matsedlar och tidtabeller. Jag kan förstå korta och enkla personliga brev.	Jag kan förstå texter som till största delen består av högfrekvent språk som hör till vardag och arbete. Jag kan förstå beskrivningar av händelser, känslor och önskemål i personliga brev.	Jag kan läsa artiklar och rapporter som behandlar aktuella problem och som uttrycker attityder och åsikter. Jag kan förstå samtida litterär prosa.	Jag kan förstå långa och komplicerade faktatexter liksom litterära texter och jag uppfattar skillnader i stil. Jag kan förstå fackartiklar och längre instruktioner även inom områden som ligger utanför mina intressen och erfarenheter.	Jag kan utan ansträngning läsa praktiskt taget allt skrivet språk, även abstrakta texter som är strukturellt och språkligt komplicerade, t.ex. manualer, fackartiklar eller litterära verk.
Tala	 Samtal / muntlig interaktion	Jag kan samtala på ett enkelt sätt under förutsättning att den andra personen är beredd att tala långsamt och upprepa eller formulera om vad som sagts eller hjälpa mig att formulera vad jag själv vill säga. Jag kan ställa och besvara enkla frågor av omedelbart intresse eller inom vanliga ämnesområden.	Jag kan delta i samtal och rutinuppgifter som kräver ett enkelt och direkt utbyte av information om välkända ämnen och sysselsättningar. Jag kan fungera i mycket korta sociala samtal, men jag förstår i allmänhet inte tillräckligt för att själv hålla liv i samtalet.	Jag kan fungera i de flesta situationer som kan uppstå vid resor i länder eller områden där språket talas. Jag kan utan förberedelser gå in i ett samtal om ämnen av personligt intresse eller med anknytning till vardagslivet, t.ex. familj, fritidsintressen, arbete, resor och aktuella händelser.	Jag kan samtala och diskutera så pass flytande och ledigt att jag kan utgas med infödda på ett naturligt sätt. Jag kan ta aktiv del i diskussioner om välkända ämnen och förklara och försvara mina åsikter.	Jag kan uttrycka mig flytande och spontant utan att alltför tydligt söka efter rätt uttryck. Jag kan använda språket flexibelt och effektivt för sociala, intresse- och yrkesanknutna ändamål. Jag kan formulera idéer och åsikter med viss precision samt med viss skicklighet anpassa mig efter den person jag talar med.	Jag kan utan ansträngning ta del i vilka samtal och diskussioner som helst och därvid effektivt välja vardagliga och idiomatiska uttryck. Jag kan uttrycka mig flytande och överföra nyanser med viss precision. Om jag ändå får svårigheter kan jag med omformuleringar kringgå dessa så smidigt att andra knappast märker det.
	 Muntlig produktion	Jag kan använda enkla fraser och meningar för att beskriva var jag bor och människor jag känner.	Jag kan använda en rad fraser och meningar för att med enkla medel beskriva min familj och andra människor, människors levnadsvillkor, min utbildning och mina nuvarande och tidigare arbetsuppgifter.	Jag kan binda samman fraser på ett enkelt sätt för att beskriva erfarenheter och händelser, mina drömmar, förhoppningar och framtidsplaner. Jag kan kortfattat ge skäl och förklaringar för mina åsikter och planer. Jag kan berätta en historia eller återberätta händelseförloppet i en bok eller film och beskriva mina intryck.	Jag kan klart och detaljerat beskriva förhållanden inom mina intresse- och erfarenhetsområden. Jag kan förklara en ståndpunkt och ange för- och nackdelar med olika alternativ.	Jag kan klart och detaljerat beskriva komplicerade ämnesområden med sidoteman och anknytningar. Jag kan utveckla speciella aspekter samt runda av framställningen med en konsekvent slutsats.	Jag kan presentera en klar och flytande beskrivning eller argumentation som i stil passar sammanhanget. Jag kan presentera en effektiv logisk struktur som hjälper mottagaren att lägga märke till och minnas viktiga punkter.
Skriva	 Skriva	Jag kan skriva korta, enkla meddelanden. Tex. ett vykort med hälsningar. Jag kan fylla i personliga uppgifter som namn, adress och nationalitet i enklare formulär.	Jag kan skriva korta, enkla meddelanden och föra enkla anteckningar. Jag kan skriva ett mycket enkelt personligt brev, t.ex. för att tacka någon för något.	Jag kan skriva enkel, sammanhängande text om ämnen som är välkända för mig eller av personligt intresse. Jag kan skriva personliga brev som beskriver upplevelser och intryck.	Jag kan skriva klar och detaljerad text inom mina intresseområden. Jag kan skriva en uppsats eller rapport som förmedlar information eller ger skäl för eller emot en viss ståndpunkt. Jag kan skriva brev som framhäver den personliga innebörden av händelser och erfarenheter.	Jag kan uttrycka mig i klar och väl strukturerad text med utförligt angivna synpunkter och förklaringar. Jag kan skriva om komplicerade förhållanden i ett brev, en uppsats eller en rapport och argumentera för vad jag anser är viktigt. Jag kan välja en stil som är anpassad till den tänkte läsaren.	Jag kan skriva klar och flytande text i en stil som passar tillfället. Jag kan skriva komplexa brev, rapporter eller artiklar som presenterar ett ämne på ett logiskt och effektivt sätt som hjälper läsaren att lägga märke till och minnas viktiga punkter. Jag kan skriva sammanfattningar och översikter över facktexter eller litterära verk.

Gemensamma europeiska referensramen för språk (CEF): © Europeiska rådet

Färdtjänst Personbil

Parametervillkor			Parametervärde	
KOD	Parametervillkor	Typ	KOD	Värde
FFOF	I färdtjänstfordon	Flerval	EJSP	Personbil
			FRAM	Framsäte
			HSID	Sitta höger sida
			ENSM	Ej samåkning
			BAKS	Baksäte
			HBAK	Hela baksätet
			FÄRY	Fällbart ryggstöd
FLED	Ledsagare	Flerval	ALED	Ja, en som har omsorgsansvar inför och under resa
			BLED	Ja, två som har omsorgsansvar inför och under resa
			EENS	Obligatorisk ledsagare, får ej resa utan
FHSB	Hjälpmedel som bagage	Dropplista	NULL	-
			KRYK	Kryckor
			ROLL	Rollator
			KRRO	Kryckor/rollator
			RUFÅ	Rullstol (ihopfälld)
			RURO	Rullstol/rollator
			HUND	Ledarhund/Assistanshund
			SYRG	Syrgas
			RUAKTIV	Aktivrullstol ej fällbar, hjul löstagbara
FHSA	Högekostnadsskydd	Dropplista	NULL	-
			DVHR	Ja, för daglig verksamhet
			ARBR	Ja, för arbetsresor
			ARBK	Ja, för arbetsresor över kommungräns
			STUDR	Ja, för resor eftergymnasiala studier
			SOLR	Ja, för resor Dagverksamhet SOL
FTAR	Tillåten resa inom högekostnad	Fritext	TEXT	-
FUFK	Utökat färdtjänstområde	Dropplista	NULL	-
			UFÖK	Ja, max 20 km från bostad
FOVR	Övrigt	Fritext	TEXT	-

FAKTA – Clean Vehicles Directive (CVD)

För att bidra till minskad klimatpåverkan och bättre luftkvalitet har EU beslutat om krav som innebär att en viss andel fordon, i vissa offentliga upphandlingar, ska klara EU:s definition på "rena fordon" (se nästa sida). Kraven finns i [Clean Vehicles Directive](#), som i Sverige är genomfört i [Lag \(2011:846\) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet](#) samt [Förordning \(2022:315\) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet](#). Dessa trädde i kraft 1 juni 2022.

Vilka upphandlingar omfattas av lagen?

Lagen gäller alla upphandlande myndigheter och enheter som lyder under *Lag om offentlig upphandling* (LOU) och *Lag om upphandling inom försörjningssektorerna* (LUF). Upphandlingar som omfattas av CVD är:

- **Inköp, leasing, hyra och hyrköp av fordon**

samt följande transporttjänster:

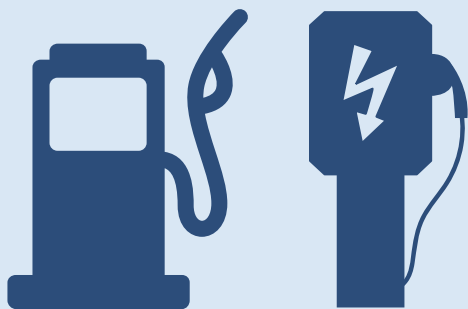
- **Kollektivtrafik på väg (busstrafik med stadsbussar)**, CPV-kod 60112000-6
- **Passagerartransporter på väg för särskilda ändamål (skolskjuts)**, CPV-kod 60130000-8
- **Icke-reguljära passagerartransporter (färdtjänst, sjukresor, omsorgsresor)**, CPV-kod 60140000-1
- **Sophämtning**, CPV-kod 90511000-2
- **Utdelning och transporter av post och paket**, CPV-koder 60160000-7, 60161000-4, 64121100-1 och 64121200-2

Lagkraven är uppdelade på fordonstyp och referensperioder

Lagen innebär att en viss andel av det totala antalet lätta fordon, tunga lastbilar respektive tunga bussar i ovan nämnda upphandlingar ska vara "rena fordon" (se nästa sida). Kraven gäller inte vid varje enskild upphandling, utan vid samtliga upphandlade avtal som tilldelats av en upphandlande myndighet eller enhet under två så kallade referensperioder.

Referensperiod 1: 2 augusti 2021–31 december 2025

Referensperiod 2: 1 januari 2026–31 december 2030

Kom ihåg!

Kraven gäller inte vid varje enskild upphandling, utan vid samtliga upphandlade avtal som tilldelats av en upphandlande myndighet eller enhet under två referensperioder.

Vad är ”rena fordon” enligt denna lag?

EU:s definition av ”rena fordon” i CVD är olika för lätta bilar, tunga lastbilar och bussar.

Rena lätta bilar

Definitionen av en ren lätt bil skärps mellan första och andra referensperioden:

Första referensperioden

En lätt bil vars utsläpp uppgår till

- a) högst 50 gram koldioxid per kilometer och
- b) mindre än 80 procent av de tillämpliga utsläppsgränserna för luftföroreningar vid verklig körning (RDE³)

Definitionen innebär i praktiken elbilar, bränslecellsbilar samt eventuellt vissa energieffektiva laddhybrider med låga utsläpp av luftföroreningar.

Andra referensperioden

En lätt bil som inte släpper ut någon koldioxid alls.

Definitionen innebär i praktiken elbilar och bränslecellsbilar.

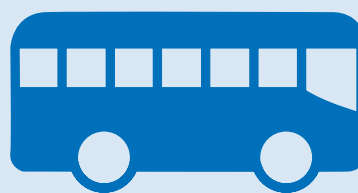
Rena tunga lastbilar och bussar

Definitionen av ren tung buss och ren tung lastbil är lika för båda referensperioderna:

Både första och andra referensperioden

En tung lastbil (över 3,5 ton) eller tung buss (över 5 ton) definieras som ett rent fordon så länge som det körs med något annat drivmedel än fossil diesel eller bensin. Olika blandningar av fossil diesel eller bensin med förnybart innehåll godkänns inte. De drivmedel som uppfyller definitionen är exempelvis el, vätgas, biogas (CBG/LBG), fordonsgas (CNG/LNG), HVO100, FAME100/B100 och ED95. Biodrivmedel får inte heller vara producerade av råvaror med hög risk för indirekt ändrad markanvändning (ILUC⁴).

I lagen definieras också **utsläppsfria bussar** som ett rent fordon utan förbränningsmotor eller med en förbränningsmotor som släpper ut mindre än 1 gram CO₂ /kWh, det vill säga i praktiken elbussar och bränslecellsbussar.

³ RDE står för Real Driving Emissions, och är ett test som verifierar att bilar upprätthåller låga utsläppsnivåer även under verkliga körförhållanden.

⁴ ILUC står för Indirect Land Use Change och används som begrepp inom EU:s direktiv om förnybar energi (2018:2001). Förenklat är ”High ILUC-risk”-råvaror, sådana som riskerar att förändra markanvändningen så att klimatpåverkan ökar. I dagsläget gäller det främst palmlolja.

Hur stor andel behöver vara ”rena fordon”?

Lagkraven på en viss andel ”rena fordon” gäller inte vid varje enskild upphandling, utan för samtliga upphandlade avtal som tilldelats under respektive referensperiod, enligt följande:

Andel rena lätta fordon

Referensperiod 1 2 aug 2021–31 dec 2025	Referensperiod 2 1 jan 2026–31 dec 2030
Rena lätta bilar: <i>max 50 g CO₂/km samt mindre än 80 % av utsläppsgränserna för luftföroreningar</i>	Rena lätta bilar: <i>0 g CO₂/km</i>
38,5 %	38,5 %

Knappt två av fem upphandlade bilar:

- El
- Eventuellt vissa laddhybrider
- Vätgas

Knappt två av fem upphandlade bilar:

- El
- Vätgas

Andel rena tunga bussar (stadsbussar)

Referensperiod 1 2 aug 2021–31 dec 2025	Referensperiod 2 1 jan 2026–31 dec 2030
Rena tunga bussar: <i>El, laddhybrider, vätgas, biodrivmedel (RME, HVO100), fordonsgas och biogas.</i>	Rena tunga bussar: <i>El, laddhybrider, vätgas, biodrivmedel (RME/ HVO100), fordonsgas och biogas.</i>
45 %	65 %
Utsläppsfria bussar: <i>max 1 g CO₂/kWh (el och vätgas)</i>	Utsläppsfria bussar: <i>max 1 g CO₂/kWh (el och vätgas)</i>
22,5 %	32,5 %

Knappt var fjärde upphandlad stadsbuss:

- El
- Vätgas

Var tredje upphandlad stadsbuss:

- El
- Vätgas

Andel rena tunga lastbilar

Referensperiod 1 2 aug 2021–31 dec 2025	Referensperiod 2 1 jan 2026–31 dec 2030
Rena tunga lastbilar: <i>El, laddhybrider, vätgas, biodrivmedel (RME,HVO100), fordonsgas och biogas.</i>	Rena tunga lastbilar: <i>El, laddhybrider, vätgas, biodrivmedel (RME,HVO100), fordonsgas och biogas.</i>
10 %	15 %

Klara CVD med hjälp av Upphandlingsmyndighetens spjutspetsnivå!

BioDriv Öst rekommenderar: för att klara kraven på lätta fordon i Clean Vehicles Directive (CVD) är det bra att utgå från Upphandlingsmyndighetens spjutspetsnivå. Använd kriterierna för lätta fordon och ställ dessutom krav på en minsta andel el- och vätgasbilar. Exempel på konkreta formuleringar finns i [BioDriv Östs vägledning med standardkrav](#).

Varför?

Genom att ställa krav på rena el- och vätgasbilar, och exkludera laddhybrider, undviks onödigt krångel och risk för missförstånd. Laddhybrider är sällan lämpliga i avtal för transporttjänster, även om de klarar de något komplexa CVD-kraven på CO₂-utsläpp och luftföroreningar under första referensperioden. Ytterligare ett argument för att exkludera laddhybrider är att bidra till att skapa interna rutiner som håller över tid. År 2026 skärps definitionen på ren lätt bil, till att omfatta endast bilar utan avgasutsläpp, vilket gör att inga laddhybrider kommer räknas som rena bilar längre. BioDriv Östs rekommendation att ställa krav på en viss andel el- och vätgasbilar för att uppfylla CVD-kraven blir på så sätt långsiktigt, ändamålsenligt och enkelt att förstå för både upphandlare och leverantörer.

Hur ska lagkraven följas upp?

I april 2023 beslutade regeringen om rapporteringsreglerna för CVD. De finns i [Förordning \(2022:315\) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet](#).

Kraven i CVD följs upp genom rapportering av registreringsnumren på samtliga fordon som används i de avtal som omfattas av lagkravet. Rapporteringen ska göras till Transportstyrelsen efter varje referensperiod. Den nuvarande perioden gäller år 2021–2025 och rapporteringen ska göras senast den 1 februari 2026. Just nu har Transportstyrelsen inte något system på plats för rapporteringen, det ska tas fram och kommer troligtvis vara klart år 2024 eller 2025.

BioDriv Östs råd är att ställa krav på att leverantören ska redovisa registreringsnumren på alla fordon som kör i berörda avtal. Dessa uppgifter behöver sedan sparas tills de ska rapporteras in först år 2026. För att underlätta rapporteringen har BioDriv Öst tagit fram en mall, läs mer om den nedan.

Kom ihåg att lagen gäller retroaktivt. Trots att lagen trädde i kraft år 2022 och rapporteringsreglerna inte fanns på plats förrän året efter så ska alla fordon i avtal som blivit tilldelade efter augusti 2021 rapporteras.

Kom ihåg!

Kraven gäller retroaktivt och ska rapporteras in för upphandlingar som genomförts från den 1 augusti 2021.

Exempel på beräkning av kravefterlevnad

En upphandlande myndighet gör följande fyra upphandlingar år 2023 som omfattas av CVD:

- Fordon till egen verksamhet: **6 rena lätta bilar** av totalt 10
- Skolskjuts: **40 rena lätta bilar** av totalt 100
- Sophämtning: **3 rena tunga lastbilar** av totalt 10
- Busstrafik: **80 rena tunga bussar** av totalt 100, varav **20 utsläppsfria bussar**

	Andel rena lätta bilar:	$\frac{6 + 40}{10 + 100}$	41,8 %	Krav: 38,5 %	✓
	Andel rena tunga lastbilar:	$\frac{3}{10}$	30 %	Krav: 10 %	✓
	Andel rena tunga stadsbussar:	$\frac{80}{100}$	80 %	Krav: 45 %	✓
	Andel utsläppsfria tunga stadsbussar:	$\frac{20}{100}$	20 %	Krav: 22,5 %	✗

Kom ihåg att lagkraven på en viss andel "rena fordon" inte gäller för varje enskild upphandling!

Kraven gäller för samtliga upphandlade avtal som tilldelats under respektive referensperiod och som omfattas av CVD. Det går alltså att överträffa kraven i de upphandlingar där marknaden är mer mogen, och ställa något mindre offensiva krav i upphandlingar där det kan vara mer utmanande. Det är andelen "rena fordon" per fordonskategori som behöver vara i nivå med, eller högre än, lagkraven för den aktuella referensperioden.

Mall för CVD

BioDriv Öst har tagit fram en mall som underlättar för en organisation att hålla koll på hur den ligger till i förhållande till lagkraven. I mallen är det tänkt att samtliga fordon i de upphandlingar som omfattas av lagkraven läggs in. Det framgår då i mallen vilka fordon som klarar definitionen "rena fordon" samt vilken total andel "rena fordon" per fordonskategori organisationen har för tillfället. Mallen underlättar också rapporteringen till Transportstyrelsen när det väl är dags, eftersom alla uppgifter som ska rapporteras in samlas på ett ställe. Mallen finns att ladda ner på [BioDriv Östs hemsida](#).

1. Tillstånd. Antal personer som den 31 december 2023 var berättigade att använda färdtjänst (innehavare av färdtjänstillstånd)

2. Nyttjande. Antal personer som gjort en eller flera resor med färdtjänst under år 2023. Varje person skall räknas endast en gång oavsett antal resor.

3. Totalt antal resor under år 2023. En tur- och returresa räknas som två resor.

Födelseår	1. Tillstånd		2. Nyttjande		3. Resor	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
-1943						
1944 - 1958						
1959 - 1978						
1979 - 2003						
2004 -						

Innehåll i fakturaunderlag (excellfil)

(se även förklarade text för respektive kolumn i Avtalsvillkor)

Personnummer	Förnamn	Efternamn	Datum	Efterskönt egenavgift Ja/Nej	Hämtningstid	Starttid	Sluttid	Förarid	Resenärer	Ledsagare	Medresenär	Från-adress	Till-adress	Längd (km)	Egenavgift	
19121212-1212	Oecodda	Addoceo	2018-04-02	Ja	16:15	16:32	16:38	333333	2	1		Skolgatan 31	Lundavägen 8	1,0	21	<- efterskönt del av egenavgift pga försening
19620706-0000	Eva	Johansson	2018-04-07	Nej	10:00	10:00	10:10	111111	2	0		Kvarnvägen 7	Kronoskogsvägen 18	3,0	41	<- övrig färdtjänstresa med en medresenär
19121212-1212	Oecodda	Addoceo	2018-04-13	Nej	07:45	07:54	08:00	444444	2	1		Lundavägen 8	Skolgatan 31	1,0	0	<- resa till/från arbete inom högkostnads skydd
19620706-0000	Eva	Johansson	2018-04-13	Nej	08:30	08:32	08:55	222222	1	0		Kvarnvägen 7	Ålgvägen 9	8,0	0	<- resa till/från daglig verksamhet inom högkostnads skydd
19121212-1212	Oecodda	Addoceo	2018-04-16	Nej	14:15	14:18	14:23	555555	2	1		Lundavägen 8	Skolgatan 52	1,5	41	<- övrig färdtjänstresa

FÖRETAGSPRESENTATION

«Upp_Namn»

«Upp_Diarie»

1.0 ANBUDSGIVARE

Här anger ni de företagsuppgifter som ni anger i e-Avrop vid inlämning av anbud.

Företagsnamn:		Organisationsnummer:
Postadress:	Postnummer och ort:	
Hemsida:		

Namn på behörig avtalstecknare vid eventuellt avtal:		
Titel:	Telefon:	E-post:

Kontaktperson under upphandlingen: All kontakt sker genom den e-postadress ni angett i e-avrop.	
Telefon:	E-post:

Kontaktperson under avtalstiden:	
Telefon:	E-post:

2.0 UNDERLEVERANTÖRER, OM DET ÄR AKTUELLT FÖR ER I DETTA UPPDRAG

Ange nedan eventuellt tänkta underleverantörer för att utföra uppdraget. Ni behöver inte uppge företag som utför godstransporter vid varuleveranser. Har ni inte utsett underleverantör anger ni bara "ej utsedd". Har ni ingen underleverantör anger ni "ej aktuellt" eller lämna tomt.

2.1 UNDERLEVERANTÖR 1

Underleverantör (namn)	
Organisationsnummer	

Vad ska denna underleverantör ansvara för?

--

FÖRETAGSPRESENTATION

«Upp_Namn»

«Upp_Diarie»

2.2

UNDERLEVERANTÖR 2

Underleverantör (namn)	
Organisationsnummer	

Vad ska denna underleverantör ansvara för?

3.0

FÖRETAGSPRESENTATION ANBUDSGIVARE

Lämna en kort beskrivning av företagets organisation och verksamhet.

Textrutan nedan är expanderande när du skriver i den.

Handlingsplan vid händelse, tillbud och olyckor i kommunal färdtjänst

När något utanför det vanliga inträffar, så kan det vara svårt att veta hur man ska agera och vad som är viktigt att tänka på. Det är också viktigt att resan ska upplevas som trygg för resenären även om något utöver det vanliga inträffar. För att såväl Umeå kommuns Tillståndsenheten för färdtjänst som utförare av persontransporter inom kommunal färdtjänst (entreprenören) ska veta och vara överens om vad som ska göras i olika situationer så finns nedanstående händelser beskrivna med tydliga rutiner.

Händelse: Trafikolycka/tillbud med färdtjänstfordon (personskada/icke personskada)

Rutin

Föraren kontrollerar resenärer. Larmar vid behov 112 och/eller arbetsledningen. Arbetsledningen kontaktar anhöriga vid behov samt Tillståndsenheten för färdtjänst (alltid och omgående).

Utredning av händelsen påbörjas så snart som möjligt. Bland annat samtal med föraren. Genomförs av arbetsledningen alternativt polisen.

Skriftlig rapport till Tillståndsenheten för färdtjänst inom tre dagar efter händelsen.

Arbetsledningen finns tillgänglig för Tillståndsenheten för färdtjänst och uppdaterar löpande.

Media

Om media ringer, bekräfta kännedom, hänvisa till pågående utredning. Kontakt mellan avtalsparterna finns.

Händelse: Olycka/tillbud med färdtjänstresenär vid exempelvis i-/urlastning, häftig inbromsning, annat

Rutin

Föraren kontrollerar resenärer. Larmar vid behov 112 och/eller arbetsledningen.

Arbetsledningen kontaktar anhöriga vid behov samt Tillståndsenheten för färdtjänst (alltid och omgående).

Utredning av händelsen påbörjas så snart som möjligt av arbetsledningen såsom bland annat samtal med föraren. Har entreprenörens rutiner följts?

Skriftlig rapport till Tillståndsenheten för färdtjänst inom tre dagar efter händelsen.

Arbetsledningen finns tillgänglig för Tillståndsenheten för färdtjänst och uppdaterar löpande.

Anhöriga, resenär

Dialog mellan anhöriga/resenär och arbetsledningen alternativt mellan parternas försäkringsbolag. Anhörig/resenär uppmanas att kontakta sjukvården för uppföljning och dokumentation av eventuell skada.

Media

Om media ringer, bekräfta kännedom, hänvisa till utredning. Kontakt mellan avtalsparterna finns.

Händelse: Resenär anmäler att övergrepp skett i färdtjänstfordon (sexuella övergrepp, stöld, annat)

Polisanmälan kommer till färdtjänstentreprenörens eller Tillståndsenheten för färdtjänsts kännedom alternativt att resenär informerar endera part.

Rutin

Avtalsparten som får första informationen kontaktar omgående den andra parten.

Kontaktuppgifter finns längst bak i dokumentet. Chef / arbetsledning ska informeras direkt.

En intern utredning initieras av entreprenören. Utredningen innehåller inhämtande av uppgifter avseende köruppdrag, samtal mellan arbetsledning och förare, mm.

Arbetsledningen stänger omedelbart av anklagad förare från färdtjänstuppdrag och under den interna utredningens gång samt under eventuell polisutrednings gång. Föraren ska om möjligt erbjudas annan tjänst. Redan första arbetsdagen ska information avseende köruppdrag mm tas fram som underlag för beslut om avstängningens omfattning.

Baserat på den interna utredningens samt eventuell polisutrednings resultat tas beslut om:

- föraren fortsättningsvis ska vara avstängd från färdtjänstuppdrag,
- föraren ska få fortsätta köra men inte köra aktuell resenär,
- ingen åtgärd.

Händelsen betraktas som en personskada på resenär och en skriftlig rapport ska inlämnas till Tillståndsenheten för färdtjänst inom tre (3) dagar efter händelsen rapporterats.

Anhöriga, resenär

Resenären uppmanas att göra en polisanmälan för att det ska ske en oberoende polisutredning.

Media

Om media ringer, bekräfta kännedom, hänvisa till utredning/polisutredning. Kontakt mellan avtalsparterna finns.

Händelse: Resenär/anhörig anmäler misstänkt påverkad förare (alkohol, droger, sömnbrist)

Anmälan kommer till entreprenören eller Tillståndsenheten för färdtjänsts kännedom.

Rutin

Avtalsparten som får första informationen kontaktar omgående den andra parten. Arbetsledningen kontaktar polisen och ber dem utföra en drogkontroll alternativt skickar föraren på drogkontroll/läkarkontroll.

Anhöriga, resenär

Återkoppling från den part som haft den inledande kontakten.

Media

Om media ringer, bekräfta kännedom, hänvisa till utredning. Kontakt mellan avtalsparterna finns.

Händelse: Person lämnad på fel plats

Färdtjänstresenär efterlyses av anhörig, boende, annan.

Rutin

Kontroll av resan i beställningscentralen. Kontakt med aktuell förare. Försök kontakta resenären och/eller den som bokar resan om det inte är samma person som efterlyst resenären. Skicka en bil till avlämningsadressen och sök resenären. Tag kontakt med polisen. Arbetsledningen kontaktar omgående Tillståndsenheten för färdtjänst.

Anhörig

Löpande kontakt tills personen är återfunnen.

Media

Om media ringer, bekräfta kännedom, hänvisa till att eftersökning pågår (av polis, m. fl.). Kontakt mellan avtalsparterna finns.

Arbetsledningen

Utredning om varför händelsen inträffat. Åtgärd för att minimera risken för liknande händelser. Händelsen betraktas som en personskada på resenär och en skriftlig rapport ska inlämnas till Tillståndsenheten för färdtjänst inom tre (3) dagar efter händelsen rapporterats.

Händelse: Beställningscentralens växelsystem havererar, internet kopplar ner, strömavbrott

Bokad resenär hämtas inte. Resenär kan inte boka resa.

Rutin

Samtalen dirigeras om enligt entreprenörens rutin för att säkerställa att bokningar kan göras på annat sätt.

Tillståndsenhet färdtjänst

Arbetsledningen kontaktar omgående Tillståndsenheten för färdtjänst som därefter går ut med information via kommunens webbsidor.

Händelse: Extrema väderförhållanden

Exempelvis: blixthalka, kraftig nederbörd (snöfall, regn)

Rutin

Vid extremvädervarning planeras resor med större tidsmarginaler för att kunna hantera eventuella förseningar.

Arbetsledningen kontaktar omgående Tillståndsenheten för färdtjänst.

Media

Om media ringer, informera om läget. Kontakt mellan avtalsparterna finns.

Händelse: Havererat fordon

Fordon havererar under pågående resa eller under framkörning.

Rutin

Haveri av bil under resans gång. Föraren förklarar för resenären vad som inträffat, kontaktar sedan beställningscentralen som dirigerar om ny bil till platsen för att ta över köruppdraget.

Haveri av bil under framkörning. Föraren kontaktar beställningscentralen som dirigerar ny bil att hämta resenären, meddelar resenären vad som inträffat samt eventuell försening. Vid händelse att annat fordon behöver ta över köruppdraget debiteras kommunen endast för en resa. Resenärens egenavgift bekostas av entreprenören.

Tillståndsenhet för färdtjänst

Meddelas om detta bidrar till stora förseningar (> 30 min).

Anhörig

Beställningscentralen eftersöker anhörig eller den som tar emot på slutdestination och informerar om händelsen samt eventuell försening.

Kontaktuppgifter Tillståndsenheten för färdtjänst

Telefon: 090-16 10 00 (begär att få kopplas igenom en eventuellt stängd telefon)

Mobiltelefon: 070-950 48 72

Mejl: fardtjansten@umea.se

Mejl: fornamn.efternamn@umea.se

Kontaktuppgifter Säljare

Kravsektion: 1 Organisatoriska krav

Krav-Id	Kopplade kontroller	Kravkategori	Krav	Kravbeskrivning	Kravmottagare	Mer om detta krav	Vid Upphandling	Kommentar	Uppfylt?
1.3.1	5.1 Policyer för informationssäkerhet	Informationssäkerhet hos leverantörer	Ledningssystem för informationssäkerhet	Leverantörens och eventuella underleverantörens ledningssystem ska vara certifierade enligt ISO/IEC 27001:2022, alternativt kan leverantörerna visa att de har ett systematiskt arbetssätt inom informationssäkerhet som motsvarar detta	IT		Ja. Ett exempel på möjlig kravtext i en upphandling kan vara följande (kravtexten behöver ses över inom respektive upphandling): Anbudsgivarens eventuella underlag och eventuella underleverantörer ska vara certifierade enligt ISO 27001:2022 för de delar som kan påverka kundens informationssäkerhet direkt eller indirekt. Certifieringen ska avse minst kundens information, information om källkod och andra delar som indirekt kan påverka kundens informationssäkerhet. Samtliga säkerhetsåtgärder ska omfattas av certifieringen. Leverantören visa sin Statement of Applicability (SoA) alternativt på motsvarande sätt beskriva sin certifiering på ett sätt som möjliggör bedömning utifrån angivna mervärdet.		
1.3.3	5.7 Hotundermåtelser	Informationssäkerhet hos leverantörer	Hot och sårbarheter	Leverantören ska bedriva ett kontinuerligt arbete för att samla in och analysera informationssäkerhetshot och sårbarheter.	IT	Kravet avser analys av sårbarheter utifrån ett allriskperspektiv. Detta innebär att både tekniska sårbarheter (se tex cve.org) och sårbarheter kopplade till personalsäkerhet eller fysisk sårbarhet omfattas.	Ja.		
1.3.5	7.8 Placering och skydd av utrustning	Informationssäkerhet hos leverantörer	Placering och skydd av utrustning	Leverantören ska ha rutiner för placering av IT-utrustning för att säkerställa att den är skyddad på ett säkert sätt. Utrustningen ska åttminstone. Vara placerad i ett låst utrymme som endast behövt personal har tillgång till. Vara placerad så att natur- eller teknikrelaterade risker kan undvikas (vattenläckage, värme, kyla), t.ex. med distans från fönster. Vara placerad på en stabil plats där den inte riskerar att falla eller skadas av vibrationer.	IT		Ja.		
1.3.6	5.11 Återlämnande av tillgångar	Informationssäkerhet hos leverantörer	Återlämnande av tillgångar	När personal hos leverantören avslutar anställning, uppdrag eller deras avtal ändras eller upphör ska leverantören ha rutiner för återlämnande av de tillgångar (till exempel information eller IT-utrustning) som tillhör leverantören.	IT		Ja.		
1.3.7	5.10 Tillåten användning av information och andra relaterade tillgångar	Informationssäkerhet hos leverantörer	Regler för användning av information	Leverantören ska ha rutiner om tillåten hantering av information och andra relaterade tillgångar som berörs i leveransen.	IT		Ja.		
1.3.8	5.30 Kontinuitetsberedskap inom IKT	Informationssäkerhet hos leverantörer	Kontinuitetsshantering	Leverantören ska ha en kontinuitetsplan (så kallad Business Continuity Plan) för plan vid allvariga driftsproblem. Planen ska innehålla en katastrofåterställningsplan (så kallad Disaster Recovery Plan).	IT		Ja.		

Kravsektion: 2 Personalrelaterade krav

Krav-Id	Kopplade kontroller	Kravkategori	Krav	Kravbeskrivning	Kravmottagare	Mer om detta krav	Vid Upphandling	Kommentar	Uppfylt?
2.1.2	6.8 Rapportering av informationssäkerhetsincidenter	Personalrelaterade krav	Rapportering av informationssäkerhetsincidenter - leverantör	Leverantören ska ha rutiner om hur personal ska rapportera misstänkta eller observerade informationssäkerhetsincidenter.	IT	Delta avser interna rutiner hos leverantören. Rutinerna ska avse både informationssäkerhetsincidenter med direkt påverkan på organisationens information och information som indirekt kan påverka organisationens information, till exempel leverantörens IT-infrastruktur.	Ja.		
2.1.3	6.7 Distansarbete	Personalrelaterade krav	Distansarbete	Leverantören ska ha rutiner som gäller för informationssäkerhet vid distansarbete. Dessa rutiner ska innefatta utbildning till personal om risker och säkerhetsåtgärder relaterade till distansarbete samt tekniska åtgärder för att kryptera datakommunikationen.	IT		Ja.		
2.1.4	6.1 Bakgrundskontroll	Personalrelaterade krav	Bakgrundskontroll	Leverantören ska ha rutiner för bakgrundskontroll av anställda och uppdragsgäerna.	IT		Ja.		
2.1.5	6.3 Medvetenhet och utbildning om informationssäkerhet	Personalrelaterade krav	Medvetenhet och utbildning om informationssäkerhet	Leverantören bör erbjuda sin personal lämpliga utbildningar och övningar för ökad medvetenhet om informationssäkerhet minst en gång per år. Medarbetare ska informeras om det i leverantörens ledningssystem för informationssäkerhet som är relevant för deras arbetsuppgifter.	IT		Ja.		
2.1.7	6.5 Ansvar efter upphörande eller ändring av anställning	Personalrelaterade krav	Ansvar efter upphörande eller ändring av anställning	Leverantören ska ha dokumenterat vilket ansvar och vilka skyldigheter som gäller för informationssäkerhet för personal efter att anställning eller uppdrag upphör eller ändras.	IT		Ja.		
2.1.8	6.6 Avtal om konfidentialitet eller sekretess	Personalrelaterade krav	Konfidentialitets- eller sekretessavtal	Leverantören ska underteckna konfidentialitets- eller sekretessavtal med all personal och eventuella andra relevanta personer.	IT		Ja.		

Kravsektion: 3 Tekniska krav

Krav-Id	Kopplade kontroller	Kravkategori	Krav	Kravbeskrivning	Kravmottagare	Mer om detta krav	Vid Upphandling	Kommentar	Uppfylt?
3.1.2	8.7 Skydd mot skadlig kod	Utveckling, installation och uppdateringar	Skydd mot skadlig kod	Säkerhetsåtgärder ska ha implementerats i syfte att skydda systemet mot skadlig kod.	IT	Kravet syftar på ett införa åtgärder som skyddar systemet mot virus, till exempel genom antiviruskydd och/eller beteende- eller processövervakning.	Ja.		
3.2.3	8.27 Säker systemarkitektur och tekniska principer	Arkitektur och hantering av databaser	Säker systemarkitektur	API:er och andra integrationer ska autentiseras utifrån principer om säker systemarkitektur.	IT		Ja.		
3.3.1	5.17 Autentiseringsinformation	Auktorisation och autentisering	Enkel autentisering	Om autentisering inte genomförs enligt LoA3 gäller följande: Inloggning till systemet ska ske med användarnamn och lösenord alternativt pinkod. Mekaniserna ska följa god säkerhetsstandard för autentiseringsmekanismer. Detta innebär bland annat att mekaniserna måste använda betrodda protokoll som krypterar kombinationen av användarnamn och lösenord och skydd av systemet för att genom "brute force" gissa användaruppgifter.	IT		Ja.		
3.4.1	8.15 Loggning, 8.16 Övervakning	Loggning och monitorering	Loggning av aktiviteter	Systemet ska logga samtliga följande aktiviteter: In-åtgärder som lägger till, ändrar eller tar bort kontroller/ förändringar i kritisk säkerhetskonfiguration, exempelvis nätverkskonfiguration eller brandvägg/ systemfel/ händelser från känsliga transaktioner. Inloggen ska vara endast vara tillgänglig för användare som blivit tilldelade särskild behörighet till loggen. Loggen ska ha tidsstämplar, information om användaridentitet för den som utfört åtgärden, information om den utförda åtgärden samt information om vad som förändrats.	IT		Ja.		

Kravsektion: 4 Fysiska krav

Krav-Id	Kopplade kontroller	Kravkategori	Krav	Kravbeskrivning	Kravmottagare	Mer om detta krav	Vid Upphandling	Kommentar	Uppfylt?
4.1.1	7.9 Säkerhet för tillgångar utanför organisationens lokaler	4 Fysiska krav	Säkerhet för tillgångar utanför organisationens lokaler	Leverantören ska ha upprättade rutiner för hur utrustning utanför organisationens lokaler ska placeras och skyddas på ett säkert sätt.	IT		Ja.		

Intyg sanktioner

Ange Företagsnamn	Ange Organisationsnummer
-------------------	--------------------------

Härmed intygas på heder och samvete att varken anbudsgivaren eller det tänkta kontraktsförhållandet, direkt eller indirekt, omfattas av de sanktioner mot Ryssland och Belarus som beslutats av EU.

Intyget är en försäkran på att anbudsgivaren:

- inte direkt eller indirekt omfattas av sanktionerna
- inte kommer att använda sig av underleverantörer med mera som omfattas av sanktionerna, eller åberopa kapaciteten hos sådana aktörer i upphandlingen
- inom ramen för avtalsförhållandet inte kommer att medverka till köp, import eller transport av sådana produkter och tjänster som omfattas av EU:s importrestriktioner.
- omedelbart ska upplysa den upphandlande organisationen om anbudsgivarens rättsliga status, ägarförhållanden eller representation innebär, eller förändras på ett sådant sätt, att den omfattas av sanktionerna
- omedelbart ska upplysa den upphandlande organisationen om det finns anledning att misstänka att förhållandena är sådana att en underleverantör eller ett åberopat företag omfattas av sanktionerna.
- fullt ut kommer samarbeta i frågor som rör efterlevnaden av sanktionerna och tillhandahålla de uppgifter som är nödvändiga i detta avseende.

Försäkran ska undertecknas av behörig företrädare. Genom undertecknande av detta intyg försäkras undertecknande på heder och samvete att ovanstående uppfylls och att undertecknad är medveten om att lämnande av osann eller vårdslös försäkran i enlighet med 15 kap. 10 § Brottsbalken, kan föranleda straffansvar.

_____
Ort + Datum

_____
Befattning

_____
Namnförtydligande

_____
Underskrift av behörig företrädare

Mall för svar på synpunkter

När Säljaren svarar på en synpunkt ska svarets innehåll omfatta nedan punkter. Detta för att kvalitetssäkra svaret till Köparen och den som skrivit synpunkten samt ge stöd till Säljaren i vad ett svar ska innehålla. Svaret ska skickas inom 7 dagar från inkommen synpunkt.

1. Utredning

Vad har hänt?

Vilka har varit involverade? (Resenär, anhörig, medresenär, ledsagare/reshjälp, beställningscentral, förare, annan)

2. Analys

Varför hände det?

Vilka var involverade?

3. Åtgärd

Hur kan det undvikas att hända igen?

Vad är åtgärden?

När ska åtgärden vara genomförd?

Komplett svar direkt

1. Om den hos Säljaren som svarar på synpunkten behöver ta reda på mer information internt om den rapporterade händelsen görs det först.
2. Svar på synpunkten skickas efter att den interna avdelningen har återkopplat till den som ska besvara synpunkten. Ett komplett svar skickas till Köparen och den som skrivit synpunkten. Innehållet i svaret omfattar ovan punkter samt den information som framkommit från den interna avdelningen.

Det kompletta svaret ska skickas till Köparen och den som skrivit synpunkten inom 7 dagar.

Umeå kommun	Diarie 26124
Skakrav	Namn Färdtjänst med personbil

Detta dokument är en kopia på upphandlingens elektroniska skakravsformulär. Skakravsformuläret ska besvaras elektroniskt genom att du klickar på knappen Lämna anbud som du finner till vänster i annonsen eller inbjudan på www.e-avrop.com.

Introduktion

Om det saknas bevis för att anbudsgivaren uppfyller nedanstående krav kan det komma att begäras in ett förtydligande. Anbudsgivaren ska då inom 5 arbetsdagar översända ett sådant. Alla rutor med textsvar ska besvaras där det efterfrågas ett svar, antingen som hänvisning till annat dokument eller en beskrivning i textrutan. Samtliga krav ska accepteras för att anbudet ska bli kvalificerat för utvärdering.

1.0 Villkor

1.1 Krav

Avtalsvillkoren och villkoren i samtliga bilagor accepteras i sin helhet.

1.2 Krav

På begäran ska bilaga 'Företagspresentation' som ingår i förfrågningsunderlaget bifogas ifylld med efterfrågade uppgifter. Ingen 'egen' variant av företagspresentation får bifogas.

1.3 Krav

Härmed försäkras på heder och samvete, såvitt det har kunnat utredas, att anbudsgivaren samt fysiska personer som ingår i personkretsen enligt 13 kap.1 § LOU inte har dömts för sådan brottslighet som anges i 13 kap. 1 § LOU genom en dom som vunnit laga kraft.

1.4 Krav

Härmed försäkras anbudsgivaren på heder och samvete att uteslutningsgrunder enligt 13 kap. LOU (2016:1145) inte föreligger.

1.5 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Yrkestrafiktillstånd] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Anbudsgivarens yrkestrafiktillstånd ska bifogas.

2.0 Ledningssystem

2.1 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Ledningssystem] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Säljaren ska arbeta efter ett dokumenterat ledningssystem innehållande minst:

1. En beskrivning av hur säljarens arbete med miljö, kvalitet och arbetsmiljö ser ut
2. En policy (eller motsvarande) som omfattar miljö, kvalitet och arbetsmiljö

3. En beskrivning av ansvar och befogenheter för frågor som rör miljö, kvalitet, arbetsmiljö
4. En beskrivning hur avvikelser hanteras, så att det leder till ständig förbättring för miljön/kunden/medarbetaren

Bifoga bevis på att kravet uppfylls genom certifikat för ert ledningssystem eller om certifikat saknas så bifogas ert ledningssystem som minst innehåller samtliga 4 ovanstående punkter.

SÄKERSTÄLL ATT EVENTUELLA CERTIFIKAT HAR GÄLLANDE GILTIGHETSTID!
SÄKERSTÄLL ATT SAMTLIGA PUNKTER FINNS MED I DET DOKUMENT NI BIFOGAR!

3.0 Kapacitet

3.1 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Kapacitet] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Anbudsgivaren ska ha organisation, förmåga och resurser för att genomföra uppdraget. Detta ska beskrivas i bilagan.

Anbudsgivaren ska redovisa i vilken omfattning annat företags kapacitet åberopas för att klara att uppfylla kraven på ekonomisk ställning samt teknisk och yrkesmässig kapacitet. Detta ska beskrivas i bilagan om det är aktuellt.

Anbudsgivaren ska på begäran visa att denne förfogar över åberopad kapacitet genom att uppvisa kopia av skriftligt dokumenterat åtagande med det företag vars kapacitet åberopas samt att det åberopade företaget uppfyller ställda krav.

3.2 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Underleverantör] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Anbudsgivare som avser att anlita underleverantör för att genomföra en del av uppdraget som upphandlas ska på begäran:

Redovisa underleverantörens företagsnamn, organisationsnummer och dennes roll/uppgift i uppdraget.

Redovisa hur anbudsgivaren säkerställer att underleverantör uppfyller föreskrivna registreringskyldigheter och betalning av lagstadgade skatter och avgifter.

Visa att denne förfogar över underleverantörs kapacitet/resurs som erfordras för utförandet av dennes del i uppdraget genom att till anbudet bifoga avtal, överenskommelse eller motsvarande.

Som underleverantör betraktas alla företag oavsett företagsform som träder in i anbudsgivarens ställe, eller bistår, för att utföra uppdraget/leveransen vid behov. Det vill säga även andra bolag inom samma koncern så som till exempel dotterbolag.

Anbudsgivare svarar för underleverantörens arbete såsom för sitt eget arbete och att underleverantören uppfyller ställda krav i upphandlingsdokumentet.

Kommunen ska ha möjlighet att kunna kontrollera att underleverantören uppfyller ställda krav i upphandlingsdokumenten. Underleverantörer som inte uppfyller relevanta kraven i upphandlingen kan komma att uteslutas från att utföra uppdrag i aktuellt upphandlat uppdrag. Anbudsgivaren får då möjlighet att återkomma

snarast med information om ny underleverantör.

4.0 Ekonomi

4.1 Krav

Anbudsgivaren ska ha en ekonomisk ställning som motsvarar kreditvärdig samt ha tillgång till finansiella resurser som svarar mot anbudets omfattning och innehåll.

Upphandlingsbyrån inhämtar kreditbetyg från kreditupplysningsföretag under anbudsgenomgången.

Anbudsgivare ska ha minst kreditbetyg kreditvärdig. Det innebär minst kreditbetyg 3 i UC.

Om ovanstående kontroll inte styrker kravet på ekonomisk ställning ska anbudsgivaren på begäran på annat sätt visa att anbudsgivaren innehar motsvarande ekonomiska ställning.

4.2 Krav

REGISTRERING, SKATTER OCH AVGIFTER

Anbudsgivare ska uppfylla i Sverige eller i hemlandet lagenligt ställda krav avseende sina registrerings-, skatte- och avgiftsskyldigheter.

Umeå kommun inhämtar nedanstående uppgifter från Skatteverket:

- Registrering för moms och som arbetsgivare.
- Erlagd arbetsgivaravgift de senaste tre redovisningsmånaderna
- Registrering för skatteform
- Skulder hos Kronofogdemyndigheten

Om ovanstående kontroll inte är möjlig ska leverantör på begäran på annat sätt visa att anbudsgivaren fullgjort sina skyldigheter.

4.3 Krav

Anbudsgivaren ska ha en årsomsättning om minst 80 000 000 SEK för senaste räkenskapsåret

5.0 Sekretess

5.1 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Sekretess] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Enligt Offentlighets- och sekretesslagen (OSL) 19 kap. 3 § gäller absolut sekretess till dess att tilldelningsbeslut fattats av den upphandlande myndigheten. Efter tilldelningsbeslutet kan anbud även i fortsättningen omfattas av sekretess enligt 31 kap. 16 § OSL, så kallad affärssekretess.

Sekretessprövningen sker i samband med att någon begär ut handlingar från den upphandlande myndigheten.

Om leverantören anser att någon uppgift i anbudet omfattas av sekretess eller utgör företagshemligheter har han eller hon möjlighet att redovisa detta nedan. Ange var i anbudet, vilket lagrum, på vilken grund och vilken skada som leverantören skulle drabbas av om uppgifterna röjs. Enligt bestämmelserna i OSL måste

den upphandlande myndigheten självständigt genomföra en sekretessprövning varje gång en allmän handling begärs utlämnad. Detta innebär att leverantörens begäran om sekretess inte är en garanti för att handlingarna slutligen omfattas av sekretess.

6.0 Sanktioner

6.1 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Sanktioner] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Bifoga bilagan som ingår i förfrågningsunderlaget komplett ifylld.

6.2 Krav

Ange i svarsrutan nedan hur ni arbetar för att undvika samarbete/samröre med leverantörer som kan utgöra grund för sanktion.

7.0 Arbetsrättsliga villkor

7.1 Krav

Säljaren ska iakttä angivna bestämmelser i bilaga Avtalsvillkor punkten Arbetsrättsliga villkor så att de i avtalet sysselsatta arbetstagarna som lägst erhåller de angivna villkoren. Mer förmånliga villkor får alltid erbjudas. Säljaren ska även kontrollera att sysselsatta arbetstagare hos eventuella underleverantörer som lägst erhåller angivna villkor.

Med sysselsatta arbetstagare menas säljaren och underleverantörer.

Genom att bocka i 'Ja' försäkrar anbudslämnaren på heder och samvete att samtliga sysselsatta arbetstagare som anlitas för fullgörande av avtalet som minst omfattas av ställda villkor.

7.2 Krav

Beskriv nedan hur ni uppfyller ställda krav avseende arbetsrättsliga kontraktsvillkor samt hur ni kontrollerar underleverantörer och säkerställer att de uppfyller ställda krav.

8.0 Tekniska krav

8.1 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Teknisk lösning] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Anbudsgivaren ska i inkomma med uppgifter på en teknisk lösning utifrån förfrågningsunderlagets dokument (som Umeå kommuns IT-avdelning granskar) hur tillståndprofilen tas emot och läses in av beställningscentralen respektive hur beställningscentralen överför nödvändig information för resans genomförande till fordonet. Två månader före avtalsstart ska den tekniska lösningen vara i drift och möjligt för köparen att testa.

8.2 Krav

Anbudsgivaren ska på begäran inkomma med de uppgifter som efterfrågas i bilaga IF-krav Färdtjänst.

Umeå kommun	Diarie 26124
Utvärdering Bästa förhållandet mellan pris och kvalitet Helt anbud	Namn Färdtjänst med personbil

Detta dokument är en kopia på upphandlingens elektroniska utvärderingsformulär. Utvärderingsformuläret ska besvaras elektroniskt genom att du klickar på knappen Lämna anbud som du finner till vänster i annonsen eller inbjudan på www.e-avrop.com.

Att lämna anbud

När du lämnar pris ska det ske för (1) enhet av angiven sort.

Totalpris beräknas automatiskt som pris gånger antal.

Pris anges endast med siffror utan mellanslag eller valuta.

Utvärderingsmetoden bygger på monetär utvärdering med prissatt kvalitet. Ert anbud resulterar i ett jämförelsetal. Hur mycket jämförelsetalet påverkas vid olika utvärderingar står beskrivet för varje utvärdering i detta dokument. Anbudet med lägst jämförelsetal är bäst.

Introduktion

Alla begärda prisuppgifter ska vara angivna i svenska kronor exklusive mervärdesskatt.

Utvärderingsvolymerna är baserade på statistik från 2025. Angivna volymer är endast avsedda för utvärdering av anbud och gäller utan förbindelse under avtalsperioden.

Kvalitetsutvärderingen avser anbudsgivarens förmåga att leverera tjänsten med kravställd kvalitet eller högre. Vinnande anbudslämnarens inlämnade beskrivningar blir en normgivande del av avtalet.

1.0 Färdtjänst med personbil

1.0.1 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Prisbilaga färdtjänstresor] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Bifoga bilaga 'Prisbilaga ordinarie färdtjänstresor' komplett ifylld med efterfrågade anbudspriser cell C5 samt cell C18 och C19 (gulmarkerade)

Priser anges exklusive moms.

1.0.2 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Lokal kännedom] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Beskriv hur ni säkerställer att förare, trafikledning och beställningscentral har mycket god lokal kännedom.

1.0.3 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Utförande och genomförandeförmåga] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Utförande och genomförandeförmåga -

Anbudsgivaren ska beskriva hur uppdraget praktiskt ska genomföras från avtalsstart, med fokus på operativ kapacitet, organisation och geografisk täckning.

Beskrivningen ska minst omfatta:

1. tilltänkt operativ organisation för utförandet (trafikledning, samordning, ansvarsfördelning)
2. antal fordon och förare (åkare) som avses nyttjas för uppdraget samt tillgång till ersättningsresurser
3. hur leverantören säkerställer leverans även i kommunens ytterområden och glesbygd
4. hur leverantören hanterar störningar, såsom sjukfrånvaro, fordons haveri, väderpåverkan eller tillfälligt ökad efterfrågan
5. hur leverantören avser att säkerställa en fungerande trafikstart vid avtalsstart
6. hur leverantören säkerställer att underleverantörer uppfyller avtalsvillkoren

Beskrivningen ska vara konkret, realistisk och anpassad till uppdragets omfattning och Umeå kommuns geografiska förutsättningar.

1.0.4 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Kontinuitet] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Beskriv hur ni avser säkerställa hur största möjliga kontinuitet uppfylls beträffande fasta restider för stående turer.

1.0.5 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Kommunikation och språklig förmåga] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Anbudsgivaren ska:

1. beskriva hur kravställd språknivå hos beställningscentral och förare säkerställs i praktiken
2. hur stor andel av personalen i beställningscentralen och förare som har kundkontakt har svenska som första språk
3. hur stor andel av personalen i kundtjänst som har kundkontakt har svenska som första språk
4. beskriva hantering av komplexa samtal (t.ex. äldre, funktionsnedsättning)
5. redovisa kvalitetssäkring (tester, uppföljning)

1.0.6 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Kontroller underleverantörer] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Beskriv hur ni säkerställer och kontrollerar arbetsrättsliga villkor, lönespecifikationer, tidrapporter och individuppgifter lämnade till Skatteverket i egen organisation samt i underleverantörsled.

1.0.7 Krav på bilaga

Vid inlämning ska [Referenser] bifogas anbudet. Filen bifogas i steg två av tre (2/3) av denna inlämning.

Anbudsgivaren ska med anbudet lämna två referenser. De angivna referenserna ska vara en person i organisationen som har ett övergripande ansvar över uppdraget som anbudsgivaren utfört.

Referensuppdragen ska vara av motsvarande tjänster som denna upphandling avser exempelvis färdtjänst eller andra samhällsbetalda resor, ska ha pågått i minst 1 år och får vara avslutade för max två år sedan räknat från sista anbudsdag.

I det fall anbudsgivaren utfört tjänster åt Umeå kommun inom de senaste tre åren från sista anbudsdag ska minst en av referenserna vara Umeå kommun.

Umeå kommun förbehåller sig även rätten att utöver lämnade referenser använda egna eventuella erfarenheter av anbudsgivaren, vilket kan komma att ligga till grund vid utvärdering av referenser.

Referensen ska meddelas av anbudslämnaren i förväg och svara på frågorna i bilagan inom 5 arbetsdagar från första kontakten.

Om referensen inte svarar inom 10 arbetsdagar (om inget annat överenskommes) kan anbudsgivaren komma att erhålla 0 poäng på samtliga frågor och därmed bli diskvalificerad.

För att anbudsgivaren ska bli kvalificerad för vidare utvärdering måste denne erhålla minst betyg 2 på fråga 1,2,3,4,5

Umeå kommun kontaktar referenserna och fyller i poängen.

Bifoga bilaga referenser som ingår i förfrågningsunderlaget ifyllt med efterfrågade uppgifter.

1.0.8 Bedömning

Enligt inlämnade uppgifter avseende - Lokalkännedom.

Definition

Ger ett avdrag/påslag på jämförelsetalet med angiven definition.

Poäng	Beskrivning	Värde
0	Beskrivningen är undermålig	5 000 000,00
1	Beskrivningen ger inget mervärde	0,00
2	Beskrivningen ger ett mycket litet mervärde	-1 000 000,00
3	Beskrivningen ger ett visst mervärde	-2 000 000,00
4	Beskrivningen ger ett måttligt mervärde	-3 000 000,00
5	Beskrivningen ger ett mervärde	-4 000 000,00
6	Beskrivningen ger ett stort mervärde	-5 000 000,00
7	Beskrivningen ger ett mycket stort mervärde	-6 000 000,00
8	Beskrivningen ger ett maximalt mervärde	-7 000 000,00

1.0.9 Bedömning

Enligt inlämnade uppgifter avseende - Utförande och genomförandeförmåga.

Definition

Ger ett avdrag/påslag på jämförelsetalet med angiven definition.

Poäng	Beskrivning	Värde
0	Beskrivningen är undermålig	5 000 000,00
1	Beskrivningen ger inget mervärde	0,00
2	Beskrivningen ger ett mycket litet mervärde	-1 000 000,00
3	Beskrivningen ger ett visst mervärde	-2 000 000,00
4	Beskrivningen ger ett måttligt mervärde	-3 000 000,00
5	Beskrivningen ger ett mervärde	-4 000 000,00

6	Beskrivningen ger ett stort mervärde	-5 000 000,00
7	Beskrivningen ger ett mycket stort mervärde	-6 000 000,00
8	Beskrivningen ger ett maximalt mervärde	-7 000 000,00

1.0.10 Bedömning

Enligt inlämnade uppgifter avseende - Kontinuitet.

Definition

Ger ett avdrag/påslag på jämförelsetalet med angiven definition.

Poäng	Beskrivning	Värde
0	Beskrivningen är undermålig	5 000 000,00
1	Beskrivningen ger inget mervärde	0,00
2	Beskrivningen ger ett mycket litet mervärde	-1 000 000,00
3	Beskrivningen ger ett visst mervärde	-2 000 000,00
4	Beskrivningen ger ett måttligt mervärde	-3 000 000,00
5	Beskrivningen ger ett mervärde	-4 000 000,00
6	Beskrivningen ger ett stort mervärde	-5 000 000,00
7	Beskrivningen ger ett mycket stort mervärde	-6 000 000,00
8	Beskrivningen ger ett maximalt mervärde	-7 000 000,00

1.0.11 Bedömning

Enligt inlämnade uppgifter avseende - Kommunikation och språklig förmåga.

Definition

Ger ett avdrag/påslag på jämförelsetalet med angiven definition.

Poäng	Beskrivning	Värde
0	Beskrivningen är undermålig	5 000 000,00
1	Beskrivningen ger inget mervärde	0,00
2	Beskrivningen ger ett mycket litet mervärde	-1 000 000,00
3	Beskrivningen ger ett visst mervärde	-2 000 000,00
4	Beskrivningen ger ett måttligt mervärde	-3 000 000,00
5	Beskrivningen ger ett mervärde	-4 000 000,00
6	Beskrivningen ger ett stort mervärde	-5 000 000,00
7	Beskrivningen ger ett mycket stort mervärde	-6 000 000,00

8 Beskrivningen ger ett maximalt mervärde -7 000 000,00

1.0.12 Bedömning

Enligt inlämnade uppgifter avseende - Kontroller underleverantörer.

Definition

Ger ett avdrag/påslag på jämförelsetalet med angiven definition.

Poäng	Beskrivning	Värde
0	Beskrivningen är undermålig	5 000 000,00
1	Beskrivningen ger inget mervärde	0,00
2	Beskrivningen ger ett mycket litet mervärde	-1 000 000,00
3	Beskrivningen ger ett visst mervärde	-2 000 000,00
4	Beskrivningen ger ett måttligt mervärde	-3 000 000,00
5	Beskrivningen ger ett mervärde	-4 000 000,00
6	Beskrivningen ger ett stort mervärde	-5 000 000,00
7	Beskrivningen ger ett mycket stort mervärde	-6 000 000,00
8	Beskrivningen ger ett maximalt mervärde	-7 000 000,00

1.0.13 Bedömning

Enligt erhållna svar på referensfrågor från referens 1.

Definition

Ger ett avdrag/påslag på jämförelsetalet med angiven definition.

Poäng	Beskrivning	Värde
0	0-17 poäng	5 000 000,00
1	18 poäng	-250 000,00
2	19 poäng	-500 000,00
3	20 poäng	-750 000,00
4	21 poäng	-1 000 000,00
5	22 poäng	-1 250 000,00
6	23 poäng	-1 500 000,00
7	24 poäng	-1 750 000,00
8	25 poäng	-2 000 000,00
9	26 poäng	-2 250 000,00
10	27 poäng	-2 500 000,00
11	28 poäng	-2 750 000,00
12	29 poäng	-3 000 000,00
13	30 poäng	-3 250 000,00
14	31 poäng	-3 500 000,00

15	32 poäng	-3 750 000,00
16	33 poäng	-4 000 000,00
17	34 poäng	-4 250 000,00
18	35 poäng	-4 500 000,00
19	36 poäng	-4 750 000,00
20	37 poäng	-5 000 000,00
21	38 poäng	-5 250 000,00
22	39 poäng	-5 500 000,00
23	40 poäng	-5 750 000,00
24	41 poäng	-6 000 000,00
25	42 poäng	-6 250 000,00
26	43 poäng	-6 500 000,00
27	44 poäng	-6 750 000,00
28	45 poäng	-7 000 000,00

1.0.14 Bedömning

Enligt erhållna svar på referensfrågor från referens 2.

Definition

Ger ett avdrag/påslag på jämförelsetalet med angiven definition.

Poäng	Beskrivning	Värde
0	0-17 poäng	5 000 000,00
1	18 poäng	-250 000,00
2	19 poäng	-500 000,00
3	20 poäng	-750 000,00
4	21 poäng	-1 000 000,00
5	22 poäng	-1 250 000,00
6	23 poäng	-1 500 000,00
7	24 poäng	-1 750 000,00
8	25 poäng	-2 000 000,00
9	26 poäng	-2 250 000,00
10	27 poäng	-2 500 000,00
11	28 poäng	-2 750 000,00
12	29 poäng	-3 000 000,00
13	30 poäng	-3 250 000,00
14	31 poäng	-3 500 000,00
15	32 poäng	-3 750 000,00
16	33 poäng	-4 000 000,00
17	34 poäng	-4 250 000,00
18	35 poäng	-4 500 000,00
19	36 poäng	-4 750 000,00
20	37 poäng	-5 000 000,00
21	38 poäng	-5 250 000,00

22	39 poäng	-5 500 000,00
23	40 poäng	-5 750 000,00
24	41 poäng	-6 000 000,00
25	42 poäng	-6 250 000,00
26	43 poäng	-6 500 000,00
27	44 poäng	-6 750 000,00
28	45 poäng	-7 000 000,00

1.1 Prisfråga

Ange total anbudssumma från av er komplett ifylld prisbilaga färdtjänstresor cell E15 (grönmarkerad)

Omfattning

Pris ska anges för en (1) st. Pris är obligatorisk information för denna post.

Tjänsteskrivelse

2026-05-25

Tekniska nämnden

Diariernr: TN-2026/00008

Aktuellt från förvaltningen maj

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar

att med utgångspunkt från föredragningen ge förvaltningen i uppdrag att

.....

att konstatera att inga tilläggsuppdrag läggs med utgångspunkt i föredragningen

Ärendebeskrivning

Förvaltningschefen föredrar aktuellt arbete vid förvaltningen.

Beslutet ska skickas till

Tjänsteskrivelse

2026-05-25

Tekniska nämnden

Diariernr: TN-2026/00009

Kurser och konferenser juni

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar

att till protokollet notera att ledamöter och ersättare tagit del av information om kurser och konferenser.

Ärendebeskrivning

Kurser och konferenser inom tekniska nämndens verksamhetsområden presenteras.

Beslutsunderlag

Inga kurser har inkommit.

Diariernr: TN-2026/00005

Delegationsbeslut och anmälningsärenden juni

Förslag till beslut

Tekniska nämnden beslutar

att godkänna redovisning av delegationsbeslut och anmälningsärenden.

Ärendebeskrivning

Redovisning av ärenden beslutade med stöd av tekniska nämndens fastställda delegationsordning samt anmälningsärenden.

Beslutsunderlag

Delegationsbeslut gatu- och parkärenden, maj 2026

- Upplåtelse offentlig plats – tillstånd, lokala trafikföreskrifter, tillstånd/dispenser, övrigt, avgivna remissvar samt yttranden. Bilaga.

Delegationsbeslut fordonsvrak

- Lagen om flyttning av vissa fordon, maj 2026. Bilaga.

Delegationsbeslut särskild kollektivtrafik/färdtjänst

1. Kommunal färdtjänst, maj 2026. Bilaga

2. Riksfärdtjänst, maj 2026. Bilaga

3. Parkeringstillstånd, maj 2026. Bilaga.

Delegationsbeslut fastighetsärenden

- Extern förhyrning av lokaler, beslut om antagande av konsulter, entreprenörer och leverantörer för underhålls- och investeringsobjekt inom Fastighetstekniks verksamhetsområde och igångsättningstillstånd, rivning av bebyggda fastigheter, maj 2026. Bilaga.

Anmälningsärenden

- KS Protokollsutdrag. Bilaga.
Fastställd i KS 2026-05-12 - Kommunstyrelsens delegationsordning. Bilaga.
- KF Protokollsutdrag motion 38-2025. Bilaga.
- KSPLU Protokollsutdrag namnsättning. Bilaga.

Tjänsteskrivelse

Dnr: TN-2026/00005

Beredningsansvariga

Ulla Nilsson, Tommy Johansson, Anna Bugaeva, Frida Herbeck, Åsa Larsson
och Annika Kjellsson Lind

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-05-12

---

§ 97

Diariernr: KS-2026/00427

Kommunstyrelsens delegationsordning

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar:

att fastställa Kommunstyrelsens delegationsordning enligt bilaga.

Ärendebeskrivning

Delegationsordningen föreslås revideras enligt följande.

Delegationsordningen har reviderats och förtydligats i de delar som avser Upphandling med anledning av ny policy och riktlinje för upphandling och inköp. Enligt policyn är alla nämnder egna upphandlande myndigheter och behöver se över sin delegationsordning. Vilket också innebär att inga delar under avsnitt 4 Ekonomi och inköp är gemensamt för alla nämnder. Upphandlingsbyrån ska ha en expert- och konsultativ roll både inom KS och för övriga nämnder. Beslut om upphandling ska ligga i linjen därför har delegation flyttats från Upphandlingschef etc till Stadsdirektör med rätt att vidaredelegera.

Stadsdirektör har getts delegation att föra kommunstyrelsens talan och avge yttrande i ärende eller mål vid domstol eller annan myndighet.

Delegation har getts till behöriga personer inom visselblåsarfunktionen med anledning av ny riktlinje för Visselblåsare.

Under avsnitt 5 Mark och exploatering har delegation givits direkt till Avdelningschef för Mark och exploatering för att harmonisera med delegation direkt till ansvariga chefer inom andra områden. Det har också gjorts ett tillägg kopplat till bidrag för förorenade områden.

Under avsnitt 6 Personalärenden har det gjorts några tillägg kopplat till registerkontroller samt några förtydliganden av befintliga punkter.

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-05-12

Det har även gjorts vissa mindre justeringar i delegationsordningen i övrigt. För att få en fullständig bild, se delegationsordning med ändringar.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens delegationsordning
Kommunstyrelsens delegationsordning med ändringar

Beredningsansvariga

Malin Ärlebrandt
Maria Törnblom
Linda Thelberg

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Särskilt uttalande

Bore Sköld (V) deltar inte i beslutet. Återkommer i kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Beslutet ska skickas till

Nämnderna
Stadsledningskontorets ledningsgrupp

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Delegationsordning: Kommunstyrelsen

Beslutad av:
Kommunstyrelsen

Dokumenttyp:
Delegationsordning

Diarienummer:
KS-2026/00427

Giltighetstid:
Tills vidare

Datum och paragraf för beslutet:
2026-05-12, § 97

Dokumentansvarig:
SLK – Avdelningen för ekonomi och styrning

Innehåll

1. Gemensamma avsnitt för alla nämnder	3
2. Allmänt om delegering	3
3. Administration och allmänna ärenden	8
4. Ekonomi och inköp	11
5. Mark och exploatering	21
6. Personalärenden	27

1. Gemensamma avsnitt för alla nämnder

Avsnitt 2 samt avsnitt 6 gäller för alla nämnder i Umeå kommun.

2. Allmänt om delegering

Beslutanderätt i kommunen

Förutsättningar och syfte

En nämnd har rätt att fatta beslut i de ärenden som ligger inom deras uppdrag/delegation enligt reglementet eller enligt specifika uppdrag från kommunfullmäktige. Nämnden får i sin tur delegera beslutanderätten till presidiet, ett utskott, en ledamot, en ersättare, en anställd eller en automatiserad beslutsfunktion i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden (6 kap. 37-39 §§ kommunallagen).

Syftet med delegation av beslutanderätten är att avlasta nämnden i rutinärenden för att skapa utrymme för mer omfattande behandling av betydelsefulla och principiella ärenden samt att möjliggöra en effektivare verksamhet genom att beslutsvägarna blir kortare och handläggningen snabbare.

Delegerad beslutanderätt gäller även för vikarie eller förordnad ställföreträdare. Ersättare får endast träda in i delegatens ställe när delegaten är frånvarande pga. sjukdom, ledighet, semester, tjänsteresa eller dylikt.

Vad är ett beslut?

Det är enbart beslutsfattande som omfattas av delegationsordningen. Kännetecknande för ett beslut är att beslutsfattaren måste göra vissa överväganden och bedömningar, ta ställning till olika alternativ samt att beslutet har rättsverkningar vilket gör att det i regel är överklagbart. Förberedande eller verkställande åtgärder grundas i regel på instruktion, tjänsteställning eller liknande och omfattas inte av denna delegationsordning.

Gränsdragningen mellan beslut och verkställighet kan vara svår att göra. Bedömningen måste göras från fall till fall. Många beslut som är ren verkställighet rör myndighetsinterna frågor, till exempel gäller det i stor utsträckning personalärenden. Av särskild förteckning, framtagen av HR-funktionen vid Stadsledningskontoret, framgår vad som är att betrakta som verkställighet när det gäller personalärenden.

Delegeringens giltighetstid

Delegering enligt delegationsordningen gäller tills vidare. Nämnden kan återkalla eller ändra delegeringen generellt eller i ett visst ärende.

Delegeringsförbud

Nämnden får inte delegera beslutanderätten i:

- ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet
- framställningar eller yttranden till fullmäktige
- yttranden över beslut som har tagits av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige och som har överklagats
- ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.
- ärenden som enligt lag eller annan författning inte får delegeras.

Beslut får inte delegeras till en automatiserad beslutsfunktion när det gäller ärenden där beslut kan överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap kommunallagen (laglighetsprövning), ärenden där beslut enligt lag eller annan författning inte får överklagas, ärenden om upphandling, eller ärenden om auktorisations- eller valfrihetssystem.

Vidaredelegering

Nämnden kan ge en förvaltningschef inom nämndens område rätten att vidaredelegera. Det är endast förvaltningschef som kan få den rätten. Förvaltningschefens beslut om vidaredelegering ska dokumenteras och anmälas till nämnden. Stadsdirektören är förvaltningschef för Kommunstyrelsens områden (anges som Stadsdirektör i detta dokument).

Jäv

Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne ska självmant uppge det. En förtroendevald eller tjänsteperson som är jävig får inte delta eller närvara vid handläggningen av ett ärende.

Brådskande ärenden

En nämnd får genom delegation uppdra åt ordföranden, eller en annan ledamot som nämnden har utsett, att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Besluten ska anmälas till nämnden vid nästa sammanträde.

Utformning och anmälan

Ett beslut som har fattats med stöd av delegation (delegationsbeslut) ska innehålla ett tydligt ställningstagande och motiveringen till detta. Beslut ska som huvudregel vara skriftligt.

Nämnden ska besluta i vilken utsträckning delegationsbeslut ska anmälas till den. Anmälan är ett sätt för nämnden att följa verksamheten och beslut som kan överklagas genom laglighetsprövning får en tidsbestämd överklagandetid. Av delegationsordningen ska det framgå vilka beslut som ska anmälas till nämnden och vilka beslut som ska anmälas till förvaltningschefen efter vidaredelegering. Delegation i brådskande ärenden ska alltid anmälas.

Beslut som inte anmäls ska protokollföras särskilt, om beslutet är sådant att det kan laglighetsprövas (se avsnittet överklagande nedan).

Överklagande

Delegationsbeslut kan, liksom nämndens beslut överklagas antingen genom laglighetsprövning enligt kommunallagen eller genom förvaltningsbesvär enligt den speciallag som tillämpats eller med stöd av förvaltningslagen.

Överklagande enligt kommunallagen ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då det tillkännages på kommunens anslagstavla att protokollet över beslutet justerats. Tiden för en överklagandetid av en gemensam nämnds beslut räknas från det att tillkännagivandet gjorts på anslagstavlorna i samtliga samverkande kommuner.

Överklagande med stöd av speciallag eller förvaltningslagen (myndighetsutövning) ska ha kommit in till den beslutande myndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar beslutet fick del av beslutet.

Ett överklagbart myndighetsutövningsbeslut ska förses med information om hur man överklagar. En sådan överklagandehänvisning behövs inte för ett beslut som kan laglighetsprövas.

Ärenden som saknas i delegationsordningen

Ärenden som inte finns i delegationsordningen ska beslutas av nämnden, om ärendet är av principiell karaktär eller om det av författning klart framgår att det är nämnden som ska besluta. I övriga fall beslutar den som handlägger och har delegationsrätt i liknande ärenden.

Attestreglemente

Delegationsbeslut ska inte förväxlas med attesträtt. Attest innebär kontroll av ekonomiska händelser (en händelse som har effekt på kommunens ekonomi) och attesträtt är en behörighet att belasta viss verksamhet med kostnader eller utgifter. Regler om attesträtt finns i attestreglementet för Umeå kommun. I attestreglementet anges hur attestering ska gå till. Vem som har attesträtt bestäms utifrån den attestberättigades arbetsuppgifter och organisatoriska tillhörighet.

Relaterade styrdokument

Reglemente för styrelse och nämnder

Arbetsordning för Kommunstyrelsen, hållbarhetsutskottet, näringslivs- och arbetsutskottet samt planeringsutskottet

Förteckning över vad som anses som verkställighet när det gäller personalärenden

Förkortningar och definitioner

KL – Kommunallagen (2017:725)

FL – Förvaltningslagen (2017:900)

OSL – Offentlighets och sekretesslagen (2009:400)

LAS – Lag (1982:80) om anställningsskydd

LOA – Lag (1994:260) om offentlig anställning

MBL – Medbestämmandelagen (1976:580)

FC - förvaltningschef

VC- verksamhetschef

Förvaltningschef - högst ansvarig tjänsteperson för respektive förvaltning i kommunen.

Verksamhetschef - chef direkt underställd förvaltningschef. Hit hör även de som är biträdande verksamhetschef.

3. Administration och allmänna ärenden

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
1.	<p>Föra kommunstyrelsens talan och avge yttrande i ärende eller mål vid domstol eller annan myndighet. Gäller inte ärenden enligt 6 kap. 38 § KL.</p> <p>Delegationen omfattar även att ta ställning till om beslut ska överklagas samt i så fall överklaga.</p> <p>Fullmakt till chefsjurist och kommunjurister att företräda kommunstyrelsen där den själv har att föra sin talan finns i separat beslut.</p>	6 kap 15 § KL	Stadsdirektör	Anmälan till nämnd
2.	Myndighetens beslut att vägra lämna ut handling eller lämna ut handling med förbehåll som inskränker mottagarens rätt att yppa handlingens innehåll eller annars foga över handlingen	6 kap 3 § OSL	Stadsdirektör Chefsjurist Kommunjurist Stadsarkivarie för handlingar inom stadsarkivet Behöriga personer i visselblåsarfunktionen	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör
3.	<p>Avvisning av för sent inkommande överklagande.</p> <p>Ett översändande av ett överklagande som har kommit in i rätt tid och som inte omprövas är verkställighet och behöver inte delegeras.</p>	45 § FL	Stadsdirektör Chefsjurist Kommunjurist	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör
4.	Besluta i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas kommunallagen	6 kap 39 § KL	Ordföranden	Anmälan till nämnd

5.	<p>Besluta om gallring, bevarande av allmänna handlingar och dokument-hanteringsplaner för verksamheter inom kommunstyrelsen</p> <p>Besluta om gallring som arkivmyndighet</p>	Arkivlagen	<p>Stadsdirektör</p> <p>Stadsarkivarie</p>	<p>Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera</p> <p>Anmälan till nämnd.</p> <p>Anmälan enbart till stadsdirektör efter vidaredelegering</p>
6.	<p>Att som arkivmyndighet vara samrådspart, besluta att ta över arkiv, besluta i tillsynsfrågor och besluta i arkivfrågor som inte regleras på annat sätt</p>		Stadsarkivarie	<p>Anmälan till nämnd förutom i rollen som samrådspart</p>
7.	<p>Myndighetens rätt som personuppgiftsansvarig att besluta enligt art. 12.5 och 15–21 i EU:s dataskyddsförordning (EU 2016/679)</p> <p>Delegationen innebär även rätt att avge yttrande till domstol då myndighetens beslut överklagas.</p>	<p>art. 12.5 och 15–21 i EU:s dataskyddsförordning (EU 2016/679)</p> <p>7 kap. 2 § lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.</p>	<p>Stadsdirektör</p> <p>Behöriga personer i visselblåsarfunktionen</p>	<p>Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera</p> <p>Ingen anmälan till nämnd.</p> <p>Anmälan enbart till stadsdirektör efter vidaredelegering</p>
8.	Rätt att teckna personuppgiftsbiträdesavtal	art. 28 EU:s dataskyddsförordning (EU 2016/679)	Stadsdirektör	<p>Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera</p> <p>Ingen anmälan till nämnd.</p> <p>Anmälan enbart till stadsdirektör efter vidaredelegering.</p>

9.	Besluta om att fastställa konsekvensbedömning	art. 35 EU:s dataskyddsförordning (EU 2016/679)	Stadsdirektör	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd. Anmälan enbart till stadsdirektör efter vidaredelegering
10	Besluta om att teckna datadelningsavtal	art. 26 EU:s dataskyddsförordning (EU 2016/679)	Stadsdirektör	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd. Anmälan enbart till stadsdirektör efter vidaredelegering
11	Rätt att underteckna handlingar i projekt där kommunens firmatecknare efterfrågas		Stadsdirektör	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd Anmälan enbart till stadsdirektör efter vidaredelegering
12	Rätt att för stiftelser och fonder med anknuten förvaltning där Umeå kommun är förvaltare: -underteckna årsredovisning och årssammanställning -utse registeransvarig/ registertecknare -utse deklarationsombud -teckna firma		Stadsdirektör Ekonomidirektör	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd Anmälan enbart till stadsdirektör efter vidaredelegering

4. Ekonomi och inköp

Finansiering

Umeå kommuns finanspolicy detaljeras genom ”Regler och riktlinjer för finansiell verksamhet KS-2016/00825” som antas av kommunfullmäktige samt en delegationsordning som antas av kommunstyrelsen. Till Umeå kommuns externa motparter är delegationen utformad utifrån nedan angivna personer och dess befogenheter.

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
13.	Beslut om, samt verkställande av beslutet genom undertecknande, avtal och övriga handlingar för Umeå kommuns räkning avseende ekonomi- och finansrelaterade områden , exklusive upphandlingsärenden, delegeras till två i förening		Ekonomidirektör Finanschef Budgetchef Redovisningschef	Ingen anmälan till nämnd
14.	Beslut om affärsuppställning för Umeå kommuns räkning avseende upplåning (inklusive leasing), utlåning, derivater och likviditetsförvaltning i enlighet med ”Regler och riktlinjer för finansiell verksamhet”		Ekonomidirektör Portföljförvaltare Finanschef Budgetchef	Anmälan till nämnd (via månatlig finansrapport)
15.	För verkställande av beslut genom undertecknande av affärsavtal för Umeå kommuns räkning avseende upplåning (inklusive leasing), utlåning, derivater		Finanschef Ekonomidirektör Budgetchef	Anmälan till nämnd (via månatlig finansrapport)

	och likviditetsförvaltning utses den person som behörigt enligt ovan utfört affären tillsammans med ytterligare en av			
16.	För verkställande av KFs beslut genom underteck- nande av handlingar för Umeå kommuns räkning avseende borgen, garantier och säkerheter delegeras till två i förening		Ekonomidirektör Budgetchef Finanschef	Anmälan till nämnd (via månatlig finansrapport)
17.	Tecknande av avtal för kreditkort , inom gällande ramavtal för Umeå kommuns räkning		Stadsdirektör	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd Anmälan enbart till stadsdirektör efter vidaredelegering
18.	Beslut om skuldsanering och ackordsuppgörelser i enlighet med kommunens riktlinje för kredit- och kravverksamhet		Redovisningschef	Anmälan till nämnd
19.	Beslut om anstånd för betalning av kundfordran där grundfordran är över 1 prisbasbelopp eller där tidsfristen är längre än 3 månader		Stadsdirektör Redovisningschef	Anmälan till nämnd
20.	Beslut om avbetalningsplan för kundfordran där grund- fordran är över 1 prisbas- belopp eller tidsfristen är längre än 12 månader		Stadsdirektör Redovisningschef	Anmälan till nämnd

21.	Beslut om fördelning av statsbidrag för minoritetspolitiska insatser		Stadsdirektör	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd Anmälan enbart till stadsdirektör efter vidaredelegering
-----	--	--	---------------	---

Krafthandel

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
22.	Beslut om, samt verkställande av beslut genom undertecknande av avtal och övriga handlingar för Umeå kommuns elhandelsverksamhet, utöver nedan nämnda operativa elhandelsaffärer, delegeras till två i förening.		Finanschef Ekonomidirektör Portföljförvaltare	Anmälan till nämnd
23.	Beslut om fullmakt: Att för Umeå kommuns räkning ingå avtal avseende <i>köp och försäljning av finansiella elderivat och elcertifikat</i> samt verkställa beslut genom undertecknande eller elektroniskt godkännande av affärsunderlag, till anställda i Umeå Energi Elhandel AB var för sig.		Stadsdirektör	Ingen anmälan till nämnd

24.	Beslut om fullmakt: Att för Umeå kommuns räkning handlägga produktionsoptimering och "fiktiv körning" till anställda i Umeå Energi Elhandel AB var för sig.		Stadsdirektör	Ingen anmälan till nämnd
-----	---	--	---------------	--------------------------

Utvecklingsanslaget

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
25.	Besluta om medel ur anslag för oförutsedda behov och civil beredskap		KSNAU	Anmälan till nämnd
26.	Besluta om medel ur utvecklingsanslaget för tillväxt		KSNAU	Anmälan till nämnd

Upphandling varor, tjänster och koncessioner

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
Över tröskelvärdet				
27.	Godkänna upphandlingsdokument över tröskelvärdet, se upphandlingsmyndigheten.se		KSNAU	Anmälan till nämnd
28.	Fatta tilldelningsbeslut, teckna tilldelning samt avtal över tröskelvärdet, se upphandlingsmyndigheten.se Underteckna avtal om ramavtal och specifikt köp. <u>Besluta om förändringar/ förlängning av befintliga avtal</u> samt att godkänna avtalsöverlåtelse till ny leverantör vid eventuellt företagsövertagande <u>endast efter konsultation med Upphandlingsenheten.</u>		Stadsdirektör	Stadsdirektör – rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd
Under tröskelvärdet				
29.	Godkänna upphandlingsdokument, fatta tilldelningsbeslut samt teckna tilldelning under tröskelvärdet, se upphandlingsmyndigheten.se		Stadsdirektör	Stadsdirektör – rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd
30.	Avtalstecknande under tröskelvärdet, se upphandlingsmyndigheten.se Underteckna avtal om		Stadsdirektör	Stadsdirektör – rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd

	ramavtal och specifikt köp. Besluta om <u>förändringar/ förlängning av befintliga avtal</u> samt att godkänna avtalsöverlåtelse till ny leverantör vid eventuellt företagsövertagande <u>endast efter konsultation med Upphandlingsenheten.</u>			
Upp till direktupphandlingsgränsen				
31.	Godkänna upphandlingsdokument, fatta tilldelningsbeslut samt teckna tilldelning upp till nivå för direktupphandling, se upphandlingsmyndigheten.se		Stadsdirektör	Stadsdirektör – rätt att vidaredelegera Ingen Anmälan till nämnd
32.	Avtalstecknande direktupphandling, se upphandlingsmyndigheten.se		Stadsdirektör	Stadsdirektör – rätt att vidaredelegera Ingen Anmälan till nämnd eller stadsdirektör

Upphandling byggtreprepad, anläggnings- eller installationsarbeten

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
Över tröskelvärde				
33.	Godkänna upphandlingsdokument över tröskelvärde byggtreprepad se upphandlingsmyndigheten.se		KSNAU	Anmälan till nämnd

34.	<p>Fatta tilldelningsbeslut, teckna tilldelning samt avtal över tröskelvärdet, se upphandlingsmyndigheten.se</p> <p>Underteckna avtal om ramavtal och specifikt köp. <u>Besluta om förändringar/ förlängningar av befintliga avtal</u> samt att godkänna avtalsöverlåtelse till ny leverantör vid eventuellt företagsövertagande <u>endast efter konsultation med Upphandlingsenheten.</u></p>		Stadsdirektör	<p>Stadsdirektör – rätt att vidaredelegera</p> <p>Anmälan till nämnd</p>
Under tröskelvärdet				
35.	<p>Godkänna upphandlingsdokument, fatta tilldelningsbeslut samt teckna tilldelning under tröskelvärde, se upphandlingsmyndigheten.se</p>		Stadsdirektör	<p>Stadsdirektör – rätt att vidaredelegera</p> <p>Anmälan till nämnd</p>
36.	<p>Avtalstecknande under tröskelvärdet, se upphandlingsmyndigheten.se</p> <p>Underteckna avtal om ramavtal och specifikt köp. <u>Besluta om förändringar/ förlängning av befintliga avtal</u> samt att godkänna avtalsöverlåtelse till ny leverantör vid eventuellt företagsövertagande <u>endast efter konsultation med Upphandlingsenheten.</u></p>		Stadsdirektör	<p>Stadsdirektör- rätt att vidaredelegera</p> <p>Anmälan till nämnd</p>

Upp till direktupphandlingsgräns				
37.	Godkänna upphandlingsdokument, fatta tilldelningsbeslut samt teckna tilldelning upp till nivå för direktupphandling byggentreprenad, se upphandlingsmyndigheten.se		Stadsdirektör	Stadsdirektör – rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd
38.	Avtalstecknande direktupphandling byggentreprenad, se upphandlingsmyndigheten.se		Stadsdirektör	Stadsdirektör – rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd

Upphandling Övrigt

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
39.	Beslut om hävning och uppsägning av avtal som är ingångna utifrån upphandling enligt LOU, LUK, LUFS och LOV Innan beslut om hävning måste Upphandlingsenheten konsulteras.		Stadsdirektör	Stadsdirektör – rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd
40.	Besluta om kommunens handläggning av överprövning vid förvaltningsdomstol		Upphandlingschef Enhetschef inköp och upphandling Ekonomidirektör	Ingen anmälan till nämnd
41.	Uppsägning av avtal som föregåtts av upphandling eller direktupphandling.		Stadsdirektör	Stadsdirektör – rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd om värdet överstiger

	Innan uppsägning av avtal måste Upphandlingsenheten konsulteras. Uppsägning av kommun-gemensamma avtal sker i samråd med kommunens verksamheter			tröskelvärdena enligt delegations-ordningen
42.	Beslut om att avbryta en upphandling, över direktupphandlingsgränsen. Innan beslut om att avbryta en upphandling måste Upphandlingsenheten konsulteras.		Stadsdirektör	Stadsdirektör- Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd
43.	Fatta beslut om att godkänna parter som tecknar samverkansavtal med kommunen i egenskap av inköpscentral		KSNAU	Anmälan till nämnd
44.	Fatta beslut om anslutning till annan inköpscentral, över tröskelvärdet		KSNAU	Anmälan till nämnd
45.	Fatta beslut om anslutning till annan inköpscentral, under tröskelvärdet		Stadsdirektör	Stadsdirektör – Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd

Attest

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
46.	Utse attestanter		Stadsdirektör	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör efter vidaredelegering
47.	Attest av kostnader som avser stadsdirektören		HR-direktör	Ingen anmälan till nämnd

5. Mark och exploatering

Förvärv

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
48.	Förvärv av fast egendom, byggnader och anläggningar genom köp, byte och fastighetsreglering avseende värden upp till tre miljoner kronor (3 000 000 kr) och oavsett belopp i ärenden där exploateringsavtal träffats. Delegationen omfattar inte bebyggda fastigheter som ska ligga under tekniska nämndens ansvar.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd även efter vidaredelegering
49.	Förvärv av fast egendom, byggnader och anläggningar genom köp, byte och fastighetsreglering avseende värden upp till femhundra tusen (500 000 kr).		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd även efter vidaredelegering

Försäljning

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
50.	Försäljning av fastigheter efter <u>anbudsförfarande</u> oavsett belopp där nämndsbeslut finns om försäljning. Delegationen		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd även efter vidaredelegering

	omfattar inte bebyggda fastigheter som ligger under tekniska nämndens ansvar.			
51.	Överlåtelse av fast egendom, byggnader och anläggningar <u>genom försäljning, byte och fastighetsreglering</u> avseende värden upp till tre miljoner (3 000 000) kronor och oavsett belopp i ärenden där nämndsbeslut finns om markanvisning eller där exploateringsavtal träffats.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd även efter vidaredelegering
52.	Överlåtelse av fast egendom, byggnader och anläggningar genom, försäljning, byte och fastighetsreglering avseende värden upp till femhundra tusen (500 000) kr.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd även efter vidaredelegering
53.	Teckna markanvisningsavtal avseende småhustomter till privatpersoner för s k egenregibygggen och avseende verksamhets- tomter där fördelningen inte bedöms principiellt viktig		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör

54.	Förlänga markanvisningar som Kommunstyrelsens planeringsutskott beslutat om i maximalt sex månader.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör
-----	---	--	---	--

Yttranden och att föra talan

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
55.	Lämna "grannemedgivande" i samband med bygglov.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör
56.	Ansöka om fastighetsbildning och förande av kommunens talan i fastighetsbildningsärenden, representera kommunen i samfällighetsföreningar, träffa planavtal och liknande.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör

Övrigt

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
57.	Upplåta eller belasta kommunens fastigheter med tomträtt.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör
58.	Rätt att i mark- och fastighetsärenden omförhandla villkoren i befintliga tomträttsavtal samt att besluta om dödning av tomträtt.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör
59.	Anskaffa rätt till utrymme på annans mark, i byggnader eller anläggningar med arrenderätt, servitut, ledningsrätt, vägrätt eller liknande samt uppsägning av desamma.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör
60.	Upplåta och belasta kommunens fastigheter med arrenderätt, servitut, ledningsrätt, vägrätt eller liknande samt säga upp motsvarande rättigheter.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör
61.	Tillämpning av regler avseende gatukostnader med mera enligt PBL.		Stadsdirektör	Anmälan till nämnd

62.	Skriva ned och återlämna säkerheter som ställts av exploatör till kommunen i enlighet med exploateringsavtal. Återlämning sker när godkänd slutbesiktning av anläggningen som avses i avtalet har skett, nedskrivning kan ske om anläggningen byggs etappvis och kommunen bedömer att respektive etapp är färdigställd.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör
63.	Handläggning av samtliga inteckningsåtgärder som kan förekomma i avtal med kommunen och kommunens fastigheter. Handläggning av inskrivningsåtgärder.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör
64.	Kvittens av köpeskillingar.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör
65.	Rätt att, utöver de projekt som redovisas i plan för utgifter och inkomster för exploateringsverksamheten, starta upp förstudie till nytt exploateringsprojekt i de fall kostnaden beräknas falla under beloppsgränsen 1 000 tkr per projekt innan ny plan godkänns.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör

66.	Rätt att avgöra vilka objekt som kommunen ska söka bidrag för, samt göra ansökan, hos Naturvårdsverket, gällande undersökning och sanering av förorenade områden på både privat och kommunal mark.		Stadsdirektör Avdelningschef mark och exploatering	Stadsdirektör - rätt att vidaredelegera Ingen anmälan till nämnd eller till stadsdirektör
-----	--	--	---	--

6. Personalärenden

	Uppgift	Lagrum	Delegat	Rätt att vidaredelegera Anmälan till nämnd/FC
67.	Fullmakt till förhandlingschef, biträdande förhandlingschef och förhandlare i arbetsgivarärenden finns i separat beslut			
68.	Förteckning av vad som är verkställighet i personalärenden		Förhandlingschef Biträdande förhandlingschef Förhandlare	Ingen anmälan till nämnd
69.	Förhandling vid verksamhetsövergång	LAS MBL	Förhandlingschef Biträdande förhandlingschef Förhandlare	Process i dialog med förvaltningschef alt. verksamhetschef. Anmälan till nämnd av SLK HR.
70.	Förhandling vid upphandling rörande kommundemensamma processer	38 § MBL	Stadsdirektör	Process i samråd med upphandlingsenheten. Anmälan till nämnd av stadsdirektören
71.	Förhandling vid upphandling	38 § MBL	Verksamhetschef	Process i samråd med upphandlingsenheten. Anmälan till nämnd av verksamhetschef
72.	Beslut om avsked	LAS	Förvaltningschef	Process i dialog med förhandlingschef, biträdande förhandlingschef, förhandlare Anmälan till nämnd av SLK HR.

73.	Uppsägning på grund av arbetsbrist	LAS, gällande kollektivavtal	Förhandlingschef Biträdande förhandlingschef Förhandlare	Process i dialog med verksamhetschef alt. förvaltningschef. Anmälan till nämnd av SLK HR.
74.	Uppsägning av personliga skäl	LAS	Verksamhetschef	Process i dialog med HR-chef. Anmälan till nämnd av SLK HR.
75.	Överenskommelse om avslut av anställning med medarbetare (med belopp upp till 12 månadslöner)		HR-chef Förhandlingschef Biträdande förhandlingschef Förhandlare	Process i dialog med verksamhetschef alt. förvaltningschef. Anmälan till nämnd av SLK HR.
76.	Överenskommelse om avslut av medarbetare (med belopp över 12 månadslöner)		Förhandlingschef Biträdande förhandlingschef HR-direktör	Process i dialog med förvaltningschef. Anmälan till nämnd av SLK HR.
77.	Beslut om förbud av bisyssla	LOA, gällande kollektivavtal och Umeå kommuns riktlinje rörande bisysslor	Verksamhetschef	Förhandlingsskyldighet enligt MBL §11 föreligger vid förbud enligt kollektivavtal. Anmälan till nämnd av SLK HR årligen.
78.	Fastställa ingångslöner	Kommunstyrelsens reglemente	Förhandlingschef Biträdande förhandlingschef Förhandlare	Anmälan till nämnd av SLK HR årligen.

79.	<p>Justering* av löneskuldsbelopp överstigande 50 000 kr brutto (genom skriftlig överenskommelse, löneskuld)</p> <p><i>*Med justering avses en mindre justering av löneskuldsbeloppet. Justering avser inte stora delar eller hela löneskuldsbeloppet.</i></p>	<p>Lag (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt</p> <p>Kollektivavtal om korrigering av preliminär lön m.m. (1981)</p>	<p>Ansvarig chefs överordnande chef</p>	<p>Process i samråd med förvaltningens HR.</p> <p>För belopp under 50 000 kr brutto, se beslutsmandat i förteckning</p> <p><i>"Verkställighetsbeslut i personalfrågor"</i></p> <p>Ingen anmälan till nämnd.</p>
80.	<p>Avbetalningsplan 10 månader eller längre (genom skriftlig överenskommelse, löneskuld)</p>		<p>Ansvarig chefs överordnande chef</p>	<p>Process i samråd med förvaltningens HR.</p> <p>För avbetalningsplaner upp till 9 månader, se beslutsmandat i förteckning</p> <p><i>"Verkställighetsbeslut i personalfrågor"</i></p> <p>Ingen anmälan till nämnd.</p>
81.	<p>Besluta om vilka befattningar som ska omfattas av registerkontroller från belastnings- och misstankeregister inför arbete</p>		<p>Förhandlingschef</p> <p>Biträdande förhandlingschef</p> <p>Förhandlare</p>	<p>Ingen anmälan till nämnd.</p>
82.	<p>Besluta om undantag från förnyad registerkontroll inför återanställning i samma befattning inom viss tid från senaste registerkontrollen</p>		<p>Förhandlingschef</p> <p>Biträdande förhandlingschef</p> <p>Förhandlare</p>	<p>Ingen anmälan till nämnd.</p>

Anmälan av delegationsbeslut

Rubrik/ärendemening:		Beslut på delegation under perioden ..... – 2026-05-01—2026-05-31			
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)		
Lokala trafikföreskrifter		Se nedan			
Beskrivning av ärendet					
Ärende	Sökande	Avser	Plats	Period	Beslutsdatum
TF_20260528_10766		förbud mot trafik med motorfordret fordon på	Västra Strandgatan	2026-06-26 – 2026-06-28	2026-05-28
TF_20260526_10745		upphävande av		2026-05-27 –	2026-05-26
TF_20260526_10744		förbud mot trafik med motorfordon på	mellan Norra Obbolavägen och Tegsvägen	2026-05-27 – 2028-10-31	2026-05-26
TF_20260511_10652		förbud mot trafik med motorfordon på	Signalvägen, Hantverkaregatan, Smedsgatan, Larmgatan, Ryttargatan	2026-06-05 – 2026-06-07	2026-05-25
TF_20260525_10733		tillfälligt vilande av parkering	Skeppsbron	2026-05-25 – 2026-05-25	2026-05-25
TF_20260525_10732		tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-25 – 2026-05-25	2026-05-25
TF_20260525_10731		tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-25 – 2026-05-25	2026-05-25
TF_20260525_10730		tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-25 – 2026-05-25	2026-05-25
TF_20260520_10705		förbud mot trafik med motorfordon på	Västra Strandgatan	2026-05-25 – 2026-05-25	2026-05-25
TF_20260513_10675		tillfälligt vilande av parkering	Skeppsbron	2026-05-14 – 2028-10-31	2026-05-13
TF_20260511_10643		tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11
TF_20260511_10647		tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11

TF_20260511_10644	tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11
TF_20260511_10638	tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11
TF_20260511_10641	tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11
TF_20260511_10635	tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11
TF_20260511_10640	tillfälligt vilande av parkering	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11
TF_20260511_10639	tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11
TF_20260511_10642	tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11
TF_20260511_10636	tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11
TF_20260511_10645	tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11
TF_20260511_10646	tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11
TF_20260511_10637	tillfälligt vilande av ”	Skeppsbron	2026-05-22 – 2026-05-26	2026-05-11
TF_20260507_10624	enkelriktning på	Hagagränd	2026-05-08 – 2026-05-15	2026-05-07
TF_20260420_10502	parkering på	Morkullevägen	2026-05-21 – 2026-06-01	2026-05-04
TF_20260420_10501	parkering på	Bofinksvägen	2026-05-21 – 2026-06-01	2026-05-05
TF_20260420_10500	parkering på	Bofinksvägen	2026-05-05 – 2026-06-01	2026-05-04
TF_20260430_10585	parkering på	Kålhagsvägen	2026-05-06 –	2026-05-04

Anmälan av delegationsbeslut

Rubrik/ärendemening:		Beslut på delegation under perioden ..... – 2026-05-01 – 2026-05-31			
Ärendetyp	Diarienummer	Beslutsdatum	Delegat (namn och befattning)		
Markupplåtelse		Se nedan			
Beskrivning av ärendet					
Ärende	Sökande	Avser	Plats	Period	Beslutsdatum
MU_20260522_10722	Privat	Markupplåtelse	Rådhusorget, bokbord Kungsgatan 59 Rådhusplanaden 1	2026-06-01 – 2026-06-01	2026-05-22
MU_20260423_10549	Malgrill/Helan och Halvan	Taxor och avgifter: Uteserveringar: Arealavgift zon 1	Skolgatan 65E, uteservering, Helan & Halvan Skolgatan 65	2026-06-01 – 2026-09-01	2026-05-07
MU_20260513_10670	selbergs entreprenad	Taxor och avgifter: Bygg och renovering: Grundavgift	Västra Norrlandsgatan 11A, Magasingatan 9, byggetablering Götgatan 9 Magasinsgatan 9 Västra Norrlandsgatan 11	2026-06-01 – 2026-08-31	2026-05-18
MU_20260511_10657	Umeå kommun Företag AB	Taxor och avgifter: Evenemang: Grundavgift	Torgyta väster om FH, uppställningsplats elbuss Skolgatan 57, 59	2026-06-10 – 2026-06-10	2026-05-29
MU_20260527_10749	matias karlsson	Markupplåtelse	Renmarksorget, litteraturvagnar	2026-06-05 – 2026-06-06 2026-06-12 – 2026-06-13	2026-05-27

				Kungsgatan 53		
					2026-06-05 – 2026-06-05	
					2026-06-12 – 2026-06-12	
MU_20260528_10758	Jens Rundberg	Markupplåtelse		Kungsgatan 63 Rådhusplanaden 1-2	2026-06-19 – 2026-06-19	2026-05-29
					2026-06-26 – 2026-06-26	
MU_20260519_10694	Ulrika Ahlstrand	Taxor och avgifter: Torghandel: Tillfällig Torghandel		Rådhusorget 5	2026-06-05 – 2026-06-05	2026-05-19
					2026-08-15 – 2026-08-15	
MU_20260522_10721	Ellen Kapstad	Taxor och avgifter: Torghandel: Tillfällig Torghandel		Kungsgatan 50-53, 55 Renmarkstorget 7-10	2026-08-22 – 2026-08-22	2026-05-22
					2026-08-29 – 2026-08-29	
				Skeppsbron Wheels 2026		
MU_20251105_9820	Hump AB	Taxor och avgifter: Evenemang: Grundavgift		Storgatan 38 Västra Strandgatan 4, 7, 9	2026-06-25 – 2026-06-28	2026-05-28
				Hedlundadungen, pannkakskyrka		
MU_20260521_10708	Credo Umeå	Markupplåtelse		Signalvägen 1	2026-06-05 – 2026-06-07	2026-05-26
				Broparken, ytan vid elstationen Spelrum		
MU_20251027_9775	Visit Umeå AB	Taxor och avgifter: Evenemang: Grundavgift		Brogatan 1	2026-08-28 – 2026-08-28	2026-05-28
				Kungsgatan 54 Rådhusorget 5		
MU_20260528_10759	martin andersson	Markupplåtelse		Västra Rådhusgatan 7	2026-07-25 – 2026-07-25	2026-05-28
MU_20260528_10757	martin andersson	Taxor och avgifter: Torghandel: Tillfällig Torghandel		Rådhusorget 5	2026-07-04 – 2026-07-04	2026-05-28
					2026-06-27 – 2026-06-27	
					2026-07-11 – 2026-07-11	
					2026-07-18 – 2026-07-18	
MU_20260528_10756	martin andersson	Taxor och avgifter: Torghandel: Tillfällig Torghandel		Rådhusorget 5	2026-08-01 – 2026-08-01	2026-05-28

MU_20260420_10513	Vähä productions AB	Taxor och avgifter: Evenemang: Arealavgift zon 3, 0-1000 kvm	Hörnefors Marknad 2026 Bruksgatan 9-21	2026-08-14 – 2026-08-16	2026-05-07
MU_20251027_9774	Visit Umeå AB	Taxor och avgifter: Evenemang: Grundavgift	Renmarkstorget SPELRUM Renmarkstorget 7	2026-08-28 – 2026-08-28	2026-05-27
MU_20260526_10741	IFK Holmsund	Markupplåtelse	Ljumviken, midsommarfirande Anders Ersvägen 12 Eriksdalsgränd 19 Harstadsvägen 11 Vänortsvägen 10	2026-06-19 – 2026-06-19	2026-05-26
MU_20260505_10609	Liberalernas kommunförening i Umeå	Markupplåtelse	Kungsgatan 59, 61, 63 Rådhusplanaden 1-2 Rådhusstorget 1, 5 Östra Rådhusgatan 8	2026-05-19 – 2026-05-19 2026-05-26 – 2026-05-26 2026-06-02 – 2026-06-02 2026-06-09 – 2026-06-09	2026-05-18
MU_20260511_10653	Wilma Rivera	Taxor och avgifter: Torghandel: Tillfällig Torghandel	Kungsgatan 53 Renmarkstorget 7	2026-06-19 – 2026-06-20 2026-06-13 – 2026-06-13	2026-05-11
MU_20260518_10684	Guro Holding AB	Taxor och avgifter: Uteserveringar: Grundavgift	Skolgatan 65	2026-05-26 – 2026-08-26	2026-05-25
MU_20260519_10699	IFK Umeå	Markupplåtelse	Carlskroken 9 Nydalsjön 39, 177	2026-06-12 – 2026-06-12	2026-05-25
MU_20260522_10724	Ögonblicksteatern	Taxor och avgifter: Evenemang: Grundavgift	Broparken, teater Brogatan 1-2 Slöjdgatan 2 Storgatan 30, 33, 35	2026-06-12 – 2026-06-12	2026-05-25
MU_20260422_10543	Arkitekt högskolan	Taxor och avgifter: Evenemang: Grundavgift	Östra Strandgatan 30, 32	2026-05-25 – 2026-06-12	2026-05-13

MU_20260416_10488	Free Pentecostal Church in Sweden	Markupplåtelse	Positionen och storlek behöver inte vara exakt Kungsgatan 59, 61, 63 Rådhusplanaden 1-2 Rådhusorget 1, 5 Östra Rådhusgatan 8	2026-05-23 – 2026-05-23 2026-06-27 – 2026-06-27 2026-07-25 – 2026-07-25 2026-10-24 – 2026-10-24 2026-11-21 – 2026-11-21 2026-12-26 – 2026-12-26	2026-05-18
MU_20260224_10201	Umeå Pastorat	Markupplåtelse	Storgatan/ÖK, uppställning av bord Östra Kyrkogatan 2	2026-09-25 – 2026-09-26	2026-05-22
MU_20260519_10693	Öhmans Glas och Byggservice KB	Taxor och avgifter: Bygg och renovering: Grundavgift	Industrivägen 16, 18	2026-05-01 – 2026-06-19	2026-05-21
MU_20260513_10671	Larssons Måleri I Umeå AB	Taxor och avgifter: Bygg och renovering: Grundavgift	V Esplanaden/Kungsgatan 44, byggetablering Kungsgatan 44 Västra Esplanaden 6	2026-05-22 – 2026-10-31	2026-05-19
MU_20260521_10714	Placeholder myndighet GoP	Markupplåtelse	Rådhusplanaden 1 Västra Strandgatan 9	2028-09-02 – 2028-09-03	2026-05-21
MU_20260505_10607	Umeå kommun	Markupplåtelse	Trädgårdsgatan 11, medborgardialog Himmelska Fridens Torg 4, 7 Trädgårdsgatan 11	2026-06-02 – 2026-06-02	2026-05-06
MU_20260512_10659	Privatperson	Taxor och avgifter: Evenemang: Grundavgift	Gammåkersparken, midsommarfirande Fiskebyvägen 40 Gammåkersvägen 23, 25, 27, 29	2026-06-19 – 2026-06-19	2026-05-12

Beslutsdatum	BeslutsID	ÄrendeID	Ärendetyp	Utfall	Antal
2026-05-04	389761	457551	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-04	389937	457693	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-04	389979	457736	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-04	389995	457748	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-04	389997	457120	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-05	389742	457527	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-05	389938	457695	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-05	390002	457754	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-06	389826	457586	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-06	389925	457655	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-06	389927	457687	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-06	389932	457690	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-06	389962	457719	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-06	389980	457734	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-06	390010	449447	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-06	390011	457763	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-07	389756	457539	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-07	389869	457637	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-07	389897	457619	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-07	389965	457717	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-07	389970	457727	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-07	389989	457740	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-07	390012	457764	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-08	389939	457697	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-08	390022	457732	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-11	389046	456887	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-11	389421	457227	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-11	390007	457756	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-12	389852	457623	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-12	389941	457699	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-12	389990	457744	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-12	390015	457770	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-12	390017	457769	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-12	390020	457773	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-13	389820	457591	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-13	390025	457777	Färdtjänst	Bifall	1

2026-05-13	390026	457778	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-13	390035	457786	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-13	390041	457793	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-13	390054	457765	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-13	390061	457813	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-15	389933	457650	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-15	389943	457680	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-15	389953	457688	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-15	389974	457730	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-15	390046	457802	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-15	390048	457803	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-18	389793	456274	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-18	389963	457722	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-18	390028	457780	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-18	390052	457805	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-18	390058	457792	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-18	390060	457731	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-18	390064	457815	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-18	390075	457828	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-19	389908	457674	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-19	390038	457789	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-19	390076	457824	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-20	390018	457771	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-21	389909	457672	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-21	390050	457800	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-21	390057	457808	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-21	390095	457851	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-22	389934	457691	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-22	390094	457698	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-25	389922	457683	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-25	389947	457703	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-25	390023	457717	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-25	390034	457781	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-25	390096	457848	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-26	389129	456975	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-26	389139	456981	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-26	389948	457704	Färdtjänst	Bifall	1

2026-05-26	390080	457831	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-26	390087	457835	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-26	390088	457837	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-26	390093	457846	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-26	390099	457852	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-26	390112	451968	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-26	390117	456024	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-26	390122	457871	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-27	390066	457818	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-27	390069	457821	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-27	390070	457822	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-27	390084	457832	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-27	390103	457855	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-27	390139	456176	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-28	390000	457551	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-28	390021	457776	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-28	390037	457788	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-28	390141	457891	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-28	390151	457038	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-29	390056	457765	Färdtjänst	Avslag	1
2026-05-29	390111	457868	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-29	390114	457865	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-29	390124	457874	Färdtjänst	Återtagen ansökan	1
2026-05-29	390148	457896	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-29	390156	444685	Färdtjänst	Bifall	1
2026-05-04	389767	457555	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-04	389796	457574	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-04	389918	457682	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-04	389982	457738	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-04	389986	457741	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-04	389993	457747	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-05	390005	457694	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-06	389966	457720	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-07	389236	457070	Parkeringstillstånd	Återtagen ansökan	1
2026-05-07	389926	457686	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-08	389795	457573	Parkeringstillstånd	Avslag	1

2026-05-11	389104	456951	Parkeringstillstånd	Avslag	1
2026-05-11	390008	457761	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-12	390004	457758	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-12	390016	457723	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-12	390036	457787	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-13	389537	457334	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-13	389874	457644	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-18	389923	457656	Parkeringstillstånd	Avslag	1
2026-05-20	390083	457840	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-21	390013	457767	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-22	390047	457799	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-25	390072	457826	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-26	390097	457847	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-27	390104	457856	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-28	389044	456884	Parkeringstillstånd	Bifall	1
2026-05-04	389978	457735	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-04	389992	457746	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-04	389999	457752	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-06	389984	457739	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-06	389988	457745	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-06	390009	457762	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-07	390003	457755	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-08	390006	457757	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-11	390014	457768	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-11	390033	457784	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-12	390040	457791	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-12	390049	457797	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-13	389888	457654	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-13	390029	457779	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-18	389936	457679	Riksfärdtjänst Tillstånd	Avslag	1
2026-05-18	390067	457819	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-20	390068	457820	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-20	390073	457825	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-22	389994	457735	Riksfärdtjänst Tillstånd	Avslag	1
2026-05-22	390055	457807	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-25	390077	457829	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-26	390126	457877	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1

2026-05-26	390127	457876	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-26	390129	457879	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-28	390142	457892	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-28	390150	457900	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-29	390118	457869	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
2026-05-29	390128	457878	Riksfärdtjänst Tillstånd	Bifall	1
					152
Total					152

Observationstyp	Adress	Datum	Flyttningsgrund	Marktyp	Diarienummer
FORDONSVRAK	Yrkesvägen 7	2026-05-19	Ett fordonsvrak (2 § 1 st 7.)	Tomtmark	UK260519-113012436
FORDONSVRAK	Yrkesvägen 7	2026-05-19	Ett fordonsvrak (2 § 1 st 7.)	Tomtmark	UK260519-112549877
FORDONSVRAK	Hovrättsgatan 17	2026-05-26	Ett fordonsvrak (2 § 1 st 7.)	Tomtmark	UK260526-085358460

2026-06-02 Dnr: TN-2026/00005

Tekniska nämnden

Delegationsanmälan för april-maj 2026 avseende byggprojektledarnas, fastighetsförvaltarnas, teknisk direktörens m.fl. delegationsbeslut enligt fastställd delegationsordning för tekniska nämnden, TN-2026-05-21 (version 3)

Bilagor:

1. Delegationsbeslut – yttrande till Polismyndigheten.
2. Beslut om antagande av konsulter, entreprenörer och leverantörer för underhålls-och investeringsobjekt inom bygg- och fastighetstekniks verksamhetsområde.
3. Delegationsbeslut om igångsättningstillstånd.

Anna Bugaeva

Handläggare

Umeå kommun

Postadress: 901 84 UMEÅ
Besöksadress: Skolgatan 31 A
Telefon: 090-16 10 00
Webbplats: www.umea.se

Fastighet

Handläggare: Anna Bugaeva
Telefon: 090-16 23 49
Mejladress: anna.bugaeva@umea.se

Bilaga 1

Delegationsanmälan till tekniska nämnden

Anmälan avser antagna delegationsbeslut om tillstyrkan av ansökan om upplåtelse av fastighetsmark genom yttrande som delges Polismyndigheten.

Ärende:	Datum:	Beslut:	Beslutsfattare:
Spelorren 23 - Ansökan om tillstånd, Brännbollsyran Cupen, Mariehemsängarna, Stadsliden, Umeå, 2026-05-29--2026-05-30, kl. 09.00-19.00, ärende nr A112.613/2026	2026-05-12	att avstå från att yttra över ansökan (ej börörd).	Anna Bugaeva Handläggare Dnr: TN-2026/00392
Nanna 5 - Ansökan om tillstånd för uppställning av containrar, 2026-05-18-2026-06-18, ärende nr A304.939/2026	2026-05-20	att tillstyrka ansökan	Anna Bugaeva Handläggare/Fastighet Dnr: TN-2026/00417
Sömmen 1 - Ansökan om tillstånd för firande Eid, Nolia, Umeå, 2026-05-27 07:00 -- 2026-05-27 20:00, ärende nr A320.061/2026	2026-05-26	att tillstyrka ansökan	Anna Bugaeva Handläggare Dnr: TN-2026/00436
HÖRNEÅ 34:2 - Ansökan om tillstånd, Hörnefors marknad, 2026-08-14--16, ärende nr A218.557/2026	2026-05-26	att tillstyrka ansökan	Anna Lundberg Fastighetsförvaltare Dnr: TN-2026/00415

Bilaga 2

Delegationsanmälan till tekniska nämnden

Anmälan avser delegationsbeslut om antagande av konsulter, entreprenörer och leverantörer för underhålls-och investeringsobjekt inom bygg- och fastighetstekniks verksamhetsområde för maj månad 2026.

Ärende:	Datum och tid för uppdrag:	Konsult/Entreprenör/Leverantör:	Beskrivning:
Flintan 6 och Täfteå 3:34 - Takbyte m.m. projekt nr 312276 och 312321	2026-05-06 Start: v. 22-2026 Slutförande: v. 36-2026	Bro & Tak Isoleringar i Umeå Aktiebolag	Takarbete, ABT 06 Handläggare: Roger Marklund Dnr: TN-2026/00475
Nydala 1:51 - Utvändig målning vid Nydalabadet m.m. 2024, 2025, projekt nr 117694	2026-05-11 Start: v. 20-2026 Slutförande: 2026-05-27	Peder Johanssons Måleri AB	Målningsarbete, AB04 Handläggare: Roger Marklund Dnr: TN-2026/00372
Ostkupan 1 - Byte av tak, projekt nr 311999	2026-05-12 Start: maj 2026 Slutförande: okt. 2026	Berga Tak Västerbotten AB	Takarbete, ABT 06 Handläggare: Roger Marklund Dnr: TN-2025/00419
Röbäck 30:110 - Takbyte, projekt nr 312298	2026-05-12 Start: maj 2026 Slutförande: okt. 2026	Berga Tak Västerbotten AB	Takarbete, ABT 06 Handläggare: Roger Marklund Dnr: TN-2026/00476
Röbäck 30:116 - Golvarbete, projekt nr 312334	2026-05-11 Start: 2026-05-20 Slutförande: 2026-07-03	BL-INTERIÖR AB	Byte av gymnastikgolv, AB 04 Handläggare: Roger Marklund Dnr: TN-2026/00477

Bilaga 3

Delegationsanmälan till tekniska nämnden

Anmälan avser antagna delegationsbeslut om igångsättningstillstånd

Ärende:	Datum:	Beslut:	Beslutsfattare:
Brännland 2:16 - Tillbyggnad av Brännlands skola, projekt nr 800749	2026-05-25	att bevilja igångsätt- ningstillstånd med 19 000 tkr för till- byggnad av Bränn- lands skola inom fas- tigheten Brännland 2:16 i Umeå (projekt nr. 800 749, FGN).	Karin Isaksson, tek- nisk direktör Dnr: TN-2025/00889

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-05-25

§ 135

Diariernr: KS-2025/01006

Motion 38/2025: Synliggör kostnaden för möten inom kommunen; Elmer Eriksson (M)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att avslå *motion 38/2025: Synliggör kostnaden för möten inom kommunen* i enlighet med tekniska nämndens yttrande.

Reservation

Anders Ågren, för Moderaterna reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Anders Sellström, för Kristdemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Ärendebeskrivning

Elmer Eriksson (M) har lämnat in en motion där han vill att kommunfullmäktige beslutar

- att Umeå kommun inför ett system för att beräkna kostnaden för mötesbokningar i Outlook.
- att den totala kostnaden för kommunens möten ska redovisas årligen.

Tekniska nämnden har yttrat sig och föreslår att motionen ska avslås. Nämnden hänvisar till att det idag finns tekniska lösningar inom både Microsoft och egenutvecklade tillägg. Dessa lösningar är dock förenade med betydande begränsningar, kostnader och osäkerheter. Tydliga arbetsätt, ansvar i chefsled och kontinuerlig uppföljning inom respektive verksamhet bedöms ge större effekt än tekniska kostnadsberäkningar baserade på osäkra kalenderdata.

Beslutsunderlag

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-05-25

Motion 38/2025
Tekniska nämndens yttrande

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen).

Anders Ågren (M) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att utskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag att avslå motionen.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) och Mattias Larsson (C) – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (avslå motionen).

Anders Ågren (M) och Veronica Kerr (KD) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (avslå motionen) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar att bifalla näringslivs- och arbetsutskottets förslag att avslå motionen.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Kommunfullmäktiges beslutsordning

Följande yttrar sig: Elmer Eriksson, Hans Lindberg, Patrik Brännberg, Anders Ågren, Petter Nilsson, Arvid Lundberg, Anders Sellström, Fredrik

---

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-05-25

Rönn, Lars Forsgren, Christina Bernhardsson, Lars Nilsson, Marie-Louise Rönnmark, Lars Brännström, Rebecka Jakobsson och Jens Backman.

Yrkanden

Elmer Eriksson (M), Anders Ågren (M), Patrik Brännberg (AP), Anders Sellström (KD) och Anders Norqvist (L) – Bifall till motionen.

Hans Lindberg (S), Petter Nilsson (SD), Arvid Lundberg (MP), Fredrik Rönn (C), Lars Forsgren (SD), Christina Bernhardsson (S), Lars Brännström (MP) och Rebecka Jakobsson (S) – Bifall till kommunstyrelsens förslag (avslå motionen).

Propositionsordning som godkänns

Kommunstyrelsens förslag (avslå motionen) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutar att bifalla kommunstyrelsens förslag att avslå motionen. Votering begärs.

Voteringsproposition

Ja-röst för kommunstyrelsens förslag.
Nej-röst för bifall till motionen.

Omröstningsresultat

Med 45 ja-röster mot 19 nej-röster och 1 frånvarande beslutar kommunfullmäktige att bifalla kommunstyrelsens förslag att avslå motionen. Voteringslista.

Reservation

Anders Ågren, för Moderaterna reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Anders Sellström, för Kristdemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Beslutet ska skickas till

Motionären
Tekniska nämnden

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun
Kommunstyrelsens planeringsutskott

Protokollsutdrag
2026-05-26

§ 50

Diariernr: KS-2026/00507

Namnsättning av område, Ersboda

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa områdesnamnet *Hömyra verksamhetsområde* i enlighet med byggnadsnämndens förslag.

Ärendebeskrivning

Byggnadsnämnden beslutade 2026-04-22 att godkänna områdesnamnet *Hömyra verksamhetsområde*, samt föreslog kommunfullmäktige att fastställa detsamma.

Inom den detaljplan som omfattar den östra, idag obebyggda delen av Ersboda östra industriområde har planerna på en ny kriminalvårdsanstalt aktualiserats. Den nya anstalten kommer, liksom den befintliga, att ligga inom stadsdelen Ersboda. Eftersom den nuvarande anstalten vid Mejerivägen benämns Ersboda finns behov av ett eget och tydligt områdesnamn för att undvika sammanblandning. Samtidigt behöver områdesindelningen ses över. Den detaljplan som antogs 2012 har inte följts av någon uppdatering, och beteckningen industriområde speglar inte längre dagens blandade markanvändning. För att skapa mer ändamålsenliga och jämbördiga områden föreslås därför att den östra, obebyggda delen förs över till ett nytt område.

I samråd med MEX har namnförslaget Hömyra verksamhetsområde tagits fram. Namnet har historisk förankring i myrområdet Hömyra, är neutralt i förhållande till framtida markanvändning och möjliggör att den planerade anstalten kan benämnas Hömyra, med tydlig åtskillnad gentemot anstalten Ersboda.

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun

Kommunstyrelsens planeringsutskott

Protokollsutdrag

2026-05-26

Beslutsunderlag

Protokollsutdrag Byggnadsnämnden 2026-04-22

Karta

Beredningsansvariga

Anna Berglund, ortnamnshandläggare

Hanna Jonsson, samhällsplanerare

Planeringsutskottets beslutsordning

Planeringsutskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

Lantmäteri, Umeå kommun

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

DELEGATIONSBESLUT 2026-05-01--2026-05-31**UPPLÅTELSE AV OFFENTLIG PLATS**

Yttrande enligt allmänna lokala ordningsföreskrifter §2, upplåta offentlig plats för hithörande ändamål och torghandel

Se ISY-Case MU

Meddela lokala trafikföreskrifter för Umeå kommun enligt TrF 10, kap 1, 3 och 14 §§ och TrF 3 kap 17 §

Meddela undantag från lokala trafikföreskrifter för Umeå kommun enligt TrF 13 kap 3, 4 och 5 §§

Se ISY-Case LTF

Beslut om dispens från lokala trafikföreskrifter gällande Tegsbron	TN-2026/00240
Beslut för kännedom - Wheels Cruising Umeå	TN-2026/00132
Beslut för kännedom, Umeå Triathlon 2026	TN-2026/00262
Beslut om dispens för blodloppet	TN-2026/00425
Beslut om dispens för studentflak 2026	TN-2026/00431
Beslut om dispens studentflak 2026	TN-2026/00431
Beslut om dispens studentflak 2026,	TN-2026/00431
Beslut om dispens studentflak 2026,	TN-2026/00431
Beslut om dispens studentflak 2026	TN-2026/00431

Avtal och Ramavtal Projekt**Angivna remissvar och yttranden**

Remissyttrande Tavelejö 6:43 och del av 5:27 BN-2023_01709	TN-2026/00020
Remissyttrande Trandansen 3 mfl BN_2019_00382	TN-2026/00020
Remissyttrande Uller 1 och del av Umeå 2:1 BN-2020/01001	TN-2026/00020
Grannemedgivande Fingersvampen 19 TN_2026_00334	TN-2026/00334
Beslut om transporttillstånd gällande bred och tung transport inom Umeå kommun	TN-2026/00119
Remissvar Bred transport TRV2026/43468, Holmsund-Lycksele	TN-2026/00368
Beslut om bred transport, samt dispens från lokal trafikföreskrift, inom Umeå kommun	TN-2026/00378
Remissvar transportdispens tung och bred transport TRV2026/44907 Umeå-Sigtuna	TN-2026/00382
Remissvar transportdispens TRV2026/44907, Uppdaterad sträcka	TN-2026/00382
Beslut om transportdispens gällande bred och tung transport inom Umeå kommun TRV2026/47844	TN-2026/00395
Remissyttrande om transportdispens gällande bred transport inom Umeå kommun	TN-2026/00416
Svar på transportdispens gällande bred transport inom Umeå kommun	TN-2026/00416
Samrådsyttrande, Brännlands byamän	TN-2026/00427
Yttrande ang Glassbonden Gravel Challenge, 4059-2026	TN-2026/00443
Remissvar TRV2026/55237, tung, bred och lång transport Boden-Umeå	TN-2026/00457